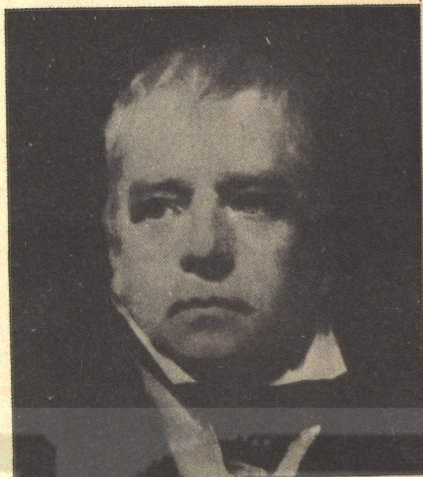

walter scott

869

walter scott
rob roy

walter scott

«Rob Roy face parte din familia lui Robin Hood: el și-a ales drumul, n-a fost împins (ca Jean Valjean, de exemplu) de o întâmplare nefericită. E mîndru de obîrșia sa, dar încă și mai mîndru de condiția lui de brigand, pedepsitor al nedreptății; aceasta i se pare o situație atît de vrednică de laudă, încît îi oferă doctorului Gregory, drept mulțumire pentru ospitalitate, puțința de a i-l lua sub ocrotire pe fiul său, pentru a face din el „un om adevărat“.»

DAN GRIGORESCU

Vol. I—II, lei 10

editura minerva

Ilustrația copertei : *Pompiliu Dumitrescu*

walter scott
rob roy

ROMAN

TRADUCERE DE PETRU COMARNESCU
PREFĂȚĂ DE DAN GRIGORESCU
TABEL CRONOLOGIC DE ADRIAN ISAC

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1976

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

• ROB ROY BY SIR WALTER SCOTT
LONDON, J. M. DENT. 1898, NEW YORK
CHARLES SCRIBNER'S SONS

WALTER SCOTT ȘI ROMANUL ROMANTIC

Istoria literară engleză folosește doi termeni pentru definirea romanului: *novel*, pentru scrierea în care succesiunea faptelor alcătuiește cadrul evoluției psihologice a eroilor, și *romance*, forma tradițională, descinzând din povestirea medievală, unde acțiunea e factorul principal și personajele sînt menite, în primul rînd, să sprijine construcția narativă. Semnificativ, romanul epocii romantice este desemnat, aproape exclusiv, prin acest al doilea termen. Ceea ce reflectă o atitudine critică, veche de cîteva decenii, potrivit căreia, în contrast cu romanul realist ce presupune, negreșit, reconstituirea mediului și a raporturilor dintre oameni), narațiunea romantică înseamnă, în primul rînd, fantazarea unor episoade. Exemplele citate cel mai adesea, în această ordine de idei, sînt cele ale lui Walter Scott și Fenimore Cooper, cel care — îndemnat de pilda scriitorului englez — crea o atmosferă romantică, într-o țară căreia îi lipsea una dintre dimensiunile fundamentale ale povestirii romantice: istoria veacurilor trecute.

Cercetări datînd încă din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea au relevat împrejurarea că romanele primelor decenii ale aceluia veac nu fuseseră compuse ca o „manifestare pură a

fantaziei" și că, oricum în cazul lui Walter Scott, documentul istoric și social nu erau înlăturate din procesul complex al elaborării povestirilor. Engels, de pildă, îi recunoștea romancierului capacitatea de a integra în operă datele exacte ale unei epoci istorice, astfel încât literatura lui să conducă spre cunoașterea unei realități, a unor relații caracteristice între oameni (aici, în cuprinsul atât de specificei orînduirii gentilice de tradiție celtică din Scoția). Mai de curînd, Erich Auerbach observa că „în trecerea de la biologie la istoria umană, Balzac... se simte încurajat de exemplul romanelor lui Walter Scott". Ceea ce sugerează, de fapt, că de inoperantă poate fi împărțirea rigidă a tipurilor de creație în sistemul unor arte care se constituie ca rezultat al neconținutelor înfrîuriri reciproce între modalități stilistice, între concepții estetice și forme de construcție.

E adevărat că multe împrejurări ale biografiei, ale peisajului proiectează detalii din adolescența lui Scott și au darul să-l așeze pe cititor într-o atmosferă în care cuvîntul *romantic* vine firesc în mintea cercetătorului. Strămoșii lui fuseseră căpetenii ale unuia dintre cele mai puternice clanuri din regiunea graniței dintre Scoția și Anglia, din acel mitic *Border*, unde baladele lui Robin Hood se păstrau încă, după șase sute de ani de cînd fuseseră create. Folclorul acelei regiuni glăsuia despre străbunici ai lui Scott care se ridicaseră împotriva regelui; și cîntecele de proslăvire a chipurilor întunecate, faptele de vitejie, ce înfățișau sumbrele întinderi ale pădurii, i-au legănat zilele copilăriei. Împreună cu ele, povestiri despre răscoalele oamenilor din munții Cheviot care, în secolul al XVIII-lea, luptaseră împotriva armatelor regale și proclamaseră dreptul la tron al propriului lor monarh, rege al Scoției. Se îmbinau în aceste povestiri momente ale istoriei adevărate și ale fanteziei, fapte ale localnicilor și ale unor popoare îndepărtate, uneori zugrăvite într-un cadru geografic mitologic. Pentru că luptele vechii aristocrații scoțiene nu aveau doar un sens strict politic, al adeziunii la cauza unuia sau a altuia dintre numeroșii pretendenți la tron care își conduceau oștirile pe drumurile Angliei de după 1688, anul morții lui Iacob al II-lea, ulti-

mul dintre monarhii dinastiei ce însemnase cu sînge și cu războaie civile istoria țării, de-a lungul secolului al XVII-lea. Era, de fapt, încreștarea dintre un nou tip de civilizație și cel reprezentat de cultura celtică, neschimbată — în esență — de multe veacuri.

Poveștile acestea (deopotrivă cele din vremurile luptelor împotriva lui Ioan Fără-de-țară, din *Ivanhoe*, și cele despre iacobiții din *Rob Roy*) i-au dat lui Walter Scott un sens al istoriei care înseamnă însușirea unor episoade dintr-o lume apropiată, cunoscută lui, în care sînt implicați oameni știuți bine de prietenii și de rudele sale. Istoria capătă, la el, dimensiunile unei povești de familie.

Cultura lui era departe de a-l sugera pe viitorul conducător al romanticilor; ea se întemeia pe tradițiile clasiciste ale educației din secolul al XVIII-lea, însemna o solidă cunoaștere a autorilor latini. Iar, dintre scriitorii englezi, cei pe care îi citise cu mai multă pasiune, nu fuseseră Shakespeare și elizabethanii, ci Dryden și Swift, purtători ai ideilor veacului luminilor. Mai tîrziu, va fi unul dintre editorii lui Swift (va mărturisi că lucra la textul autorului lui *Gulliver* „con amore”) și va redacta o biografie a lui Dryden. Cînd va compune o schiță a poeziei engleze, o va face din unghiul concepțiilor clasicizante: ideile lui Addison și ale doctorului Johnson, aspirația la ordine și la echilibru vor fi precumpănitoare în structurarea viziunii sale despre literatura britanică. Nu va fi niciodată un partizan fără rezerve al poeziei pe care istoria literară de mai tîrziu o va numi *romantică*. Era prieten cu Wordsworth și cu Southey; dar nu împărtășea ceea ce el socotea a fi „fanatismul” școlii lacurilor, deci al primei grupări romantice engleze. Iar inovația poetică o privea cu o neascunsă indiferență.

Mentalitatea lui literară se va schimba decisiv cînd va descoperi ediția publicată în 1765 de un tînr cărțurar, Thomas Percy, intitulată *Relicve ale vechii poezii engleze*. Baladele medievale, multe dintre ele amintindu-i-le pe acelea știute din anii copilăriei, îi révelau o lume fascinantă ascunsă în trecutul agitat al Angliei, o lume care — spiritului său, educat în tradițiile clasicismului — i se părea stranie și îndepărtată. Coincidența a făcut ca, în aceeași perioadă, să descopere poezia germană a vremii, căreia

literații englezi îi spuneau „gotică“. În 1796 (avea atunci 25 de ani și, de patru ani, era unul dintre cei mai reputați membri ai baroului din Edinburgh) va publica o traducere a lui *Lenore* de Bürger și, nu poate mult, o transpunere, îndeajuns de fidelă, a lui *Goetz von Berlichingen* de Goethe. Paradoxal, tânărul care era familiarizat de mult cu poezia ce evoca trecutul dramatic al ținuturilor proprii copilării, se deprindea să deslușească sensurile istoriei prin pilda scriitorilor germani.

Un moment hotărâtor al apropierii lui de izvoarele istorice ale Angliei va fi acela când, în ultimul an al secolului, va fi desemnat judecător al comitatului Selkirkshire, din ținutul atât de drag amintirilor lui : *Border*-ul. Însemnările din lungile sale drumuri printre clinurile munților, prin așezările singuratice pierdute printre păduri, vor fi publicate, în 1802—1803, în trei volume masive : *Poezia Border-ului englez* : o culegere de balade, dintre cele cîntate de-a lungul vremurilor de barzii acelor locuri, cărora Scott le adăuga cîteva poeme ce imitau rostirea aspră, bărbătească a versurilor străvechi.

Această redescoperire a valorilor tradiționale ale poeziei scoțiene va avea, de fapt, semnificația apropierii lui Scott de estetica romantică. Într-o scrisoare din primăvara lui 1808, el mărturisea : „Am fost un iubitor al antichităților cu mult timp înainte de a fi fost poet“. Iubirea pentru lucrurile vechi nu însemna, totuși, patimă, proslăvire a trecutului, pus în contrast cu degradarea idealurilor în prezent. Pentru Walter Scott, istoria — inclusiv aceea dezvăluită de tradiția arabă — nu avea încă un subtext moral : ea însemna subiect de cercetare lucidă, în spiritul raționalist al veacului al XVIII-lea, însemna un depozit uriaș de documente ce se cuvin adunate cu grijă și cu pioșenie. Nu se deslușește la el pasiunea lui Percy, și nici a lui Robert Burns, căruia balada populară scoțiană îi oferea nu doar un model literar, ci o pildă morală, un îndemn la descoperirea unui ideal al vieții. Dar tânărul jude din Selkirkshire îl citea pe Dryden și pe scriitorii latini în răgazul dintre două călătorii în căutarea de balade folclorice, fapt, s-ar spune, la fel de semnificativ. Atitudinea sa față de istorie și de balada populară lega romantismul de se-

colul luminilor. E adevărat că, astăzi, critica vorbește curent despre poemele scrise de Scott sub influența baladelor *Border*-ului ca despre niște scrieri „fade, bombastice, manieriste”; dar, în anii dinaintea lui Byron, ele au fost cele mai citite opere publicate în englezește.

Scria — s-a spus — prea repede. Ceea ce s-ar putea să fie adevărat. Dar poemele lui de inspirație istorică suferă, în realitate, dintr-o altă pricină: ele caută să integreze o tematică nouă, care implica o atitudine estetică înnoitoare, în canoanele poetice ale neoclasicismului. Personajele lor ignoră resursele dialectului plin de sevă pe care-l vorbeau modelele ce-l inspiraseră pe Scott, și adoptă același grai, afectat și teatral. Succesul poemelor a fost pus pe seama a trei factori, simptomatici pentru orientarea gustului epocii: mai întâi, ele relatau o poveste, și oricât ar fi fost ea de diferită de narațiunile din secolul al XVIII-lea, de Fielding, de Smollett, de Richardson — aveau, în felul acesta, meritul de a continua o modalitate ce se dovedise a fi foarte populară. Pe de altă parte, pentru mulți cititori, subiectele lor sunau exotic, iar modelele germane — neștiute de cei mai mulți — se transformau în structuri narative cu totul noi. În sfârșit, poezia engleză traversa o perioadă de secetă, iar versurile lui Coleridge și ale lui Wordsworth nu erau recunoscute încă drept mesagere ale unei vremi de profunde transformări în concepțiile literare.

Dar măsura reală a efectelor baladei scoțiene asupra creației lui Scott nu trebuie căutată în poezie, oricât de populară ar fi fost ea în acea vreme. Abia odată cu apariția, în 1814, a primului roman din ciclul inspirat de istoria Scoției, influența folclorului din *Border* își dezvăluie, în întregime, sensul ei rodnic. Scriitorul reconstitua evenimentele, bizuindu-se nu doar pe documentul de arhivă, ci — în primul rând — pe amintirile, încărcate de emoția copilului de odinioară, care le ascultase ca pe niște dovezi ale măreției de altădată a unui popor, a propriei sale familii, împilată acum de monarhul de la Londra. Unii dintre eroii romanelor sale fuseră cindva cunoscuți de cei care-i povestiseră isprăvile lor pline de curaj și faptele generoase, pe potriva codului cavaleresc al Evului Mediu.

Walter Scott le repovestea, nu le inventa. Și, aici, caracterizarea lui ca autor de *romance* este, cel puțin în parte, inexactă. E drept că el nu se îngrijea prea mult de arhitectura epică ; o mărturisea singur, spunînd că romanul „nu trebuie să-i impună autorului nici un fel de restricții, nici în privința formei, nici a limbii, nici a materialului“. Dar aceasta e mai curînd libertatea pe care și-o ia povestitorul popular, și nu creatorul ficțiunii istorice. Dimpotrivă (cazul lui Dumas sau al lui Victor Hugo din *Notre-Dame de Paris*) caută să compenseze prin detaliul de construcție, prin descrierea cadrului, a întregului decor, ceea ce ar putea să pară neverosimil în narațiune. Walter Scott crede, cu convingerea celor de la care preluase subiectele romanelor sale, că fiecare amănunt al povestirii este adevărat, oricît de extraordinar ar părea el și nici o clipă nu avea să se îndoiască de aceasta, deci nu avea de ce să-l facă să fie credibil. Narațiunea nu se substituia realității : pentru Scott, ea era însăși realitatea.

Lipsa unei structuri solide a construcției era un lucru pe care scriitorul îl știa bine, dar nu părea să-l îngrijoreze de fel. Dimpotrivă, socotea că aceasta ar fi condiția fundamentală a prozei. „Îmi dau seama, nota el în *Jurnalul* său din 16 iunie 1826, că dacă e ceva bun în poezia sau în proza mea, aceasta e graba de a spune lucrurile cu franchețe.“

Romanele au fost primite cu un interes pe care avea să-l ega-
leze, peste două decenii, doar cel provocat de *Documentele Clubului Pickwick* de Dickens. Unul dintre contemporanii lui Scott (ale cărui simpatii nu se îndreptaseră nicidecum spre genul ilustrat de scriitor) avea să consemneze în cîteva *Memorii*, de o mare valoare informativă asupra climatului artistic al vremii : „Cu excepția primelor numere din *Edinburgh Review* (de fapt, prima revistă de ținută literară din istoria noastră), nici o operă apărută în timpul vieții mele nu a produs o impresie atît de instantanee și de generală. Neașteptata noutate a subiectului, originalitatea portretelor eroilor, autenticitatea dialectului scoțian, a peisajului scoțian, a oamenilor Scoției, simplitatea frazei și puterea descrierii, toate acestea ne-au produs un șoc și o bucurie greu de povestit.“

Walter Scott crea pe un teren pînă atunci arid, sau — în orice caz — lipsit de împliniri notabile. Unica paralelă care a putut lumina înțelesurile acestei opere pentru literatura engleză a fost aceea cu dramele istorice ale lui Shakespeare. Nu se poate, firește, susține o comparație care să legitimizeze, pentru romanele lui Scott, o valoare apropiată de aceea a teatrului shakespearean. Nici măcar nu există vreo dovadă că Scott ar fi redescoperit — așa cum vor face mai tinerii săi contemporani francezi, Victor Hugo și Musset, de pildă — înțelesurile vaste ale istoriei naționale cuprinse în dramaturgia celui care-i crease pe Richard al III-lea și pe Falstaff. Dar istoria literară a subliniat tendința romanelor din „ciclul scoțian“ de a cuprinde (ca și în teatrul lui Shakespeare) structura unei întregi societăți și nu numai o secțiune — e adevărat, deloc lipsită de strălucire, dar privită într-o totală separare de restul oamenilor care modelau epoca — precum în străvechile romane cavalești. Atît dramele lui Shakespeare, cît și narațiunile lui Scott se întemeiau pe date ale unei istorii relativ recente, oricum pline de sens pentru contemporani; trecutul nu era, pentru nici unul dintre ei, un spațiu exotic. Și, dacă dramele istorice shakespeareane confereau acțiunii un sens actual prin problematica pe care o introduceau în acțiunea însăși și în cuvintele eroilor, romanele lui Scott și trăgeau seva din întîmplări încă vii în memoria contemporanilor, unele dintre ele cu urmări dintre cele mai însemnate pentru viața de la începutul secolului al XIX-lea.

Amîndoi scriitorii s-au ridicat deasupra prejudecăților lor politice: concepția lui Shakespeare, partizan al legitimității monarhiei, nu l-a împiedicat să reprezinte o imagine adevărată a istoriei Angliei, însingerată și chinuită de regii ei de odinioară; conservatorul Scott, adversar al războaielor care tulbură „ordinea societății“, al „sectarismului“ fruntașilor mișcărilor naționaliste, anti-engleze din secolul al XVIII-lea, a scris pagini pătrunse de adîncă admirație față de vitejia lor.

N-ar fi cutezat să se asemuiască creatorului lui *Henric al V-lea*: „Proștii vorbesc despre mine ca despre cineva care s-ar putea compara cu Shakespeare: nu sînt vrednic nici măcar să-l

leg șireturile". Chiar dacă nu deslușise întru totul însemnătatea artistică și morală a operei shakespeareane, e limpede (o spun notațiile din *Jurnalul* său), el îl recunoștea pe „marele Will” ca pe unul dintre fondatorii literaturii engleze. Pe el și pe Robert Burns, poet al țăranimii scoțiene, al datinilor ei străvechi, al temperamentului scoțian, amestec de asprime și de cordialitate, poet pentru care dialectul din munții Scoției nu părea prea sărac în nuanțe pentru a crea poezie adevărată. Și nu cred că frecvența cu care sînt pomeniți cei doi scriitori în notațiile zilnice, în comentariile intime pe marginea lecturilor e lipsită de însemnătate în trasarea direcției estetice căreia, fără să și-o definească niciodată cu rigoare, Walter Scott îi va rămîne credincios.

Proza îl eliberase de restricțiile clasicizante pe care tradiția și propria educație i le impuseseră poeziei. Adevărata descoperire a istoriei Scoției, a peisajului scoțian, epurate de amănuntele datorate prejudecății estetice, se produce în roman, și nu în poemele de tinerețe. Firește, Scott nu se apropia de subiect determinat doar de instinct sau de dorința afirmării valorilor morale cuprinse în istoria propriului popor; o cauză estetică există, și aceasta decurge, aparent paradoxal, tot din înclinația spre cultura clasică pe care scriitorul o nutrea din tinerețe. Într-o scrisoare din 1822, el mărturisea că limba „pe care am auzit-o în copilărie avea pentru mine o calitate, inexistentă în engleza zisă *literară*. Simțeam că, în anii care au urmat scrierilor atît de riguroase și de echilibrate ale doctorului Johnson, prozatorii compuneau fraze lungi, flasce, ale căror polisilabe greoaie își uitaseră precizia latină... Cuvintele mi se păreau umflate, așezate pe un schelet de oase moi: de aceea m-am întors spre cuvintele scoțiene, neatinse de această maladie a emfazel. Grave, aspre, tăioase, dar de o mare exactitate, cu un sunet evocator, cu înțeles dens.”

Rezultatul — evident și în *Rob Roy* — este că, în unele momente, cărțile par scrise de doi autori diferiți: unul care edifică, în cîteva trăsături reperi, cadrul și povestește acțiunea în englezește; altul, relatînd dialogul într-o scoțiană ce contrastează cu engleza îngrijită a episoadelor epice. Fenomenul nu este, e adevărat, specific lui Walter Scott; poezia lui Burns e compusă une-

ori — așa cum au observat criticii perioadei romantice — într-o engleză muzicală, alteori în dialect. Walter Scott trăia în anii în care această împărțire lingvistică devenea, deopotrivă, o împărțire socială, când dialectul scoțian nu mai era vorbit de cei din clasa suprapusă. În scrisoarea din 1822, citată mai sus, el scria : „Scoțiana era, pe vremea acțiunii romanelor mele, o limbă. În copilăria mea am auzit cânturări și nobili scoțieni vorbind-o, nu din dorința de a se opune stăpînirii engleze. Ci pentru că, pur și simplu, așa vorbiseră de cînd se știau. Așa învățaseră și la școală (așa îmi suna și mie dulce, prietenoasă, caldă...). Dar timpurile acelea au trecut și demnitatea scoțienei s-a stins odată cu bătrînii noștri ; generația de azi are datoria să n-o uite. Iar romanele mele vorbesc în limba în care vorbeau oamenii : cum să-i pun să discute între ei, să se cheme la luptă și să-și spună că se iubesc în limba lui Milton, cînd ei glăsuiau în limba străbunilor mei ?”

Iată, deci, conturîndu-se un criteriu specific realismului : limba ca mijloc de caracterizare a personajului va fi una dintre condițiile fundamentale ale creației, așa cum o va defini, de pildă, Thackeray. Walter Scott urmărea să dea contur unei epoci, în toată complexitatea trăsăturilor ei ; și, pentru că „oamenii sînt cei cărora li se încredințează acțiunea” (așa cum nota scriitorul pe una dintre ultimele pagini ale *Jurnalului* său), era întru totul normal ca ea să se supună acestei legi a „naturalului”, noțiune pomenită uneori de romancier.

Realitatea istorică, pe care se proiectează acest fenomen lingvistic, este înfățișată, cîteodată direct (mai cu seamă în corespondența sa cu editorul său, Constable), alteori în implicațiile romanelor lui, de pildă în *Rob Roy* : centralizarea administrativă dusesse la creșterea importanței politice a Londrei în viața „regatului unit al Angliei, Scoției și Irlandei”. Marele oraș devine un loc al corupției, al intrigilor veninoase ce se țin în umbră : virtuțile străvechi se păstrează doar la sat (se înțelege, cu precădere, în satul scoțian) și în orașelul de provincie (firește, scoțian).

Ceea ce, cu venerația cuvenită fondatorului romanului modern englez, critica n-a observat în secolul trecut, a devenit limpede pentru exegeza contemporană : odată cu secătuirea venei de inspi-

rație din istoria Scoției și abordarea (începînd din 1819, cu *Ivanhoe*) a temelor engleze sau europene, a unor vremuri cunoscute doar din surse indirecte, a secolelor îndepărtate, narațiunea lui Scott își pierde, în bună măsură, ritmul și culoarea. E adevărat, la aceasta a contribuit și împrejurarea că romancierul trebuia să scrie enorm, pentru că își luase asupra-și sarcina plății datoriilor contractate de editura unde fusese pătaș și care dăduse faliment. E, de asemenea, adevărat că romanele deceniului al 3-lea conțin unele pagini, pe drept cuvînt, antologice; că, de pildă, episoadele relatînd isprăvile lui Robin Hood și ale tovarășilor lui (în *Ivanhoe*) sau portretul lui Ludovic al XI-lea al Franței (în *Quentin Durward*) sînt compuse cu o mare știință a nuanțelor și au o incontestabilă autenticitate.

În general, însă, se simte că scriitorul nu se afla în largul său, că rigoarea documentului îi dădea mai puțină libertate de mișcare decît legenda din primele cărți. Ceea ce se traduce printr-o anume pedanterie a detaliului de arhivă, printr-un fel de tendință de așezare scenografică a peisajului și de redare teatrală a dialogului. Comentatorii cred că rezolvă problema amintindu-ne că Scott n-a scris *novels*, ci *romances*, și că unicul lucru care-l interesa era acțiunea și nu psihologia. Nu se răspunde, însă, de ce romanele din „ciclul scoțian” nu au trezit asemenea obiecții, de ce acolo, romanticul Walter Scott reconstituie o atmosferă veridică, relatează un dialog autentic și pictează portrete uneori remarcabile.

Unul dintre acestea este (așa cum este de acord aproape întreaga exegeză a lui Scott) Rob Roy. Personajul a existat (numele lui adevărat era Robert Campbell Mac Gregor) și, fără îndoială, scriitorul auzise despre el, încă din copilărie, cînd ascultase poveștile despre istoria Scoției.

Proscrisul e un personaj predilect al romantismului. Descindea din Karl Moor al lui Schiller; dar niciodată nu dobîndise o valoare morală atît de clară ca în epoca lui Robin Hood, a *Corsarului* lui Byron și a lui Hernani. De fapt, romantismul răsturna, neînduplecat, ordinea lucrurilor și conferea adevăratele valori umane nu reprezentanților legii, ci dușmanilor ei. Se deslușește

aici o înțelegere nouă a conceptului de civitate, potrivit căruia oamenii au de plătit, mai presus de legi, o datorie gravă față de ideea de libertate și de omenie. Concepția romantică va descoperi un element atât de important pentru relațiile dintre individ și societate organizată în secolul al XIX-lea, încât ecourile ei se vor distinge și în romanul realist, în portretele ocașilor evadați Jean Valjean sau Abel Magwitch (personajul lui Dickens din *Marile speranțe*), intrupând însușiri incomparabil mai autentice decât cei chemați să-i pedepsească. Sau balzacianul Vautrin, care nu e un hoț de rînd și a cărui cruzime nu înseamnă crimă sadică; el a respins „ascultarea stupidă” și a ales revolta. E un urmaș al titanilor romantici: iubește puterea de dragul puterii.

Rob Roy face parte din familia lui Robin Hood: el și-a ales drumul, n-a fost împins (ca Jean Valjean, de exemplu) de o împlinire nefericită. E mîndru de obîrșia sa, dar încă și mai mîndru de condiția lui de brigand, pedepsitor al nedreptății; aceasta i se pare o situație atât de vrednică de laudă, încît îi oferă doctorului Gregory, drept mulțumire pentru ospitalitate, puțința de a i-l lua sub ocrotire pe fiul său, pentru a face din el „un om adevărat”, adică un brigand. Propunerea e de un comic bine cîntărit; s-ar spune că în asemenea efecte comice, mai curînd decât în descrierea ferocității lui Rob Roy sau a aventurilor sale stă arta lui Walter Scott. Brigand e un fel de „deus ex-machina” care apare, cu miraculoasă punctualitate, în momentele de răscruce ale unei acțiuni abundînd în aventuri spectaculoase.

Și celelalte personaje ale cărții aparțin unor serii caracterologice definite de epica romantică. Francis Osbaldistone, tînrul onest, pătîmind pentru sinceritatea sentimentelor sale, e un urmaș al lui Edgar, fiul oropsit al lui Gloucester din *Regele Lear* și un înaintaș al neînduplecatei Jane Eyre, care nu acceptă ideea nici unui compromis. Diana Vernon este eroina plină de grație, voluntară, decisă să statornicească dreptatea, înfruntîndu-și, curajoasă, dușmanii și semănînd, astfel, cu frumoasa Rebecca din *Ivanhoe*. În ceea ce-l privește pe Rashleigh, el face parte dintr-o categorie ilustrată foarte adesea de proza romantică: este intrigantul fără scrupule, ale cărui mașinații izbutesc să-i aducă o efemeră izbîndă;

În numele ideii elementare de justiție, el este — în cele din urmă — demascat și învins, conceptul moral al binelui triumfând odată cu prăbușirea nemernicului.

S-ar zice că, în *Rob Roy*, Falstaff al lui Shakespeare s-a despărțit în două : pe de o parte, sir Hildebrand (cărui, însă, în clipele de devoțiune bacchică, îi lipsește scinteierea spiritului shakespearean și rămîne, de fapt, un morocănos), pe de alta, Andrew Fairservice, flecar, înfumurat, mincinos, laș, care-i pricinuieste stăpînului său tot atîtea neazuri cîte are de pățimit prințul Henric de la lăudărosul său prieten de chefuri, sir John Falstaff. Realitatea e că, dintre toate personajele complicatei drame a lui Walter Scott, *Rob Roy* și Andrew sînt cei care par a genera o acțiune ; celelalte o poartă cumînți, ascultătoare, știind prea bine că, pînă la urmă izbînda nu poate fi, în acest roman, decît a celor buni.

Lukács observa că tocmai eroii mediocri, corecți, „niciodată eroici“ sînt cei care demonstrează darurile epice excepționale, revoluționare ale lui Scott. Ei sînt înzestrați cu o anume tărie morală, care le dă uneori puterea de a se sacrifica, dar nu se transformă niciodată într-o pasiune mistuitoare ce s-ar putea măsura cu acelea ale titanilor byronieni, nu se dăruiesc unor cauze mari. În felul acesta, ei constituie un argument în sprijinul ideii că literatura lui Scott este mai curînd aceea a unui *contemporan* al romanticii lor care, negreșit, a receptat influența puternică a literaturii create în epoca lui, dar a pus-o de acord cu tradiția eroului desenat în secolul luminilor, un secol cărui scriitorul scoțian i-a rămas credincios. Poate că, totuși, Lukács era prea categoric în privința lui Scott ; nici eroii lui Byron, nici cei ai lui Pușkin și Manzoni (pe care esteticianul maghiar îi compară cu cei ai autorului lui *Rob Roy*) nu depășesc condiția de întrupări ale unor concepte etice sau filozofice. Personajele balzaciene sînt, foarte adesea, create atît de riguros pe scheletul unei singure dimensiuni morale, încît au făcut posibilă inserierea lor în categorii distincte : căutătorul de adevăr, arivistul, avarul... Dealtfel, nu știu dacă, pînă la Flaubert și Dostoievski, se pot găsi multe exemple ale unor croi care

se constituie cu adevărat ca o necesitate lăuntrică, psihologică a existenței lor, și dacă nu cele mai multe personaje din secolul al XIX-lea nu sînt, în primul rînd, proiecții ale unor idei.

Walter Scott le-a așezat adesea în contrast : umbra și lumina sînt despărțite tranșant, binele se confruntă îndrîjit cu răul. Nu acesta mi se pare a fi principala cauză pentru care, cu unele excepții, eroii săi acționează în chip previzibil și nu iau parte, decît rareori, la determinarea cursului acțiunii ; ei se lasă duși de eveniment, nu li se împotrivesc, pentru că, **totuși**, eroul principal al povestirii romantice (și a povestirii lui Scott, de asemenea) este acțiunea, șirul neprevăzut de episoade spectaculoase. Ceea ce dă mai puțină consistență cărților sale decît, să spunem, celor ale lui Vigny sau Hugo este că eroii lui nu sînt niște răzvrățiți împotriva ordinii nedrepte a lucrurilor, în totalitatea ei, nu propun, cu un gest de superbă deznădejde, ca Ghiaurul lui Byron sau Prometeu al lui Shelley, răsturnarea întregului univers și așezarea lui pe temelii mai umane, mai drepte. Eroii lui Walter Scott reacționează împotriva împrejurărilor imediate ; dar nici mușchetarii lui Dumas nu se comportă altfel, iar acțiunea lor nu e nimbă de acel sens acut al istoriei, de acea răscolitoare viziune a unor locuri și fapte ce capătă dimensiuni mitice.

Cred că Scott este nedreptățit de critica literară. Pentru că a trăit în secolul romantismului, pentru că marii romancieri romantici l-au proclamat înaintaș și maestru, a fost în permanență măsurat cu unitățile de măsură ale romantismului. Pentru că — mai ales în ultimul deceniu al creației lui — a introdus în opera sa factori ai reprezentării romantice, și pentru că alții (de exemplu Dumas sau Pușkin) au reluat, în chip declarat, modalitățile romanului său, el a fost mereu comparat cu literatura (negreșit mai profundă) a lui Pușkin sau cu aceea (evident mai spectaculoasă) a lui Dumas.

Se cuvine, însă, să observăm că fenomenul s-a produs mai ales pe continent. Walter Scott n-a acceptat, de pildă, conceptul de mister al naturii ; oamenii lui nu se pierd printre întrupări ale unui peisaj sălbatic, ci îl domină — ori de cîte ori acesta se înfățișează, schițat îndeajuns de vag — rămînînd în primul plan al ac-

țiunii. El n-a înțeles nici exacerbarea individului : și, cu toate că era un admirator al lui Byron, a deplîns întotdeauna „dorința, sau mai degrabă patima nestăpinită pentru exhibarea autobiografiei“. Nici dezvăluirea, nestăvilitului sentiment de dragoste nu i se părea „decentă“ și, așa cum scria cîndva, „cred că a face paradă de simțămintele tale e un lucru de-a dreptul dezgustător“.

Menirea scriitorului era aceea de a-i observa pe oameni și de a desprinde din existența lor (de fel eroică) conturul unei vieți pe care, o duc, în general, toți cei care trăiesc într-o epocă și într-un anume loc, determinate îndeajuns de exact.

De aceea, au avut dreptate maeștrii romanului realist, Balzac și Dickens, să-l recunoască drept dascăl al lor. Prin proza lui Walter Scott, ei se legau de secolul luminilor și al echilibrului raționalist dintre fapte și oameni.

DAN GRIGORESCU

TABEL CRONOLOGIC

- 1771 În oraşul Edinburgh se naşte, la 15 august, Walter Scott, al nouălea copil al consilierului juridic cu acelaşi nume.
- 1773 În urma unui atac de paralizie infantilă fără grave consecinţe, este trimis la ferma bunicului său dinspre tată. Aici va asculta, pentru întâia oară, basme şi legende despre trecutul Scoţiei natale.
- În 1776, la 4 iulie, cele 13 colonii engleze din America de Nord îşi proclamă independenţa, alcătuind Statele Unite ale Americii.
- 1778 Însănătoşit, devine elev la Şcoala superioară din Edinburgh avînd şi acasă un profesor particular.
- 1781 Începe să citească literatură engleză (îndeosebi Shakespeare), iar la şcoală, unde studia latina, adaptează el însuşi în engleză versuri din Horaţiu şi Virgiliu.

În septembrie 1783, Anglia semnează tratatul de la Versailles, prin care încheie pace cu Franța, Spania și Olanda, recunoscînd totodată independența S.U.A.

1786 Face practică în biroul de notariat al tatălui său, care este decis să-l pregătească pentru cariera de magistrat. Totuși, Walter Scott, care nu renunțase la preocupările literare, dublează această activitate cu cercetări de folclor.

1788 Frecventează cluburile literare. Un an mai târziu va citi, într-unul din ele, un eseu asupra sistemului feudal.

Se naște Byron.

1789 Izbucnește Revoluția Franceză.

1790 După aproape cinci ani de ucenicie în biroul tatălui său, se decide pentru avocatură, înscriindu-se la Facultatea de drept a Universității din Edinburgh.

1792 Absolvă cu succes Facultatea de drept începîndu-și activitatea de avocat la Edinburgh. Toamna, mai mulți ani de acum încolo, va cutreiera neobosit ținuturile din nordul Scoției, în căutarea baladelor și legendelor.

Se naște Shelley.

1796 Moare marele poet scoțian Robert Burns.

1797 Se căsătorește cu Charlotte Margaret Charpentier, fiica unui monarhist francez emigrant.

1798 Apare volumul *Lyrical Ballads* (Balade lirice) a poeților Wordsworth și Coleridge.

1799 Scrie mai multe poeme, care însă vor apărea abia peste doi ani în culegerea *Tales of Wonder* (Povestiri

miraculoase). Publică în schimb traducerea celebrei drame istorice a lui Goethe, *Goetz von Berlichingen*. Tot în acest an îi moare tatăl.

Reușește să obțină postul de locțiitor al șerifului (pe vremea aceea șeful puterii executive într-un ținut) din districtul Selkirkshire.

Se nasc Balzac și Pușkin.

1802 Tipărește primele două volume din *Minstrelsy of the Scottish Border* (*Balade de la granița Scoției*), în care este valorificată bogata sa activitate de culegător de folclor. Al treilea volum al culegerii va apare un an mai târziu.

1805 Publică, cu un mare succes, *The Lay of the Last Minstrel* (*Balada ultimului menestrel*).

Începe să scrie primele capitole ale romanului istoric *Waverley*, dar la sfatul unui prieten, abandonează proiectul.

1806 E numit în postul de secretar al Curții Supreme a Scoției. Publică volumul *Ballads and Lyrical Pieces* (*Balade și piese lirice*) care de asemenea se bucură de succes.

1808 Publică poemul istoric *Marmion — A Tale of Flodden Field* (*Marmion — Poveste despre bătălia de la Flodden*) cu care popularitatea sa crește.

Patronează editura condusă de John Ballantyne.

1811 Foarte cunoscutul (și prosperul) autor de poeme își cumpără o moșioară pe malul râului Tweed. Aici își va amenaja el însuși, în atmosfera și spiritul romanelor de mai târziu, un celebru domeniu, pe care l-a numit Abbotsford (*Vadul Stareților*).

1812 Concomitent cu amenajarea plină de fast a domeniului, încep încurcăturile financiare ale editurii pe care o patronează.

1814 Publică, fără semnătură, la editorul Constable, care venise în ajutorul firmei sale, romanul istoric *Waverley on it is Sixty Years Since (Waverley, sau în urmă cu şaizeci de ani)*. Romanul are un succes răsunător, dar Scott nu-i divulgă paternitatea, în virtutea obligaţiilor din contract.

. Restaurarea monarhiei în Franţa.

1815 Apar poemele *The Lord of the Isles* (Stăpînul insulelor) şi *The Field of Waterloo* (Cîmpul de la Waterloo), al doilea în beneficiul văduvelor de război după bătălia de la Waterloo.

Îi apare, tot fără semnătură, un alt roman istoric, *Guy Mannering or the Astrologer* (*Guy Mannering sau Astrologul*). Face cunoştinţă cu Byron.

1816 Apare, de asemenea, nesemnat, romanul *The Antiquary* (*Amatorul de antichităţi*) şi o primă serie de povestiri istorice adunate sub titlul *Tales of My Landlord, collected and arranged by Jedediah Cleishbotham, schoolmaster and parishclerk of Ganderclengh* (*Povestirile unui proprietar, culese şi redactate de Jedediah Cleishbotham, învăţător şi paracliser al bisericii din parohia Ganderclengh*).

1817 Tipăreşte, fără semnătură, poemul *Harold the Dauntless* (*Hărold Neîmblînzitul*) cu care îşi încheie activitatea poetică. Din cauza muncii asidue (continua

să-și păstreze și funcțiile administrative) se îmbolnăvește destul de grav. Reușește totuși să termine romanul *Rob Roy*, care îi apare la sfârșitul anului.

1818 Cedează editorului Constable drepturile în exclusivitate asupra romanelor din seria *Waverley* contra sumei de 12. 000 de lire necesare pentru întreținerea domeniului său.

Apare romanul *The Heart of Midlothian* (*Temnița din Edinburg*).

1819 Apar romanele *The Bride of Lammermoor* (*Mireasa din Lammermoor*), *A Legend of Montrose* (*O legendă despre Montrose*) și marele său succes *Ivanhoe*.

1820 George al IV-lea îl face baron. Apare romanul *The Monastery* (*Minăstirea*).

1822 Moare Shelley, în Italia.

1823 Apar *Quentin Durward* și *St. Roman's* (*Izvorul Sf. Roman*), al doilea fiind singurul din romanele sale inspirat din actualitate.

1824 Byron moare în Grecia.

1825 Falimentul editurii *Ballantyne and Co.* și al librăriilor *Hurst and Robinson*, în perioada unei mari crize economice, îl ruinează. Mai mult : are de plătit uriașa datorie de 130.000 de lire, pe care se angajează s-o achite treptat.

1826 Îi moare soția.

Continuă să lucreze intens pentru a-și putea plăti datoriile. Îi apare romanul *Woodstock or the Cavalier* (*Woodstock sau monarhistul*).

Toamna, pleacă la Londra și apoi la Paris, în vederea stringerii materialului necesar pentru scrierea unei cărți despre Napoleon.

- 1827 Recunoaște pentru prima oară în public, cu prilejul unei recepții, paternitatea asupra romanelor din seria *Waverley*.

În iunie, apare, în nouă volume — *The Life of Napoleon Bonaparte, Emperor of the French. With Preliminary View of the French Revolution (Viața lui Napoleon Bonaparte, împăratul francezilor. Cu o introducere despre Revoluția franceză)*.

- 1828 Apare romanul *St. Valentine's Day or The Fair Maid of Perth (Ziua Sf. Valentin sau Frumoasa din Perth)*. Până la sfârșitul acestui an n-a reușit să achite decît 40.000 de lire din datoriile pe care le-a contractat.

- 1829 Publică primul volum din *History of Scotland (Istoria Scoției)*. Al doilea volum va apare peste un an.

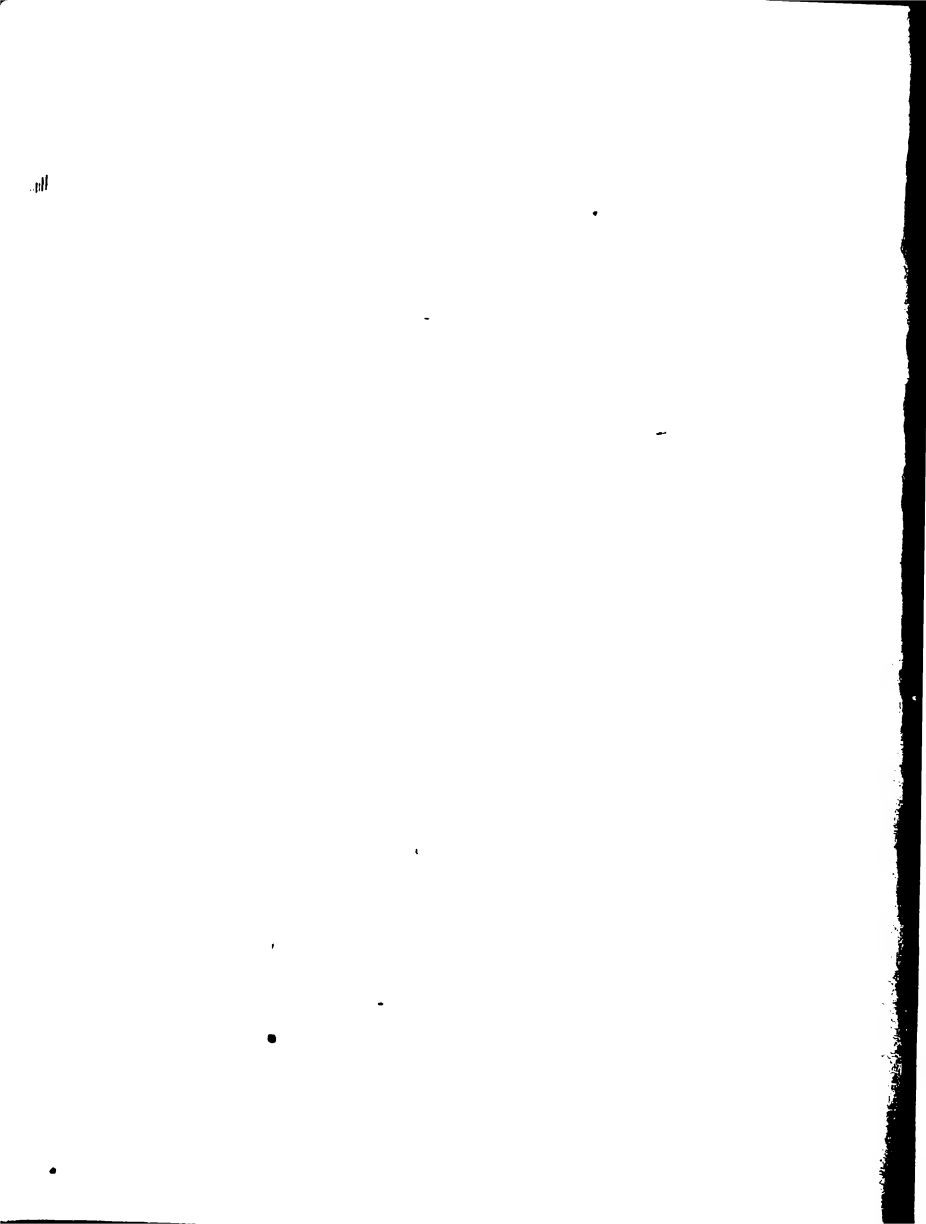
- 1830 În februarie suferă o ușoară paralizie, iar în noiembrie un atac de apoplexie, din fericire fără consecințe grave.

Inaugurarea căii ferate Liverpool-Manchester.

- 1831 În aprilie romancierul paralizează, dar în pofida acestui fapt continuă să scrie, publicînd încă două romane : *Count Robert of Paris (Contele Robert de Paris)* și *Castle Dangerous (Castelul primejdiilor)*. Sfătuit de medici, face o croazieră pe Mediterana. Se oprește mai întîi pe insula Malta și apoi la Neapole.

1832 Sosește de la Neapole la Roma. Trece apoi prin Florența, Veneția, München, Ulm, Heidelberg, Frankfurt și Nimegen, unde are un nou atac de apoplexie, de dată aceasta mai grav. E transportat mai întâi la Londra, apoi la Abbotsford, unde moare la 21 septembrie.

ADRIAN ISAAC

CAPITOLUL I

Cu ce-am greșit că astă grea urgie
Apăsător asupra mea să vie ?
Alți fii eu n-am, și-acesta acum mi-e-nstrălnat.
Blestem pe capul celui ce astfel te-a schimbat !
Călătorii ? De azi în viitor
Doar calu-l voi trimite călător !

MONSIEUR THOMAS

Mi-ai cerut, dragul meu prieten, să hărăzesc scrisului o parte din răgazul cu care pronia cerească mi-a binecuvîntat bătrînețele, spre a însemna primejdiile și greutățile ce m-au însoțit la începuturile vieții mele. Amintirea acelor aventuri, așa cum îți place să le numești, mi-a lăsat într-adevăr în suflet un variat și împestrițat simțămînt de plăcere și durere, amestecat, nădăjduiesc, cu multă venerație și recunoștință pentru acel care hotărăște faptele omului și care m-a călăuzit pe calea tinereții, prin multe primejdii și trude, astfel ca traiul lesnicios cu care mi-a fericit amurgul vieții să-mi pară mai plăcut față de necazurile de odinioară. De asemenea, nu pot să mă îndoiesc de adevărul celor ce adeseori mi-ai afirmat, anume că întîmplările pe care le-am trăit în mijlocul unor oameni deosebit de primitivi, prin apucăturile și prin felul lor de a se cîrmui, au cîte ceva interesant și atrăgător pentru acei cărora le place să asculte poveștile despre trecutele vremuri trăite de un om, astăzi bătrîn.

Totuși, nu uita că povestea, spusă de un prieten și ascultată de altul, își pierde pe jumătate farmecul atunci cînd este așternută pe hîrtie și că povestirile pe care le ascuți cu desfătare din gura celui care le-a trăit vor apărea mai puțin vrednice de luare-aminte atunci cînd le vei răsfoi în liniștea camerei de lucru. Vîrsta ta mai crudă și firea ta robustă îți făgăduiesc o viață mai îndelungată decît o va avea, după toate probabilitățile omenеști, prietenul tău. Aruncă așadar aceste foi în vreun sertar secret al mesei tale de scris, pînă cînd ne va despărți evenimentul ce se poate întîmpla în orice clipă și care în orice caz se va săvîrși în cursul a puțini — chiar foarte puțini — ani. Cînd ne vom despărți în această lume, pentru a ne întîlni, sper, într-alta mai bună, tu vei îndrăgi, sînt sigur, mai mult decît se cuvine, amintirea prietenului tău plecat și vei găsi în aceste pățanii, a căror istorie sînt pe cale a o așterne pe hîrtie, un bun prilej pentru cugetări triste, dar totuși plăcute. Unii obișnuiesc să lase celor apropiați, cărora li se destăinuiesc, portretul lor fizic ; eu însă îți înmînez o transcriere fidelă a gîndurilor și simțămîntelor, a virtuților și cusurilor mele, cu speranța întemeiată că nebuniile și aprigile porniri ale tinerеții vor găsi aceeași tălmăcire binevoitoare și aceeași înțelegere cu care adesea ai luat în seamă greșelile mele la o vîrstă mai înaintată.

Unul din multele foloase, ce se pot trage din faptul că adresez memoriile mele (dacă pot da un nume atît de impunător acestor foi) unui prieten scump și apropiat, este acela că pot trece peste unele amănunte, zadarnice în acest caz și care, unui străin, i-ar fi oprit atenția în pofida faptelor mai interesante.

De ce să te fac părtașul plictiselii mele pentru că ești în puterea mea și pentru că am înaintea cerneală, hîrtie și timp ? Totodată, nu-ți făgăduiesc că nu voi abuza de prilejul atît de ispititor ce mi se oferă, de a povesti des-

pre mine însumi și despre îndeletnicirile mele, deși voi aminti împrejurări tot atît de cunoscute ție, ca și mie.

Ademenitoarea patimă de a povesti, atunci cînd noi înșine sîntem eroii faptelor pe care le înfățișăm, nesocotește adeseori considerația ce se cuvine timpului și răbdării ascultătorilor ; cei mai buni și mai înțelepți au căzut în mrejele acestui păcat. Nu e nevoie să-ți amintesc decît ciudatul exemplu oferit de acea rară și originală ediție din memoriile lui Sully¹, la care tu (cu înduioșătoarea vanitate a colecționarului de cărți) ții mai mult decît la ediția redusă la forma obișnuită și utilă a unor astfel de memorii ; ciudat îmi pare, însă, faptul ilustrat de aceste memorii, anume cît de lesne cade pradă păcatului înfurmării, chiar și un om atît de mare ca autorul lor.

Dacă îmi amintesc bine, acel venerabil nobil și mare om de stat numise nu mai puțin de patru gentilomi din suita sa, ca să consemneze datele și evenimentele vieții sale într-o carte cu titlul *Mémoires des sages et royales économes d'Etat, domestiques, politiques et militaires* de Henry de Grand și așa mai departe. Întocmindu-și compilațiile, acești vajnici cronicari reduceră memoriile conținînd toate evenimentele deosebite ale vieții stăpînului lor, la o narațiune, adresată lui însuși în *propria persona*. Astfel, în loc de a-și povesti singur viața, la persoana a treia, ca Julius Caesar, sau la persoana întâia, ca cei mai mulți care în salon sau în camere de lucru devin eroii propriei lor povestiri, Sully s-a desfătat cu plăcerea rafinată, deși fantezistă, de a-și auzi isprăvile povestite de către secretarii săi ; el era în același timp auditorul, după cum de asemenea era și eroul și, probabil, autorul întregii cărți. Trebuie să fi fost un spectacol măreț, să fi văzut pe fostul ministru stînd solemn sub baldachin și drept ca lumînarea, așa cum îl silea gulerul scrobit și haina plină de fireturi,

¹ *Sully Maximilien* — duce de Béthune, ministrul și amicul regelui Henric al IV-lea al Franței. A administrat finanțele țării și s-a străduit să îmbogățească agricultura (1559—1641) (n.t.).

și ascultînd recitarea compilerilor săi; iar aceștia, drepti și descoperiți în fața sa, îi aduceau la cunoștință: „Astfel spuse ducele¹ — astfel deduse ducele — acestea erau părerile înălțimii voastre asupra importantei chestiuni — acestea erau sfaturile secrete pe care le dădeai regelui, în cutare împrejurare grea“ — cînd, de fapt, toate evenimentele erau mai bine cunoscute ascultătorului decît lor înșile, cele mai multe din ele neputînd proveni decît din mărturiile sale proprii.

Situația mea nu este atît de ridicolă ca aceea a marelui Sully; totuși, ar fi destul de caraghios ca Frank Osbaldistone să dea lui Will Tresham un raport amănunțit asupra nașterii, educației și legăturilor sale în societate. Voi lupta deci, pe cît îmi stă în putință, cu spiritul amăgitor al lui P.P., secretarul parohiei noastre, și mă voi strădui să nu-ți povestesc nimic din ceea ce îți este îndeobște cunoscut. Sînt unele lucruri, însă, pe care totuși trebuie să ți le reamintesc, pentru că, deși le știi de mult, le-ai uitat, poate, din pricina timpului ce s-a scurs, și pentru că ele sălășluiesc la temelia destinului meu.

Cred că ți-l amintești bine pe tata, căci l-ai cunoscut din copilărie, de pe vremea cînd el și cu tatăl tău făceau parte din aceeași casă de negoț. Totuși, nu prea l-ai apucat în zilele lui bune, adică înainte ca vîrsta și infirmitatea să-i fi potolit din spiritul aprins, cutezător, pus pe speculații. Ar fi fost, ce e drept, un om mai sărac, dar poate tot atît de fericit, dacă s-ar fi dedicat științei cu energia-i vrednică și cu ascuțitul său spirit de observație, pe care le-a folosit doar în scopuri negustorești. Totuși, în riscul speculațiilor comerciale este ceva care atrage pe aventurieri chiar în afara speranței cîștigului. Celui care pornește pe această mare neastîmpărată i se cere să posede îndemînarea pilotului și prevederea navigatorului; cu toate acestea, el poate naufragia și se poate pierde, dacă

¹ Adică Sully (n.t.).

furtunile întâmplării nu-i vin în ajutor. Acest amestec de continuă încordare și de permanentă primejdie, această inevitabilă și teribilă nesiguranță în a ști dacă chibzuiala va învinge întâmplarea, sau dacă întâmplarea va stînjeni planurile chibzuite, pun stăpînire deplină atît pe facultățile mintale, cît și pe simțuri, așa încît dacă te consacri negoțului, te bucuri din plin de farmecul jocului de noroc, fără ca totuși să te stînjenească vinovăția morală a acestuia.

La începuturile secolului al XVIII-lea, cînd eu (dragă Doamne !) eram un tînar de vreo douăzeci de ani, am fost chemat pe neașteptate de la Bordeaux, pentru a ajuta tatălui meu în niște afaceri de seamă. Nu voi uita niciodată prima noastră întrevvedere.

Îți amintești felul tăios, brusc și oarecum sever în care tata obișnuia să-și împărtășească celor din jur dorințele. Parcă-l văd : drept și mîndru, cu pasul iute și hotărît, cu privirea ascuțită și pătrunzătoare, cu fața brăzdată deja de griji ; parcă-i aud glasul care niciodată nu risipea un cuvînt zadarnic, răsunînd uneori cu o asprime de moment, străină de gîndul vorbitorului.

După ce descălecai de pe calul de poștă, mă grăbii să sui în apartamentul tatălui meu. Acesta străbătea încăperea păstrînd veșnicu-i aer de om chibzuit, serios și dîrz, pe care nici chiar sosirea mea, a singurului său fiu, plecat de patru ani de-acasă, nu-l putuse schimba. Mă aruncai în brațele sale. Era un părinte bun, fără a fi și duios ; o lacrimă miji în ochii lui negri, dar numai pentru o clipită.

— Dubourg îmi scrie că este mulțumit de tine, Frank !

— Îmi pare bine, tată.

— În schimb, eu am mai puține motive de a fi mulțumit, adăugă, așezîndu-se la masa-i de scris.

— Îmi pare rău, tată.

— Îmi pare rău și îmi pare bine, Frank, sînt cuvinte care, de cele mai multe ori, înseamnă ori puțin, ori nimic. Iată ultima ta scrisoare.

A scos-o dintr-un teanc de alte scrisori, legate laolaltă cu o panglică roșie, etichetate și îndosariate într-un mod cam ciudat. Acolo zăcea biata mea epistolă, în care îi arătam năzuințele mele mai scumpe din acea vreme, în cuvinte care credeam că vor naște compătimire, dacă nu cumva chiar convingere; acolo zăcea, precum zic, scrisoarea mea, rătăcită printre altele, privitoare la afacerile de tot soiul care-l absorbeau zilnic pe tatăl meu. Nu mă pot împiedica de a nu surîde în sinea mea, cînd îmi reamintesc de orgoliul îndurerat și de sentimentele rănite cu care am privit epistola pe care o scrisesem, te asigur, cu destulă osteneală, așa cum mi se înfățișa ea, luată dintr-un teanc de scrisori de recomandăție, scrisori de credit, toată pacostea obișnuită (așa cum o socoteam eu atunci) a corespondenței comerciale; dar, gîndeam eu, o scrisoare atît de însemnată (nu îndrăzneam să-mi zic nici în sinea mea, o scrisoare așa de bine scrisă), își merită un loc aparte și o atenție mai deosebită decît scrisorile privitoare la afacerile de toate zilele ale contoarului¹.

Tatăl meu însă nu băgă de seamă nemulțumirea mea; și puțin i-ar fi păsat chiar dacă ar fi constatat-o. Cu scrisoarea mea în mînă, el începu:

— Aceasta, Frank, este scrisoarea ta din 21 ale lunii precedente, prin care mă înștiințezi (citind din ea) «că, în grija atît de însemnată a alcătuirii unui plan și a alegerii unei profesii pe toată viața, ai încrederea că bună-tatea mea părintească îți dă dreptul de a avea măcar o părere contrarie față de cea a mea; că tu ai obiecțiuni „de neînlăturat“ — da, „de neînlăturat“ sînt chiar cuvintele folosite de tine — aș fi dorit, dealtfel, ca scrisul tău să fie mai citeț, să pui liniuțele pe litera „t“ și să apară bucla la litera „l“ — că tu ai obiecțiuni „de neînlăturat“ la cele ce ți-am propus eu». Mai sînt multe idei în același sens, înșirate pe patru pagini întregi de hîrtie, pe care, cu

¹ Contoar — birou de comerț, în special al unui bancher (n.t.).

puțină atenție, pătrundere și chibzuială în exprimare, le-ai fi putut reduce la patru rînduri, căci pînă la urmă, Frank, scrisoarea ta se rezumă doar la aceasta : nu vrei să faci ceea ce aș dori eu.

— Nu pot, tată, în situația de față ; nu că n-aș vrea.

— Cuvintele prețuiesc prea puțin pentru mine, tinere, zise tatăl meu, a cărui neînduplecare era totdeauna înțărîtă de un calm deplin și de o deplină stăpînire de sine. *Nu pot* poate fi o expresie mai politicoasă decît *nu vreau*, dar expresiile sînt sinonime, atunci cînd nu există o piedică morală. Eu însă nu sînt de părere să tratăm afacerile în grabă ; vom discuta după cină — Owen !

Owen apăru. Chipul său nu era încadrat de pletele argintii pe care obișnuiai să le cîntești, căci la epoca aceea el nu trecuse cu mult de cincizeci de ani. Părta însă același costum, sau unul aproape la fel cu cel pe care îl știai ; tot cafeniu și croit identic — aceiași cio-rapi de mătase cenușii ca perlele mării, aceeași cravată cu cataramă de argint, aceleași manșete de chembrică plisată, pe care le trăgea pînă peste degete cînd venea în salon, dar pe care, cînd se afla în cancelarie, le vîra cu grijă sub mîneci, pentru ca nu cumva să le păteze cu cerneala folosită zi de zi ; într-un cuvînt, aceeași înfă-țișare binevoitoare, totuși gravă și formală, care a caracterizat pînă la moarte pe funcționarul cel mai de seamă al marii case de negoț Osbaldistone & Tresham.

— Owen, zise tatăl meu, pe cînd bunul bătrînel îmi strîngea cu afecțiune mîna, trebuie să cînezi cu noi astă-seară și să ascuți veștile pe care Frank ni le-a adus de la prietenii noștri din Bordeaux.

Owen făcu una din plecăciunile sale rigide, în semn de respectuoasă recunoștință ; căci, în acele vremuri, o asemenea invitație era privită ca un hatîr de oarecare însemnătate.

Mult timp îmi voi aminti de cina aceea.

Adînc tulburat, îngrijorat și totodată nemulțumit, nu am fost în stare să iau parte cu toată inima la conversație, împotriva așteptărilor tatălui meu ; și prea dădeam răspunsuri nesatisfăcătoare întrebărilor cu care el mă asalta. Owen, șovăind între respectul pentru patronul său și dragostea pentru tînărul pe care altă dată îl legănase pe genunchi, așijderea aliatului înfricoșat, dar în același timp grijuliu, al unei națiuni cotropite, se trudea la fiecare poznă pe care o făceam să dea sens vorbelor mele neînțelese și să-mi acopere retragerea ; aceste manevre mă-reau însă nemulțumirea tatei și abătura o parte din ea asupra bunului meu avocat, în loc să-mi vină mie în ajutor.

În timpul cît locuisem la Dubourg, nu mă purtasem chiar ca în versurile :

*„Un scrib omoară-n tatăl iubit orice speranțe,
Că-n loc de a transcrie un cont, el scrie stanțe“.*

Dar, drept să spun, nu frecventasem contoarul decît atît cît crezusem că e de neapărată trebuință ca să obțin o bună referință de la francez, care era demult în relații cu firma noastră, și căruia tatăl meu mă încredințase pentru a mă iniția în tainele comerțului. De fapt, preocuparea mea cea mai de seamă fusese literatura și exercițiile fizice. Tatăl meu nu condamna întru totul asemenea însușiri, atît intelectuale cît și trupești. Avea prea mult bun simț ca să nu priceapă că ele ședeau bine oricărui om și înțelegea că ele dădeau tărie și vrednicie caracterului pe care el dorea să mi-l formeze. Dar ambiția lui de căpetenie era ca să-i moștenesc nu numai averea, ci și ideile și planurile, cu ajutorul cărora el își închipuia că va putea extinde și perpetua bogata moștenire pe care mi-o hărăzea.

Dragostea față de profesiunea lui era motivul aparent pe care îl alesese cînd mă îndemna să urmez aceeași cale, dar mai avea și alte motive, pe care le-am cunoscut abia mai tîrziu. Avîntat în planurile sale, îndemînatic

și îndrăzneț, fiecare nouă afacere care îi reușea îl ațîța mai dihai și îi dădea mijloacele pentru noi speculații. Părea că are nevoie, ca și un cuceritor ambițios, să pășească mereu înainte, din înfăptuire în înfăptuire, fără a se opri pentru a-și asigura izbînzile, cu atît mai puțin pentru a se bucura de ceea ce dobîndea. Obișnuit să-și vadă întreaga avere cumpănind în balanța norocului și priceput în găsirea mijloacelor pentru a apleca talerul în favoarea lui, sănătatea, mintea și activitatea sa păreau a spori mereu, o dată cu acțiunile riscante în care își juca averea; semăna cu un marinar obișnuit să țină piept valurilor și vrăjmașilor și a cărui încredere în sine se întărește în ajunul furtunii sau al bătăliei.

Își dădea totuși seama de schimbările pe care vîrsta sau boala le-ar fi putut aduce sănătății sale; era dornic să aibă la îndemînă, la timpul potrivit, un asistent, în stare să ia cîrma atunci cînd mîna lui va obosi, și care să menție nava pe drumul ei, după sfaturile și instrucțiunile sale. Atît dragostea de părinte, cît și continuarea planurilor sale îl îndrumau către aceleași concluzii. Tatăl său, deși averea sa era investită în aceeași casă de negoț, era numai comanditar, cum se zice în termeni comerciali; iar Owen, a cărui probitate și pricepere în mărunțișurile contabilicești făceau neprețuite serviciile sale de contabil principal, nu poseda nici cunoștințe și nici talent îndestulător ca să țină în mînă conducerea generală a întreprinderii. În cazul că tatăl meu ar fi încetat subit din viață, ce s-ar fi ales de lumea planurilor pe care o ticluisese, dacă fiul său nu ar fi fost șlefuit după chipul unui Hercule comercial, pregătit să susțină greutatea atunci cînd va fi slobozită de căderea lui Atlas? Ce-ar fi devenit fiul însuși, dacă, străin de acest soi de îndeletniciri, s-ar fi găsit deodată încurcat în labirintul afacerilor negustorești, fără a avea cunoștințele necesare ca să iasă din încurcătură? Pentru toate aceste motive, unele mărturisite, altele tănuite, tatăl meu hotărîse ca eu să-i îmbrățîșez

profesiunea ; și odată decis în această privință, nu exista o hotărîre mai neclintită la vreun om. Totuși eram și eu o parte interesată care trebuia consultată, și, moștenind ceva din încăpățînarea lui tătine-meu, îmi formulasem o hotărîre cu totul potrivnică.

O circumstanță ușurătoare la rezistența ce o vedeam în împrejurarea de față împotriva dorințelor tatălui meu putea fi, cred, aceea că atunci nu le înțelegeam pe deplin temeiul și nici cît de legată de ele îi era fericirea. Fiind sigur în închipuirea mea că voi avea parte de o bună moștenire în viitor și de suficiente mijloace de întreținere în răstimp, nici nu-mi dădea prin gînd pe atunci că ar fi necesar, pentru a schimba închipuirea în realitate, să mă dedic muncii și nici să mă supun unor restricțiuni neplăcute gustului și temperamentului meu. În propunerea tatălui meu de a mă asocia cu el în afaceri, nu vedeam decît dorința lui ca să contribui și eu la înmulțirea grămezilor de bogății agonisite de dînsul ; și, închipuindu-mă cel mai bun judecător al drumului către fericirea mea, nu concepeam că aș putea fi mai mulțumit totuși, sporind averea pe care o socoteam îndestulătoare, chiar mai mult decît îndestulătoare pentru toate trebuințele, pentru înlesnirile vieții, ca și pentru petrecerile lumești.

Astfel sînt nevoit să repet că la Bordeaux nu mi-am petrecut timpul așa cum își propusese tatăl meu. Înlocuiam cu alte îndeletniciri tot ceea ce socotea el a fi motiv de căpetenie pentru șederea mea acolo ba, dacă aș fi fost mai îndrăzneț, aș fi nesocotit cu totul acest motiv. Dubourg, un reprezentant favorizat al casei noastre de negoț, de la care își trăgea profiturile sale, era un politician mult prea șiret ca să dea conducătorului firmei, cu privire la unicul său fiu, referințe care să pricinuiască supărare atît unuia cît și celuilalt ; de asemenea ar fi putut urmări, cum voi afla în curînd, foloase personale,

tocmai lăsându-mă să nesocotesc țelul pentru care îi fuseseam lăsat în grijă. Purtarea mea se desfășurase în limitele buneii cuviinți și ale buneii orînduiei, așa că pînă atunci el nu avusese prilejul de a da vreo referință proastă despre mine, chiar dacă ar fi dorit un asemenea prilej ; dar, poate că dibaciul franțuz ar fi fost tot atît de îngăduitor, chiar dacă m-aș fi dedat la apucături mai rele decît acelea de indolență și aversiune față de afacerile negustorești. Într-adevăr, în timp ce hărăzeam o bună parte de timp studiilor comerciale recomandate de dînsul, lui nu-i părea cîtuși de puțin rău de tîmpul pe care-l dedicam altor îndeletniciri mai clasice ; nici nu m-a găsit vreodată vinovat de faptul că mă desfătam cu Corneille și Boileau mai abitir decît cu Postlethwayte (presupunînd că lucrarea sa ar fi existat pe atunci și că monsieur Dubourg i-ar fi putut pronunța numele) sau Savary, sau oricare alt scriitor de economie politică. El culesese de pe undeva o expresie potrivită cu care încheia fiecare scrisoare către tata : „Fiul dvs. este tot ceea ce un tată își poate dori“.

Pe tatăl meu niciodată nu-l supăra o frază, oricît de des era repetată, cu condiția ca să-i pară lui deslușită și expresivă ; și însuși Addison nu ar fi putut găsi expresii care să-i dea atîta satisfacție ca „Primit stimata dvs. și achitat facturile incluse, conform borderoului“.

Știînd deci foarte bine ceea ce aștepta de la mine, tata nu se îndoia, din cauza deseii întrebuițări a frazei favorite a lui Dubourg, că eram pe cale să ajung întocmai ceea ce-mi hărăzea dînsul ; dar, într-un ceas rău, el primi scrisoarea cu scuzele mele elocvente și amănunțite ; în această scrisoare, îi arătam că refuz locul în firmă, precum și un pupitru cu taburet, într-un colț al întunecosului contoar din Crane Alley, deși taburetul ar fi fost mai

inalt decît acela al lui Owen și decît acelea ale celorlalti
funcționari și inferior numai scaunului cu trei picioare
al tatălui meu. Din acea clipă, toate s-au întors pe dos.
Referințele lui Dubourg deveniră suspecte, ca și cum fac-
turile sale ar fi fost știute ca incorecte. Fusei chemat
acasă în mare grabă și primit în modul pe care ți l-am
și înfățișat.

CAPITOLUL II

Încep a dibăci că tînărul suferă de o groaznică meteahnă: Poezia, cu care trîndavă boală de este infectat, pierdută este pentru el orice nădejde de a obține o slujbă de stat. *Actum est* de el ca om al colectivității, dacă a ajuns să versifice o dată.

BEN JONSON în BARTHOLOMEW FAIR

Vorbind în general, tatăl meu știa să își stăpînească mînia, iar supărarea rareori îi răzbătea prin cuvinte; ea se vădea doar printr-o comportare mai seacă și mai acră față de acei care îl nemulțumiseră. Nu făcea niciodată uz de amenințări sau de expresii tari. Totul la dînsul era orînduit după sistem și de cîte ori se ivea prilejul avea obiceiul de a îndeplini „cele necesare” fără risipă de cuvinte. Asculta deci cu un surîs amar răspunsurile mele nepotrivite privind situația comerțului în Franța și, nemilos, mă lăsa să mă încurc din ce în ce mai mult în misterele unor termeni comerciali ca: *agio*¹, tarife, tare² și daune; nu-mi pot silui memoria, căutînd să-mi aduc aminte dacă m-a privit cu adevărată supărare, înainte de a-mi fi dovedit că nu sînt în stare a-i explica

¹ Diferența între valoarea nominală și cea reală a monedelor (n.t.).

² Tară — pierdere în valoare suferită de o marfă prin scăderea greutății sau alterarea calității (n.t.).

efectul precis pe care l-a avut deprecierea ludovicului de aur asupra negocierii polițelor.

— Cel mai mare eveniment național din timpul meu, zise tata (cu toate că văzuse Revoluția), și habar nu are de el !

— Domnul Francis, sugeră Owen în felul său timid și împăciuitor, nu poate să fi uitat că printr-un *arrêt* al regelui Franței, datat la 1 mai 1700, s-a prevăzut că *le porteur*, în curs de zece zile de la scadență, trebuie să facă cerere...

— Domnul Francis, zise tata, întrerupându-l, își va reaminti probabil, pentru moment, orice ai bunătatea să-i sugerezi. Dar, Doamne ! cum de l-a lăsat Dubourg ! Ascultă, Owen, ce fel de om este Clément Dubourg, nepotul său, de colo din cancelarie, tinărul acela cu părul negru ?

— Unul din cei mai dibaci funcționari ai casei, domnule ; un minunat tinăr, pentru timpurile de azi, răspunse Owen, căci veselia și buna cuviință a tinărului franțuz îi cucerise inima.

— Da, da, presupun că *el* știe ceva despre operațiile de schimb. Dubourg ținea să am măcar un tinăr în preajma mea care să se priceapă la afaceri, dar văd acum ce urmărea, iar el își va da seama de aceasta atunci când va privi bilanțul. Owen, salariul lui Clément să fie plătit la zi pe tot trimestrul acesta și el să se imbarce pentru Bordeaux pe nava tatălui său. Tocmai se îndeplinesc formalitățile de plecare.

— Să-l concediez pe Clément Dubourg, domnule ? întrebă Owen cu o voce nesigură.

— Da, domnule, concediază-l fără întârziere. Mi-e destul un prostănac de englez la contoar, ca să-mi facă pozne. Și nu-mi trebuie un francez iscusit, pe deasupra, ca să profite de ele.

Trăisem destul pe teritoriile *du grand monarque*, ca să capăt o puternică aversiune pentru o astfel de arbi-

trară exercitare a autorității, chiar dacă aceasta nu mi-ar fi intrat în sînge încă din frageda copilărie. Așa că nu m-am putut abține să nu intervin, pentru a împiedica faptul ca un nevinovat și merituos tînar să ispășească vina de a fi dobîndit desăvîrșirea pe care tata o aștepta din partea mea.

— Îți cer iertare, tată, rostii, îndată ce termină de vorbit, dar cred că este drept să plătesc singur vina de a-mi fi neglijat studiile. Nu am nici un motiv să acuz pe monsieur Dubourg de a fi neglijat să-mi asigure puțința de a mă dezvolta, oricît de puțin m-aș fi folosit de ea ; iar în ceea ce privește pe monsieur Clément Dubourg...

— În ceea ce-l privește pe dumnealui și pe tine, voi lua eu măsurile pe care le cred necesare, răspunse tata. Este frumos din partea tă, Frank, să iei asupra-ți toată vina — foarte frumos, aceasta nu se poate nega. Nu-l pot ierta însă pe bătrînul Dubourg, zise el, privindu-l pe Owen, că s-a mulțumit numai să-i ofere lui Frank mijloacele de a-și însuși cunoștințele folositoare, fără să controleze dacă le-a utilizat și, în caz contrar, să-mi comunice mie.

— Domnul Francis, zise contabilul principal, cu obișnuita lui plecăciune și cu o ușoară ridicare a mîinii drepte, pe care o căpătase din obiceiul de a-și pune pana după ureche, înainte de a vorbi, domnul Francis pare să înțeleagă principiul fundamental al oricărei contabilități morale, marea regulă etică de trei. Lasă-l pe A să-i facă lui B, ceea ce B i-ar face lui A ; produsul îți va da regula de conduită cerută.

Tatăl meu surîse la această reducere în formă aritmetică a regulii de aur, dar urmă îndată :

— Toate acestea n-au însemnătate, Frank ; ți-ai irosit timpul ca un copil, așa că pe viitor trebuie să înveți să trăiești ca un bărbat. Te voi pune sub supravegherea lui Owen pentru cîteva luni ca să recîștigi terenul pierdut.

Eram cît pe aci să răspund, dar Owen mă privi cu un gest atît de rugător și de prevenitor, încît fără vrerea mea am tăcut.

— Abia atunci, continuă tatăl meu, vom relua subiectul scrisorii mele din zi întîi a lunii precedente, la care mi-ai trimis un răspuns nesăbuit și nesatisfăcător. Acuma, umple-ți paharul și trece sticla lui Owen.

Lipsa de curaj, de îndrăzneală, dacă vrei, nu mi-a fost niciodată cusurul. De aceea, răspunsei ferm :

— Îmi pare rău că scrisoarea mea nu a fost satisfăcătoare ; dar nesăbuită nu a fost, deoarece am dat toată atenția propunerii, pe care în bunătatea dumitale mi-ai făcut-o și pe care cu multă durere m-am văzut nevoit să o refuz.

Tata își îndreaptă o clipă privirea-i ascuțită asupra mea, dar apoi și-o retrase îndată. Cum nu-mi răspunse, m-am văzut silit să continui, dar cu oarecare șovăială, el întrerupîndu-mă doar prin monosilabe.

— Îmi este cu neputință, tată, să am un respect mai mare decît acela pe care îl am pentru îndeletnicirea de negustor, chiar dacă aceasta nu ar fi îndeletnicirea dumitale. Totuși, mă simt silit să stărui în refuzul meu de a-mi însuși o calitate, pe care sînt atît de nepregătit să mi-o asum.

— Voi avea eu grijă să-ți însușești calificarea necesară. Nu mai ești oaspetele și elevul lui Dubourg.

— Dar, dragă tată, eu nu susțin că ar fi vorba de o lipsă în felul de predare a studiilor ci de neputința mea de a profita de învățătură.

— Prostii ! Ți-ai ținut jurnalul în felul în care te-am sfătuit ?

— Da, tată.

— Fii bun și adu-l aici.

Opul cerșit era un caiet obișnuit, ținut după povețele tatei, în care mi se indicase să iau note cu privire la cunoștințele variate pe care le căpătam în timpul studiilor.

Prevăzînd că el va cerceta acest caiet, avusesem grijă să transcriu informațiile care știam că-l vor mulțumi, dar prea adesea, pana scăpase de sub controlul capului. Se mai întimplase, de asemenea, că în acest caiet, fiindu-mi mai la îndemînă, îmi însemnasem ocazional unele lucruri care nu aveau nimic de-a face cu negoțul. Îl pusei acum în mîna tatălui meu, sperînd din suflet că nu va da peste nimic care să-i mărească necazul. Owen, care păru că pālise cînd tata îmi pusese întrebarea, se însenină cînd auzi răspunsul meu prompt, ba chiar zîmbi încurajator cînd adusei din camera mea și pusei înaintea tatei un volum cu aspect de registru comercial, mai mult lat decît lung, cu paftale de alamă și legat în piele de vițel. Părea lucru serios și îl îmbărbăta pe binevoitorul meu prieten. Zimbea chiar cu plăcere, cînd îl asculta pe tatăl meu spicuiind părți din conținut și mormăind unele critici în timp ce-l parcurgea.

— *Rachiuri — butoiașe și buți, de asemenea tonneaux — La Nantz 29 — Veltes într-un barrigue¹ la Cognac și Rochelle 27 — La Bordeaux 32. Foarte corect, Frank. Vămuirea pe tonaj și după vame vezi tabelele Saxby. Nu-i bine așa ; trebuia să transcrii pasajul respectiv ; numai așa se fixează în memorie. Rapoarte de intrare și ieșire — Certificate de ramburs pentru grîu — Certificate de export — Pinzeturi de Bretania și Flandra — Bacala² — titling³ — Crapling — lub-fish. Ar fi trebuit să-ți notezi că toate se înregistrează ca titling. Cîți țoli are un titling ?*

Owen, văzîndu-mă încurcat, îndrăzni să-mi sufle și eu din fericire înțelesei.

— Optsprezece țoli, tată.

¹ Vechi măsuri de capacitate franceze pentru butoaie (n.t.).

² Pește (*Gadus Marluna*) uscat (n.t.).

³ Termeni întrebuiințați înainte vreme în comerțul de pește (n.t.).

— Da, și un lub-fish are 24 — foarte bine. Este important să reții aceasta, din pricina negoțului portughez. Dar ce-i aici ? *Bordeaux fondat în anul — Castelul Trompette — Palatul Galliennus*. Bine, bine, și aceasta-i corect, desigur. Acesta este un fel de maculator, Owen, în care se înregistrează tranzacțiile zilnice, cumpărături, ordonanțări, plăți, recipise, accepte, ciorne, comisioane și sfaturi înregistrate de-a valma.

— Astfel ca să poată fi transcris corect în jurnal și în cartea mare, zise Owen. Sînt bucuros că domnul Francis este așa de metodic.

Văzînd ce iute creștea considerațiunea cu care eram privit, începusem să mă tem că drept urmare tata va stăruî cu și mai multă încăpăținare în hotărîrea de a mă face negustor ; cum eu hotărîsem contrariul, doream să nu fi fost, după vorba prietenului meu Owen, chiar atît de metodic. Dar nu aveam motive de îngrijorare în privința aceasta ; căci o foaie de hîrtie pătată de cerneală căzu din carte și tata, ridicînd-o întrerupse o sugestie a lui Owen, care recomanda prinderea foilor volante de memorial cu puțină pastă de lipit, exclamînd : „Memoriei lui Edward, Prințul Negru¹ !“ — Ce-s astea ? Versuri ! Doamne, Frank, ești un gogoman mai mare decît îmi închipuiam.

Trebuie să-ți amintești că tatăl meu, ca om de afaceri, privea cu dispreț truda poeților ; ca om credincios, cu convingeri sectare, considera astfel de îndeletniciri pe cît de triviale, pe atît de profane. Înainte de a-l condamna pentru aceasta, trebuie să-ți amintești ce viață au dus și cum și-au folosit talentele cei mai mulți din poeții de la sfîrșitul secolului al șaptesprezecelea. De asemenea, secta de care aparținea tatăl meu avea, sau poate afecta să aibă, o aversiune puritană față de manifestările literare

¹ Principele moștenitor al Angliei (1330—1376), victorios în bătăliile de la Poitiers și Crécy (n.t.).

superficiale. Așa că vezi ce multe au fost pricinile care au contribuit la creșterea neplăcutei surprize, prilejuită de nefericita descoperire a acestei nenorocite ciorne. Cît despre bietul Owen, dacă peruca rotundă pe care o purta atunci s-ar fi desfăcut, pentru ca părul să se poată face măciucă, de groază, sînt sigur că munca frizerului din dimineața aceea ar fi fost zadarnică, datorită mirării nemăsurate pe care o arătă față de o astfel de grozăvie. O violare a casei de bani, sau o ștersătură în maestru, sau o greșeală de adunare într-un decont, cu greu i-ar fi putut prilejui o surpriză mai neplăcută. Tata citi versurile, făcîndu-se uneori că nu le înțelegea sensul, alteori luînd în batjocură tonul eroic, dar tot timpul cu o emfază de amară ironie, deosebit de sîciitoare pentru nervii unui autor.

*Sunetu-acela de goarnă cumplit
Cu fontarabe-ecouri în zări răspîndit,
Chemare a eroului ce de moarte zăcea,
Pe Carol cel Mare-mpărat îl vesteă
Că negrii paieni și-ai Spaniei fii
Pe bravul lui sol răpus-au dintre vii.*

— „Fontarabe ecouri !“ continuă tatăl meu, întrerupîndu-se din citit ; Tîrgul din Fontarabia¹ ar fi fost mai apropiat de scîp. Paieni ? Ce-i paien ? N-ai fi putut spune tot așa de bine păgîn, și n-ai putea scrie măcar englezește, dacă ții neapărat să scrii prostii ?

*Peste mări ale lumii și țări trist suna
Și-ale Angliei coaste departe uimea
Cu note ce parcă voiau să prescrie
C-a Angliei rază și-a Franței urgie,
Eroul ce-n Crécy, Poitier teamă-mparte.
În Bordeaux astăzi zace pe patul de moarte.*

¹ Fontarabia — oraș în Spania (n.t.)

Poitiers, dealtfel, se scria totdeauna cu un s și nu văd nici un motiv ca rima să cedeze ortografiei.

*Slăbitul meu cap săltați-l, a spus ;
Deschideți fereastra, să văd, spre apus,
O ultimă dată-nsorita minune
A soarelui care acuma apune,
Lucind pe Garona pe-al apei ei val,
La fel ca pe Blaya cu roșul ei mal.*

Rimele sînt proaste și nu se potrivesc. Cum, Frank, de nici măcar nu te pricepi la sărăcăcioasa meserie pe care ți-ai ales-o ?

*În somnul de glorie-adîncă el șade
Sfîrșitu-i apropie roua ce cade,
Ca lacrima ceea ce-ncet se prelinge
Pe-obrazul ce-amarnica-i jale își plînge,
Cînd află fecioare și triste neveste
Că Negrul lor Edward în veci nu mai este.*

*Deși ca soarele, i-apune și gloria,
În Franța, în Anglia, rămîne memoria
Acelui ce groază băga în dușmani
Tot astfel lucesc toți eroii britani,
Ce-n nouă planete pe-al sudului cer,
Prin norii de sînge și flăcări nu pier.*

— „Un nor de flăcări“, e ceva nou — Bună dimineța la Moș Ajun, ne dați ori nu ne dați ? Ce să-ți spun : un clopotar ar scrie versuri mai bune ! Apoi zvîrli cît colo hîrtia cu un aer de nemărginit dispreț și încheie : Pe cîntea mea, Frank, ești un gogoman mai mare decît credeam.

Ce puteam zice, dragul meu Tresham ? Stăteam acolo, fierbînd de umilire și revoltă, în timp ce tata mă privea calm, dar sever, cu dispreț și milă ; iar bietul Owen, cu ochii și mîinile ridicate, părea atît de îngrozit, ca și cum

ar fi citit în acel moment numele patronului său în *Gazette*¹. Cu timpul, îmi luai inima în dinți și vorbii, căutînd ca tonul glasului să-mi trădeze cît mai puțin simțămintele.

— Îmi dau perfect de bine seama, tată, cît de puțin pregătit sînt ca să ocup în societate rolul important căruia vrei să mă consacru ; dar, din fericire, eu nu am ambiția să agonisesc avere. Domnul Owen ar fi un colaborator cu mult mai potrivit. O spusei cu oarecare ciudă, deoarece mi se părea că Owen trădase prea curînd cauza mea.

— Owen ? zise tatăl meu. Băiatul este smintit, curat smintit. Ia spune, dacă pot îndrăzni să te întreb, după ce cu atîta ușurință cauți să-mi abați privirile înspre domnul Owen (deși m-aș putea aștepta la mai multă su-puneré de la oricine altul, decît de la fiul meu), care ar fi înaltele tale proiecte ?

— Aș dori, tată, răspunsei, luîndu-mi inima în dinți, să călătoresc doi-trei ani, dacă nu ai avea nimîc împotrivă ; altfel, deși este cam tîrziu, aș petrece bucuros același interval de timp la Oxford sau Cambridge.

— Pentru numele lui Dumnezeu ! S-a mai auzit vreodată așa ceva ? Să urmezi școala printre pedanți și iacobiti², cînd ai putea să-ți faci singur un rost în viață ! De ce să nu mergi de îndată la Westminster sau la Eton, și să te obișnuiești cu gramatica lui Lilly și cu flexiunile cuvintelor și de asemenea cu nuiaua, dacă-ți place ?

— Atunci, tată, dacă socotești ca tardiv proiectul de continuare a studiilor, bucuros m-aș întoarce pe continent.

— Ți-ai pierdut deja prea mult timp acolo — și cu prea puțin folos, domnule Francis.

— Atunci aș alege cariera armelor, tată, mai degrabă decît oricare altă activitate.

¹ Publicație oficială în care, printre altele, se tipăreau numele faliților (n.t.).

² Partizanii lui Iacob II după abdicarea sa, sau partizanii urmașilor săi (n.t.).

— Să alegi pe dra..., zise tatăl meu în grabă, oprindu-se brusc și apoi continuând într-altfel : Mărturisesc că ești pe cale să mă prostesti și pe mine. Nu-ți vine să înnebunești, Owen ?

Bietul Owen dădu din cap și privi în jos.

— Ascultă, Frank, continuă tatăl meu, vreau să scurtez discuția. Eram de vîrsta ta cînd tatăl meu mă izgoni din casă și trecu drepturile mele legale de moștenire asupra fratelui mezin. Am părăsit Osbaldistone Hall¹ călare pe o mîrtoagă, și cu zece guinee în pungă. De atunci nu am mai călcat pragul casei și nici nu-l voi mai călca. Nu știi, și nu-mi pasă, dacă fratele meu, pătimaș vînător de vulpi, mai trăiește, sau dacă și-a frînt gîtul ; dar el are copii, Frank, și unul din ei va fi fiul meu, dacă mă mai superi mult în această chestiune.

— Vei face așa cum poțesti cu tot ceea ce îți aparține, răspunsei mai mult cu o nepăsare posacă decît cu respect.

— Așa e, Frank, tot ce am este al meu, dacă truda agonisirii și grija de a spori poate constitui un drept de proprietate. Află că nici un trîntor nu se va hrăni din fagurele meu. Gîndește-te bine ; nu o spun fără a fi cugetat îndelung. Și ceea ce hotărâsc, știu să duc la îndeplinire.

— Onorate domn, mult stimat domn, strigă Owen, cu lacrimile în ochi, nu vă stă în obicei să vă grăbiți așa, cînd tranzacționați asupra unor afaceri de seamă. Lăsați-l pe domnul Francis să-și consume creditul, înainte de a-i închide contul. El vă iubește, sînt sigur ; atunci cînd va pune în cumpănă respectul filial de o parte, iar de cealaltă argumentele sale *per contra*, sînt sigur că obiecțiunile-i vor dispărea.

— Crezi că îi vor cere de două ori, zise cu gravitate tatăl meu, să fie prietenul meu, sprijinul meu și omul

¹ Conacul familiei Osbaldistone (n.t.).

meu de încredere ? Să fie tovarăşul grijilor şi averii mele ? Owen, credeam că mă cunoşti mai bine.

M-a privit ca şi cum ar mai fi vrut să adauge ceva, dar se întoarse de îndată şi părăsi brusc odaia. Recunosc că eram impresionat de această întorsătură a lucrurilor, la care nu mă gândisem ; iar tatăl meu probabil că nu ar fi avut de ce să se plîngă de mine, dacă ar fi început discuţia de pe această poziţie.

Era însă prea tîrziu. Moştenisem o bună parte din îndîrjirea sa încăpăţînată şi soarta hotărîse ca acest păcat să-mi fie şi pedeapsa, deşi într-o măsură mai mică decît merita greşeala mea. Cînd rămaserăm singuri, Owen continuă a mă privi cu ochii înlăcrămaţi, vrînd să descopere ceea ce era mai vulnerabil în încăpăţînarea mea, înainte de a încerca să intervină. Pînă la urmă, începu cu vorbe dezlînate şi tremurătoare :

— Doamne, Dumnezeu ! Domnule Francis ! Doamne, Dumnezeu ! Pe viaţa mea, domnule Osbaldistone !! Să-mi fie dat să trăiesc o asemenea zi ! Şi dumneavoastră, un domn atît de tînăr ! Pentru numele lui Dumnezeu ! Priviţi şi contul de profit şi cel de pierdere ! Gîndiţi-vă la ce lăsaţi să se irosească — ce frumoasă avere, domnule Francis — una din cele mai serioase întreprinderi din City, chiar de pe cînd era sub fosta firmă a lui Tresham şi Trent, azi Osbaldistone şi Tresham. Aţi putea să vă poleiţi cu aur, domnule Francis ! Şi, dragul şi tînărul meu domn Frank, dacă ar fi ceva anume, în afacerile casei acesteia, care v-ar displace, aş (scoborîndu-şi vocea pînă la şoaptă), aş îndrepta eu trimestrial, sau săptămînal, sau zilnic, cum aţi dori. Gîndiţi-vă, dragul meu domn Francis, la respectul ce-l datoraţi tatălui dumneavoastră, ca să aveţi parte de zile multe şi bune.

— Îţi sînt foarte îndatorat, domnule Owen, zisei eu, într-adevăr foarte îndatorat ; dar numai tatăl meu poate chibzui cui să lase averea. El a pomenit de unul din verii

mei. N-are decît să dispună de averea sa cîm îi place, eu niciodată nu-mi voi vinde libertatea pe aur.

— Aur, domnule ? Aş fi dorit să vedeţi contul de profit şi pierdere din trimestrul trecut — se ridică la cinci cifre — cinci cifre la totalul convenit fiecărui asociat, domnule Frank. Şi toate acestea să ajungă în mîna unui papistaş, unui necioplit din nord, şi peste alte toate, necredincios regimului ! Mi se rupe inima, domnule Francis, mie care am muncit mai mult ca un cîine decît ca om şi numai de dragul firmei. Gîndiţi-vă cum ar suna : Osbaldistone, Tresham şi Osbaldistone — sau poate, cine ştie, (scoborîndu-şi din nou vocea) Osbaldistone, Osbaldistone şi Tresham, pentru că domnul Osbaldistone al nostru îi poate răscumpăra pe toţi.

— Dar, domnule Owen, numele vărului meu fiind tot Osbaldistone, denumirea firmei va suna tot atît de plăcut în urechile domniei tale.

— O, nu vă e ruşine, domnule Francis, cînd ştiţi cît ţin la dumneavoastră ? ! Hm ! Vărul dumneavoastră ! Un papistaş desigur, ca şi tătine-său şi necredincios dinastiei protestante ¹. Acesta este încă un motiv, de bună seamă.

— Mulţi catolici sînt oameni foarte de treabă, domnule Owen, răspunsei eu.

Cînd Owen se pregătea să răspundă cu neobişnuită însufleţire, tata reîntră în odaie.

— Ai avut dreptate, Owen, zise el. Eu am greşit ; pentru a dezbate această chestiune, ne trebuie un răgaz mai lung. Tinere, să-mi răspunzi la această chestiune de azi într-o lună.

Salutai în tăcere, destul de mulţumit de această păsuială, cu speranţa că ea arăta o înmuiere în hotărîrea tatei.

¹ Se înţelege : partizan al casei Stuart — catolică, pretendentă la tronul Angliei — şi necredincios casei domnitoare de Hanovra — protestantă (n.t.).

Timpul de aşteptare trecu încet, netulburat de vreo întimplare mai deosebită. Veneam, plecam şi dispuneam de timpul meu, după plăcerea mea, fără ca tata să mă întrebe ceva sau să-mi facă vreo observaţie. Într-adevăr, îl vedeam rar, numai la ceasul meselor, cînd el ocolea cu grijă orice discuţie, pe care nici eu nu mă grăbeam să o deschid, cum prea bine îţi poţi da seama. Conversaţia noastră se mărginea la veştile zilnice sau la acele generalităţi cu care se întreţin fiinţele străine unele de altele; cineva care ne-ar fi ascultat nici nu ar fi putut bănuî că ar exista între noi o neînţelegere atît de gravă. Neînţelegerea însă mă urmărea mereu, ca un vis urît. Se putea oare ca tata să se ție de cuvînt şi să dezmoştenească pe unicul său fiu în favoarea unui nepot, de a cărui existenţă nici nu era măcar sigur? Dacă aş fi judecat drept lucrurile, purtarea bunicului meu în împrejurări asemănătoare nu-mi putea mirosi a bine. Îmi făcusem însă o idee greşită despre caracterul tatălui meu, după consideraţia pe care mi-o dăduse el şi întreaga sa familie, înainte de plecarea-mi în Franţa. Încă nu ştiam că există oameni care îşi răsfată copiii la o vîrstă fragedă, pentru că aşa le place şi pentru că aceasta îi distrează, şi care, totuşi, pot fi suficient de severi atunci cînd aceiaşi copii nu corespund mai tîrziu aşteptărilor. Dimpotrivă, căutam a mă convinge că nu mă puteam aştepta decît la o înstrăinare vremelnică a afecţiunii sale; poate un surghiun la ţară pe cîteva săptămîni, ceea ce ar fi fost mai degrabă pe placul meu, deoarece îmi dădea prilejul să lucrez mai departe la versiunea neterminată a lui *Orlando Furioso* poem pe care de mult voiam să-l traduc în versuri englezeşti. M-am lăsat atît de stăpînit de această credinţă, încît îmi reluasem ciornele. Odată, pe cînd eram cufundat asupra rimelor des repetate din stanţele spenseriene, auzii o bătaie surdă şi precaută în uşa camerei mele.

— Intră, zisei, şi domnul Owen se ivi în prag.

Acest om neprețuit avea obiceiuri și mișcări atât de rînduite, încît, după toate probabilitățile, era prima dată cînd se suia la catul al doilea din casa patronului său, deși pe primul îl cunoștea atât de bine ; nici pînă azi nu înțeleg cum de a găsit camera mea.

— Domnule Francis, zise el, stăvilindu-mi surpriza și plăcerea ce le încercam, văzîndu-l. Nu știu dacă este bine să vă spun cele ce am de gînd, nu se cade să vorbești în afară despre ceea ce se petrece înăuntrul contoarului, n-ar trebui să spui, cum se zice, stîlpului din magazie cîte file are registrul. Dar tînărul Twineall a lipsit de la birou două săptămîni și mai bine și nu s-a întors decît de două zile.

— Bine, dragul meu, dar ce ne privește pe noi aceasta ?

— Stați, domnule Francis, tatăl dumneavoastră i-a încredințat o misiune specială ; sînt sigur că nu s-a dus la Falmouth în chestiunea scrumbiilor ; și afacerea din Exeter cu Blackwell & Co. este lămurită ; iar întreprinderea minieră din Cornwall a lui Trevanion și Treguillian desigur că nu va plăti mai mult decît ceea ce a plătit ; orice afacere nu poate să nu fie înregistrată și în scriptele mele ; pe scurt : credința mea nestrămutată este că Twineall a fost în nord.

— Crezi cu adevărat ? îl întrebai eu, ceva cam speriat.

— De la întoarcerea lui, nu a vorbit altceva decît despre cizmele sale noi, de pîntenii săi de Rippon¹ și despre o luptă de cocoși din York. Lucrul este limpede ca și tabla înmulțirii. Hotărăște-te, dragul meu copil, Domnul să te binecuvînteze, să faci pe placul tatălui dumitale. Fă-te de îndată și om, și negustor.

În clipa aceea, simții un puternic imbold de a ceda și ca să-l fac fericit pe Owen, eram gata a-l ruga să comunice tatălui meu că îi voi împlini dorința. Mîndria însă, mîndria, izvorul atîtor fapte bune, dar și al atîtor

¹ Oraș din nordul Angliei (n.t.).

rele de-a lungul vieții, m-a împiedicat. Supunerea mi se opri în gît ; pe cînd tușeam pentru a-mi drege vocea, glasul tatei se auzi, chemîndu-l pe Owen. El părăsi grăbit camera și astfel prilejul a fost pierdut.

Tatăl meu era metodic în toate. La aceeași oră a zilei, în aceeași încăpere, pe același ton și cu aceeași manieră, pe care le întrebuițase exact cu o lună mai înainte, el și-a recapitulat propunerea ce mi-o făcuse, de a mă lua ca asociat și de a-mi încredința un departament din contoar, cerîndu-mi să-i comunic hotărîrea mea definitivă. În clipele acelea, îmi ziceam că se poartă prea aspru și încă și acum socot că purtarea tatei a fost nesăbuită. O purtare mai împăciuitoare i-ar fi dat, după toate probabilitățile, cîștig de cauză. Așa însă cum s-au petrecut lucrurile, am rămas pe poziție și, în chip cît mai respectuos, i-am refuzat propunerea ce-mi făcuse. Poate că — dar cine-și poate judeca propria-i inimă ? simțeam că ar fi fost lipsit de bărbăție să capitulez la prima somație și așteptam noi solicitări cel puțin ca pretext pentru a-mi schimba hotărîrea. De data aceasta, însă, am fost dezamăgit, căci tatăl meu se întoarse calm către Owen și spuse doar atît :

— Vezi, este așa precum ți-am spus.

Apoi, adresîndu-mi-se, zise :

— Bine, Frank, ești aproape major și tot atît de pregătît acum pe cît vei fi oricînd altă dată ca să te gîndești la fericirea ta ; deci, nu mai spun nimic. Dar, cum nu sînt obligat să mă supun planurilor tale, după cum nici tu nu ești silit să le urmezi pe ale mele, pot să te întreb dacă nutrești vreun plan în care să-ți pot fi de vreun ajutor ?

Oarecum rușinat, îi răspunsei că, nefiind pregătît pentru vréo profesiune și neavînd nici o avere a mea, era vădit că nu puteam trăi fără un ajutor oarecare din partea lui ; nevoile mele însă erau foarte modeste și speram ca aversiunea ce o aveam pentru profesia pe care mi-o

destinase nu-l va face să-mi retragă cu totul sprijinul și oblăduirea părintească.

— Va să zică dorești să te sprijini de brațul meu și în același timp să urmezi calea aleasă de tine ? Așa ceva nu se poate, Frank ; totuși, presupun că primești să te supui îndrumărilor mele în măsura în care ele nu se împotrivesc bunului tău plac ? Eram gata să-l întrerup, dar el mi-o reteză, zicînd : tăcere, te rog, apoi continuă : Presupunînd că așa stau lucrurile, vei purcede de îndată spre nordul Angliei, pentru a face o vizită unchiului tău și a-i cunoaște familia. Dintre fiii săi (are șase, după cîte am înțeles), am ales pe unul, care pare a fi vrednic de a ocupa locul de la contoar pe care ți-l hărăzisem ție. Cum poate vor mai fi încă unele rînduieli de pus la cale, va fi eventual nevoie să fii și tu de față. Vei primi noi instrucțiuni la Osbaldistone Hall, unde vei rămîne, te rog, pînă ce vei primi vești de la mine. Totul va fi gata pentru plecarea ta miine dimineată.

Cu aceste cuvinte, părintele meu părăsi camera.

— Ce înseamnă toate acestea, domnule Owen ? întrebai pe înțelegătorul meu prieten, al cărui chip înfățișa cea mai adîncă mîhnire.

— Te-ai nenorocit, domnule Frank ! asta-i tot. Cînd tatăl dumitale vorbește așa de liniștit și cu atita hotărîre, nu-l mai poți întoarce din drum, tot așa cum nu poți schimba un decont.

Așa s-a și întîmplat. A doua zi dimineată, la ora cinci, mă găseam în drum spre York, călare pe un bidiviu bunicel, și cu cincizeci de guinee în buzunar, călătorind, pe cit se pare, pentru a înlesni adoptarea aceluia care să mă înlocuiască în casă, în considerațiunea tatei și, eventual, în moștenirea lui.

CAPITOLUL III

Dar sloboda-i pînă de vînturi bătută
De valuri e dusă, dar nestăpînită
Și visla se rupe și cirma-i pierdută,
Purtată de ape de stînci e lovită.

Fabulele lui GAY

Am împodobit cu rime și cu versuri albe subîmpărțirea acestei povestiri, astfel ca atenția să-ți fie mereu trează, datorită unor scrieri literare mai atrăgătoare decît ale mele. Versurile de mai sus se referă la un nefericit navigator care, tăind cu îndrăzneală legăturile unei bărci pe care nu știa să o manevreze, o lăasă să lunece în voia valurilor puternice ale fluviului. Nici un școlar care ar fi făcut o asemenea ispravă ușuratică, din distracție sau din nesocotință, nu putea să se simtă mai prost decît mine, cînd m-am văzut navigînd fără busolă pe oceanul vieții. Ușurința atît de neașteptată cu care tatăl meu desfăcuse legătura cea mai puternică socotită a sta la temelia societății, lăsîndu-mă să plec ca un surghiunit din sinul familiei sale, mi-a șubrezeit într-un mod ciudat încrederea în mine, singura care mă susținuse pînă aci. Făt-Frumos, odată prinț și deodată fiu de pescar, nu putea avea un sentiment mai neplăcut al decăderii decît aveam eu. În egoismul nostru copleșitor, sîntem atît de porniți să so-

cotim lucrurile mărunte pe care bunăstarea le aduce în jurul nostru, ca făcînd una cu propria noastră persoană, încît descoperirea neînsemnătăţii noastre, atunci cînd rămînem să ne descurcăm şinguri, ajunge nespus de umilitoare. Pe măsură ce vuietul Londrei rămînea în urmă, numai dangătul depărtat al clopotelor mai suna în urechile mele povaţa : „Întoarce-te înapoi“¹, aceeaşi care pe vremuri fusese auzită de cel care avea să devină primarul oraşului ; cînd privii înapoi din Highgate la marea în-sorită a priveliştei, simţeam că lăsasem în urmă mea înlesnirile, belşugul şi farmecul vieţii de societate, împreună cu toate plăcerile unui trai civilizat.

Zarurile însă fuseseră aruncate. Fără îndoială, nu mai era de presupus că o cedare întîrziată şi silnică la dorinţele tatei mi-ar mai fi redat poziţia pe care o pierdusem.

Dimpotrivă, hotărît şi nestrămutat în ţelurile sale, aşa cum era el, ar fi fost mai degrabă scîrbit decît împăcat cu acceptarea mea tîrzie şi silită a dorinţei sale de a mă apuca de comerţ. Încăpăţinarea-mi innăscută îmi veni şi ea în ajutor şi mîndria îmi şopti ce jalnică figură aş fi făcut dacă o plimbare de patru mile în afara Londrei ar fi spulberat hotărîrile luate după o lună de adîncă reflectare. De asemenea, nădejdea, care niciodată nu părăseşte pe cei tineri şi cutezători, îmi umplu cu strălucirea ei viitorul plin de aşteptări. Părintele meu nu putea rămîne neclintit în sentinţa de izgonire din mijlocul familiei pe care o pronunţase atît de draconic. Pesemne că era numai o încercare la care fusesem supus şi care, dacă aş fi îndurat-o cu răbdare şi dîrzenie, m-ar fi înălţat în stima lui şi ne-ar fi dus pe amîndoi la o învoială amicală în privinţa neînţelegerii noastre. Îmi făceam chiar în gînd socoteala pînă unde i-aş fi cedat şi la care din articolele presupusului nostru tratat aş fi rămas neclin-

¹ Referinţă la legendarul primar al Londrei, Dick Wittington (n.t.).

tit ; rezultatul ar fi fost, după calculele mele, că trebuia să fiu repus în deplinele mele drepturi filiale, plătind pedeapsa ușoară a unor concesiuni formale pentru a răscumpăra răzvrătirea de mai înainte.

Între timp, rămâneam stăpîn pe persoana mea și încercam acel simțămînt de neatîrnare, pe care tinerețea îl îmbrățișează cu un înfiorător amestec de plăcere și de teamă. Punga mea, deși nu peste măsură de plină, era totuși în stare a face față nevoilor și dorințelor unui călător. Cînd fusesem la Bordeaux, mă obișnuisem să fiu propriu-mi valet ; calul mi-era odihnit, tînăr și sprinten ; iar optimismul meu învinse repede gîndurile melancolice cu care începusem călătoria.

Aș fi fost mulțumit dacă aș fi mers pe un drum mai bine ales, care să ofere mai multe lucruri noi, sau privilegii mai interesante călătorului. Dar, calea nordului era atunci, și poate că mai este și azi, deosebit de săracă în aceste privinți ; nu cred că poți călători așa de mult prin Anglia, în oricare altă direcție, întîmpinînd mai puține lucruri demne de văzut. Cu toată încrederea aparentă ce-o aveam în mine, gîndurile nu-mi erau mereu neobosite și de asemenea muza, tocmai ea care mă ademenise în acest pustiu, m-a părăsit cum fac cele de sexul ei, și aceasta cînd aveam mai mare nevoie de ea. Dacă nu ar fi fost convorbirile neprevăzute cu străinii, care întîmplător aveau același drum, aș fi ajuns într-o stare de adîncă plictiseală. Dar persoanele pe care le întîlneam nu prezentau nici un interes și erau monotone. Preoți de țară tropăind spre casă, pe cînd se înapoiau de la vreun enoriaș, fermieri sau crescători de vite, întorcîndu-se de la vreun tîrg îndepărtat ; slujbași comerciali călătorind ca să încaseze drepturile patronilor din orașele de provincie ; și, din cînd în cînd, cite un ofițer mergînd la țară pentru recrutări ; toți aceștia erau, în acea perioadă, persoanele care dădeau de lucru paznicilor de la bariere și cîrciumarilor. Conversația noastră era, prin urmare,

despre dijme și credințe, despre vite și grîne, despre mărfuri de tot soiul și despre solvabilitatea negusturilor de mărunțișuri ; cu totul întimplător mai ascultam descrierea unui asediu sau a unei bătălii din Flandra, dar în aceste cazuri povestitorul repeta probabil ceea ce auzise și el de la alții. Tîlharii, temă fertilă și îngrijorătoare, umpleau toate golurile acestor conversații ; numele Fermierului de Aur, al tîlharului zburător, Jack Needham, și al altor eroi din *Beggar's Opera*¹ erau tot atît de obișnuite în discuțiile noastre, ca orișice alt cuvînt de toate zilele. La auzul unor asemenea basme, ca și copiii care se îmbulzesc în jurul focului, atunci cînd povestea cu stafii ajunge la momentul culminant, călăreții se apropiau unul de altul, priveau înainte și înapoi, cercetau petițele pistoalelor și se jurau să se ajute în caz de primejdie ; un legămînt care, ca și alte alianțe ofensive și defensive, era uitat atunci cînd se iveau adevărata primejdie.

Dintre toți cei pe care i-am văzut vreodată chinuți de asemenea spaime, numai unul, un biet om, cu care am călătorit o zi și jumătate, mi-a pricinuit o desfătare mai de soi. Avea prins de ciochină un geamantan foarte mic, dar după toate aparențele foarte greu, de a cărui soartă părea deosebit de îngrijorat ; neslăbindu-l din ochi și refuzînd deopotrivă atît zelul îndatoritor al ospătarilor, cît și pe cel al rîndașilor care se ofereau să-l care acasă. Cu aceeași prevedere se trudea să ascundă nu numai scopul și destinația călătoriei sale, ba pînă și calea ce trebuia să o străbată a doua zi. Niciodată nu se simțea mai stînjecînit decît cînd era întrebat încotro călătorea și la ce poștă avea intenția să mîie. Cerceta cu cea mai mare grijă locul în care poposea noaptea, ocolind deopotrivă singurătatea cît și ceea ce i se părea lui o vecinătate îndoielnică ; la Grandham, mi se pare, a stat de veghe

¹ Piesă de teatru a lui Gay, care a avut un mare răsunset în secolul al XVIII-lea (n.t.).

toată noaptea numai ca să nu doarmă în vecinătatea unei odăi, ocupată de un vlăjgan șasiu, cu o perucă neagră și o vestă împodobită cu fireturi învechite. Cu toate aceste griji care-l apăsau, tovarășul meu de drum, judecînd după musculatura și tendoanele sale, ar fi putut să înfrunte primejdiile cu tot atîția sorți de izbîndă ca oricare alt om. Era puternic, bine legat și, judecînd după pălăria cu fireturi de aur și cocardă, părea să fi servit în armată, sau să-i aparțină într-un fel oarecare. Conversația lui însă, deși întotdeauna îndeajuns de vulgară, era a unui om cu scaun la cap, atunci cînd gogorițele care îl obsedau încetau să-i ocupe pentru moment atențiunea. Orișice asociație întîmplătoare de idei care îi reaminteau un loc deschis sau o plantație deasă erau deopotrivă motive de îngrijorare; fluierul unui ciobănaș se prefăcea de îndată într-un semnal tilhăresc. Chiar vederea unei spînzurători, care îi dădea asigurarea că măcar un tilhar fusese pedepsit de către justiție, reușea să-i reamintească de fiecare dată cîți mai rămăseseră nespinzurați.

Mi s-ar fi urît în tovărășia acestui fîrtat, dacă nu aș fi fost încă și mai plictisit de propriile-mi gînduri. Cu toate acestea, unele din minunatele povestiri pe care mi le spunea aveau ceva interesant în însăși alcătuirea lor, și o altă notă mai curioasă-a ciudățeniilor sale îmi dădea prilejul de a mă distra pe socoteala sa. În poveștile lui, unii nefericiți călători cădeau în ghearele tilharilor de pe urma faptului că se alăturau pe drum cîte unui străin bine îmbrăcat și distractiv, în a cărui tovărășie nădăjduiau să găsească atît ajutor cît și desfătare, și care le înveselea drumul cu povești și cîntece, ba le lua și apărarea împotriva acelor care căutau să-i înșele cu note de plată măsluite sau încărcate, pînă ce, la urma urmei, sub pretextul de a scurta drumul, luînd-o peste vreun izlaz pustiu, necunoscutul abătea încrezătoarele victime de pe drumul mare în vreo văiugă nenorocită, unde, printr-o fluierătură, își chema fîrtații din ascun-

zători și se arăta în adevărata-i înfățișare de căpetenie a unei cete de tilhari. Astfel căscăii săi tovarăși de drum își pierdeau pungile, dacă nu și viețile. Spre sfârșitul unei astfel de povestiri, în timp ce tovarășul meu se înfierbînta pînă ajungea să se sperie singur de cele ce spunea, observasem că mă cam măsura cu o privire plină de îndoială, ca și cum întrevedea puțința de a fi chiar el în acea clipă în tovărășia periculoasă a unuia din cei despre care povestea. Din timp în timp, atunci cînd cu atîta iscusință i se năzăreau astfel de închipuiri, se îndepărta de mine pînă ajungea în partea cealaltă a șoselei, privea înainte, înapoi și în jurul său, își controla armele, și părea că se pregătește, fie de fugă, fie de apărare, după împrejurări.

Bănuiala la care cădea în asemenea prilejuri mi se părea trecătoare și prea caraghioasă spre a fi jignitoare. De fapt, nu era o jignire adusă hainei sau persoanei mele, deși mă confunda cu un răufăcător, căci în acele zile, cineva putea avea prea bine înfățișarea unui gentleman și totuși să se dovedească a fi un tilhar de drumul mare. Deoarece diviziunea muncii pe toate tărîmurile nu luase încă o dezvoltare atît de mare ca de atunci încoace, meseria politicianului și îndemînatecului aventurier care îți ciupea banii la White sau a aceluia care ți-i umfla la Marybone era deseori aceeași cu a ticălosului care pe Bagshot Heath sau Finchley Common¹, amenința cu „punga sau viața” pe fercheșul său confrate. În obiceiurile timpului exista de asemenea o doză de grosolănie și de asprime, care de atunci s-a mai înmușiat sau a dispărut. Mie mi se pare, din cîte îmi amintesc, că oamenii deznădăjduiți erau mai puțin dispuși atunci decît acum să recurgă la mijloace extreme pentru a-și reface averea. Trecuse cu adevărat vremea în care Anthony-a-Wood jelea execuția a doi oameni plăcuți la vedere, de un cu-

¹ Locuri bînuite de tilhari (n.t.).

raj și de o cinste de nediscutat, care fuseseră spînzurați fără milă la Oxford, pentru simplul fapt că sărăcia îi împinsese să perceapă biruri la drumul mare. Eram încă și mai departe de zilele „nebulului Prinț și ale lui Poins”¹. Totuși, deoarece terenurile din vecinătatea metropolei erau foarte întinse și neîngrădite, iar ținuturile mai îndepărtate puțin populate, ele erau adesea cutreierate de un soi de tîlhari călări, care vor dispărea poate vreodată, dar care atunci își practica meseria cu oarecare curtenie : ca și Gibbet în *Beaux Stratagem*², ei se făceau ca fiind oamenii cu cea mai aleasă purtare de pe drumul mare și făceau uz de multă politețe în îndeletnicirea vocației lor. Prin urmare, un tînar în situația mea nu avea dreptul să fie prea mîniat de greșeala care se făcea cînd era asemuit cu acest soi de onorabili răufăcători.

Nici nu mă simțeam jignit. Dimpotrivă, mă desfătam asmuțind și potolind bănuielile fricosului meu tovarăș ; jucam teatru cu tot dinadinsul ca să sporesc tulburarea unei minți zăpăcite de la natură și din pricina fricii. Cînd conversația mea obișnuită izbutea să-i adoarmă cu desăvîrșire bănuielile, era de ajuns o întrebare în treacăt cu privire la ținta călătoriei sale sau la natura afacerii care o prilejuia, ca să-i trezească deodată toată neîncrederea. De pildă, o convorbire în care comparam puterea și iuțea cailor noștri luă următoarea întorsătură.

— Da, domnule, zicea tovarășul meu, în ceea ce privește galopul, îți dau dreptate, dar, dă-mi voie să-ți spun, calul domniei tale (deși un cal frumos — trebuie să recunosc) are oasele prea subțiri ca să fie un trăpaș bun. Trapul, domnule (lovindu-și cu pintenii bucefalul), trapul este adevăratul umblet al calului de călărie : și dacă

¹ Prințul Henry, fiul regelui Henry IV, și Poins, personaj din drama istorică a lui Shakespeare : *King Henry IV*, Part. I (n.t.).

² *The Beaux' Stratagem* — piesă de teatru scrisă de George Farquhar și publicată în 1707 (n.t.).

am fi aproape de vreun oraș, tare aș avea poftă să-ți încerc trăpașul pe o porțiune de șosea întinsă, pentru o oca de vin la primul han.

— De acord, domnule, răspunsei, uite chiar în fața noastră un teren prielnic.

— Hm, hm, răspunse amicul meu, șovăind, la drum am principiul de a nu-mi omori calul între poște; nici-odată nu poți ști dacă nu ți se ivește vreun prilej să-l pui la încercare; în afară de aceasta, domnule, când am zis să ne luăm la întrecere, am înțeles la greutate egală; iar domnia-ța ai vreo patru stone¹ mai puțin ca mine.

— Foarte bine, sînt de acord să port o greutate suplimentară. Cam cît poate cîntări geamantanul domniei-tale?

— Gea... gea-geamantanul meu, răspunse el, șovăitor, o, foarte puțin — e ușor ca fulgul — am în el doar cîteva cămăși și ciorapi.

— După aparență l-aș fi socotit mai greu. Mă prind pe o oca de vin că tocmai bine acoperă diferența dintre greutatea noastră.

— Te înșeli, domnule, te asigur că te înșeli cu totul, răspunse amicul meu, ferindu-se spre marginea drumului, cum obișnuia să facă în asemenea alarmante ocazii.

— Bine, sînt gata să pui vinul la bătaie, sau să pun rămășag pe zece monezi contra cinci, că-ți pot duce geamantanul pe crupa calului și pe deasupra să te și întrec la trap.

Această propunere mări la culme spaima amicului meu. Nasul său își schimbă culoarea firească arămie, pe care o căpătase din pricina multiplelor cupe de vin alb sau negru, într-una palidă ca de alamă, și dinții îi clănțăniră de spaimă, la îndrăzneala fără perdea a propunerii mele, care părea să-i puie în față pe neobrăzatul fur în toată strășnicia sa. În timp ce gîngăvea un răspuns,

¹ Stone — măsură de greutate de circa 1 kg (n.t.).

ii ușurai într-o oarecare măsură groaza, printr-o întrebare referitoare la o clopotniță, ce se ivea în zare și prin observația că eram acum atât de aproape de un sat, încât nu mai riscam să ni se întâmple ceva pe drum. La acestea, chipul i se însenină ; dar îmi dădeam bine seama că nu va uita așa ușor propunerea pe care i-o făcusem și care i se păruse atât de ciudată. Te supăr cu amănunte despre firea acestui om și despre chipul în care am râs de dînsul, pentru că, deși lipsite de însemnătate prin ele însele, aceste mărunțișuri au avut o înrîurire puternică asupra unor pățanii din viitor, pe care le voi povesti mai încolo. La vremea aceea, purtarea acestui om îmi inspira numai dispreț și mai mă întărea în părerea că, din toate pornirile ce îndeamnă omenirea să se chinuiască singură, aceea a spaimei neîntemeiate este cea mai supărătoare, mai dure-roasă și mai de plîns.

CAPITOLUL IV

Săraci sînt scoțienii, grăiește cea posacă
Trufie englezească. Că vorba nu-i de clacă
O recunosc și ei. Dar judecînd mai drept,
Acel ce vine-ncoace averea să și-o facă
Nu-i oare înțelept ?

CHARLES CHURCHILL

În timpurile despre care povestesc, era împămîntenită pe drumurile Angliei o veche datină, care bănuiesc că în zilele noastre nu mai este luată în seamă decît poate de prostime. Călătoriile mai lungi, făcîndu-se călare și fi-rește distanțele dintre poște fiind scurte, era obiceiul ca duminicile să se facă întotdeauna un popas într-un tîrg oarecare, unde călătorul să poată lua parte la liturghie și unde să-și poată odihni calul ; acest obicei era pe cît de omenos față de dobitoacele noastre, pe atît de folositor pentru noi. O urmare a acestei sănătoase datine și o rămășiță a vechii ospitalități engleze era ca hangiul cel mai înstărit, uitînd în cea de a șaptea zi a săptămîinii năravurile sale de cîrciumar, să poftască oaspeții care se aflau sub acoperișul lui să împartă ospățul duminical cu familia sa. Această invitație era în-deobște primită de toți, afară de cei al căror înalt rang îi făcea să creadă că acceptarea ei ar putea însemna o înjosire. Singura plată oferită sau primită era o sticlă de vin, băută după-masă în sănătatea hangiului.

Mă născusem cetățean al lumii și îmi plăcea să iau parte la tot felul de întâmplări de pe urma cărora puteam să aflu mai mult despre semenii mei ; de altminteri nu aveam dorința să-mi dau ifose și nici să mă izolez, așa că numai rareori refuzam să iau parte la ospățul de duminică oferit de gazda de la hanul în care mă găseam, fie la Jartieră, la Leu sau la Urs. Cinstitul circiumar prezenta el însuși un spectacol desfătător ; plin de sine, simțea cum îi crește importanța, în timp ce trona în capul mesei printre aceiași oaspeți pe care de obicei îi servea, așa cum era de datoria lui ; în jurul orbitei sale evoluau alți aștri mai puțin strălucitori. Localnici mai isteți și puși pe glume, aleșii dregători ai târgului sau ai satului ; farmacistul, notarul și însuși diaconul nu se dădeau în lă-turi de a participa la aceste întruniri săptămânale. Oaspeții, adunați din diferite părți și avînd felurite profesii, alcătuiau prin graiul, apucăturile și părerile lor un ciudat contrast, folositor celor care doreau a dobîndi cunoștințe asupra neamului omenesc, în toate manifestările sale.

Într-o asemenea zi și cu un asemenea prilej tocmai mă pregăteam să cinstesc, împreună cu fricosul meu to-varăș de drum, masa hangiului cu fața stacojie de la hanul „La Ursul negru“, din orașul Darlington în Episcopia Durham, cînd acesta ne înștiință, cu tonul unui om care cere îngăduință, că un gentleman scoțian urmează să prînzească cu noi.

— Un gentleman ? Ce fel de gentleman ? întrebă to-varășul meu, oarecum pripit, ducîndu-se cu gîndul probabil la gentlemenii de drumul mare, cum li se zicea pe atunci.

— Păi un gentleman scoțian, cum spusei mai înainte, răspunse gazda ; toți cei de acolo sînt nobili, trebuie să știți, chiar de nu au cămașă pe dîșii ; dar acesta-i mare hitru ; nu se află scoțian mai isteț ca dînsul care să fi trecut pînă azi podul de la Berwick ; bănuiesc că-i negustor de vite.

— Atunci neapărat se cuvine să avem parte de toată vărășia lui, răspunse amicul meu și apoi, întorcându-se către mine, își dădu în vileag gîndurile. Îi respect pe scoțieni, domnul meu, îi îndrăgesc și îi cinstesc pentru simțul lor moral. Se vorbește de murdăria și sărăcia lor, dar mie să-mi lauzi cinstea curată, chiar de este îmbrăcată în zdrențe — cum zice poetul. Am fost incredințat, domnul meu, de către oameni în care îmi pot pune toată nădejdea, că în Scoția nu s-au pomenit vreodată tilhării la drumul mare.

— Aceasta pentru că nu au ce să li se ia, zise gazda noastră, zîmbind satisfăcută de gluma sa.

— Nu, nu, jupîne, răspunse o voce groasă și puternică în spatele său ; aceasta numai pentru că birarii și zapcii englezi pe care i-ai trimis la miazănoapte de riul Tweed au luat îndeletnicirea de hoți de la băștinașii de meserie.

— Bine zis, domnule Campbell ! răspunse hangiu. Nu te credeam atît de aproape. Dar știi că eu nu sînt decît un bătăran din York, care spun ce am pe suflet. Cum mai merg bilciurile de vale ?

— Cam ca de obicei, răspunse domnul Campbell : lumea înțeleaptă cumpără și vinde, iar nătărăii sînt cum-părați și vînduți.

— Dar, atît înțelepții cît și nătărăii trebuie să prînzească, răspunse vesela noastră gazdă, și iată o neîntrecută pulpă de vacă, cea mai bună în care și-a înfipt vreodată furculița un om înfometat.

Zicînd aceasta, își ascuți nerăbdător cuțitul, se așeză la locul de cinste din capul mesei și încărcă talerele feluritelor săi oaspeți cu gustoasele-i bucate.

Aceasta era prima dată cînd auzeam vorbindu-se cu accent scoțian, ba mai mult, cînd cunoșteam mai în-deaproape un ins din vechiul popor care îl folosea. Totuși, din copilărie, scoțienii ocupaseră un loc însemnat în în-

¹ Introducerea birarilor (perceptori) și zapciilor (supraveghe-tori) era una din nemulțumirile mai de seamă ale scoțienilor (n.t.).

chipuirea mea. Tatăl meu, cum bine știi, făcea parte dintr-o veche familie din Northumberland, de al cărei loc de baștină mă aflam la mică depărtare în timp ce luam prinzul mai sus pomenit. Cearta dintre tata și rubedeniile sale era de așa natură, încît mai niciodată nu pomehea de neamul din care se trăgea și socotea ceea ce se numește obișnuit mîndria de familie drept o deșertăciune demnă de cel mai adînc dispreț. El rîvnea să fie cunoscut numai ca William Osbaldistone, cel mai de seamă — sau cel puțin din cei mai de seamă negustori cunoscuți la Bursă ; și dacă i-ai fi putut dovedi descendența în linie directă din Wilhelm Cuceritorul, aceasta i-ar fi măgulit cu mult mai puțin vanitatea, decît murmurul și tevatura ce le producea în mod obișnuit sosirea sa printre grangurii, agenții și misiții de la bursa de mărfuri. Dorise, fără îndoială, ca eu să rămîn pe cît se poate departe de rude și necunoscător al obîrșiei mele, așa încît să fie sigur că sentimentele mele se potrivesc cu ale sale în această privință. Dar, așa cum deseori se întîmplă și celor mai înțelepți, planurile sale au fost, cel puțin într-o oarecare măsură, spulberate de o ființă pe care, în mîndria sa, o socotea prea neînsemnată pentru a avea vreo înriurare oarecare. Doica sa, o bătrînă din Northumberland, legată de el din copilărie, era singura persoană din ținutul său natal pentru care mai avea o oarecare considerație ; iar atunci cînd roata norocului s-a întors înspre el, unul din primele lucruri pe care le-a făcut cu favorurile acestui noroc a fost să-i ofere Mabei Richets un loc în căminul lui. După moartea mamei, sarcina de a mă doftorici în timpul bolilor și aceea de a mă înconjura cu duioasele atenții pe care copilașii le cer de la afectivitatea femeiască a căzut asupra bătrînei Mabel. Fiindu-i oprit de a vorbi stăpînului ei de cîmpiile necultivate, de poienile și de văile din dragul ei Northumberland, ea își vărsa tot dorul în urechile-mi de copil, povestindu-mi pe îndelete întîmplările din tinerețea ei

și faptele legendare petrecute acolo. Iar eu o ascultam cu mult mai multă luare-aminte decât pe învățătorii mei mai serioși, dar mai puțin însuflețiți. Parcă văd și acum pe bătrîna Mabel, cu capul tremurînd puțin din pricina bătrînețelor și purtînd o scufie strîmtă, albă ca zăpada viscolită — cu obraji ei zbîrciți, dar încă mai păstrînd culoarea sănătoasă pe care o căpătase la munca ogorului. Parcă o văd, privind în jur, la zidurile de cărămidă și la strada îngustă, care se vedeau de la ferestrele noastre, încheindu-și cu un suspin vechiul și cunoscutul cîntec, pe care atunci îl prețuiam și, de ce n-aș mărturisii adevărul? — și astăzi îl prețuiesc mai mult decât toate artiile de operă, făurite vreodată de mintea capricioasă a unui doctor în muzică italiană :

*Nicăieri nu-nverzește mai bine stejarul
Ca-n țara din nord ; ce drag mi-e ghindarul,
Și vesela iederă și frasinul mîndru...*

În legendele Mabelei, noțiunea scoțiană era viu evocată, cu acea declamație plină de amărăciune, de care era în stare povestitoare. Locuitorii de peste graniță întru-chipau, în povestirile sale, pe zmeii și uriașii cu cizme de șapte poște din basmele obișnuite pentru copii. Cum putea fi într-alt fel ? Nu fusese Douglas cel Negru acela care ucisese cu mîna sa pe moștenitorul familiei Osbal-distone, în ziua în care acesta intrase în stăpînirea averii sale, luîndu-l prin surprindere pe el și pe vasalii lui, pe cînd sărbătoreau evenimentul ? Nu fusese Wat Dracul acela care gonise ciurda de godaci de pe ripele Lanthorn, în zilele nu prea îndepărtate ale tatălui bunicului meu ? Nu aveam noi oare multiple trofee, dar, după versiunea istorică a bătrînei Mabel, cîștigate într-un chip mult mai vrednic de cînte, cu care să dovedim în ce chip am răzbunat aceste nelegiuiri ? Nu răpise oare sir Henry Osbaldistone, al cincilea baron cu acest nume, pe frumoasa fecioară din Fairnington, așa cum făcuse în vechime

Achile cu Chryseis și Briseis, și nu o ținuse în castelul său, împotriva puterii prietenilor ei, susținuți de cele mai strașnice căpetenii scoțiene, războinici de faimă ? De asemenea, nu străluciseră spadele noastre în fruntea celor mai multe dintre luptele în care Anglia ieșise biruitoare asupra rivalei ei ? Atît renumele familiei noastre, cît și toate nenorocirile ei fuseseră pricinuite de războaiele din nord.

Înflăcărat de aceste povești, socoteam, pe cînd eram copil, că poporul scoțian era din fire dușmănos locuitorilor sudici ai acestui regat. Acest chip de a vedea mai era întărit și de cele ce îmi spunea uneori tata despre ei. El se încurcase în speculații vaste cu niște păduri de stejar, care aparținuseră unor proprietari scoțieni și zicea despre ei că mai degrabă se tocmeau căutînd să stoarcă o arvună din prețul de cumpărare, decît să îndeplinească obligația ce le revenea în condițiile contractuale. Negustorii scoțieni, pe care era nevoit să-i întrebuințeze ca mijlocitori în asemenea împrejurări, erau bănuți de tatăl meu de a-și fi însușit, printr-un mijloc sau altul, mai mult decît li se cuvenea din cîștigul ce trebuia să rezulte. Pe scurt, în vreme ce Mabel se plîngea de oștile scoțiene de pe timpuri, domnul Osbaldistone era tot așa de nemulțumit de viclesugurile acestor moderni Sinoni. Iată cum amîndoi, fără să se fi înțeles înadins, au săpat în mintea mea fragedă o adevărată vrăjmășie împotriva locuitorilor din miazănoapte ai Britaniei, înfățișându-mi-i ca pe un popor sîngeros în timp de război, perfid în răgazul dintre lupte, interesat, egoist, zgîrcit și viclean în afacerile vieții pașnice, avînd ca puține însușiri bune, și în măsura în care se pot socoti ca atare, doar o cruzime asemănătoare vitejiei în mînuirea armelor și un fel de dibăcie șireată, care ținea loc de înțelepciune în relațiile obișnuite dintre oameni. Pentru a îndreptăți sau a dezvinovăți pe cei care întrețineau astfel de prejudecăți, trebuie să arăt că scoțienii din vremea aceea se făceau

vinovați de o nedreptate asemănătoare față de englezi, pe care îi înfierau la rîndul lor, socotindu-i un neam de epicurieni bogați și de aceea înfumurați și trufași. Acest simbul de discordie națională a dăinuit între cele două țări, fiind o urmare firească a existenței lor ca state deosebite și potrivnice. Am văzut nu de mult un demagog ațîțind aceste scînteii, pentru a produce o flacără trecătoare care, sper din inimă, s-a stins astăzi în propria ei cenușă.¹

Am privit, așadar, pe primul scoțian ce-l întilneam în lume cu un sentiment de silă. În înfățișarea sa erau multe amănunte care se potriveau cu imaginea ce mi-o făcusem dinainte despre scoțieni. Avea trăsăturile aspre și statura puternică, proprie, după cît se zice, țării sale; avea un glas și un fel de a se exprima tărăgănat și pretențios, caracteristic neamului său și izvorît din dorința de a ocoli particularitățile graiului idiomatic sau dialectul. De asemenea, avui prilejul să constat chibzuiala și istețimea poporului din care făcea parte, în multe din vorbele pe care le rostea și în răspunsurile ce le da la întrebări. Dar nu mă așteptam deloc la acea atitudine liniștită, la deplina stăpînire de sine și la superioritatea cu care părea să domine adunarea, deși venirea sa printre noi fusese o întîmplare. Vestmintele sale erau cît se poate de grosolane, dar totuși cuviincioase: aceasta arăta o stare materială proastă sau chiar sărăcie curată, căci în timpurile acelea se cheltuia foarte mult cu îmbrăcămintea, chiar de către cei mai modești oameni care aveau pretențiunea de a fi gentlemen. Din convorbirea sa reieșea că se îndeletnicea cu negoțul de vite, o profesiune fără prea mare prestigiu. Cu toate aceste neajunsuri, părea în chip vădit să trateze adunarea cu o bună-cuviință condescendentă și rece, în care se subînțelegea o superioritate reală sau închipuită față de acei cu care

¹ Acestea par a fi fost scrise pe vremea luptei lui Wilkes pentru libertate (nota editorului englez).

se întreţinea. De câte ori îşi dădea părerea asupra vreunui lucru, o făcea cu acel ton de potolită încredere în sine, folosit de cei mai ridicaţi în rang sau în cunoştinţe, ca şi cum spusele lui erau neîndoielnice şi nu admiteau cercetare. Gazda noastră şi oaspeţii săi duminicali, după câteva încercări de a-şi manifesta felul lor de a fi prin gălăgie şi afirmaţiuni îndrăzneţe, s-au lăsat încet înrîuriţi de autoritatea domnului Campbell, care astfel obţinu pe drept precădere în conducerea dezbaterilor. Din curiozitate, am fost ispitit să-l combat pe acest tărîm, avînd încredere în cunoştinţele mele despre lume, mai întinse încă prin şederea mea în străinătate şi prin învăţăturile pe care mi le hărăzise o educaţie îngrijită. În ceea ce priveşte învăţătura, el nici nu încercă să mă combată ; era lesne de văzut că darurile sale fireşti nu fuseseră cultivate. Îl găsii însă cu mult mai bine informat ca mine asupra stării de fapt din Franţa, asupra caracterului ducelui de Orléans, care tocmai urmase la regenţă şi asupra oamenilor de stat de care era înconjurat ; părerile sale isteţe, şfichiuitoare şi uneori satirice, erau acelea ale unui om care cunoştea îndeaproape treburile din acea ţară.

În materie de politică, Campbell păstra o tăcere şi o cumpătare care ar fi putut izvorî din prudenţă. Vrajba dintre cele două partide Whig şi Tory zguduia pe atunci Anglia pînă în temelii, iar o puternică fracţiune lucrînd în interesul Stuartîlor, iacobiţii, ameninţa dinastia hanovriană, care tocmai fusese aşezată pe tronul Angliei. Fiecare crîsmă răsuna de certurile politicienilor potrivnici ; şi deşi gazda noastră ducea o politică de largă înţelegere, care să nu-l puie rău cu nici un bun muşteriu, oaspeţii săi săptămînali erau totuşi adesea atît de împărţiţi în părerile lor şi atît de neîmpăcaţi, încît părea că la ospăţ lua parte însuşi consiliul comunal. Diaconul şi farmacistul, împreună cu un om mărunţel, care nu se lăuda cu profesiunea lui, dar care, din felul în care gesticula

„trosnea din degete, părea a fi bărbierul, apărau cu înverșunare cauza casei Stuart și a bisericii catolice. Accizarul, fiindcă era de datoria lui, și notarul, care țintea la vreo slujbă mărunță sub noua domnie, împreună cu tovarășul meu de drum, care părea să ia parte foarte vie la dezbattere, susțineau cu tărie cauza regelui George și a succesiunii protestante. Ce înspăimântătoare erau urletele și ce îngrozitoare ocările. Fiecare din părți făcea apel la domnul Campbell, dornice pe cât se pare să obție incuviințarea sa.

— Ești scoțian, domnul meu ; un gentleman din țara domniei-tale trebuie neapărat să susție dreptul ereditar, striga una din părți.

— Ești de credință presbiteriană, presupunea cealaltă parte interesată, și nu poți fi prielnic bunului-plac.

— Domnilor, zicea oracolul nostru scoțian, după ce izbutea cu oarecare anevoință să obție o clipă de răgaz, nu am nici o îndoială că regele George merită pe deplin simpatia prietenilor săi ; iar dacă poate păstra ce a apucat, fără îndoială că va ridica pe birarul nostru de aici la rangul de administrator financiar, iar prietenului nostru, domnului Quitam, îi va da postul de procuror general ; poate că, de asemenea, va acorda vreo demnitate sau răsplată acestui cinstit domn, care stă așezat pe geamantanul său, pe care pesemne îl preferă unui scaun. Fără îndoială că și regele Iacob este un om recunoscător și, dacă va pune mîna pe putere, ar putea, dacă ar voi, să-l facă pe cuviosul nostru părinte arhiepiscop de Canterbury și pe doctorul Amestecătură, medic șef al Curții, iar augusta sa barbă s-o încredințeze grijii prietenului nostru Radepetoți. Dar tare mă îndoiesc că vreunul din domnitorii protivnici i-ar da lui Rob Campbell un ciocan de rachie, dacă ar duce lipsă de așa ceva ; așa că eu îmi dau votul și sprijinul lui Jonathan Brown, gazda noastră, ca să devină regele și prințul paharnicilor, dar numai

în cazul că ne va aduce încă o sticlă pe măsura celei dinainte.

Această ieșire fu întâmpinată cu aplauzele tuturor musafirilor, la care se asocia din toată inima și gazda noastră; după ce porunci a se îndeplini condițiile de care depindeau „drepturile sale la domnie“, nu uită să-i încunoștiințeze că, „deși domnul Campbell era un bărbat atît de pașnic, avea pe deasupra îndrăzneala unui leu, căci șapte tîlhari biruise cu singur brațul său, atunci cînd fusese atacat de ei venind de la Whitson-Tryste“.

— Te înșeli, prietene Jonathan, zise Campbell întreprîndu-l, erau doar doi, doi din cei mai fricoși derbedei cu care s-ar putea întîlni cineva.

— Este adevărat, domnule Campbell, întrebă tovarășul meu de drum, mutîndu-și scaunul (sau mai bine zis geamantanul) mai aproape de acesta, este adevărat și neîndoios că ai biruit numai domnia-ta singur pe cei doi tîlhari?

— Într-adevăr, am făcut-o, răspunse Campbell, și nu găsesc că ar fi o ispravă de care să se facă atîta caz.

— Pe cuvîntul meu, domnule Campbell, răspunse cunoștința mea, aș fi fericit să am plăcerea tovărășiei domniei-tale în călătoria pe care o fac. Eu mă îndrept înspre miazănoapte.

Această lămurire necerută privind direcția ce își propunea să o urmeze, prima pe care îl auzeam împărtășind-o cuiva, nu izbuti să atragă încrederea corespunzătoare din partea scoțianului.

— Nu prea putem călători împreună, răspunse el sec, domnia-ta ai desigur un cal bun, pe cînd eu călătoresc deocamdată pe jos sau pe un poney de Shetland¹, și deci nu am putința să străbat prea iute drumul.

Zicînd acestea, ceru socoteala pentru vin și, arun-cînd pe tejghea costul sticlei comandate de el, se ridică, pîrînd că vrea să-și ia rămas bun de la noi. Tovarășul

¹ Cal foarte mic, cu păr lung (n.t.).

meu se apropie de el și, prinzându-l de unul din nasturi, îl trase deoparte, în fața uneia din ferestre. Nu m-am putut împiedica de a-l auzi stăruind ca să obțină ceva ; bănuiesc că solicita tovărășia la drum, ceea ce domnul Campbell părea că refuză.

— Voi plăti toate cheltuielile, domnul meu, zise călătorul, pe un ton ce părea a arăta că în gândul său acest argument ar trebui să învingă orice împotrivire.

— Este absolut cu neputință, zise Campbell cu un oarecare dispreț, eu am treburi la Rothbury.

— Dar eu nu am așa mare zor ; pot face un ocol și pierde o zi, pentru a avea parte de o tovărășie atât de bună.

— Pe cîntea mea, domnule, zise Campbell, nu-ți pot face serviciul pe care pari să-l dorești atât de mult. Eu, adăugă el, îndreptîndu-se cu semeție, călătoresc pentru afacerile mele personale, și dacă vrei să primești un sfat de la mine, domnul meu, să nu te întovărășești la drum cu vreun om cu totul necunoscut și nici să nu comunici în ce direcție ai de gînd să călătorești celor care nu te întreabă de aceasta.

Pe urmă, fără prea mult ceremonial, smulse nasturele din mîna celui care-l reținea și, venind spre mine în vreme ce comensii se răspîndeau, îmi zise :

— Prietenul domniei-tale e prea vorbăreț, avînd în vedere caracterul însărcinării pe care o are.

— Domnul acela, răspunsei privind spre călător, nu mi-e cîtuși de puțin prieten. L-am întîlnit din întîmplare pe drum. Nu-i cunosc nici numele și nici îndeletnicirile ; domnia-ta pari să te bucuri de încrederea sa mai mult decît mine.

— Nu vreau să spun, îmi răspunse în pripă, decît că-mi pare puțin cam neprevăzător, atunci cînd acordă cîntita sa tovărășie celor care nu o doresc.

— Domnul acesta, răspunsei eu, știe singur să-și ducă treburile la bun sfîrșit și nu țin deloc să mă fac judecătorul apucăturilor sale.

Domnul Campbell nu-mi mai dădu nici o replică; ci se mulțumi să-mi ureze călătorie bună, apoi, inserându-se, invitații se răspîndiră.

A doua zi mă despărții de fricosul meu tovarăș, căci părăsii marele drum de nord pentru a apuca mai spre apus, în direcția reședinței unchiului meu, Osbaldistone Manor. Nu pot spune dacă se simțea ușurat sau încurcat de plecarea mea, ținînd seama de aerul îndoielnic cu care mă privea. Dinspre partea mea, spaimile lui încetaseră să mă mai înveselească și, ca să spun adevărat, mă bucuram din suflet că scăpam de el.

CAPITOLUL V

Cum inima îmi saltă, atunci cînd privesc,
Pe drăgălaşa nimfă, a ţării noastre fală,
Gonindu-şi mîndră calul ce zboară peste tot,
Pe căi nestrăbătute, pe netede cărări ;
N-o însăimîntă coasta, nici valea n-o opreşte.

W. SOMERVILLE, VÎNĂTOAREA

Mă apropiam de nord, de locu-mi de baştină, aşa cum îl socoteam eu, cu înflăcărea pe care o inspiră iubitorilor naturii o privelişte plină de sălbăticiune şi romantism. Nemaifiind sîcîit de trîncăneala firtatului acela, puteam să bag acum de seamă deosebirea dintre ţinutul prin care treceam şi cel prin care călătorisem pînă atunci. Pîraiele erau acum într-adevăr mai vrednice de faima lor, pentru că în loc să curgă leneşe printre trestii şi sălcii, năvăleau zgomotoase la umbra păduricilor ; uneori se repezeau pe un povîrniş, alteori o luau mai încetîşor, dar erau mereu într-o mişcare neastîmpărată, străbătînd micile văi singurate, care, deschizîndu-se din cînd în cînd înspre drum, păreau a pofti călătorul să le cerceteze ascunzişurile. Munţii Cheviot se înălţau în faţa mea cu o măreţie posomorîtă, ce-i drept fără neîntrecuta diversitate de stînci şi de rîpe, care caracterizează munţii din epoca primară ; dar masivul lor uriaş, cu creste rotunjite şi îmbrăcate într-o întunecată mantie ruginie, avea prin întinderea şi înfăţişarea lui pustie o înrîurire asupra închipuirii mele,

înfrîurare proprie unui ținut singuratic, cu totul deosebit de celelalte.

Locuința strămoșilor mei de care mă apropiam acum era așezată într-o vale îngustă, ce brăzda unul din dealurile acelea. Moșiile întinse, care aparținuseră odată familiei Osbaldistone, se pierduseră de mult din pricina nenorocirilor sau proastelor apucături ale înaintașilor mei ; totuși, mai exista o întindere de pământ legată de conac, suficientă pentru ca unchiul meu să treacă drept mare proprietar. Această avere o folosea (după cum am înțeles din iscodirile ce le făcusem pe drum) ca să asigure larga ospitalitate, caracteristică în vremea aceea moșierilor din nord și pe care el o socotea absolut trebuincioasă demnității familiei.

De pe înălțimea unei creste, zărisem deja în depărtare Osbaldistone Hall, o clădire mare și învechită, care se arăta în luminișul unei dumbrave de stejari falnici ; mă îndreptam într-acolo, pe calea cea mai dreaptă și cu iuteala pe care o îngăduiau cotiturile unui drum destul de prost, când calul meu, deși obosit, își ciuli urechile la chelălăitul aprig al unei haite de copoi în plină goană, îmbărbătați din când în când de sunetul unui corn de vînătoare, care în acea vreme nu lipsea de la nici o goană. Nu mă îndoiam că haita de copoi era a unchiului meu și-mi strunii calul, cu scopul de a lăsa vînătorii să treacă fără a mă vedea, dîndu-mi seama că terenul de vînătoare nu era locul prielnic pentru a mă prezenta unui vajnic vînător, hotărît ca, după trecerea lor, să-mi urmez drumul spre conac în pas de voie și acolo să aștept întoarcerea proprietarului. Mă oprii prin urmare pe o ridicătură de teren, tulburat într-o oarecare măsură de interesul pe care acel sport pădurean îl stîrnește în inimile noastre (deși mintea nu mi-era în acele clipe prea deschisă tulburărilor de acest fel) și așteptai cu destulă nerăbdare sosirea vînătorilor.

O vulpe, aprig fugărită și aproape istovită, s-a ivit cea dintîi din păduricea care acoperea partea dreaptă a văii. Coada pleoștită, înfățișarea soioasă și mișcările-i obosite erau semne că i se apropia sfîrșitul ; corbul care se rotea deasupra ei socotea că biata vulpe va fi în cîrînd prada lui. Ea trecu pîriul care scălda valea și se tîri în sus pe una din coastele malurilor lui sălbatice, cînd copoii din frunte, urmați de restul haitei în plină goană, țîșniră din pădurice, urmați de picher ¹ și de trei-patru călăreți. Ciinii goneau pe urmele vulpii, conduși de un instinct fără greș iar vînătorii îi urmau în grabă, nepăsători la accidentele terenului, destul de anevoios de străbătut. Erau cu toții tineri, înalți și voinici, călărind pe cai din cei mai buni ; erau îmbrăcați în roșu și verde, uniforma unei societăți de vînătoare, întemeiată cu sprijinul bătrînului sir Hildebrand Osbaldistone. Verii mei, îmi zisei eu, în vreme ce treceau în goană pe lângă mine. Apoi numaidecît mă gîndii : oare ce fel de primire îmi vor face acești vrednici urmași ai lui Nimrod ² ? Și cît de puțin mă puteam aștepta la un trai fericit sau la tihnă pe timpul cît voi ședea la unchiul meu, deoarece cunoșteam prea puțin sau mai nimic din aceste îndeletniciri de la țară. O nălucă ce-mi trecu prin față îmi schimbă însă de îndată gîndurile.

Era o tînără cu o înfățișare izbitoare, a cărei frumusețe era sporită de avîntul goanei și de strălucirea pe care i-o dădea mișcarea. Călărea un cal minunat, negru ca pana corbului, afară de locurile unde era pătat cu spuma ca de nea, improșcată de dirlogi. Ea purta, ceea ce pe atunci era ceva neobișnuit, o haină lungă, o vestă și o pălărie asemănătoare celor bărbătești, îmbrăcăminte pe care mai tîrziu moda a numit-o costum de amazoană. Această modă fusese introdusă pe cînd mă găseam în Franța, astfel că

¹ Valet călare care conducea ciinii la locul de vînătoare (n.t.).

² Nimrod — viteaz vînător înaintea Domnului. *Genesa*, 10—8—9 (n.t.).

pentru mine era ceva cu totul nou. Pletele ei negre și lungi filfiiuau în vînt, scăpînd din pricina goanei nebune de sub panglica ce le ținea. Un teren foarte accidentat, prin care își mîna calul cu o deosebită îndemînare și stăpînire de sine, o întîrzie din drum și o sili să treacă mai aproape de mine decît trecuseră ceilalți călăreți. Am avut așadar prilejul să-i văd din plin făptura de o frumusețe rar întîlnită, frumusețe care căpătă un farmec nespus și datorită sălbăticeii veselii a priveliștei, pitoreștilor veșminte și neașteptatei ei apariții. În timp ce trecea prin fața mea, calul, în avîntul său, a făcut o mișcare neobișnuită, tocmai în clipa cînd ea îl îndemna la galop, deoarece ajunseseră din nou pe un drum neted. Aceasta mi-a slujit drept pretext ca să mă apropii călare de ea, ca și cînd doream să o ajut. Nu era însă nimic îngrijorător ; calul nu se poticnise și nici nu făcuse un pas greșit ; apoi, chiar dacă ar fi fost ceva, frumoasa amazoană era prea stăpînă pe sine ca să se sinchisească. Îmi mulțumi totuși pentru bunăvoința printr-un suris, ceea ce mă îndreptăți să-mi mențin calul în același pas și să mă țin în apropierea ei.

Strigătul „Hep, mort, mort !“ și totodată sunetul cornului de vînătoare ne vestiră curînd că nu mai era prilej de grabă, căci goana luase sfîrșit. Unul din tinerii pe care îi văzusem se apropie de noi, fluturînd coada vulpii în semn de izbîndă, ca și cum ar fi dorit să o dojenească pe frumoasa mea tovarășă.

— Văd, răspunse ea, văd, dar n-ai de ce să te lauzi ; dacă Phoebe, zise ea, mîngîind grumazul minunatului animal pe care îl călărea, nu s-ar fi băgat printre stînci, nu ai fi avut motiv să te fălești.

Pe cînd ea mai vorbea, ei se apropiară unul de altul și îi văzui pe amîndoi privindu-mă și schimbînd cîteva vorbe cu vocea scăzută, tinăra domniță îndemnînd în chip vădit pe vînător să facă un lucru pe care el îl refuza cu timiditate, luînd un aer posac.

Ea își îndreptă de îndată calul spre mine, zicînd :

— Bine, bine, Thornie, dacă nu vrei tu, trebuie s-o fac eu. Domnule, continuă ea, adresîndu-mi-se, am căutat zadarnic să îndemn pe acest tînăr domn, cu aleasă creștere, să vă întrebe dacă în drumul domniei-voastre pe aceste meleaguri, nu ați auzit vorbindu-se de un prieten al nostru, un domn Francis Osbaldistone, care este așteptat de cîteva zile la Osbaldistone Hall ?

Eram prea fericit să recunosc că eu eram persoana despre care întreba și să-mi exprim mulțumirile pentru îndatoritorul interes pe care-l arăta tînăra domniță.

— În acest caz, îmi răspunse ea, cum văd că buna-creștere a acestei rubedenii a mele pare încă a dormita, îmi vei da voie (deși presupun că aceasta nu se cade de fel) să fac eu pe maestru de ceremonii și să ți-l prezint pe tînărul cocon Thorncliff Osbaldistone, vărul domniei-tale, și de asemenea pe Die Vernon, care se bucură și ea de cinstea de a fi o biată rudă a distinsului văr al domniei-tale.

Era un amestec de cutezanță, batjocură și simplitate în chipul în care domnișoara Vernon rosti aceste cuvinte. Cunoșteam îdestul lumea ca să-i pot răspunde pe același ton că-mi exprim recunoștința pentru bunăvoința arătată și că întîlnirea cu ei mi-a prilejuit o deosebită bucurie. Ca să spun adevărat, prinosul era astfel întors, ca domnișoara să și-l poată însuși în cea mai mare măsură, căci Thorncliff părea un bătăran grosolan și neциoplit, stîngaci, timid și peste toate și morocănos. Cu toate acestea, îmi strînse mina și apoi își anunță intenția de a mă părăsi pentru a ajuta pe picher și pe frații lui la legarea cîinilor, lucru pe care-l făcu mai mult spre știința domnișoarei Vernon decît în chip de scuze la adresa mea.

— Iată-l cum pleacă, zise tînăra domnișoară, urmărindu-l cu ochii, în care se putea citi limpede disprețul, prințul grăjdarilor, al luptelor de cocoși și al alergărilor de cai măsleite. Dar nici unul din ei nu este

mai breaz. L-ai citit pe Markham ? întrebă domnișoara Vernon.

— Să citesc pe cine, domnișoară ? Nu-mi amintesc nici măcar să fi auzit de-un asemenea autor.

— O, Doamne ! Pe ce țărâm ai naufragiat ! răspunse tinăra domnișoară. Un biet străin părăsit și neștiutor, necunoscînd nici măcar coranul tribului sălbatic, în care a venit să sălășuiască ! Cum, nu ai auzit niciodată de Markham, cel mai vestit scriitor despre arta potcovitu-lui ? În acest caz, teamă mi-e că ești un fel de străin de numele mai moderne ale lui Gibson și Bartlett ?

— Trebuie să recunosc că așa e, domnișoară Vernon.

— Și nu roșești de atîta neștiință ? zise domnișoara Vernon. Va trebui deci să dezicem alianța noastră. Bănuiesc atunci că nu te pricepi nici să dai un hap, o uruială sau un purgativ calului ?

— Vă mărturisesc că încredințez toate aceste treburi unui grăjdar sau rîndașului meu.

— O, nepăsare de neiertat ! Și nu poți să potcovești un cal, sau să-i tunzi coama și coada ? Nu te pricepi să îngrijești un ciine de viermi ? Sau să-i tai urechile ; sau să-i tai ghearele de la picioare ? Nu ești în stare să domesticiești un șoim sau să-l dresezi, sau să-i fixezi dieta pe timpul cît e închis ; sau...

— Pentru a exprima pe scurt toată nepriceperea mea, răspunsei, sînt un desăvîrșit necunoscător al tuturor acestor îndeletniciri rurale.

— Dar atunci, pentru numele lui Dumnezeu, domnule Francis Osbaldistone, ce ești în stare să faci ?

— Foarte puțin în acest domeniu, domnișoară Vernon ; singurul lucru pe care pretind că-l fac este : să-mi încălec calul, după ce a fost țesălat și curățat de grăjdar, și să fac să zboare șoimul, odată dresat.

— Dar asta o știi ? întrebă tinăra domnișoară, pornind în galop mărunt.

Un soi de gard-viu, grosolan, tăie poteca pe care ne aflam cu o poartă făcută din crăci necioplite ; eram pe cale să descasc ca să o deschid, cînd domnișoara Vernon sări fulgerător peste obstacol. Am fost silit să o urmez pentru a nu mă face de rușine și de îndată m-am aflat iarăși lingă dînsa.

— Mai sînt încă speranțe pentru domnia-ta, zise ea. Mi-era teamă să nu fii un Osbaldistone cu totul degenerat. Dar ce putere pămîntească te aduce la Castelul-Vulpilor ? Căci astfel au botezat vecinii castelul nostru vîntoresc. Presupun că, dacă ai fi vrut, ai fi putut scăpa să nu vii pe aici ?

Simțeam că între timp mă apropiasem foarte mult sufletește de frumoasa mea nălucă și de aceea îi destăinui pe un ton mai scăzut :

— Într-adevăr, draga mea domnișoară Vernon, aș fi putut socoti șederea mea vremelnică la Osbaldistone Hall ca un sacrificiu, cei care locuiesc în acest conac fiind așa cum îi înfățișezi domnia-ta, dar sînt încredințat că există totuși o singură excepție care va răscumpăra toate aceste lipsuri.

— A, te gîndești la Rashleigh ? zise domnișoara Vernon.

— Nici nu mi-a trecut prin minte : mă gîndeam, să am iertare, la cineva mult mai aproape de mine.

— Cred că s-ar cădea să nu înțeleg complimentul, nu-i așa ? Dar nu acesta-i felul meu de a fi, și nu-ți fac o reverență, pentru că nu o pot face, fiind călare. Dar, vorbind serios, sînt într-adevăr vrednică de excepția de care vorbești, fiind singura ființă din castel cu care se poate schimba o vorbă, în afară de bătrînul preot și Rashleigh.

— Dar cine este Rashleigh, pentru numele Domnului ?

— Rashleigh este unul căruia i-ar place grozav să fie iubit de toți pentru însușirile sale. Este fiul mezin al lui sir Hildebrand, cam de vîrsta domniei-tale, dar nu

prea... pe scurt — e mai puțin arătos. Natura însă l-a înzestrat cu un dram de bun-simț, la care preotul a adăugat o oca de învățătură; el este, ceea ce numim noi în acest ținut, un om foarte deștept, oamenii deștepți fiind rari pe aici. A fost crescut pentru preoție, dar nu se grăbește să fie hirotonisit.

— În credința romano-catolică ?

— Desigur că în cea catolică ! În ce altă credință vrei ? zise tînăra domnișoară. Dar uitasem, mi s-a spus că ești eretic. Este adevărat, domnule Osbaldistone ?

— Nu pot nega această învinuire.

— Totuși, ai fost prin străinătate și chiar în țări catolice, nu ?

— Timp de aproape patru ani.

— Ai trecut pe la mînăstiri ?

— Deseori ; dar ceea ce am văzut în ele nu m-a îndemnat să îndrăgesc religia catolică.

— Nu sînt fericiți cei din mînăstire ?

— Fără îndoială că unii din ei sînt, acei pe care, fie un adînc simțămînt de evlavie, fie o cunoaștere adîncă a prigonirilor și nenorocirilor din lume, fie o fire lipsită de vlagă i-a îndemnat la sihăstrie. Acei care au ales această viață de izolare, într-un moment de entuziasm cîscumpănit, sau dintr-o ciudă vremelnică, în urma unei dezamăgiri, sau din dorința de a se înfrîna, sînt cît se poate de nefericiți. Simțurile se dezmoțesc curînd și, întocmai ca animalele sălbatice din cuști, suferă de neliniște cînd sînt închiși, pe cînd alții visează și se îngrașă în chilia în care de-abia mai încap.

— Dar, continuă domnișoara Vernon, ce devin acele victime pe care bunul-plac al altora le condamnă la călugărie ? Cu cine se aseamănă ele ? Mai ales, cu cine se aseamănă, dacă sînt născute să-și trăiască din plin viața și să simtă toate binecuvîntările ei ?

— Aceste ființe sînt întocmai ca păsările cîntătoare din colivii, răspunsei eu, sortite să-și risipească zilele în temniță și încearcă să înșele timpul, prin folosirea acelor daruri care ar fi împodobit societatea, dacă ar fi fost lăsate slobode.

— Eu voi fi, răspunse domnișoara Vernon, sau mai bine, se corectă dînsa, eu aș fi, mai degrabă, ca un șoim sălbatic care, împiedicat să zboare spre țările cerului, se nimicește singur, zdrobindu-se de gratiile coliviei. Dar, să ne întoarcem la Rashleigh — zise ea cu un ton mai vioi. Îl vei socoti cel mai plăcut om pe care l-ai cunoscut vreodată, domnule Osbaldistone, aceasta cel puțin timp de o săptămînă. Dacă și-ar putea găsi o ibovnică oarbă, n-ar fi om mai sigur de cucerirea sa ; dar vîzul strică vraja care farmecă urechea. Ei, iată-ne ajunși în curtea bătrînului conac, care arată tot atît de sălbatic și învechit ca și cei care locuiesc într-însul. Trebuie să știi că nu se face mare caz de îmbrăcăminte la Osbaldistone Hall ; totuși, trebuie să-mi schimb veșmintele acestea ; sînt neplăcut de călduroase și, peste alte toate, pălăria îmi strînge fruntea, urmă cu vioiciune fata, scoțîndu-și pălăria și scuturîndu-și părul îmbelșugat, cîrlionțat și negru, pe care, jumătate rîzînd, jumătate roșînd, și-l pieptăna cu degetele-i subțiri și albe, ca să-l dea la o parte de pe fața atît de frumoasă și de peste adîncii ei ochi căprui. Dacă în acest procedeu era și cochetărie, aceasta era foarte bine ascunsă de felu-i nepăsător de a fi. Nu m-am putut împiedica de a nu-i zice :

— Judecînd familia, din cîte am văzut, presupun și eu că nu este de trebuință a ne îngriji prea mult de starea îmbrăcămînții aici.

— Te-ai exprimat foarte cuviincios, deși ar trebui să mă fac că nû pricep ceea ce ai vrut să înțeleg, răspunse domnișoara Vernon, dar, cînd vei întîlni pe neciopliții, printre care va trebui să trăiești și a căror înfățișare nu

ar câștiga nimic prin veșminte, vei înțelege că puțină îngrijire nu strică. Dar, cum am spus mai înainte, vechiul clopot va bate, sau mai bine zis va zăngăni pentru masă, peste câteva clipe. Clopotul a crăpat singur în ziua debarcării regelui Willie¹, iar tunchiul meu, cinstind daru-i profetic, nu a îngăduit niciodată să fie reparat. Ține-mi deci bidiviul, ca un bun și îndatoritor cavalier, pînă ce voi trimite un slujitor mai umil să te ușureze de această sarcină.

Îmi aruncă dirlogii, ca și cum ne-am fi cunoscut din copilărie ; sări din șa, străbătu curtea cu pași ușori și intră în casă pe o ușă lateralnică, lăsîndu-mă înflăcărat de frumusețea ei și mirat de sinceritatea desăvîrșită a purtării sale, care părea cu atît mai neobișnuită, cu cît în acele timpuri, legile de etichetă, decretate de curtea lui Ludovic al XIV-lea, *le grand monarque*, impuneau sexului slab o purtare foarte rezervată. Fusesem lăsat însă într-o situație destul de neplăcută, în mijlocul curții vechiului conac, călare pe un cal și ținînd altul de dirlogi.

Clădirea nu prezenta mare interes pentru un străin, chiar dacă ar fi cercetat-o cu luare-aminte ; cele patru fațade erau fiecare într-un alt stil arhitectural, cu ferestrele care aveau parmaclicuri de piatră, cu turnulețele ieșite în afară și cu arhitrave masive ; totul semăna cu interiorul unei mînăstiri, sau cu unul din colegiile de la Oxford, mai vechi și mai urît. Chemai un argat, dar cîtăva vreme nu veni nimeni ; lucrul era cu atît mai su-părător cu cît puteam vedea că eram privit cu multă curiozitate de o puzderie de slujitori, atît bărbați cît și femei, care, din diferitele părți ale clădirii, își scoteau și, își retrăgeau capetele ca popîndăii de cîmp, înainte de a izbuti să atrag atenția vreunuia din ei. Întoarcerea

¹ Este vorba de Wilhelm al III-lea de Orange, care era protestant și care a îndepărtat de pe tronul Angliei pe socrul său, Iacob al II-lea, catolic (n.t.).

picherilor și a copoilor mă scoase din încurcătură, și cu destulă greutate găsii un caraghios care să mă scape de grija cailor și un alt prostănac, care să-mi arate calea pînă la sir Hildebrand. Omul își îndeplini acest serviciu cu îndatorirea și bunăvoința unui țaran silit să călăuzească o patrulă dușmană; în același chip am fost nevoit să-mi iau măsuri de precauțiune pentru a nu fi părăsit de el în labirintul sălilor boltite și scunde, care duceau la „sala de chiatră“, cum o numea dînsul, unde urma să fac cunoștință cu preacinstitul meu unchi.

Pînă la sfîrșit ajunserăm totuși într-o încăpere lungă, boltită, pardosită cu lespezi de piatră, unde un șir de mese de stejar, prea grele și mult prea mari pentru a fi vreodată urnite din loc, aveau tacîmurile așezate pentru masă. Această străveche sală, care adăpostise ospățurile multor generații ale familiei Osbaldistone, purta și dovada isprăvilor pe tărîm vînătoresc. Uriașe coarne de cerb, care foarte bine puteau fi trofee din vremea vechilor balade vînătorești, erau agățate pe toți pereții, laolaltă cu bursuci, vidre, jderi și alte fiare împăiate. Printre rămașițele unei armuri vechi, care fusese folosită poate în luptele împotriva scoțienilor, atîrnau armele mai de preț ale luptelor vînătorești, arbalete, puști de diferite feluri și fabricații, mincioace, undițe, sulite pentru vidre și multe alte ciudate unelte și aparate pentru prinderea sau uciderea vînatului. Cîteva picturi vechi, întunecate de fum și pătate de bere, atîrnau pe pereți, înfățișînd cavaleri și domnițe, fără îndoială cinstiți și cunoscuți la timpul lor; unii încruntîndu-se fioros din cadrul unor pufoose peruci și bărbi, iar alții privind prea încîntați trandafirii pe care îi fluturau în mîini.

De-abia avusesem răgaz să arunc o privire tuturor acestora, cînd vreo douăsprezece slugi în livrele albastre năvăliră în sală cu mare zarvă și vorbărie, fiecare îndelețnicindu-se mai degrabă cu îndrumarea semenilor

săi, decît cu treaba lui. Unii din slujitori cărau bușteni și butuci pentru focul care vuia, ridicîndu-se jumătate fum, jumătate vîlvătai, printr-un tunel peste măsură de mare, cu o deschizătură destul de largă pentru a adăposti sub bolta ei încăpătoare o bancă de piatră ; în față avea în chip de cămin o piesă mare, de o arhitectură greoie, unde niște bizdîgării heraldice, sculptate de daltă vreunui meșter din Northumberland, rînjeau și se cățarau pe piatra roșie înnegrită de cîteva secole de fum. Alții dintre slujitorii aceștia de modă veche purtau blide imense și aburinde, încărcate cu bucate sățioase ; alții aduceau potire, și-puri, clondire, ba chiar și poloboace cu băutură. Toți tropăiau, se hîrjoneau, se împingeau și se burzuluiau, făcînd treabă puțină, dar cu cea mai mare zarvă pe care și-o poate închipui cineva. După un timp, cînd bucatele, în urma multor sfortări, erau pe cale a fi orînduite pe masă, se auzi o larmă de cîini și oameni, plesnituri de bice menite să sperie pe cei dinții, glasuri puternice și ridicate, pași apăsăți care, din pricina cizmelor cu toc greoi, ce se purtau pe timpul acela, răsunau pe dalele de piatră ca pașii statuii din *Don Juan* ! toate acestea vesteau sosirea celor care trebuiau să se înfrupte din cele pregătite. Tevatura slugilor spori mai degrabă decît scăzu, la apropierea acestui moment culminant. Unii strigau altora să se zorească — alții să nu se pripească — alții îndemneau să se facă loc pentru sir Hildebrand și coconii cei tineri — alții urlau să se deschidă, alții să se închidă o pereche de uși cu canaturi care despărțeau sala de un soi de galerie sau salon căptușit cu lemn negru, cum aflai mai tîrziu. Pînă la urmă, ușile fură deschise și pătrunseră înăuntru potăi și oameni — opt cîini, confectionerul casei, medicul satului, cei șase veri ai mei și unchiul meu.

CAPITOLUL VI

Se clatină sala — ei vin, au venit,
Și tremură bolta de larmă de glasuri ;
Pășesc înăuntru-mbrăcați felurit,
Cu altfel de haine, cu coif diferit ;
Toți calcă semeți, filfiindu-și panașuri.

TH. PENROSE, CÂMPUL DE LUPTĂ

Dacă sir Hildebrand Osbaldistone nu se grăbisé să-și întâmpine nepotul, de a cărui sosire trebuie să fi fost încunoștințat din timp, avea în schimb bune temeieri de dezvinovățire. „Te-aș fi primit mai curînd, flăcăule, zise el după ce îmi strînse cu putere mîna și îmi ură un insuflețit **bun venit** la Osbaldistone Hall, dar am fost nevoit să supraveghez mai întii vîrîrea copoilor în cuști. Fii bine venit la noi, flăcăule ; iată-l pe vărul tău Percie, vărul tău Thornie și vărul tău John, vărul tău Dick, vărul tău Wilfred și — stai, unde-i Rashleigh ? ah, iată-l pe Rashleigh, dă-te mai încolo, mă, Thornie, lunganule, ca să-l putem vedea un pic pe frate-tău, vărul tău Rashleigh. Va să zică, pînă la sfîrșit taică-tu și-a amintit de vechiul conac și de bătrînul sir Hildebrand — mai bine mai tîrziu decît niciodată. Ești bine venit, flăcăule, și acum destul cu asta. Unde-i mica mea Die ? Iat-o că vine — aceasta-i nepoata mea Die, fata fratelui nevesti-mii — cea mai

frumoasă fată de prin coclaurile noastre, că alta nu mai ştiu — şi acum, hai la masă !“

Ca să-ţi faci o idee de omul care vorbea astfel, trebuie să-ţi închipui, dragul meu Tresham, un bărbat în vîrstă de vreo şaizeci de ani, îmbrăcat într-un costum de vînătoare, odată bogat împodobit cu fireturi, dar a cărui strălucire pierise, după ce înfruntase nenumărate furtuni de toamnă şi de iarnă. Cu toată asprimea înfăţişării sale de acum, sir Hildebrand cunoscuse pe vremuri curţi şi tabere ; fusese ofiţer în oastea care tăbărise la Hounslow Heath înainte de revoluţie şi, sprijinit poate de credinţa-i religioasă, fusese făcut cavaler în acel timp de către nenorocitul şi răusfătuitul Iacob al II-lea. Dar visurile de înaintare ale cavalerului, dacă a nutrit vreodată asemenea visuri, au fost spulberate de lovitura care a gonit pe ocrotitorul său de pe tron ; de atunci ducea o viaţă singuratică pe domeniile sale de baştină. Cu toată simplitatea sa, sir Hildebrand mai păstra încă mult din înfăţişarea unui gentleman şi printre fiii săi apărea aşa cum ar apărea rămăşiţele unei coloane corintiene pocite şi năpădite de muşchi şi licheni, alături de blocurile de piatră necioplită din Stonhenge sau oricare alt templu druidic. Fiii săi semănau într-adevăr cu nişte blocuri de piatră nestrunjite, cum nu se poate mai greoaie. Înalţi, voinici şi arătoşi, fiecare dintre cei cinci fii mai mari păreau să ducă lipsa atît a unei scînteii din flacăra prometeică a înţelepciunii, cît şi a bunei-cuviinţe şi a bunei-creşteri, care în lumea civilizată înlocuieşte cîteodată deşteptăciunea. Cele mai de preţ însuşiri morale, pe care păreau să le aibă, erau voioşia şi mulţumirea, care se arătau pe chipurile lor grosolane ; iar singura îndemînare cu care se puteau fâli era iscusinţa lor în deprinderile vînătoreşti, vînătoarea fiind singurul lucru pentru care trăiau. Uriaşii Gyas şi Cloanthus nu puteau fi mai grăitor înfăţişaţi de către poeţi, decît se arătau puternicul Perci-

val, puternicul Thorncliff, puternicii John, Richard și Wilfred Osbaldistone.

Dar, ca și cum ar fi vrut să se despăgubească de o creațiune uniformă atît de neobișnuită a făpturilor sale, doamna Natură făcuse din Rashleigh Osbaldistone un contrast izbitor, atît ca înfățișare și fel de a fi, cît și — cum aveam să aflăm mai tîrziu — ca înzestrare și fire, nu numai față de frații săi, dar și față de ceilalți oameni pe care îi cunoscusem pînă atunci. Cînd Percie, Thornie și ceilalți, rînd pe rînd, dădură din cap, rînjiră și îmi înținseră umărul mai degrabă decît mîna, în timp ce tatăl lor mi-i prezenta, Rashleigh, înaintînd spre mine, îmi ură, cu aerul și creșterea unui om de lume, bun venit la Osbaldistone Hall. Înfațișarea nu îi era impunătoare prin ea însăși. Era mic de stat, pe cînd toți frații săi păreau să se tragă din Anac¹; pe cînd ei erau bine făcuți, Rashleigh, deși vînjos, avea o ceafă de taur și era beteag; din vreo vătămătură căpătată în copilărie, rămăsese cu un cusur la mers, părăind atît de șchiop, încît mulți susțineau că nu se poate hirotonisi, biserica romano-catolică, precum este îndeobște cunoscut, neprimind în tagma preoțească pe cei care suferă de vreun beteșug. Alții susțineau că această meteahnă uricioasă era doar un obicei prost și că nimic nu-l împiedica de a fi hirotonisit ca preot.

Sînt unele chipuri pe care, după ce le-am privit, încercăm zadarnic să le alungăm din minte; ele revin mereu ca niște ciudățenii întristătoare, deși ni le înfățișăm cu un simțămînt de silă și chiar de scîrbă; din această speță era și chipul lui Rashleigh. Dar nu urîtenia feții sale, dacă îi înlăturăm expresia, era cea care îți prilejuia această puternică impresie. Trăsăturile sale erau într-adevăr neregulate, dar fără a fi cîtuși de puțin vulgare; ochii săi întunecați și pătrunzători, cu sprîncene stufoase, tăgăduiau învinuirea de slujenie pe care ai fi

¹ Urias biblic (n.t.).

putut-o aduce feței. În ochii aceia însă se oglindea o expresie de șiretenie, iar la necaz, o cruzime cumplită înfrînată prin chibzuință și pe care natura o învedera și celui mai nepriceput fizionomist, poate în același scop în care a înzestrat cu clopoței anumiți șerpi veninoși. Ca o despăgubire pentru aceste neajunsuri ale înfățișării sale, Rashleigh Osbaldistone avea cea mai blîndă, mai caldă și mai melodioasă voce pe care am auzit-o vreodată ; și el găsea mereu tot soiul de cuvinte potrivite unui asemenea glas fermecător. Primele-i cuvinte de bun sosit nu se terminaseră bine, că eu am și înțeles ce voise să spună domnișoara Vernon, cînd mă prevenise că vărul meu ar fi cucerit de îndată pe orișice femeie, care nu i-ar fi putut cunoaște decît vocea. Era cît pe aci să se așeze alături de mine la masă, cînd domnișoara Vernon, care hotărâra toate aceste treburi după bunul ei plac, fiind singura parte femeiască în familie, a izbutit să mă așeze între Thorncliff și dînsa ; fără nici o îndoială, și eu eram mai mulțumit de această orînduială.

— Vreau neapărat să-ți vorbesc, zise ea, și de aceea am căutat cu tot dinadinsul să-l așez pe cinstitul Thornie între domnia-ta și Rashleigh. El va fi

*Ca salteaua ce-o pui pe zid de cetate,
Să preia izbitura ghiulelei ce-o bate,*

în timp ce eu, prima dumitale cunoștință din această familie de cărturari, am să te cercetez asupra felului în care îți sîntem pe plac.

— O întrebare foarte potrivită, domnișoară Vernon, pentru un om care se află de așa puțin timp la Osbaldistone Hall.

— Oh, dar filozofia familiei noastre nu-i decît o pojișă și doar micile nuanțe care deosebesc pe indivizi cer ochiul unui cercetător mai ager ; dar specia, cum

mi se pare că spun naturalişti, poate fi apreciată şi caracterizată dintr-o dată.

— Bănuiesc că cei cinci veri mai mari ai mei au cam aceeaşi fire.

— Da, toţi împreună alcătuiesc un fericit amestec de beţiv, pădurar, bătăran, jocheu şi neghiob ; dar cum se zice că pe acelaşi copac nu găseşti două frunze cu totul asemănătoare, la fel, toate aceste admirabile ingrediente fiind amestecate în proporţii diferite la fiecare din ei, verii noştri alcătuiesc o interesantă varietate pentru cei cărora le place să studieze firea omenească.

— Nu vrei să mi-i schiţezi, domnişoară Vernon, fii te rog aşa de bună.

— Îi vei avea pe toţi într-un tablou de familie, în mărime naturală — iată un batîr pe care nu ţi-l pot refuza, fiind prea lesne de îndeplinit. Percie, primul născut şi moştenitorul familiei, are mai mult caracterul unui beţivan decît al unui pădurar, bătăran, jocheu sau neghiob. Dragul de Thornie este mai mult bătăran decît beţiv, pădurar, jocheu sau neghiob. John, care doarme cu săptămînile pe dealuri, are mai multe din firea pădurarului, jocheul se simte mai vădit în Dick, care este în stare să călărească zi şi noapte două sute de mile, numai ca să cîştige sau să piardă la o cursă de cai. Neghiobia depăşeşte aşa de mult celelalte însuşiri ale lui Wilfred, încît acesta poate fi numit fără înconjur un mare nătărău.

— O frumoasă colecţie, domnişoară Vernon. Şi varietăţile individuale aparţin unei specii dintre cele mai interesante. Dar, în tablou, nu-şi are locul şi sir Hildebrand ?

— Îl iubesc pe unchiul meu, fu răspunsul ei, şi îi sînt îndatorată pentru bunătatea ce mi-o arată (cel puţin caută a mi-o arăta) ; de aceea, te las să-i faci singur portretul cînd îl vei cunoaşte mai bine.

„Tot e bine, îmi zisei în sinea mea, că domnișoara Vernon arată și puțină îndurare. La urma urmei, cine s-ar fi așteptat la o satiră atît de usturătoare de la o ființă atît de tinărară și de o frumusețe atît de răpitoare?”

— Te gîndești la mine? zise ea, plecîndu-și ochii negri asupra mea, ca și cînd ar fi vrut să-mi sfredelească sufletul.

— Sigur că da, răspunsei oarecum stînjenit de promptitudinea întrebării; apoi căutînd să dau o întorsătură curtenitoare mărturisirii mele prea sincere: Cum mi-ar fi cu putință să mă gîndesc la altceva, fiind așezat într-un loc atît de plăcut?

Ea zîmbi cu o expresie nemaipomenit de trufașă, de care numai ea era în stare.

— Trebuie să te încunoștințez de îndată, domnule Osbaldistone, că laudele care mi se aduc sînt zadarnice; de aceea nu-ți mai risipi degeaba cuvintele meștesugite; domnișorii sclivisiți care călătoresc pe la țară le folosesc în locul jucăriilor, mărgelilor și brățărilor, cu care navigatorii ademenesc pe sălbaticii locuitori ai ținuturilor de curînd descoperite. Nu-ți prăpădi marfa — vei găsi destui băștinași în Northumberland, care vor prețui cum trebuie mărgăritarele domniei-tale; în cazul meu, ele sînt cu totul răsuflete, pentru că, întîmplător, cunosc adevăratul lor preț.

Rămăsei mut și rușinat.

— În această clipă îmi amintești, zise vecina mea, reluîndu-și felul vioi și nepăsător de a fi, de basmul cu omul acela care găsește toți banii, cu care se ducea la piață, schimbați deodată în pietre. Ți-am nesocotit și nimic it toată grămada de alese complimente printr-o singură cugetare nesăbuită. Dar, las-o să treacă! Cred că nu mă înșel, domnule Osbaldistone, bănuind că poți avea o conversație cu mult mai atrăgătoare decît aceea alcătuită din asemenea vorbe sarbede, pe care orice domnișor cu oarecare cutezanță se simte dator să le înșire

pe de rost unei biete fete, numai pentru că este îmbrăcată în mătăsuri și horboțele, pe cînd el poartă un postav de mare preț și cu fireturi. Mersul dumatăle obișnuit, cum ar zice oricare din cei cinci veri ai mei, este cu mult mai plăcut decît galantul dumatăle buestru. Caută să uiți nefericitul meu sex ; spune-mi Tom Vernon, dacă vrei, dar vorbește-mi ca unui prieten și firtat ; nu-ți închipui cît de mult ai să-mi plăci.

— Aceasta ar fi într-adevăr o ispită neîntrecută, răs-punsei eu.

— Iar ! zise domnișoara Vernon, amenințîndu-mă cu degetul. Chiar acum ți-am spus că nu pot suferi nici umbra unei măguliri. Și acum, după ce vei închina un pahar în cinstea unchiului meu, care te amenință cu ceea ce numește el o dușcă zdravănă, îți voi spune ce gîndești despre mine.

După ce, ca un nepot îndatoritor, închinai paharul umplut ochi și schimbai cîteva vorbe cu toți comensii, zăngănitul neostoit al furculițelor și cuțitelor cît și în-verșunarea cu care vărul Thorncliff la dreapta mea și vărul Dick la stînga domnișoarei Vernon atacau uriașele ciosvîrte de carne, cu care își umpluseră talerele, făcură ca domnișoara Vernon și cu mine să ne aflăm în *tête à tête*, aproape cu totul separați de restul comensilor.

— Și acuma, zisei, îngăduie-mi să te întreb cîstit, domnișoară Vernon, ce bănuiești că gîndesc despre dumne-neata ? Ți-aș spune eu ce gîndesc cu adevărat, dar m-ai oprit de a-ți aduce laude.

— Nu am nevoie de ajutorul domniei-tale. Sînt o destul de bună ghicitoare pentru a-ți afla gîndurile, fără să mi le spui. Nu este nevoie să-ți deschizi fereastra sufletului ; văd eu și singură prin ea. Mă crezi o fată ciudată și îndrăznăță, pe de o parte ușuratică, pe de alta băiețoasă ; doritoare de a atrage luare-aminte printr-o purtare nestrunită și printr-un grai deschis, pentru că

nu cunoaște ceea ce ziarul *Spectator* numește gingășia sexului slab ; poate îți trece prin minte că urzesc vreun plan pentru a lua cu asalt admirația domniei-tale. Mi-ar părea rău să-ți schimbî părerile, dar trebuie să aflî că te înșeli amarnic. Toată încrederea pe care  i-am arătat-o aș fi hărăzit-o în aceeași măsură tatălui domniei-tale, dacă aș fi crezut că m-ar putea înțelege.  n această fericită familie, sînt tot at t de lipsită de auditori inteligenți, ca Sancho Panza  n Sierra Morena ; atunci când se ivește prilejul, trebuie ori să vorbesc ori să mor. Te asigur că nu  i-aș fi spus un cuv nt din toate acestea, dacă mi-ar fi păsat c tuși de puțin de persoana celui ce le ascultă.

— Este o mare cruzime din partea domniei-tale, domnișoară Vernon, că din mărturisirile pe care mi le faci îndepărtezi orice urmă de hat r pentru persoana mea, dar trebuie să primesc condițiile pe care le impui.  n schițele asupra familiei constat că nu ai inclus și pe aceea a domnului Rashleigh Osbaldistone.

Mi se păru că ea a tresărit la auzul acestor cuvinte și mi-a răspuns pripit, cu o voce mai scăzută :

— Nici o vorbă despre Rashleigh ! Urechile lui sînt at t de ascuțite c nd se vorbește despre dînsul,  nc t sunetele ar trece chiar prin m t h loasa persoană a lui Thorncliff, oric t de îndopat ar fi cu fripturi, tocătură de v nat și budincă.

— Da, răspunsei eu, dar înainte de a pune întrebarea mi-am aruncat ochii pe după peretele de carne vie, care ne desparte, și am băgat de seamă că scaunul domnului Rashleigh nu mai este ocupat : a plecat de la masă.

— N-aș vrea să fii prea sigur de aceasta, răspunse domnișoara Vernon, ascultă de sfatul meu și, când vorbești despre Rashleigh, cațără-te pe creasta dealului Otterscope, de unde poți vedea nestingherit la douăzeci de mile împrejur, suie-te chiar pe v rf, dar și acolo nu vorbi

decît în șoaptă ; chiar și așa să nu fii prea încrezător că păsările cerului nu-i vor împărtăși cuvintele ce le-ai rostit. Rashleigh a fost meditatorul meu timp de patru ani de zile ; mi s-a urît unul de altul și ne vom bucura din tot sufletul de apropiata noastră despărțire.

— Domnul Rashleigh părăsește deci Osbaldistone Hall ?

— Da, peste cîteva zile. Nu o știai ? Trebuie că tatăl domniei-tale își ascunde hotărîrile mult mai strașnic decît sir Hildebrand. Află atunci că după ce unchiul meu a fost înștiințat că vei fi cîtva timp oaspetele său și că tatăl domniei-tale ține să aibă pe unul din străluciții săi nepoți pentru a ocupa bănoasa slujbă de la contoar, liberă din pricina îndărătniciei domniei-tale, domnule Francis, bunul cavaler a ținut „un cour plénier”¹ cu toată familia sa, împreună cu majordomul, vechilul și paznicul de vinătoare. Acest preacinstit divan al tuturor boierilor și marilor dregători din Osbaldistone Hall nu fusese convocat, cum ai putea bănuî, pentru alegerea înlocuitorului domniei-tale, căci deoarece Rashleigh era singurul care poseda mai multe cunoștințe de aritmetică decît acelea necesare pentru a aduna rămășagurile la o luptă de ocoși, nimeni altul n-ar fi putut face față cerințelor slujbei. Trebuia însă o consimțire solemnă pentru a schimba soarta lui Rashleigh din aceea de preot catolic, care să tragă mîța de coadă, în aceea de bancher înfloritor și bogat ; și încuviințarea adunării pentru un asemenea act de înjosire s-a obținut destul de greu.

— Îmi închipui cu cîte muștrări de cuget au avut de luptat. Dar cum de le-au putut învinge ?

— Cred că a fost voința tuturor de a scăpa de Rashleigh, răspuse domnișoara Vernon. El, deși cel mai mic din familie, a izbutit într-un fel sau altul să-i stăpînească pe toți ceilalți ; și fiecare din ei simte jugul, dar

¹ În original, în limba franceză, însemnînd adunare sau divan convocat pentru o mare consfătuire (n.t.).

nu-l poate scutura. Dacă cineva i-ar pune piedici, desigur că nu ar trece anul și s-ar căi de aceasta ; iar, dacă i-ai face un serviciu mai de seamă, te-ai putea căi și mai mult.

— În cazul acesta, răspunsei zîmbind, ar trebui să bag de seamă, pentru că, fără vrerea mea, sînt pricina schimbării situației sale.

— Da ! și oricum ar privi-o, fie ca un cîștig, fie ca o pagubă, îți va purta simbetetele. Dar iată că a început să se servească brînză și ridichile și va urma paharul închinat bisericii și regelui, o aluzie pentru preoți și pentru femei ca să se facă nevăzuți. Eu, singura reprezentantă a părții femeiești la Osbaldistone, mă voi retrage așa cum se cuvine.

Pe cînd vorbea, se făcu nevăzută, lăsîndu-mă surprins de amestecul de istețime, îndrăzneală și sinceritate, care îi colora conversația. Îmi este aproape cu neputință să te fac să pricepi — măcar cît de puțin — din felul ei de a fi, deși am căutat să-i reproduc cuvintele în măsura în care mi le amintesc. De fapt, în felul ei de a fi era o îmbinare de simplitate neștiutoare, de istețime înăscută și de îndrăzneală semeată, dar toate îmblînzite și scoase la iveală de jocul vioi al celor mai frumoase trăsături ce mi-a fost dat să văd vreodată. Oricît de ciudate și de neobișnuite mi s-ar fi părut destăinuirile ei libere și nestingherite, îți închipui că un tînăr de douăzeci și doi de ani nu era să critice cu prea mare asprime o prea frumoasă fată de optsprezece ani, pentru că nu îl ținea la distanță la care se cuvenea. Dimpotrivă, destăinuirile domnișoarei Vernon mă desfătau și mă măguleau în aceeași măsură, în ciuda declarațiilor ei că mi le-a făcut numai pentru că eram, din înfîmplare, primul om destul de deștept pentru a le înțelege. Cu înfumurarea vîrstei mele, mărită încă desigur de șederea mea în Franța, îmi închipuiam că înfățișarea plăcută și trăsăturile alese, cu care îmi plăcea să cred că sînt inzestrat, erau de ajuns pentru a

stîrni destăinuirile unei tinere frumuseți. Îngimfarea mea, sîrind astfel în ajutorul domnișoarei Vernon, eram departe de a o judeca cu prea mare asprime numai pentru sinceritatea vorbelor sale, pe care le socoteam oarecum îndreptățite de meritele mele personale; sentimentele de pîrtinire pe care le trezeau în mine frumusețea și neobișnuita ei situație primeau un imbold și mai puternic, cînd mă gîndeam la judecata pătrunzătoare pe care o vedise, alegîndu-mă pe mine drept confident. După ce domnișoara Vernon părăsi sala, clondirul începu să treacă — sau mai bine zis să zboare — din mină în mină, în jurul mesei, într-o continuă mișcare de rotație. Educația străină pe care o aveam mă făcea să-mi fie silă de necum-pătarea la băutură, care pe atunci era, cum este încă și azi, un nărav prea răspîndit al compatrioților mei. Conversația, care însoțea un asemenea desmăt, nu era pe placul meu, iar legăturile mele de rudenie cu comen-senii mi-o făcea încă și mai de nesuferit. Folosii prin urmare un prilej fericit și dădui bir cu fugiții ieșind printr-o ușă laterală, care ducea cine știe unde, mai degrabă decît să îndur priveliștea unui părinte dedîndu-se, împreună cu fiii săi, la o beție desfrînată și la discuții triviale și scîrnave. După cum mă așteptam, s-au luat desigur după mine ca să mă prindă și să mă aducă înapoi cu sila, ca pe un dezertor de la altarul lui Bachus. Cînd auzii strigăte de gonaci și tropotul cizmelor grele ale hăițașilor urmărindu-mă din susul scării în spirală, pe care o coboram, îmi dădui limpede seama că voi fi ajuns din urmă, dacă nu voi izbuti să ies din casă. Deschisei așadar în grabă o fereastră care dădea într-o grădină de modă veche și, cum înălțimea era mai mică de trei coți, am sărit jos fără șovăială; nu mult după aceea am auzit departe, în urma mea, strigătele urmăritorilor pe care i-am păcălit, strigăte pe care le scot hăițașii cînd le scapă vînatul. O luai la fugă pe una din alei și apoi,

cu pași repezi, pe alți ; văzîndu-mă scăpat de orice primejdie de urmărire, îmi încetîniî pasul și mă simții fericit, plimbîndu-mă în liniște și bucurîndu-mă de răcoarea aerului pe care îl respiram cu nesaț din pricină că eram încălzit atît de vinul pe care fusesem silit să-l beau, cît și din pricina fugii mele pripite.

Hoinărînd agale, mă întîlnii cu un grădinar trudind din greu la lucrul său de seară și îl salutai, în timp ce mă oprii să privesc la ceea ce făcea.

— Bună seara, prietene.

— Sară bună, sară bună 'mneatale, răspunse omul fără a-și lua ochii de la lucru, cu un accent care arăta de îndată originea-i nordică.

— Bună vreme de lucrat, prietene.

— Nu prea am de ce să mă plîng, răspunse omul, cu acea lipsă de laude cu care grădinarii și fermierii vorbesc în mod obișnuit, chiar și de vremea cea mai minunată. Ridicîndu-și apoi capul, ca și cînd dorea să vadă cu cine vorbește, salută, ducînd mîna la scufia lui scoțiană, în semn de respect și zise : Ei, Doamne-ajută ! ce privești pentru niște ochi osteniți, să vadă un mundir înzorzonat în grădina conacului, așa tîrziu sara.

— Un ce înzorzonat, prietene ?

— Păi, un mundir, ce — o haină ca a 'mneatale. Sus, colo, știu ei ce să facă cînd au așa haine — acuma, fără îndoială, le descheie bumbii, ca să mai facă loc pentru ceva carne friptă, budincă și vin. Ăst obicei, dincoace de graniță, ține locul rugăciunii de sară.

— În țara dumitale, prietene, nu sînt atîtea bunătăți, răspunsei eu, încît să te îndemne să veghezi așa tîrziu seară.

— Ei, domnule, se vede că nu cunoști Scoția ; nu-i din lipsă de hrană — cea mai bună carne, pește și păsări avem noi, ba și ceapă, ridichi, gulii și alte legume de prin grădină. Dar noi avem minte și băgare de seamă și

nu ne lăcomim la ale gurii ; aici așa, de la bucătărie la sala mare tot auzi numai : „umple și mai adu încoace“ — de la un capăt al zilei la celălalt. Chiar și în zilele de post — ei zic că postesc, cînd mănîncă cel mai bun pește de mare, adus cu caleașca de la Harlepool și Sunderland, ca să nu mai vorbim de păstrăvi, lipani, somni și alelalte ; chiar din postul lor fac prilej de desmăt și blestemății ; apoi groaznicele liturghii și cîntările pentru bieteile lor suflete rătăcite. Dar, să-mi mai țin clanța, că-i fi și măriia-ta păpistaș ca și ceilalți.

— Eu nu, prietene ; eu am fost crescut în credința engleză presbiteriană, sau disidentă.

— Atunci mîna dreaptă, în semn de fîrtăție cu măriia-ta ! zise grădinarul, cu toată voioșia pe care o putea arăta fața-i aspră și, ca și cînd ar fi vrut să-mi arate că bunăvoința lui nu se mărginea doar la cuvinte, scoase la re-pezeală o cogeamitea tabacheră făcută dintr-un corn de bou și, cu un rinjet frățesc, îmi oferî o priză de tabac.

După ce primii tratația, îl întrebai dacă este de mult în slujbă la Osbaldistone Hall.

— M-am luptat cu fiarele din Efes¹, zise el, privind spre clădire, de mai bine de douăzeci și patru de ani ; să nu am parte de numele meu de Andrew Fairservice, dacă nu-i așa.

— Dar, bine, bunul meu prieten Andrew Fairservice, dacă credința și firea dîmritale sînt în așa fel înfruntate de rîndielile catolice și de ospitalitatea din sud, mi se pare că zadarnic te-ai supus în tot acest răstimp la un astfel de canon ; ai fi putut găsi o altă slujbă, unde stăpînii să mănînce mai puțin și să fie mai grijulii cu sufletele lor. Mă gîndesc că nu va fi fost lipsa de pricepere sau îndemînare, care te-a împiedicat să-ți găsești un alt serviciu mai pe plac.

¹ Citat Biblic din întîia epistolă a lui Pavel către Corintieni (n.t.).

— Nu se cuvine să vorbesc eu însumi despre priceperea și îndeminarea mea, zise Andrew, privind în jur mulțumit de el, dar de bună seamă că mă pricep în meserie, căci am fost crescut în parohia Dreeddaily, unde se cultivă curechii de toamnă în răsadniță și se taie urzicile pentru curechii timpurii. La drept vorbind, m-am pregătit s-o tulesc în fiecare pătrar din aști douăzeci și patru de ani ; dar cînd să plec, se găsește totdeauna cîte ceva de tăiat cu firezul, și eu vreau să văd cum arată tăiat ; sau ceva de tuns, și eu vreau să văd cum arată tuns ; sau vreo fructă care dă în pîrg și pe care vreau s-o văd pîrguită ; iaca așa o tărăgănesc în familia asta de pe un an pe altul. M-aș jura că o să spăl putina din Stretenie, dar tot așa de sigur eram de asta și acu douăzeci de ani și iată-mă tot aici, scormonind mereu în țarină. Dar, afară de asta, ca să spun drept și curat măriei-tale, nu mi s-a oferit un serviciu mai bun. Dacă măria-ta mi-ar găsi un loc unde aș auzi cuvîntul cel adevărat, unde să-mi dea pășunatul pentru o vacă, o laviță, o bățătură și mai mult de zece lire simbrie pe an, și unde să nu fie nici o cucoană de la oraș să numere merele, ți-aș fi foarte îndatorat.

— Bravo, Andrew, văd că nu-ți pierzi slujba pentru că n-ai ști să ceri ocrotire.

— Nu văd de ce n-aș face-o, răspunse Andrew, nu face să aștepți o viață de om ca să se dumirească dumnealor cîte parale fac — așa zic eu.

— Dar văd că nu prea ești prietenul cucoanelor.

— Nu, pre legea mea. Eu țin de bună cearta primului grădinar cu ele. Muierile sînt încurcă-lume — da, strigă după zarzăre, pere, perje și mere, iarna ca și vara, fără să ție seama de anotimp ; dar aici n-avem bucăți din coasta lui Adam, har Domnului, afară de bătrîna Marta, care-i destul de mulțumită că-i las plozii soră-sii să mănînce zmeură și mure cît poftesc, cînd vin la cîte-o

sărbătoare să bea ceai în camera chelăriței ; apoi îi mai dau și citeva mere din cînd în cînd, ca să aibă la cină.

— O uiți pe tinăra-ți stăpînă.

— Pe care stăpînă o uit ? Pe cine ?

— Pe tinăra-ți stăpînă, domnișoara Vernon.

— Ce, fetișcana aia ? Ea nu-i stăpîna mea, omule. I-aș dori să-și fie singură stăpînă ; și tare aș vrea să nu fie stăpîna altuia prea curînd. E o sălbăticiune !

— Adevărat, zisei eu, cu mai mult interes decît îndrăzneam să-mi mărturisesc singur sau să arăt față de grădinar, văd, Andrew, că știi toate tainele familiei.

— Dacă le știi, le pot și păstra, zise Andrew. Tai-nele nu fierb în burta mea ca berea în butoi, poți fi sigur. Duduia Die este — dar asta nu-i nici ciorba și nici mîn-carea mea...

Și începu să sape, prefăcîndu-se foarte sîrguitor.

— Ce este domnișoara Vernon, Andrew ? Eu sînt un prieten al familiei și aș dori să știu.

— Teamă mi-e că nu-i de soi, zise Andrew, închi-zînd un ochi și dînd din cap cu o privire gravă și plină de taină, este cam zărghită, pricepe măria-ta ?

— Nu prea pricep ce vrei să zici, Andrew, spusei eu. Aș dori să mă lămurești mai bine, și strecurai în mîna bătătorită a lui Andrew o monedă de o coroană. Atin-gerea argintului îl făcu să pînjească îngrozitor, în timp ce dădea încet din cap și băga banul în buzunarul pan-talonilor ; atunci, ca omul care înțelegea bine că are de dat ceva în schimb, se îndreptă, îi rezemă brațele pe cazma și, luînd o înfățișare de cea mai mare gravitate, ca și cum ar fi avut lucruri foarte însemnate de împăr-tășit, zise :

— Atunci, trebuie să știi, tinere domn, dacă asta vrei să știi, că domnișoara Vernon este...

Întrerupîndu-se aici, își supse amîndoi obrazii, pînă ce fălcile și bărbia sa ascuțită căpătără înfățișarea unui

clește de spart nuci ; făcu din nou cu ochiul, se încruntă, dădu din cap și păru convins că schimonoselile lui lămuriseră îndeajuns amănuntele pe care nu mi le dăduse prin viu grai.

— Doamne, Dumnezeule ! observai eu — atît de tînără, atît de frumoasă și pierdută de pe acum !

— Pre legea mea, poți spune că într-un fel este pierdută, trup și suflet ; afară că e papistașă, mai este și... Aici chibzuiala sa scoțiană învinse și gura îi amuți din nou.

— Ce mai este ? îi zisei cu asprime. Vreau neapărat să știu ce înseamnă toate acestea.

— Păi este cea mai aprigă iacobită din tot ținutul.

— Ei aș ! o iacobită ? Atîta tot ?

Andrew mă privi cu o oarecare mirare, văzînd că iau atît de puțin în serios știrile date de dînsul și apoi murmură :

— Bine, asta-i tot ce știu mai rău despre fetișcană, și își reluu lucrul cu cazmaua, întocmai ca și regele vandalilor din romanul lui Marmontel.

CAPITOLUL VII

Bardoph : Șeriful cu o strajă
mare e la poartă.

W. SHAKESPEARE, HENRY IV,

Partea I

Descoperii cu oarecare greutate camera ce-mi fusese destinată ; și după ce obținui bunăvoința și îngrijirile cuvenite de la slugile unchiului meu, întrebuițind mijloacele pe care ele le înțelegeau mai bine, mă retrăsei acolo pentru restul serii, căci bănuiam, din frumoasa stare în care îmi lăsasem noile neamuri și din zarva îndepărtată, ce mai răsuna încă în sala de piatră (cum se numea sala lor de ospăț), că ei nu prea ar fi o tovărășie potrivită unui om treaz.

Rămânând singur, primul meu gând și cel mai firesc a fost acesta : Ce urmărise tatăl meu, trimițându-mă să locuiesc în această ciudată familie ? Era limpede că unchiul meu mă primise ca pe unul care va sta timp mai îndelungat la el, și ospitalitatea lui grosolană îl făcea să-i pese tot așa de puțin de numărul celor ce-i găzduia și îi hrănea, pe cât i-ar fi păsat lui Henric al VIII-lea. Era de asemenea limpede că prezența sau absența mea avea în ochii lui aceeași însemnătate, ca și lipsa unuia din slujitorii în livrele albastre. Verii mei nu erau decît niște

pui de urs, în a căror tovărășie puteam, dacă voiam, să mă dezvăț de orice bună creștere sau de orice maniere de salon pe care le dobindisem ; de la ei n-aș fi putut învăța altceva decît să cresc cîini, să dau pinteni calului, sau să gonesc vulpile. Nu-mi puteam închipui decît un singur motiv, care probabil era și cel adevărat. Tatăl meu socotea viața ce se ducea la Osbaldistone Hall și îndeletnicirile celor de acolo ca cele obișnuite tuturor boierilor de țară și, dîndu-mi prilejul să trăiesc o viață care știa că mă va scirbi, era doritor să mă împace, dacă s-ar fi putut, cu gîndul de a participa cu tot dinadinsul la afacerile sale. Între timp, el lua pe Rashleigh Osbaldistone în casa lui de negoț. Avea desigur sute de posibilități de a se descotorosi de el, ieșind totuși cîștigat. Așa că, deși aveam unele remușcări în sinea mea, că eu aș fi fost pricina introducerii lui Rashleigh (el fiind așa cum îl descriesese domnișoara Vernon) în contoarul tatălui meu — și poate în încrederea lui — m-am mai potolit la gîndul că tatăl meu era deplin stăpîn pe afacerile lui — el fiind un om căruia nimeni nu i se putea impune și care nu se lăsa înrîurit. Tot ceea ce știam în defavoarea tinărului era prin mijlocirea unei fetișcane ciudate și zăpăcite, care mi se destăinuise cu o îndrăzneală nesăbuită ; aceasta mă putea îndreptăți să cred că părerea ce și-o făcuse despre Rashleigh era pripită sau neadevărată. Gîndul mi se aținti bineînțeles la domnișoara Verhon, la frumusețea ei răpitoare, la situația ei neobișnuită, căci ea trebuia să se bizuie numai pe gîndurile și pe mintea ei, dacă ar fi căutat îndrumare și sprijin în viață ; tot caracterul ei înfățișa o diversitate și o istețime care ne trezește în mod obișnuit curiozitatea și, fără vrerea noastră, ne cere luarea-aminte. Aveam destulă minte ca să-mi dau seama că atît vecinătatea acestei tinere domnișoare, cît ființa cu totul neobișnuită, cît și împlinirea ce crea între noi relații foarte susținute și strînse aveau să mărească mult primejdia, deși micșorau vrîtul pe care-l prezenta Osbal-

distone Hall pentru mine ; dar nu mă putea sili, oricît de prudent aş fi fost, să mă căiesc prea mult de această nouă şi deosebită primejdie la care urma să fiu expus. Ieşii din această dilemă aşa cum ies tinerii din cele mai multe din greutăţile de acest fel : am hotărît să fiu foarte precaut, totdeauna cu ochii în patru, să socotesc pe domnişoara Vernon mai mult ca pe un camarad decît ca pe un prieten intim şi astfel toate vor merge cum nu se poate mai bine. Cu aceste gînduri adormii, domnişoara Vernon fiind bineînţeles ultima imagine a minţii mele treze.

Nu îţi pot spune dacă am visat-o sau nu, căci eram tare obosit şi am dormit buştean. A fost însă prima fiinţă la care m-am gîndit a doua zi în zori, cînd m-au trezit sunetele vesele ale unui corn de vînătoare. Să sar din pat şi să dau dispoziţii ca să mi se înşăueze calul a fost prima-mi pornire ; peste cîteva minute eram în curte, unde oameni, ciini şi cai se pregăteau de vînătoare. Unchiul meu, care poate că nu se aştepta ca nepotul lui să fie un vînător prea pasionat, crescut cum fusese prin străinătăţi, păru cam uimit şi cred că în urarea lui de dimineată lipsea ceva din tonul inimos şi ospitalier cu care mă întîmpinase întîia dată.

— Ai venit, flăcăule, tinereţea e totdeauna zorită, dar ia seama, gîndeşte-te la cîntecul vechi :

*„Cel ce pe creasta Blackstone calu-şi goneşte,
Să nu-l prindă mirarea dacă-l trînteşte.“*

Cred că cei mai mulţi tineri, afară poate de moraliştii neînduplecaţi, sînt mai mulţumiţi să fie învinuiţi de vreo mărunţă meteahnă morală decît de o lipsă de cunoştinţe în arta călăriei. Cum nu duceam deloc lipsă de îndemînare şi curaj, insinuarea unchiului mă supără şi îl asigurai că mă voi găsi printre primii care vor fi pe urma copoilor.

— Nu mă îndoiesc, flăcăule, fu răspunsul lui. Mă prind că eşti un călăreţ priceput — dar ia seama ! tai-

că-tău te-a trimes aici ca să te învăț la zăbală, dar teamă mi-e că are să trebuiască să te călăresc cu struna, căci altfel se va găsi cineva să te călărească cu ștreangul, dacă nu bag de seamă.

Cum aceste cuvinte erau cu totul de neînțeles pentru mine și cum, pe lângă aceasta, nu păreau să-mi fie adresate spre binele sau folosul meu, căci fuseseră rostite într-o parte, ca și când prea cinstitul meu unchi și-ar fi exprimat în gura mare vreun gând care abia atunci îi trecu prin minte, trăsei concluzia că ele se refereau la dezertarea mea de la chiolhanul din seara precedentă, sau că dispoziția unchiului meu suferea la această oră matinală de urmările dezmățului cu pricina. Mă gândii numai în treacăt că dacă voia să facă pe gazda răuvoitoare, aveam să-i fiu mai puțin timp oaspete și mă grăbii să o salut pe domnișoara Vernon, care se indrepta binevoitoare spre mine. Un oarecare schimb de salutări avu loc între verii mei și mine ; dar, cum îi văzui gata să critice cu răutate îmbrăcămintea și echipamentul meu, de la pălărie și pină la scările șei și să batjocorească orice avea un aspect nou sau străin, mă simții scutit de a le da vreo atenție ; ca să răspund la rinjetele și șoaptele lor, luai o atitudine de totală nepăsare și dispreț și mă alăturai domnișoarei Vernon, ca fiind singura ființă dintre cei prezenți a cărei tovărășie o puteam socoti potrivită pentru mine. Împreună cu ea, deci, pornii spre locul vânătoarei, adică spre o pădurice izolată, la marginea unui teren mare necultivat. Mergînd călare într-acolo, îi zisei Dianeî că nu-l văd pe vărul Rashleigh printre vînători ; la aceasta, ea îmi răspunse : „Desigur că nu, el este un mare vînător, dar în felul lui Nimrod, iar vînatul lui este omul“.

Cîinii se repeziră acum în pădurice, asmuțiți de strigătele vînătorilor ; era o activitate, o zarvă și un tărăboi grozav. Foarte curînd verii mei se pasionară într-atît de îndeletnicirile lor din acea dimineață, încît nu mă mai

băgară de seamă ; atîta că l-am auzit pe Dickon — jocheul șoptind lui Wilfred — neghiobul : „Ai să vezi tu cum vărul nostru franțuz va cădea la prima săritură“.

La aceasta, Wilfred răspunse : „Se prea poate, pentru că are niște ciudate fireturi de venetic la pălărie“.

Thorncliff, care, cu toată grosolănia sa, părea a nu fi cu totul nepăsător față de frumusețea verișoarei sale, se arăta hotărît să ne însoțească mai îndeaproape decît frații săi, poate ca să vegheze la ceea ce se petrece între domnișoara Vernon și mine — sau poate ca să se bucure de neplăcerile pe care se aștepta să le am în această goană. În ceea ce privește lucrul din urmă, a fost dezamăgit. După ce în cea mai mare parte a dimineții am hăituit în zadar, în sfîrșit am dat peste o vulpe și după ea am gonit cu toții timp de două ore ; în timpul acestei goane, cu toate rău vestitoarele fireturi franțuzești de la pălăria mea, mi-am putut susține pretențiile de călareț, spre admirația unchiului meu și a domnișoarei Vernon, și spre dezamăgirea ascunsă a celor care se așteptau să mă fac de rîs. Cumătra vulpe, însă se dovedi prea șireată pentru urmăritorii ei și cîinii au rămas mofluzi. În clipele acelea, băgai de seamă unele semne de nemulțumire în atitudinea domnișoarei Vernon față de escorta stăruitoare a lui Thorncliff Osbaldistone ; cum această fată ageră și vioaie nu șovăia niciodată să întrebuinteze primul mijloc la îndemînă ca să-și îndeplinească orice îi cășuna, îi zise cu un ton muștrător :

— Mă întreb, Thornie, ce te-a ținut agățat toată dimineța de crupa calului meu, cînd știi că vizuinele de lingă moara Woolverton nu au fost astupate.

— Nu știu nimic de așa ceva, duduie Die, pentru că morarul s-a jurat pe ce are el mai scump că le-a astupat pe toate, înainte de miezul nopții ce a trecut.

— O, rușine să-ți fie, Thornie ! Te încrezi tu în cuvîntul unui morar, cînd este vorba tocmai de acele vizuini în care am pierdut de trei ori vulpea în acest anotimp,

și cînd știi că ești călare pe iapa sură, care poate galopa pînă acolo și înapoi în zece minute !

— Bine, duduie-Die, mă duc la Woolverton atunci și, dacă viziunile nu-s astupate, îi voi trage o bătaie lui Dick morarul să-i înmoi oasele.

— Așa să faci, dragă Tornie. Snopește-l în bătăi pe nemernic, dacă nu te-a ascultat ; hai — valea — ia-o din loc și fă-ți treaba ! Thorncliff porni la galop de îndată — sau să fii tu snopit în bătaie, ceea ce mi-ar fi de tot atîta folos. Trebuie să-i învăț pe toți să știe de disciplină și să asculte la comandă. Vei ști că sînt pe cale să formez un regiment. Thornie va fi sergentul major, Dik-ton instructorul de călărie, și Wilfred, cu vocea lui groasă, brum, brum, brum, care pronunță cîte trei silabe dintr-o dată, va fi toboșarul.

— Și Rashleigh ?

— Rashleigh va conduce iscoadele.

— Dar mie nu-mi poți găsi un loc, preafrumosule colonel ?

— Domnia-ta vei avea libera alegere între a fi șeful plătitorilor sau șeful prăzilor din unitate. Dar iată cîinii cum adulmecă primprejurul nostru. Haide, domnule Frank, s-a pierdut urma vînatului și cîinii nu o vor găsi prea curînd ; urmează-mă să-ți arăt o priveliște frumoasă.

Și de îndată porni în galop mărunț spre culmea unui delușor de pe care aveai o priveliște largă. Aruncîndu-și ochii în jur, spre a se încredința că nu e nimeni în apropierea noastră, își struni calul sub un pîlc de mestececi, care ne ascundeau de restul vînativilor.

— Vezi dealul acela ascuțit, cafeniu, acoperit cu tufe și cu ceva care aduce a pată albă, pe o coastă ?

— La capătul crestei aceleia lungi de dealuri dințate ? Îl văd bine.

— Pata cea albă este o stîncă denumită Stîncă Șoimului ; și Stîncă Șoimului se găsește în Scoția.

— Adevărat ? Nu credeam să fim atît de apropiați de Scoția.

— Așa este, pot să te asigur, și calul domniei-tale te poate duce acolo în două ceasuri.

— Îl pot scuti de această osteneală ; trebuie să fie la o depărtare de cel puțin 18 mile, în zbor de pasăre.

— Îți pot da iapa mea, dacă o crezi mai puțin obosită — îți spun că în două ceasuri poți fi în Scoția.

— Și eu te asigur că doresc așa de puțin să fiu acolo; încît, chiar cînd capul calului meu ar fi dincolo de hotar, nu mi-aș da osteneala să îndemn coada să urmeze capul. Ce să fac eu în Scoția ?

— Să te pui în siguranță, ca să-ți vorbesc pe șleau. Mă înțelegi acum, domnule Frank ?

— Cîtuși de puțin. Ești un oracol din ce în ce mai de nepătruns.

— Atunci, pe cuvîntul meu, sau arăți o lipsă de încredere în mine cu totul neîntemeiată, și te prefaci mai bine decît însuși Rashleigh Osbaldistone, sau nu știi nimic din cele de care ești învinovătit. În acest din urmă caz, nu mă miră că mă pironеști cu o privire atît de nedumerită, încît de abia îmi pot stăpîni rîsul.

— Pe cuvîntul meu de cinste, domnișoară Vernon — zisei eu nemairăbdînd pornirea-i copilărească spre rîs — nu am nici cel mai mic habar de ceea ce vrei să spui. Sînt fericit că-ți dau prilejul a face haz pe socoteala mea, dar nu cunosc cîtuși de puțin temeiul acestui haz.

— La drept vorbind, nu-i nimic de glumă, zise tî-năra față venindu-și în fire, numai că oricine pare prea caraghios cînd este atît de nedumerit ; lucrul este însă destul de serios. Cunoști pe unul Moray sau Morris, sau cu un nume asemănător ?

— Nu-mi amintesc pentru moment.

— Gîndește-te puțin. Nu ai călătorit de curînd cu cineva purtînd un astfel de nume ?

— Singurul om cu care am călătorit un timp ceva mai îndelungat a fost un individ al cărui suflet părea că zace în geamantanul ce-l purta.

— Atunci era ca sufletul licențiatului Pedro Garcias, care zăcea printre galbenii din punga-i de piele. Acest om a fost jefuit și a depus o plingere împotriva domniei-tale, ca unul ce n-ai fi străin de jaful pe care l-a suferit.

— Glumești, domnișoară Vernon !

— Nu glumesc, te asigur, este un fapt cu totul neîndoielnic.

— Și crezi dumneata, zisei eu cu o ciudă nemăsurată, pe care nici nu am căutat să mi-o stăpinesc, crezi dumneata că aş putea fi vinovat eu de o asemenea faptă ?

— Presupun că pentru aceasta m-ai provoca la duel, dacă m-aş bucura de cinstea de a fi bărbat. O poți face și așa, dacă dorești — pot trage la zbor, cum pot sări călare peste o poartă cu cinci curmezișuri.

— Și mai ești pe deasupra colonel de cavalerie, răsunsei eu, gîndindu-mă că nu avea rost să mă supăr pe dînsa. Dar lămurește-mă ce este cu gluma aceasta !

— Nu este nici un fel de glumă, zise Diana, ești acuzat de a fi jefuit pe acest om și unchiul meu crede aceasta, așa cum am crezut-o și eu.

— Pe cinstea mea, sînt foarte îndatorat prietenilor mei pentru buna părere ce o au despre mine.

— Acum, dacă-ți este cu putință, nu mai forăi, nu mă țintui cu privirea și nu adulmeca vîntul, căci semeni din cale-afară cu un cal speriat. Nu este vorba de jignirea pe care o bănuiești, nu ești învinuit de o tîlhărie de rînd sau de o crimă comună — nici gînd de așa ceva. Acest individ ducea bani cîrmuirii pentru plata trupelor din nord, atît în monedă, cît și în hîrtii de valoare ; se mai zice că i s-ar fi furat de asemenea documente secrete de o deosebită însemnătate.

— Atunci sînt învinuit de înaltă trădare și nu numai de jaf obișnuit.

— Sigur că da. În toate timpurile, aceasta a fost socotită ca o crimă de gentleman. În acest ținut, vei găsi mulți — unul chiar nu prea depărtat de cotul domniei-tale — care socotesc o faptă vrednică aceea de a hărțui guvernul hanovrian prin toate mijloacele posibile.

— Nici părerile mele politice și nici moravurile mele, domnișoară Vernon, nu sînt chiar atît de ușuratece.

— Încep să cred că ești un presbiterian și un hanovrian de toată nădejdea. Dar ce ai de gînd să faci ?

— Să resping de îndată această calomnie cumplită. În fața cui, întrebai eu, a fost făcută această nemaipomenită plîngere ?

— În fața bătrînului jude Inglewood, care a primit-o cu multă silă. El i-a dat de știre unchiului meu, bănuiesc cu gîndul de a te putea trece în ascuns peste graniță, în Scoția, unde mandatul de arestare nu are nici o putere. Dar unchiul meu își dă seama că religia sa și vechile lui preferințe îl fac nesuferit în ochii guvernului și că, dacă ar fi prins că joacă pe două tablouri, i s-ar ridica armele și probabil caili (ceea ce desigur că ar fi cu mult mai supărător), fiind socotit ca iacobit, papistaș și om suspect¹.

— Îmi pot lesne închipui că mai curînd și-ar pierde nepotul decît caili de vînătoare.

— Pe nepotul, nepoata, fiii, chiar fiicele sale — dacă ar avea — și o întreagă generație, zise Diana. Așa că nu te bizui nici o clipă pe el și vezi-ți de drum, înainte de a se putea executa mandatul.

— Aceasta o voi face cu siguranță ; dar drumul meu va fi către casa acestui jude Inglewood. Unde se găsește ?

— La vreo cinci mile, pe șesul ce se întinde dincolo de plantația aceea. Se poate vedea chiar turnul cu ornic.

— Voi fi acolo în cîteva minute, zisei eu, pornindu-mi calul.

¹ Cu prilejul alarmelor de la începutul secolului al XVIII-lea, caili catolicilor erau adesea confiscați, catolicii fiind întotdeauna bănuți că ar fi pe cale să se revolte (nota red. engleze).

— Și eu voi merge cu dumneata, să-ți arăt calea, — zise Diana, îndemnîndu-și iapa la trap.

— Nici să nu te gîndești la așa ceva, domnișoară Vernon, răspunsei eu. Nu se cuvine, dacă îmi îngădui să-ți vorbesc ca un prieten, nu se cade să mă însoțești într-o misiune ca aceasta, pe care o îndeplinesc acum.

— Înțeleg ce vrei să spui, zise domnișoara Vernon; fruntea ei semeată roșindu-se ușor. Ai spus-o limpede — și după un răgaz de o clipă adăugă : și cred că ai spus-o cu gînd bun.

— Așa este, într-adevăr, domnișoară Vernon ; cum poți crede că nesocotesc grija pe care mi-o porți, sau că sînt nerecunoscător pentru ea ? zisei eu cu mai multă căldură decît aș fi vrut să arăt. Bunătatea dumitale este o bunătate în înțelesul ei adevărat, care se arată la ceasul de nevoie. Spre binele dumitale, eu nu trebuie, căci s-ar putea tălmăci greșit, să-ți îngădui să urmezi calea pe care ți-o poruncește mărînimia ; această este o chestiune publică — este aproape ca și o înfățișare în fața unei curți de justiție obștești.

— Și dacă ar fi o înfățișare în toată regula și nu aproape o înfățișare, crezi că nu aș merge cu dumneata, dacă aș socoti că este ceva drept și dacă aș vrea să-mi apăr un prieten ? Nu ai pe nimeni care să te sprijine

— ești străin de ținut ; aici, la hotarele regatului, judecătorii de țară fac lucruri ciudate. Unchiul meu nu are nici cel mai mic gînd să se amestece în treburile domni-tale ; Rashleigh este plecat și, chiar de ar fi aici, nu se știe partea cui ar putea-o lua ; ceilalți toți se întrec în neghiobie și grosolănie. Voi merge cu domnia-ta și nu mă îndoiesc că voi izbuti să te ajut. Nu sînt o cucoană simandicoasă, pe care să mă înspăimînte așa de rău textele de legi, cuvintele de ocară sau perucile judecătorilor.

— Dar, dragă domnișoară Vernon...

— Dar, dragă domnule Francis, ai răbdare, fii cu-mînte și lasă-mă să fac cum mă taie capul ; căci, dacă

iau zăbala în dinți, nu mai este dîrlog care să mă mai poată opri.

Măgulit de interesul pe care părea a-l purta soartei mele o făptură atît de frumoasă, dar totodată necăjit de înfățișarea ridicolă pe care o voi avea, luînd cu mine o fată de optsprezece ani în chip de avocat și adînc îngrijorat de tălmăcirea greșită pe care lumea ar putea-o da faptelor sale, încercai să mă împotrivesc hotărîrii ei de a mă întovărăși la judele Ingiewood. Dîrză, fata îmi spuse pe șleau că poveștele mele erau cu totul zadarnice; că ea era o adevărată Vernon, care cu nici un preț, nici măcar cu acela de a da, prea puțin ajutor, n-ar părăsi un prieten la ananghie; iar toate motivele pe care le invocasem pînă atunci erau poate foarte nimerite pentru domnișoarele frumoșele, bine crescute și cu bune purtări de la vreun pension din oraș, dar nu i se potriveau ei, obișnuită să nu țină seama de nici o altă părere decît de a ei.

Pe cînd vorbea astfel, înaintam cu repeziciune spre Ingiewood Place. Ca să nu mai revin la dojenile mele de pînă atunci, făcu magistratului și grefierului său un portret cit se poate de hazliu. După cum îl înfățișa ea, Ingiewood era un iacobit spoit, adică unul ce refuzase timp îndelungat să jure credință guvernului, ca și majoritatea celorlalți proprietari din ținut, dar care, în ultimul timp, se făcuse vrednic de demnitatea de judecător prin prestarea jurămîntului de credință.

— El a făcut-o, zise ea, în urma rugămintii stăruitoare a celorlalți proprietari din ținut, care vedeau cu părere de rău că pînă și legile de vînătoare, cheazășia îndeletnicirilor lor de fiecare zi, erau gata să decadă din lipsa unui magistrat care să le impună; cel mai apropiat locțiitor de judecător era primarul din Newcastle, dar acesta, ca unul care rivnea mai curînd să înfulece vînatul bine gătit, decît să-i păzească viața, ținea mai mult cu braconierii decît cu vînătorii. Hotărînd prin urmare că

era cazul ca unul din ei să treacă peste scrupulele de loialitate iacobită pentru binele comunității, proprietarii din Northumberland au silit pe Inglewood să accepte această slujbă, mai ales că el, nefiind prea dîrz în păreri și sentimentele sale, putea să se adapteze oricărui crez politic, fără prea multă silă. Făcînd astfel rost de o autoritate judecătorească, au căutat, continuă domnișoara Vernon, a o întregi cu un grefier, în chip de inger păzitor, care să-i îndrepte și să-i însuflețească toate mișcările. Așa se face că au pus mîna pe un notar isteț din Newcastle, numit Jobson, care — ca să mai schimb metafora — socotește destul de folositor faptul că negustorește dreptatea sub firma lui Inglewood — și cum onorariile sale sînt legate de numărul pricinilor înfățișate, îl înhamă pe șeful său la mult mai multă muncă judiciară decît s-ar fi gîndit vreodată cinstitul jude ; așa încît, pe o rază de zece mile, nici o femeie nu poate să vîndă mere unui negustor de fructe, fără a se înfățișa înaintea îndărătnicului judecător și a vigilantului său grefier, domnul Iosif Jobson. Scenele cele mai hazlii se petrec însă cînd ajung în fața lui pricini ca aceea de astăzi, a noastră, avînd o colorațiune politică. Domnul Iosif Jobson (desigur că pentru motive binecuvîntate) este un apărător plin de osîrdie al religiei protestante și un credincios prieten al orînduielilor actuale din biserică și stat. Șeful său, însă, păstrînd unele legături firești cu păreri pe care le-a avut înainte să-și fi schimbat crezul politic, în scopul patriotic de a aplica legea contra celor care, fără drept, ucid găinușele, ieruncile, potîrnichile și iepurii, este nespus de încurcat atunci cînd, prin rîvna tovarășului său, are de judecat pricini înrudite cu crezu-i politic de mai înainte ; în loc de a sprijini rîvna grefierului, de cele mai multe ori o înfrînează, arătîndu-se de două ori mai trîndav și mai nepăsător. Și această inactivitate nu izvorăște de fel din prostie. Dimpotrivă, pentru un om care găsește cea mai de preț plăcere în a mîncea și a bea, el are un

suflet deosebit de viu și voios, ceea ce face cu atât mai distractivă prefăcuta-i nerozie. Așa că, în asemenea împrejurări, îl poți vedea pe Jobson trăgându-și sufletul ca o mîrtoagă nenorocită și istovită, înhămată și silită să ducă un car peste măsură de încărcat ; se opintește și încearcă în tot felul ca să-l urnească pe judecător, dar greutatea covîrșitor de mare a carului zădărnicește sforțările binevoitorului patrupe, care este împiedicat să mențină, căci roțile carului nu fac decît să geamă, să scîrție și să se rotească pe loc. Mai mult decît atât, nefericita gloabă, după cîte am înțeles, s-a plîns că acest car al justiției, pe care în anumite împrejurări îl urnește atât de greu, într-altele scapă la vale destul de repede, din proprie inițiativă, tirîndu-l de-a-ndăratelea și pe el în ciuda împotrivirii sale, aceasta însă numai cînd este spre folosul foștilor prieteni ai judeului Inglewood. În aceste împrejurări, domnul Jobson se lăuda în gura mare că ar trebui să denunțe pe șef secretarului de stat pentru afacerile interne, dar îl împiedică respectul deosebit și prietenia pe care le poartă domnului Inglewood și familiei sale.

În timp ce domnișoara Vernon încheia această descriere ciudată, ajunserăm în fața conacului Inglewood, o frumoasă clădire care, deși învechită, îți arăta însemnătatea familiei care o stăpînea.

CAPITOLUL VIII

Avocatul spuse : „Făr-a te măguli,
Tacîmul dumitale, așa bun și frumos,
Oricine ca să-l aibă, ar fi prea bucuros.
Persoana cea mai mîndră, avîndu-l, s-ar fâli”.

BUTLER

Dădurăm caii noștri în grija unui slujitor purtînd li-vreaua lui sir Hildebrand, slujitor pe care îl găsirăm în curte și intrarăm în casă. Înăuntru, atît eu cît și frumoasa mea tovarășă, furăm uimiți cînd dădurăm de Rashleigh Osbaldistone, care nici el nu s-a putut împiedica de a se arăta la fel de mirat de întîlnirea noastră.

— Rashleigh, zise domnișoara Vernon, fără să-i dea răgazul de a pune vreo întrebare, bănuiesc că ai auzit despre afacerea domnului Francis Osbaldistone și ai venit să-i vorbești judei despre ea, nu-i așa ?

— Desigur, răspunse Rashleigh liniștit, pentru aceasta am și venit aici. Am căutat, continuă el, salutîndu-mă, să-l ajut pe vărul meu pe cît îmi este cu putință. Îmi pare rău însă să-l întîlnesc aici.

— Ca prieten și ca rudă, domnule Osbaldistone, ar fi trebuit să-ți pară rău să mă întîlnești în orice altă parte, într-un moment cînd bunul meu nume, fiind amenințat, îmi cerea să fiu în acest loc cît mai repede cu putință.

— Adevărat, dar judecînd după spusele tatălui meu, credeam că o plecare vremelnică în Scoția — numai pînă se vor limpezi lucrurile în liniște...

Îi răsponsei cu înflăcărare : „Nu am de luat nici o măsură de prevedere și nu am nevoie să se limpezească nimica ; dimpotrivă, am venit să văd de unde purcede această ponegrire netrebnică și nu mă voi lăsa pînă nu voi dovedi toată netemeinicia ei.“

— Domnul Francis Osbaldistone este un om nevino-vat, Rashleigh, zise domnișoara Vernon, și cere să se cerceteze învinuirea care i s-a adus, iar eu am de gînd să-i dau tot ajutorul.

— Cu adevărat, frumoasa mea verișoară ? Eu aș fi crezut că domnul Francis Osbaldistone ar fi fost tot așa de bine apărat, și în chip mai potrivit, de către persoana mea și nu de a dumitale.

— Sigur că da ; dar două capete fac treabă mai bună decît unul singur, știi asta.

— Mai ales un cap așa ca al dumitale, drăgălașa mea Die, zise, înaintînd și apucîndu-i mîna cu o dragoste fa-milială, care mă făcea să-l văd de cincizeci de ori mai urît decît îl plăsmuise natura. Cu toate acestea, ea l-a tras cîțiva pași mai la o parte ; vorbind amîndoi cu o voce scăzută, ea părea a stărui să ceară un lucru pe care Rashleigh nu putea sau nu voia să-l îndeplinească. Nu mi-a fost dat să văd vreodată o deosebire mai izbitoare între înfățișarea a două chipuri. De necaz, chipul, mai întîi stăruitor, al domnișoarei Vernon se făcu foc ; ochii scăpărară și obrajii începură să se înroșească ; fata își strînse pumnii micuți și bătu din picioru-i mititel ; părea că ascultă cu un amestec de dispreț și indignare scuzele pe care Rashleigh era pe cale să i le aducă și care se ghiceau din înfățișarea lui de politicoasă deferență, din zîmbetul respectuos și liniștit, din corpul mai mult tras îndărăt decît

aplecat înainte, precum și din alte semne ale înfățișării lui.

După un timp, domnișoara Vernon se despărți de el supărată și îi zise : „Așa *vreau eu* să faci“.

— Nu îmi stă în putere să o fac — nu este cu putință. Mă crezi, domnule Osbaldistone ? zise el, vorbindu-mi mie.

— Ești nebun ? zise ea, întrerupându-l.

— Mă crezi ? adăugă el, fără să țină seama de întrebarea ei. Domnișoara Vernon stăruiește că, pe lângă faptul că eu aș cunoaște nevinovăția domniei-tale (lucru de care într-adevăr este cu neputință ca altcineva să fie mai convins ca mine) să află și pe adevărații făptași ai tilhăriei săvârșite asupra acelui individ — dacă o asemenea fărădelege a avut loc. Lucru cuminte este acesta, domnule Osbaldistone ?

— Nu voi îngădui să faci apel la domnul Osbaldistone, Rashleigh, zise domnișoara Vernon. Dumnealui nu are de unde să știe, așa cum știu eu, cât de bogate și precise informații pozezi în orice chestiune.

— Pe cuvântul meu de gentleman, îmi faci o cinste mai mare decât se cuvine.

— Dreptate, Rashleigh, numai dreptate, și tot numai dreptate aștept eu din partea domniei-tale.

— Ești un tiran, Diana, răspunse Rashleigh cu un soi de suspin, un tiran capricios, care îți stăpânești prietenii cu buzduganul ghintuit. Bine, fie totuși precum dorești. Dar nu ai ce căuta aici — o știi prea bine ; trebuie să te întorci acasă cu mine.

Apoi, depărtându-se de Diana, care părea că rămăsese nehotărâtă, el se apropie de mine cu o înfățișare dintre cele mai prietenoase și zise :

— Nu te îndoi de grija pe care ți-o port, domnule Osbaldistone. Dacă te părăsesc chiar acum, este numai pentru ca să pot lucra în folosul domniei-tale. Trebuie să uzezi însă de orice înrîurire pe care ai putea-o avea asupra verișoarei noastre, ca să se întoarcă acasă ; pre-

zența ei aici nu-ți poate fi de ajutor și desigur că va dăuna bunului ei nume.

— Te asigur, domnul meu, răspunsei eu, și nu poți fi mai încredințat ca mine de aceasta — că am stăruit pe lângă domnișoara Vernon să se întoarcă acasă, și am făcut-o cu toată căldura pe care mi-a îngăduit a i-o arăta.

— M-am mai gândit bine, zise domnișoara Vernon, după un scurt răgaz, și nu voi pleca de aici pînă nu te văd scăpat din mîna filistinilor. Bănuiesc că vărul Rashleigh îți vrea binele ; doar ne cunoaștem bine unul pe altul. Rashleigh, eu nu plec. Știu, adăugă ea pe un ton mai blind, că prezența mea aici te va face să te grăbești și să depui o silință mai mare.

— Rămii atunci, fată nesocotită și îndărătnică ce ești, zise Rashleigh. Știi prea bine în cine îți pui nădejdea. Apoi ieși în grabă din sală și după cîteva clipe auzirăm pașii calului său luînd-o la goană.

— Hăr Domnului că a plecat, zise Diana. Acum, haide să-l căutăm pe jude.

— Nu ar fi mai nimerit să chemăm un slujitor ?

— Nici gînd ! Știu eu drumul pînă la sălașul lui — trebuie să dăm peste el pe neașteptate. Urmează-mă !

O urmași deci, după cum îmi zisese, pe cîteva trepte întunecoase, printr-un coridor de-abia luminat și intrară într-un soi de anticameră, unde pe toți pereții erau agățate hărți vechi, planuri arhitecturale și arbori genealogici. Din această cameră, două uși în canate dădeau în sufrageria domnului Inglewood, de unde se auzeau crîmpeie dintr-un cîntec vechi, îngînat de o voce care, la vremea ei, trebuie să fi fost foarte potrivită pentru veselele cîntece de chef.

Vai, Skipton-pe-Mare

Nici port nu mai are

Pentru timp de furtună atît de urît ;

Eu voi da celui care

De fete drag n-are

Un ștreang pe care să-l lege de gît.

— Ehehei ! zise domnișoara Vernon — veselul jude pesemne că a și prînzit ; nu credeam că este așa de tîrziu.

Luorurile chiar așa stăteau. Pofta de mîncare a domnului Inglewood, sporind din pricina cercetărilor sale judecătorești, el își luase obiceiul să prînzească mai devreme, adică la ora douăsprezece în loc de ora unu, care era pe atunci ora obișnuită de masă în Anglia. Diferitele întîmplări din dimineața aceea făcuseră să ajungem după această oră, cea mai însemnată din cele douăzeci și patru ale zilei pentru judele nostru, care dealtfel nu-și pierduse timpul în zadar.

— Rămii aici, zise Diana. Eu cunosc casa și voi chema un slujitor ; sosirea domniei-tale pe neașteptate ar putea să-l sperie pe bătrîn și să-l facă să-i rămînă mîncarea în gît.

Mă părăsi, lăsîndu-mă în îndoială dacă trebuia să mă duc după ea sau să mă retrag. Îmi era cu neputință să nu aud cîte ceva din cele ce se petreceau în sufragerie. Mai cu seamă, deslușeam sunetele unei voci amărite care parcă orăcăia, cerînd mereu îngăduință pentru faptul că nu putea să cînte. Îmi dădui seama că vocea aceasta nu-mi era necunoscută.

— Cum să nu cînți, domnule ? Maică precistă ! Dar trebuie să cînți. Cum ! Ai dat pe gît cupa mea din nucă de cocos argintată plină cu vin alb de Spania și îmi spui că nu poți cînta ! Domnul meu, vinul acesta poate chiar face pe o miță să cînte, ba chiar să și vorbească ; așa că dă-i drumul cu un viers vesel, sau cară-te din casa mea. Crezi că poți să-mi răpești timpul meu neprețuit cu afurisitele dumitale de jalbe, ca pe urmă să-mi spui că nu poți cînta ?

— Măria-ta se găsește în textul legii, zise o altă voce, care putea să fie a grefierului, după intonația ei vioaie

și increzută. Partea trebuie să se supună : are verbul *cantare* întipărit pe figură.

— Dă-i drumul, atunci, zise judele. Altfel, jur pe sfântul Cristofor, că vei înghiți nuca de cocos umplută cu apă și sare, potrivit statutelor făcute și prevăzute în acest scop.

Astfel rugat și amenințat, fostul meu tovarăș de drum, pentru că nu mă mai puteam îndoi că el era nesuspusul în cauză, ridică glasul pentru a cânta o arie jalnică, cu o voce asemănătoare aceleia a criminalului care își îngină ultimul psalm în fața spînzurătorii, și începu :

*Voi, oameni buni, dați ascultare
La-amarul basm plin de-ntristare
În care-un tilhar de drumul mare,
Banii sau viața cerea la oricare
Măi și hăi, codrule, hăi.*

*Acest mișel bun de spînzurat,
Cu spadă și pistol înarmat,
Între Kensington și Brentfort ieși
Și șase cînștiți oameni el opri.
Măi și hăi, codrule, hăi.*

*Acestor oameni din Brentford ce vin,
Sătui de mîncare și-un litru de vin,
Îndrăznețul tilhar le spuse în față :
„Cînilor, dați-mi sau banii sau viața”.
Măi și hăi, codrule, hăi.*

Mă întreb dacă oamenii cînștiți, a căror nenorocire e amintită în acest cîntec duios, au fost mai speriați la ivirea îndrăznețului tilhar, decît fu cîntărețul la a mea : pentru că, plictisit să tot aștept pe cineva care să mă anunțe gazdei, și socotind destul de neplăcut să ascult pe la uși, mă înfățișai comesenilor tocmai în clipa în

care prietenul meu, domnul Morris, căci așa se pare că-l chema — începea al patrulea cuplet din jalnica lui baladă. Tonul ridicat cu care începea versul se stinse într-un tremur de înmărmurire, cînd se văzu atît de aproape de unul ale cărui apucături presupunea că dădeau tot atît de bănuît ca și eroul baladei sale : el rămase muț, cu gura căscată, ca și cînd i-aș fi adus în mîini capul Meduzei.

Judele, ai cărui ochi se închiseseră sub înriurirea somnoroasei legănări a cîntecului, tresări în scaunul său la încetarea fără veste a melodiei și privi cu mirare adausul neașteptat la numărul oaspeților săi, neputînd să-și creadă ochilor. Grefierul, căci el trebuie să fi fost după înfățișarea sa, era de asemenea tulburat ; pentru că, șezînd în fața domnului Morris, spaima acelui cinstit gentleman trecuse și asupra lui, deși nu-i cunoștea pricina.

Întrerupsei tăcerea și mirarea pricinuită de intrarea mea neașteptată.

— Numele meu, domnule Inglewood, este Francis Osbaldistone. Din cîte înțeleg, vreun nemernic a depus o plîngere în fața domniei-voastre, învinuindu-mă de a fi amestecat într-o pierdere pe care pretinde că ar fi suferit-o.

— Domnul meu, zise judele, cam arțăgos, acestea sînt treburi pe care nu le cercetez după prînz... Fiecare lucru la timpul lui... Un judecător de pace trebuie și el să mănînce, ca orișice om.

Între noi fie zis, plăcuta persoană a domnului Inglewood nu părea a fi îndurat prea multe posturi, fie în slujba legii, fie în aceea a religiei.

— Vă cer iertare, domnule, de a fi venît la un timp atît de nepotrivit, dar cum renumele meu este în joc și prînzul pare a se fi terminat...

— Nu este terminat, domnule, răspunse magistratul. Omul are nevoie și să mistuie, nu numai să mănînce,

și mă jur că nu pot trage foloase din cele mîncate, dacă nu mi se îngăduie două ore de tihnă, întretăiate de o veselie nevinovată și de golirea a cîte unui pahar de vin.

— Dacă măria-ta mă iartă, zise domnul Jobson, care scosese și așezase uneltele de scris, în scurtul răstimp al conversației noastre. Cum este un caz de crimă și cum acest domn pare cam nerăbdător, învinuirea fiind *contra pacem domini regis*...

— Dă-o dracului de *domini regis* ! zise nerăbdătorul jude. Sper că nu-i caz de înaltă trădare, ca să spun așa ; dar e destul ca să înnebunești, cînd te necăjește omul în așa hal. Am eu măcar o clipă de tihnă, cu atîtea mandate, ordine, directive, acte de notariat, cauțiuni, polițe și contracte ? Te asigur, domnule Jobson, că într-una din zilele acestea o să vă dau dracului, și pe dumneata și judecătoria.

— Măria-ta trebuie să țină seama și de demnitatea postului ; este unul din *quorum* și *custos rotulorum*¹, un post despre care cu înțelepciune a zis sir Edward Coke : „Întreaga lume creștină nu are cu ce s-o asemene, dacă este cu cînte îndeplinită“.

— Bine, zise judele, împăcat în parte de această măgulire adusă demnității postului său și înghițind restul nemulțumirilor sale într-un pahar umplut ochi cu vin negru de Bordeaux. Hai să ne înhămăm la treaba asta și să ne scăpăm de ea cît de iute. Ascultă dumneata, domnule, dumneata, Morris, cavalier cu jalnică înfățișare, acesta este domnul Francis Osbaldistone, acela pe care îl învinuiești de a fi făptaș și părtaș al crimei ?

— Eu, domnule jude ? răspunse Morris, ale cărui gînduri împrăștiate de-abia se adunaseră la loc. Eu nu învi-

¹ *Quorum* — număr stabilit de persoane care trebuie să fie prezente pentru ca hotărîrea unei adunări să fie validă ; *custos rotulorum* — principalul judecător de pace dintr-un district. Expresii de origină latină întrebuițate în dreptul englezesc (n.t.).

nuiesc pe nimeni — nu am nimic de zis împotriva acestui domn.

— Atunci noi vom socoti jalba dumitale ca neavenită; aceasta-i tot, și bine că am scăpat de ea — ia sticla, domnule Osbaldistone, și toarnă-ți singur.

Jobson, însă, era hotărât ca Morris să nu scape de buclucul pe care-l făcuse atât de ușor.

— Ce înseamnă aceasta, domnule Morris? Aici avem propria dumitale declarație — cerneala de-abia s-a uscat — și vrei s-o retragi într-un clip atât de scandalos?

— De unde pot să știu, șopti acesta cu o voce tremurătoare, câți tilhari sînt în casa aceasta, gata să-i sară în ajutor? Am citit eu despre astfel de fapte în *Viețile Tilharilor de drumul mare* a lui Johnson. Ia te uită, ușa se și deschide...

Chiar că se deschise, dar ca să intre pe ea Diana Vernon.

— Bună crînduială mai păstrezi în casa aceasta, domnule jude. Nu găsești un slujitor, nici să-l cauți cu luminarea.

— Ah! zise judecătorul, ridicîndu-se cu o vioiciune, care dovedea că nu era atât de pătruns de adorația pentru Themis¹ sau pentru Comus² încît să uite cele ce se cuvin frumuseții. Aha! Die Vernon, floarea munților Cheviot și bobocul nostru de trandafir, ai venit să vezi cum își ține casa un buriac tomnatic? Ești bine venită, fata mea, ca și florile în mai.

— Îmi place că ții o casă deschisă și primitoare, domnule jude, căci, după cum se vede, nu-i nici un suflet de om care să primească pe un oaspete.

— Ah! mișei! S-au socotit scăpați de mine barem vreo două ore. Dar de ce n-ai venit mai devreme? Vărul matală Rashleigh a pînzat aici și și-a luat tălpășița ca

¹ Themis — zeița dreptății (n.t.).

² Comus — zeul ospăturilor (n.t.).

un laș, de îndată ce am golit prima sticlă. Dar desigur că nu ai prinzit. Să cerem ceva bun și delicat — dulce și gingaș ca matala. Totul va fi pregătit într-o clipă.

— Poate voi gusta ceva în anticameră, înainte de a pleca, răspunse domnișoara Vernon. Am făcut cale lungă călare în dimineața aceasta ; nu pot sta mult, domnule jude, am venit cu vărul meu de colo, Francis Osbaldistone, și trebuie să-i arăt calea la întoarcere, căci altfel se va rătăci prin pustietățile noastre.

— Ehei ! din partea ceea suflă vîntul ? întrebă judele.
*„Ea calea-i arată, ea calea-i arată,
Calea-i arată la împeștit.“*

Cum ! Noiăștia bătrînii să nu avem parte de noroc, bobocul meu gingaș din pustiu ?

— De nici un fel, domnule Inglewood ; dar dacă vrei să fii un jude bun și drăgălaș și să dezlegi pricina tinărului Frank, dîndu-ne voie să plecăm în trap acasă, îl voi aduce pe unchiul meu să prînzească la dumneata săptămîna viitoare și atunci vă veți putea face de cap.

— Chiar așa vom și face, mărgăritarul meu din Tyne. Drace, fetișo, nu mi-e necaz pe tinerii aceștia care călăresc în goana mare decît cînd te văd pe mătăluță. Dar bănuiesc că nu trebuie să te mai rețin acuma ? Eu sînt mulțumit de deslușirile date de domnul Francis Osbaldistone. Este vorba aici de o greșeală pe care vom avea tot timpul să o lămurim.

— Iertați-mă, domnule jude, zisei eu, dar nu cunosc încă nici natura învinuirii care mi se aduce.

— Da, domnule jude, zise grefierul, care, la apariția domnișoarei Vernon, părăsise deznădăjduit pricina, dar își luă din nou inima în dinți, ca să continue cercetările, văzîndu-se sprijinit de una din părțile de la care s-ar fi putut aștepta cel mai puțin. Da, domnule jude, și Dalton zice în manualul său : „Acel ce este deținut ca un criminal nu va fi slobozit prin voia nici unei persoane, ci va fi

reținut sau eliberat pe cauțiune, plătind grefierului onorariile obișnuite pentru actul de cauțiune sau încarcerare“.

Astfel îmboldit, judecătorul binevoi să-mi dea, în cele din urmă, câteva cuvinte de lămurire.

Se părea că glumele pe care le făcusem pe socoteala acestui Morris avuseseră o puternică înrîurire asupra minții lui, deoarece le găsi înșirate ca probe împotriva mea în mărturia lui, cu toate înfloririle pe care le putuse născoci mintea-i bolnăvicios de fricoasă. De asemenea reieșea că, în ziua în care s-a despărțit de mine, fusese oprit într-un loc pustiu și ușurat de preaiubitul lui geamantan, de către doi oameni călări și înarmați, purtînd măști pe obraz.

Unul din ei, i se păruse lui, semăna mult cu mine la înfățișare și, printre cuvintele pe care și le șoptiseră răufăcătorii între ei, auzise pe unul adresîndu-se celuilalt cu numele de Osbaldistone. În declarație mai arată că, interesîndu-se în privința apucăturilor familiei cu acest nume, el aflate că erau din cele mai rele, familia și toți membrii ei fiind papistași și iacobiți încă de pe timpul lui Wilhelm Cuceritorul ; acestea le auzise din gura preotului disident la casa căruia trăsesse după ce scăpase de tîlhari.

Pentru toate și pentru fiecare în parte din aceste principii temeinice, el mă învinuia de a fi fost complice la fărădelegea săvîrșită asupra persoanei sale ; el, numitul reclamant, călătorea cu o misiune specială din partea guvernului, avînd asupra sa documente însemnate și o mare sumă de bani peșin, pe care, urmînd însărcinărilor pe care le avea, trebuia să le predea anumitor persoane oficiale și de încredere din Scoția.

După ce auzii această nemaipomenită învinuire, răspunsei că împrejurările pe care se întemeia erau de așa fel încît nu îngăduiau nici unui judecător sau magistrat

să încerce a-mi răpi libertatea personală. Am recunoscut că-mi bătușem pușintel joc de frica domnului Morris pe cînd călătorisem împreună, dar în așa de mică măsură, încît unuia cu un pic mai puțin fricos și mai puțin bănuitor decît dînsul nu i-ar fi putut trece prin gînd să-mi aducă o astfel de învinuire. Adăugai că nu-l mai văzusem de cînd ne-am despărțit și că, dacă i se întîmplase cu adevărat lucrul de care se temuse atît, nu aveam nici în clin nici în mînecă cu o faptă atît de puțin potrivită cu firea mea și cu rangul pe care-l aveam în societate. Că numele unuia din tîlhari ar fi fost Osbaldistone, sau că un astfel de nume ar fi fost rostit în cursul convorbirii lor era un fapt mărunț, care nu trăgea în cumpănă. În ceea ce privește învinuirea care mi se aducea, eram bucuros să dovedesc, spre deplina lămurire a judecătorului, a grefierului și chiar a martorului însuși că eram de aceeași credință religioasă cu prietenul său disident; fusesem crescut ca un supus credincios în principiile revoluției și, ca atare, ceream acum protecția legilor statornicite de acel mare eveniment.

Judele se fișia, lua cîte o priză de tabac și părea cît se poate de stînjinit în timp ce domnul notar Jobson dădu citire — cu toată limbușia profesiunii sale — statutului 34 a lui Eduard al III-lea, prin care judecătorii de pace sînt îndreptățiți să aresteze pe toți acei pe care-i acuză sau îi bănuiesc și să-i bage la închisoare. Nemernicul întoarse chiar faptele recunoscute de mine împotriva mea, zicînd că „deoarece mărturisisem, în propria mea declarație că îmi însușeam felul de a se purta sau apucăturile unui tîlhar sau răufăcător, expunîndu-mă astfel în chip voit bănuielilor de care mă plîngeam și avînd în vedere că în chip voit îmi îmbrăcasem purtarea cu vestmintele vinovăției, m-am făcut singur culpabil de prevederile legii“.

Combătui atît dovezile cît și jargonul său juridic cu multă mînie și dispreț și adăugai că : „dacă este nevoie, rubedeniile mele pot chezășui pentru mine, lucru de la care mă gîndesc că nu pot fi opriți, fără ca magistratul să săvîrșească un abuz de putere“.

— Să am iertare, domnul meu, să am iertare, zise nesățiosul grefier, acesta este un caz în care nu se poate accepta nici chezășie și nici cauțiune ; criminalul care se pune în situația de a fi arestat sub grave bănuieli este exclus de la orice fel de garanție, prin statutul al 3-lea al lui Eduard al III-lea, căci în această lege este o excepție anume pentru toți acei care sînt învinuiți de a fi condus, luat parte și ajutat la săvîrșirea unei crime ; și dădu de înțeles că măria-sa ar fi bine să ia aminte că aceștia nu puteau fi liberați nici pe baza vreunui fel de cauțiune și nici fără cauțiune.

În acest timp, un slujitor intră și dădu o scrisoare domnului Jobson. De-abia a străbătut-o cu ochii și exclamă, cu înfățișarea unuia care voia să pară foarte suferat de această întrerupere și care era pătruns de însemnătatea multiplelor sale îndeletniciri :

— Doamne, Dumnezeu în acest fel nu mai pot avea timp să mă ocup nici de afacerile obștești și nici de ale mele personale. Nu am nici un pic de liniște, nici de odihnă ! Dar-ar cerul să vină alt om de meserie să lucreze aici !

— Doamne ferește ! zise judele cu un ton scăzut. Printre noi sînt unii sătui chiar de un singur exemplar din această specie.

— Aceasta este o chestiune de viață și de moarte, dacă-mi îngăduie măria-ta.

— Pentru numele lui Dumnezeu ! Sper că nu mai este vorba de încă o afacere judiciară, zise speriat magistratul.

— Nu, nu răspunse domnul Jobson, foarte îngîmfat. Bătrînul moș Rutledge de pe dealul Grime a primit cita-

ție să se prezinte pe lumea cealaltă ; a dat de veste doctorului Omoară-mă ca să depună cautions pentru el, și mie ca să-i orînduiesc treburile sale lumești.

— Pleacă atunci de îndată, zise domnul Inglewood, grăbit. Știi că în astfel de cazuri garanțiile nu sînt cu totul excluse conform statutului, și că judecătorului Moarte nu-i va fi pe plac, poate, doctorul — pentru cheazășie sau cautions.

— Totuși, zise Jobson, întîrziind în drumu-i spre ușă, dacă este nevoie de prezența mea aici, aș putea întocmi mandatul de arestare într-o clipă ; polițaiul este jos. Ați auzit, zise el, coborînd vocea, părerea domnului Rashleigh..., restul vorbelor se pierdură într-o șoaptă.

Judele răspunse cu voce tare :

— Îți spun că nu, omule, nu vom face nimic pînă la întoarcerea ta ; nu-s decît patru mile călare. Haide, adu sticla, domnule Morris ! Nu fi întristat, domnule Osbaldistone ! Iar matale, frumosul meu trandafir din pustiu — o cupă de vin negru de Bordeaux are să-ți reîmprospăteze culoarea din obraji.

Diana tresări, ca dintr-un vis în care părea că se cufundase în timpul cît noi discutasem.

— Nu, domnule jude, mi-ar fi teamă să dau culoare vreunei părți a feții care nu m-ar prinde deloc. Dar, voi închina cu o băutură mai răcoritoare și, umplînd cu apă un pahar, îl dădu pe gît ; felul ei de comportare, atît de grăbit, îi dezmințea veselia silită.

Cu toate acestea, nu prea am avut răgaz să fac reflecții asupra purtării ei, fiind foarte necăjit de ivirea unor noi piedici la cercetarea imediată a umilitoarei și neobrăzatei învinuiri care mi se adusese. Nu era însă chip ca judele să dezlege chestiunea în lipsa grefierului, iar plecarea acestuia părea a-i face tot atîta plăcere pe cît îi face unui școlar o zi de sărbătoare. El stăruia în încercările sale de a înveseli pe comensali, dar fiecare dintre

aceștia, fie din pricina celor întâmplate, fie din pricina stării lui sufletești, nu era cîtuși de puțin înclinat spre veselie.

— Haide, domnule Morris, nu ești primul om care ai fost jefuit, iar tînguiala niciodată nu a pus la loc paguba, omule ! Iar domnia-ta, domnule Frank Osbaldistone, nu ești primul băiat de treabă care să fi aținut calea unui om cinstit. În tinerețea mea am cunoscut pe unu Jack Winterfield care era primit de societatea cea mai înaltă a ținutului. Cine era mai dihai ca el la cursele de cai și la luptele de cocoși ? Jack și cu mine eram ca frații de cruce. Trece-mi sticla, domnule Morris, că mi se usucă gîtul vorbind. Mulțe pahare am dat pe gît, și multe zaruri am mai jucat cu săracul Jack — familie bună, minte vioaie, ochi ager — cel mai cinstit băiat, afară de fapta pentru care a murit — să bem în amintirea lui, domnilor — a sărmanului Jack Winterfield. Și pentru că a venit vorba despre dînsul și despre afaceri de acest fel, și pentru că blestematul meu de grefier s-a mutat cu flecărirea lui într-altă parte, și acum sîntem numai între noi, domnule Osbaldistone, dacă vrei să primești sfatul meu cel mai bun, aș căuta să împac lucrurile ! Legea este aspră — foarte aspră — ea l-a trimis la spînzurătoare pe bietul Jack Winterfield la York, cu toate legăturile lui de familie și cu toată dragostea obștească de care se bucura — numai pentru că a ușurat pe un voinic negustor de vite din vest de prețul a cîtorva dobitoace. Acum, iată-l aici pe cinstitul domn Morris, care a fost speriat, și așa mai departe. Dă-o dracului, omule ! Dă-i geământanul înapoi bietului om și isprăvește de îndată cu toată gluma !

Ochii lui Morris se luminau la acest îndemn și începu să bilbiie o încredințare, cum că el nu era însetat de sîngele nimănui, cînd eu îi tăiai scurt vorbele împăciuitoare, zicînd judelei că socotesc îndemnul său ca o ocară

la adresa mea, deoarece îndemna lumea să creadă că sînt vinovat de acea crimă pentru care anume venisem în casa lui, hotărit de a-mi dovedi nevinovăția. Eram cu toții în această situație neplăcută, cînd un slujitor, deschizînd ușa, anunță :

— Un gentleman străin dorește să vadă pe măriasa ; și persoana astfel anunțată intră de îndată în cameră, fără alt ceremonial.

CAPITOLUL IX

Se-ntoarce iar un hoț ! Voi sta în loc pe dată ;
Nimic nu-mi poate face, e casa apropiată ;
Să strig, e în zadar, pîn' vād ce vrea să-mi facă.

JOHNSON și FLETCHER, VĀDUVA

— Un străin, răsună ca un ecou glasul judelui, nu pentru afaceri, nădăjduiesc, să fiu al...

Împotrivirea i-a fost scurt tăiată chiar de răspunsul noului venit.

— Chestiunea în care vin este destul de grea și deosebită, zise cunoștința mea, domnul Campbell, pentru că el era, știi, scoțianul acela de la Northallerton — și trebuie să rog pe măriia-ta să mă asculte cu toată luarea-aminte și pe dată. Cred, domnule Morris, zise el, ținându-l cu o privire deosebit de dirză și aproape amenințătoare, cred că știi bine cine sînt. Socot că nu ai uitat ceea ce s-a întimplat cînd ne-am întîlnit ultima dată pe drumul mare ?

Morris rămase cu gura căscată — fața i se făcu palidă ca ceara — dinții îi clănțăneau în gură și dădea semne de spaimă cumplită.

— Vino-ți în fire, omule, zise Campbell, și nu mai sta așa, clănțănindu-ți fălcile de parcă ar fi castaniete. Cred că nu ți-e prea greu să-i povestești domnului jude

că m-ai mai văzut înainte și că mă cunoști ca pe un cetățean chivernisit și un om de onoare. Știi prea bine că vei locui cîțva timp în vecinătatea mea și poate că voi avea puterea; dacă voi socoti necesar, să te ajut la rîndul meu.

— Domnule, domnule Campbell, sînt încredințat că ești un om de onoare și, cum spui dumneata, un om chivernisit. Da, domnule Inglewood, adăugă, dregîndu-și glasul, sînt încredințat că acest gentleman este într-adevăr așa cum spun.

— Și ce dorește acest domn de la mine ? întrebă judele, cam arțăgos. Văd că aici se înșiră oamenii unul după altul ca versurile din cîntecul „Asta-i casa clădită de Jack“, versurile lungindu-se la nesfîrșit. Numărul oaspeților se înmulțește fără ca să am parte de liniște, și nici măcar de conversație !

— Veți avea parte de amîndouă, domnule jude, răspunse Campbell, peste foarte scurt timp. Eu am venit să vă scot dintr-o mare încurcătură, nu ca să încurc și mai rău lucrurile.

— Pe cîntea mea ! Ești binevenit ca orice scoțian în Anglia, deși aceasta nu înseamnă prea mult. Dar dă-i drumul, omule, să auzim mai repede cele ce ai de spus.

— Bănuiesc, urmă scoțianul, că acest gentleman v-a povestit că era însoțit de un domn cu numele de Campbell, cînd a avut nenorocul să-și piardă valiza ?

— Nu a pomenit de un astfel de nume, de la începutul afacerii și pînă la sfîrșit, zise judele.

— Aha ! Pricep, pricep, răspunse domnul Campbell. În bunătatea sa, domnului Morris îi era frică să încurce un străin, amestecîndu-l în procedura juridică a acestei țări ; dar, din cîte înțeleg, mărturia mea este trebuincioasă, pentru a dezvinovăți pe un cinstit gentleman de aici, pe domnul Francis Osbaldistone, care a fost bănuțit cu totul pe nedrept ; îl pot scuti pe domnul Morris de această prevedere. Vei binevoi atunci să spui domnului jude Inglewood, adăugă el, îndreptîndu-se către Mor-

ris cu aceeași dîrzenie în privire și în glas, dacă noi nu am călătorit împreună pe o distanță de mai multe mile, ca urmare a propriilor dumitale cereri și îndemnuri, pe care de mai multe ori le-ai reînnoit, atît în seara în care am stat la Norhallerton, cînd m-am ferit să le primesc, cît și atunci cînd te-am depășit pe drum, în apropiere de Clobberly Allers. Abia atunci am primit, deoarece m-ai rugat stăruitor să renunț de a mai merge la Rothbury, cum aveam intenția și, spre nenorocul meu, să te însoțesc pe drumul dumitale.

— Acesta-i tristul adevăr, răspunse Morris, plecîndu-și capul, în timp ce adeverea în totul întrebarea lungă și sugestivă pe care i-o puneă Campbell, pîrînd că încuviințează cu o supunere vrednică de plîns declarația pe care o cuprindeau spusele celuiilalt.

— Și presupun că poți încredința pe măria-sa, cu tot dinadinsul, că nu este alt om mai în măsură decît mine care să poată fi martor în această cauză, știind că eram în apropiere și chiar lîngă dumneata, în tot timpul cît s-au petrecut faptele acelea.

— Nu este alt om mai în măsură, desigur, rîse stînjinit și cu un suspin adînc Morris.

— Atunci, de ce dracu nu i-ai sărit în ajutor ? întrebă judele. Căci din declarațiile domnului Morris se vede că nu au fost decît doi tîlhari ; așa că erați doi contra doi și amîndoi oameni voinici ?

— Domnule jude, dacă ne îngăduie măria-ta, zise Campbell, eu toată viața am fost un om liniștit și pașnic, căruia nu îi plac deloc svezile și bătăile. După cîte înțeleg, domnul Morris face parte sau a făcut parte din armata Majestății-Sale și ar fi putut, dacă ar fi avut plăcerea, să se împotrivească, mai ales că avea în grija sa o mare comoară ; dar eu, care nu aveam decît sărăcia mea de apărat și, pe deasupra, sînt un om cu indeletniciri pașnice, nu am vrut să mă expun primejdiei.

În timp ce rostea aceste cuvinte, îl priveam pe Campbell și nu-mi amintesc să fi văzut vreodată un contrast mai izbitor ca acela dintre expresia aspră și îndrăzneată a trăsăturilor sale și vorbele atit de blajine și domoale pe care le rostea. În colțul gurii i se ghicea un zîmbet batjocoritor, care arăta, fără voia lui, tot disprețul ce simțea pentru rolul de om liniștit și pașnic pe care se credea dator a-l juca. Aceasta mă făcea să am ciudata bănuială că amestecul lui în fărădelegea săvîrșită asupra lui Morris a fost cu totul altul decît acela de tovarăș de suferință, sau de simplu privitor.

Poate că astfel de bănuieli se iviseră și în mintea judei în clipa aceea, pentru că el izbucni deodată :

— Pe cîntea mea, aceasta-i o poveste cam ciudată !

Scoțianul părea a ghici cele ce se petreceau în mintea judei, căci continuă, schimbîndu-și felul de a fi și tonul, și îndepărtînd în înfățișarea sa o parte din umilînța prefăcută care dăduse de bănuir, spunînd în mod mai răspicat și mai firesc :

— Vă mărturisesc că sînt unul din acei oameni cuminți cărora nu le place să se bată decît atunci cînd au de ce să se bată, ceea ce nu a fost cazul, cînd am dat de nemernicii aceia. Dar, pentru ca măria-ta să știi că sînt un om de treabă și cu nume bun, vă rog să vă aruncați ochii pe această hîrtie.

Domnul Inglewood îi luă hîrtia din mînă și citi cu jumătate glas :

— Prin aceasta se adeverește că purtătorul prezenței, Robert Campbell din... un loc pe care nici nu-l pot rosti, adaoase judele, este de viță bună și are purtări pașnice, călătorînd înspre Anglia pentru nevoile sale etc., etc., etc. Dat și semnat de noi, la castelul nostru de la Inver... Invera... rara... semnat Argyle.

— Un mărunț atestat, domnule jude, pe care am crezut de cuviință să-l cer de la acel preavrednic nobil (aici

își ridică mîna la cap ca și cînd ar saluta) „MacCallum More“.

— MacCallum, cine ? întrebă judele.

— Acela pe care cei din sud îl numesc ducele de Argyle.

— Îl cunosc foarte bine pe ducele de Argyle, ca pe un nobil foarte vrednic și de vază, cu o adevărată dragoste de țara lui. Am fost unul din cei care s-au aflat pe lingă el în 1714, cînd l-a scos pe ducele de Marlborough de la comanda armatei sale. Bine ar fi dacă am avea cît mai mulți nobili ca el. Era un tory cîstit pe vremea aceea și mergea mină în mină cu ducele de Ormond. El a aderat la guvernul de astăzi, cum am făcut și eu, pentru pacea și liniștea țării ; căci nu pot crede că acest om mare să fi fost îndemnat s-o facă, așa cum spun unele guri rele, de frica de a-și pierde slujbele și regimentul. Atestatul său, cum îl numești, domnule Campbell, este pe deplin mulțumitor ; acum, ce ai de spus cu privire la tilhăria în cauză ?

— Pe scurt, spun, dacă îmi îngăduie măria-ta, că domnul Morris ar putea tot așa de bine să învinuiască un copil, care este încă în pîntecele mame-sii, sau chiar pe mine decît pe acest tînăr gentleman, domnul Osbaldistone ! pentru că declar nesilit de nimeni nu numai că persoana pe care a luat-o drept domnul Osbaldistone era mai scurtă și mai voinică decît dînsul, dar că avea și alte trăsături și altă culoare a feții, lucruri pe care din întîmplare le-am zărit atunci cînd masca pe care o purta i-a alunecat de pe obraz. Cred de asemenea, zise el, întorcîndu-se fără nici o stînjeneală, dar cu o înfățișare ceva mai aspră, către domnul Morris, că domnul acesta va recunoaște că, dintre noi doi, eu am avut mai multă puțință de a cunoaște pe cei care erau de față la această întîmplare, eu fiind, după cîte cred, mai stăpîn pe mine decît era dînsul.

— Recunosc, domnul meu, o recunosc intru totul, zise Morris, retrăgîndu-se și închircîndu-se, în timp ce Campbell își apropia scaunul de el ca să-și întărească

spusele, și sînt gata, domnule jude, adăugă el către domnul Inglewood, să-mi retrag mărturia privitoare la domnul Osbaldistone ; și să vă mai rog, domnule jude, a-i da îngăduința de a se duce să-și vadă de treburile sale și mie să mă duc să-mi văd de ale mele ; măria-ta, poate ai vreo treabă de lămurit cu domnul Campbell și eu sînt cam grăbit, trebuind să plec cît mai curînd.

— Atunci, ducă-se pe pustii toate declarațiile acestea ! zise judele, aruncîndu-le în foc. Domnule Osbaldistone, ești liber acum să faci ce vrei — și dumneata, domnule Morris, poți fi pe deplin liniștit.

— Da !, zise Campbell, țintuindu-l cu privirea pe Morris, în timp ce acesta își dădea asentimentul la cele spuse de jude cu un rînjat jalnic, liniștit ca o broască sub dinții grapei ! Dar, nu-ți fie teamă de nimica, domnule Morris ; noi doi trebuie să părăsim casa împreună. Te voi duce teafăr — sper să nu te îndoiești de cîntea mea, cînd spun aceasta — pînă la primul drum mare și apoi ne vom despărți ; dacă nu ne vom întîlni ca prieteni în Scoția, va fi numai din vina dumitale.

Cu o privire rătăcită de spaimă, apropiată de aceea a unui osîndit la moarte vestit că-l așteaptă căruța ca să-l ducă la spînzurătoare, Morris se ridică ; odată în picioare, păru însă că șovăie.

— Îți spun, omule, să nu-ți fie teamă de nimic, repetă Campbell. Îmi voi păstra cuvîntul pe care ți l-am dat. Haide, curcă plouată ce ești, de unde știi că nu vom izbuti să culegem ceva vești despre valiza dumitale, numai să vrei să ascuți de un sfat bun ? Caii noștri sînt gata. Ia-ți rămas bun de la domnul jude, omule, și arată ce bine-ai fost crescut în sud !

Astfel îndemnat și îmbărbătat, Morris își luă rămas bun, plecînd sub paza domnului Campbell ; dar se vede că iar îl cuprinsese spaima și iar începuse să șovăie, înainte de a părăsi casa, pentru că îl auzii pe Campbell, în

timp ce ieșeau din anticameră, reînnoindu-i asigurările privitoare la siguranța și ocrotirea pe care i le făgăduise.

— Îți jur pe sufletul meu, omule, îți jur că ești în siguranță, ca și cum ai fi în grădina lui taică-tău. Pentru numele lui Dumnezeu ! Un tânăr cu o barbă așa de neagră să nu aibă în el inimă nici cît un pui de potîrniche ! Ci haide odată, fii om întreg, e ultima oară că ți-o spun !

Glasurile se pierdură și tropotul de cai, care urmă, ne înștiință că părăsiseră curtea judeului Inglewood.

Bucuria pe care a avut-o vrednicul magistrat, încheind cu ușurință o astfel de pricină care i-ar fi căsunat mult necaz, era umbrită numai cînd se gîndea la părerile grefierului la întoarcere, asupra învoielii la care se căzuse.

— Acum voi avea de furcă cu Jobson în privința acestor blestemate hîrtii. Mă îndoiesc dacă am făcut totuși bine, atunci cînd le-am ars — dar, naiba să le ia — dacă-i plătesc eu onorariile cuvenite, toate se vor limpezi. Acuma, domnișoară Die Vernon, deși am slobozit pe toți ceilalți, am de gînd să emit un mandat pentru punerea matală sub tutela mătușii Blakes, bătrîna mea menajeră, pentru toată durata acestei seri ; între timp, noi vom trimite după vecina mea, doamna Musgrave, după domnișoarele Dawkins și după verii matală și îl vom aduce pe bătrînul Cobs, scripcarul și ne vom veseli ca la nuntă ; iar Frank Osbaldistone și cu mine vom trage o dușcă împreună, după care, într-o jumătate de oră, vom fi o plăcută tovarășie pentru dumneata.

— Vă mulțumesc, luminăția-ta, răspunse domnișoara Vernon, dar, așa cum stau lucrurile, trebuie să ne întoarcem îndată la Osbaldistone Hall, unde nu știe nimeni ce-i cu noi ; unchiul este îngrijorat de soarta nepotului său și va trebui să-l liniștim, căci îi poartă aceeași grijă ca și unui fiu.

— Te cred pe cuvînt, zise judele ; căci, și după ce fiul său cel mai mare, Archie, a sfîrșit-o rău, în afacerea aceea nenorocită cu sir John Fenwick, bătrînul Hilde-

brand obișnuia să strige numele lui o dată cu acela al celorlalți șase fii rămași în viață, plângându-se apoi că nu își mai putea aminti care din fiii lui fusese spânzurat. Așa că, dacă tot trebuie să plecați, dați-i zor și întoarceți-vă acasă, pentru a-i ușura grija părintească. Dar, ascultă-mă pe mine, boboc de trandafir, zise el pe un ton de binevoitoare mustrare, trăgând-o de mână spre el : altă dată, să lași legea să-și urmeze cursul, fără să-ți bagi năsul matală frumos în oala ei, care e plină de mușgaiuri și de tot soiul de bolboroseli juridice — franceze și latine. Și, Die, frumușica mea; lasă băieții tineri să-și arate unul altuia calea peste smircuri, pentru ca nu cumva să-ți pierzi drumul matală, în timp ce cauți să-i îndrepti pe ei. Așa, drăgălașă zină din povești !

Cu această mustrare, o salută și își luă rămas bun de la domnișoara Vernon ; de mine se despărți la fel de binevoitor.

— Pari să fii un flăcău bun și iute, domnule Frank. Îmi amintesc bine de tatăl dumitale. Și el mi-a fost tovarăș de joacă la școală. Ascultă-mă, flăcăule, pornește la drum înainte de căderea nopții și nu te mai grozăvi față de călătorii întâlniți întâmplător pe drumul mare. Ce crezi, tinere, că toți supușii credincioși ai regelui înțeleg de glumă ? Dealtfel, nu este deloc nimerit să te joci cu legea criminală. Uite-o și pe biata Die Vernon — chipurile, singură și părăsită pe lumea aceasta mare, și lăsată să călărească, să alerge și să-și facă de cap după bunul ei plac. Trebuie să ai grijă de Die, căci, dacă nu, pe cîntea mea, voi întineri din nou cu tot dinadinsul și mă voi bate cu tine, deși trebuie să recunosc că mi-ar fi foarte anevoie. Acum, ștergeți-o amîndoi și lăsați-mă cu pipa și tutunul și mai ales cu gîndurile mele ; căci ce zice cîntecul ?

*„Cea frunză indiană ce arde pripită
E ca vloga din om, ce curînd e sleită ;*

*Focul junetei se stinge îndată,
Vîrsta-i ca scrumul, cărunță și-uscată
La asta gîndește atunci cînd fumezi.“*

Eram foarte încîntat de licărirea de bun-simț și de judecată cuminte pe care o întrezăream la domnul Inglewood prin abureala de lene și de bun trai în care se desfăta ; îl asigurai că voi asculta de sfaturile sale bune și îmi luai un prietenesc rămas bun de la vrednicul magistrat și de la casa lui primitoare.

În anticameră, găsirăm mîncăruri pregătite pentru noi din care ne înfruptarăm în grabă. În curte, același slujitor al lui sir Hildebrand, care ne luase în primire caii la sosire, o înștiință pe domnișoara Vernon că primise poruncă de la domnul Rashleigh să ne aștepte și apoi să ne însoțească acasă. Meraserăm o bucată de drum în tăcere, căci mintea mea, ca să mărturisesc adevărul, era prea tulburată de tot ceea ce se petrecuse în dimineața aceea și nu puteam să fiu eu cel dintîi care să tulbure liniștea. După un timp, domnișoara Vernon izbucni, ca și cum ar fi vrut să dea drumul gîndurilor care o frămîntau :

— Acest Rashleigh este, fără îndoială, un om de care să te temi și de care să te minunezi ; orișice, numai să nu te îndrăgostești de el ; face tot ce pofteste și toți sînt ca niște păpuși în mîinile lui. Are cîte un actor pentru orice rol i s-ar năzări și o vioiciune, o ușurință de a născoci, care îi dau putința să facă față la orice întîmplare neprevăzută.

— Crezi atunci, zisei eu, răspunzînd mai degrabă gîndurilor decît vorbelor ei, că acest domn Campbell, a cărui sosire a fost atît de binevenită și care l-a înșfăcat și răpit pe acuzatorul meu, precum șoimul potîrnichea, era un agent al domnului Rashleigh Osbaldistone ?

— Cam așa gîndesc, răspunse Diana, și, pe deasupra, bănuiesc cu răutate că el nu ar fi sosit în clipa cea mai

potrivită, dacă nu s-ar fi întâmplat să mă întilnesc cu Rashleigh, în vestibulul judei.

— În acest caz mai mult dumitale îți datoresc mulțumirile mele, frumoasa mea mintuitoare.

— Desigur că mie, răspunse Diana, și, te rog, socotește-le ca plătit și primite cu un suris gingaș, pentru că nu vreau să le ascult de-a fir-a-păr ; fii sigur că mai degrabă voi căsca de plictiseală, decît să mă port așa cum se cuvine. Pe scurt, domnule Frank, a fost dorința mea să te ajut și am avut norocul să o pot face ; am un singur lucru să-ți cer în schimb : să nu-mi mai vorbești niciodată despre această întîmplare. Dar, cine vine în calea noastră „cu pintenii însingerați, îmbujorat de goană ?” Este, mi se pare, sluga omului de lege ; domnului Iosif Jobson nici mai mult, nici mai puțin.

Persoana s-a dovedit a fi chiar domnul Iosif Jobson ; era grozav de grăbit și, după cum văzui curînd, cît se poate de supărat. El veni spre noi și își opri calul tocmai cînd ne pregăteam să ne vedem de drum și să-l salutăm din mers.

— Așa, domnule, așa, domnișoară Vernon, văd bine cum stau lucrurile : liberare pe cauciune în lipsa mea, presupun ! Aș vrea să știu cine a întocmit actul și atîta tot. Dacă măria-sa are de gînd să întrebuițeze această formă de procedură mai des, îl sfătuiesc să-și găsească alt grefier și gata ; că eu sigur îmi voi da demisia.

— Poate ar fi mai bine ca grefierul de acum să fie prins cu ață de mîneca lui, domnule Jobson, spuse Diana. Nu crezi că ar fi mai potrivit ? Rogu-te, domnule Jobson, cum îi mai merge moșului Rutledge ? Sper că l-ai găsit încă în stare să iscălească și să-ți dea punga sau viața ?

Această întrebare păru să întărească și mai mult supărarea omului de lege. O privi pe domnișoara Vernon cu atîta necaz și pizmă încît, îndemnat de o ispită puternică, îmi venea să-l dobor de pe cal cu mînerul biciului ; dar m-am reținut, gîndindu-mă la netrebnicia lui.

— Moș Rutledge, doamnă ? zise grefierul, de îndată ce mînia îi îngădui să grăiască ; moșul Rutledge se bucură de o sănătate tot atît de bună ca și a dumneavoastră. — totul este o înșelătorie, doamnă, totul este o înșelătorie și un șiretlic — toată povestea cu boala lui ; dacă n-ați știut-o dinainte, o știți acuma, doamnă.

— Ei, nu mai spune ! răspunse domnișoara Vernon, prefăcîndu-se cum nu se poate mai mirată. Ești sigur de aceasta, domnule Jobson ?

— Dar o spun fățiș, doamnă, răspunse scribul în-ciudat, și pe deasupra acel zgripsor și nătărău bătrîn m-a făcut potlogar — potlogar, doamnă — și zicea că am venit să-mi fac de lucru, doamnă ! N-avea dreptul să spuie aceasta nici unui domn de profesia mea, cu atît mai puțin mie, doamnă — care sînt grefier la judecătoria de pace, care dețin și am deținut această slujbă pe baza statutului *Trigesimo Septimo Henriej Octavi* și *Primo Guglielmi* — primul rege William, doamnă, de glorioasă și nepieritoare amintire — nemuritorul nostru mîntuitor, care ne-a scăpat de papistași și de pretendenți la tron, de saboți de lemn și de cărămizi calde în pat iarna, domnișoară Vernon.

— Jalnic lucru saboții de lemn și cărămizile calde, răspunse tînăra fată, care părea să aibă o deosebită plăcere să-i întărite mînia. Este o mîngîiere pentru mine că dumneata nu pari să ai nevoie de o cărămidă caldă chiar acuma, domnule Jobson. Mi-e teamă că moș Rutledge nu și-a arătat lipsa de bună creștere numai prin vorbe de ocară. Ești sigur că nu ți-a tras și o mamă de bătaie ?

— Bătaie, doamnă ! — nu — (foarte pripit) nu se găsește omul pe lume care să-mi tragă o bătaie, pe cîntea mea, doamnă.

— Aceasta atîrnă numai de ceea ce ți se cuvine, domnule, zisei eu, pentru că felul dumitale de a vorbi cu această tînără domnișoară este atît de nepotrivit, încît, în

cazul în care nu-ți schimbi tonul, mă socotesc dator să te biciuiesc chiar eu.

— Biciuiești, domnule ? Pe mine, domnule ? Știi cu cine vorbești, domnule ?

— Da, domnul meu, îi răspunsei, singur zici că ești grefier la judecătoria de pace a ținutului, iar moș Rutledge zice că ești un potlogar ; în nici una din aceste calități nu-ți este îngăduit să fii necuviincios cu o tinără doamnă de neam.

Domnișoara Vernon mă apucă de braț și zise :

— Haide, domnule Osbaldistone, nu vreau să te năpustești asupra domnului Jobson ; mi-este prea milă de dînsul ca să-ți îngădui a-i da măcar o singură lovitură de biciușcă, că s-ar bucura de aceasta cel puțin un pătrar. Pe lângă aceasta, l-ai jignit destul, zicîndu-i că-i necuviincios.

— Nu fac caz de vorbele lui, domnișoară, spuse grefierul ceva mai plouat. Dealtfel, cuvîntul necuviincios nu este un cuvînt pentru care-l pot trage în judecată, dar potlogar este o calomnie de cel mai înalt grad și îl voi face pe moș Rutledge s-o simtă și s-o plătească, pe el și pe toți acei care, cu răutate, repetă cuvîntul, spre tulburarea orînduielilor obștești și spre ponegrirea bunului meu nume.

— Lasă toate acestea, domnule Jobson, zise domnișoara Vernon. Cunoști prea bine zicătoarea : de unde nu este, nici Dumnezeu nu cere ; cît despre faptul că ți-ai pierde bunul nume pe care îl ai, îl plîng pe bietul om care l-ar găsi și te-aș felicita din toată inima de pierdere.

— Foarte bine, doamnă — bună seara, doamnă. Nu mai am nimic de zis atît numai că sînt legi contra papistașilor și ar fi mai bine pentru această țară dacă ar fi aplicate cum trebuie. Avem al treilea și al patrulea statut al lui Eduard al VI-lea împotriva antifonarelor, liturghierilor, litièrilor, acatistierelor, plastirilor, vieților sfinților, litiilor și împotriva tuturor acelor care dețin ase-

menea farafasticuri în stăpînirea lor, domnișoară Vernon ; mai avem somațiunile către papistași pentru depunerea jurămîntului de credință — și primul statut al regelui domnitor, care osîndește pe cei care refuză a-i presta — da, și mai sînt osînde pentru cei ce ascultă liturgia. Vezi statutul al douăzeci și treilea al Reginei Elisabeta și statutul al treilea al lui Iacob întîiul, capitolul douăzeci și cinci. Mai există măsuri pentru moșiile care trebuiesc întabulate ; apoi contracte și testamente de înregistrat la care trebuiesc plătite dări îndoite, potrivit cu articolul stabilit și prevăzut pentru fiecare caz în parte și...

— Vezi mai bine noua ediție a tuturor statutelor, tipărită sub binevoitoarea grijă și revizuire a lui Iosif Jobson, grefier la judecătoria de pace, zise domnișoara Vernon.

— De asemenea și mai presus de toate, continuă Jobson, căci vorbesc pentru a te preveni pe dumneata, Diana Vernon, necăsătorită, neemancipată, fiind o papistașă care nu ai depus jurămîntul de credință, că ești datoare să te îndrepti spre locuința dumatile pe drumul cel mai scurt, deoarece altfel te vei face vinovată de crimă de les-majestate ; — să cauți apoi a trece apa numai pe la podurile umblătoare cunoscute, fără să zăbovești acolo mai mult decît le trebuie apelor să scadă ; iar dacă nu ai loc în luntre, să intri în fiecare zi în apă pînă la genunchi căutînd să o treci.

— După cum văd, un soi de canon protestant pentru greșelile mele catolice, zise rîzînd domnișoara Vernon. Bine, îți mulțumesc pentru înștiințare, domnule Jobson, și voi zori cît voi putea spre casă ; de acum înainte, voi vedea mai bine de gospodăria mea. Noapte bună, dragul meu domnule Jobson, pildă de bună-cuviință grămăti-cească ce ești.

— Noapte bună, doamnă, și ia aminte că nu te poți juca cu legea !

Și pornirăm fiecare pe căile noastre deosebite.

— Iată cum pleacă unealta tulburării și a vrăjbii — zise domnișoara Vernon, aruncînd o privire după el ; este de neîndurat ca persoane de viță, rang și cu avere să fie supuse necuviințelor legale ale unui mărunt lingeblide ; și toate acestea numai pentru că sînt catolică, așa cum era toată lumea acum mai bine de un veac — căci, desigur, credința noastră are măcar meritul vechimii.

— Eram cît pe-aci să-i crăp capul nemernicului, răs-punsei eu.

— Ar fi fost o faptă de tînăr nechibzuit, zise domnișoara Vernon. Totuși, dacă mina mea ar fi fost numai cu o uncie mai grea decît este, cred că l-aș fi făcut să-i simtă greutatea. Dar, deși asta nu înseamnă că mă plîng, sînt trei lucruri pentru care ar trebui să fiu compătimită, dacă cineva și-ar da osteneala să-și irosească mila pe mine.

— Și care sînt aceste trei lucruri, domnișoară Vernon, dacă pot să te întreb ?

— Îmi făgăduiești că ai să-mi hărăzești cea mai adîncă înțelegere, dacă îți spun ?

— Desigur ! Poți să te îndoiești de aceasta ? îi răs-punsei, apropiindu-mi calul de al ei, fără a încerca să ascund interesul ce i-l nutream.

— Bine ! Este foarte îmbătător să fii compătimit. Iată deci cele trei păsuri pe care le am. În primul rînd, sînt o fată și nu un flăcău, și aș fi închisă la balamuc dacă aș face numai jumătate din cele ce aș vrea ; dacă aș avea, ca dumneata, fericirea de a putea face ceea ce îmi trece prin cap, aș înnebuni de admirație pe toată lumea.

— Îmi pare rău că, în această privință, nu te pot căina așa cum te aștepți, răs-punsei eu. Această nenorocire este atît de răspîndită, încît jumătate din neamul omenesc suferă din pricina ei, iar cealaltă jumătate...

— Are parte de atîtea privilegii, încît și le păstrează cu gelozie, îmi luă vorba din gură domnișoara Vernon. Am uitat că ești parte interesată. Nu, zise ea, văzînd că

sînt gata să vorbesc ; surîsul acesta dulceag trebuie să fie prefața unui compliment frumos, arătînd foloasele deosebite de care se bucură prietenii și rubedeniile Dianei Vernon, prin faptul că ea e născută printre iloții lor ; dar, scutește-mă de această cuvîntare, bunul meu prieten, și să vedem dacă nu ne vom putea înțelege mai bine asupra celui de al doilea act de acuzație pe care îl aduc soartei, așa cum ar zice neisprăvitul acela de scrib. Aparțin unei secte asuprite și unei religii vechi și, în loc să primesc lauda pentru evlavlia mea, așa cum se cuvine, dealtfel, tuturor fetelor cuminți, sînt în primejdie de a fi trimisă de către bunul meu prieten, judele Inglewood, într-o casă de corecție, numai pentru că preaslăvesc pe Dumnezeu în același fel cu străbunii mei ; el poate să-mi spună, așa cum i-a spus bătrînul Pembroke stareței de la Wilton¹ cînd o scoase cu sila din mînăstire și din gospodăria sa : „du-te de toarce, muiere — du-te de toarce“.

— Aceasta nu este un rău fără de leac, îi zisei pe un ton grav. Întreabă pe învățații noștri teologi, sau consultă înțelepciunea mare pe care o ai, domnișoară Vernon ; desigur că amănuntele prin care se deosebește crezul nostru religios de acela în care ai fost crescută.

— St ! zise Diana, cu degetul pe buze. St ! să nu mai vorbești așa. Să părăsesc credința vitejilor mei înaintași ! Dacă aș fi bărbat, aș părăsi mai degrabă steagul lor atunci

¹ Clădirea mînăstirii de maici de la Wilton a fost dăruită contelui de Pembroke, la desființarea ei de către Henric al VIII-lea sau de fiul său, Eduard al VI-lea. La venirea pe tron a reginei Mary — catolică bigotă — contele găsi de cuviință să instaleze din nou pe stareță și pe frumoasele călugărițe, lucru pe care-l făcu, rostind multe cuvinte de mîhnire, cu muștrare de cuget și îngenuchind umil în fața maicilor pe care le-a poftit să intre din nou în mînăstire și în gospodăria din care el le izgonise. La urcarea pe tron a Elisabetei, schimbătorul conte reluă credința protestantă și goni a doua oară pe călugărițe din mînăstire. Protestele stareței, care i-a amintit de pocăința pe care o arătase, cu prilejul de mai înainte, nu i-a putut stoarce alt răspuns decît cel din text : „Du-te de toarce, muiere — du-te de toarce“ (n.t.).

cînd soarta luptei ar fi potrivnică și, ca un mercenar mișel, m-aș da de partea dușmanului învingător.

— Inima dumitale, domnișoară Vernon, îți face cinste ; iar, în ceea ce privește suferințele la care te supune, pot spune numai că rănile îndurate din pricina conștiinței poartă în ele și mîngîierea loviturii.

— Da ; dar totuși sînt usturătoare și chinuie. Din cîte văd însă, cu inima de piatră pe care o ai, faptul că aș putea melița cînepa sau toarce un fuior, depășind un fir nemaipomenit de grosolan, te înduioșează tot așa de puțin ca și osînda de a purta scufe și spelci, în loc de pălărie de castor cu cocardă ; așa că nu mă voi mai osteni să-ți povestesc și cel de al treilea prilej de nemulțumire ce-l am.

— Ba nu, draga mea domnișoară Vernon, nu-ți re-trage încrederea ; îți făgăduiesc că întreta compătimire pe care ți-o dătoresc pentru neobișnuitele dumitale pri-cini de necaz o voi simți cu vîrf și îndesat la auzul celei de a treia, numai să nu fie una pe care să o împarți cu toate femeile din lume sau cu toți catolicii din Anglia, care, domnul să-i aibă în pază, sînt în număr mai mare decît am dori noi protestanții să fie, în sirgul nostru pen-tru biserică și stat.

— Este într-adevăr, zise Diana, pe un ton cu totul schimbat și cu o înfățișare mai gravă decît pînă acuma, o nenorocire vrednică de compătimire. De felul meu sînt, după cum vezi prea bine, o fire sinceră și dintr-o bucată — o fată simplă și inimoasă, căreia i-ar fi drag să se poarte deschis și cinstit cu întreaga lume ; dar soarta m-a încurcat într-o urzeală cu atîtea fire, mreji și împletituri, încît de-abia îndrăznesc să mai spun un cuvînt, de frica urmă-rilor ce le-ar avea de suportat, nu atît eu, cît alții.

— Această este într-adevăr o nenorocire, domnișoară Vernon, care mă atinge la inimă și la care de-abia m-aș fi putut aștepta.

— O, domnule Ōsbaldistone, dacă ar ŝti cineva, dac-ai ŝti numai cît de greu îmi vine să-mi ascund durerea inimii sub o înfățișare senină, ți-ar fi într-adevăr milă de mine. Fac rău, poate, că-ți vorbesc chiar și atita despre starea mea ; dar, dumneata ești un tînăr cu judecată și pătrundere, și ești desigur nerăbdător să-mi pui o sută de întrebări despre întîmplările care s-au petrecut astăzi, de partea pe care a luat-o Rashleigh la scăparea dumitale din acest mărunț bucluc, despre multe alte lucruri care ți-au atras luarea-aminte, și nu mă pot hotărî să-ți răspund cu fățarnicia și iscusința care ar trebui ; aș face-o în chip neîndemînatec și aș pierde, atît buna dumitale părere — dacă am avut parte de ea — cît și pe a mea. Mai bine să-ți spun de îndată : nu-mi pune nici o întrebare, căci nu este în puterea mea să-ți răspund.

Domnișoara Vernon rosti aceste cuvinte cu un ton atît de simțit, încît m-a impresionat puternic. Eu o asigurai că nu va trebui să se teamă nici de faptul că o voi plictisi cu întrebări nelalocul lor, nici la faptul că voi înțelege greșit refuzul ei de a răspunde la întrebările care ar putea părea obișnuite sau cel puțin pe înțelesul tuturor.

— Prea îndatorat îți sînt, zisei eu, pentru interesul arătat cînd m-am găsit la strîmtoare, ca să nesocotesc acum încrederea pe care, în bunătatea dumitale, mi-ai dovedit-o, căutînd să-ți aflu tainele. Ceea ce nădăjduiesc și te rog să faci fără nici o șovăire apel la serviciile mele, dacă acestea ți-ar putea fi vreodată de folos.

— Îți mulțumesc, îți mulțumesc, răspunse ea. Glasul dumitale nu are sunetul fățarnic al celui care face complimente, ci este al unuia care ŝtie ce legămînt își ia. Dacă vreodată, prin imposibil — dar nu este cu putință — dacă vreodată s-ar ivi un astfel de prilej, te voi întreba dacă-ți amintești de această făgăduință ; te asigur că nu mă voi supăra dacă o vei uita, căci îmi ajunge faptul că azi ești sincer în intențiile dumitale ; multe se pot întîmpla și

este cu putință ca gândurile să ți se schimbe înainte ca eu să-ți cer ajutorul, dacă vreodată ar veni clipa în care să o ajuți pe Die Vernon, ca și cum i-ai fi frate Dianei Vernon.

— Chiar dacă aș fi fratele Dianei Vernon, zisei eu, nu aș putea să-i dau mai mult sprijin și ajutor. Acuma, mi-e teamă că nu am voie să întreb dacă Rashleigh m-a ajutat sau nu de bună-voie ca să scap din această încurcătură ?

— Pe mine, nu ; dar îl poți întreba chiar pe el și poți fi sigur că îți va răspunde *da* ; pentru că, decît să lase să se plimbe stîngeră prin lume o faptă bună, ca un adjectiv nepotrivit într-o frază prost făcută, mai degrabă și-o însușește, devenind el substantivul cu care să se acorde acel adjectiv.

— Și nu pot să întreb nici dacă acest Campbell a fost el însuși acela care l-a ușurat pe domnul Morris de geamantanul lui, nici dacă scrisoarea pe care a primit-o grefierul nu era un vicleșug spre a-l scoate din scenă, tocmai ca să nu pună piedici eliberării mele ? Nu trebuie nici să întreb...

— Pe mine nu trebuie să mă întrebî nimica, zise domnișoara Vernon, așa că este cu totul zadarnic să-mi pui atîtea întrebări. Trebuie să ai aceeași bună părere despre mine, ca și cînd ți-aș fi răspuns la toate și, pe deasupra, la încă vreo douăzeci, tot așa de curgător cum ar fi putut-o face Rashleigh ; ia seama că, de cîte ori îmi ating bărbia cu degetul în acest chip, este un semn că nu-ți pot vorbi despre subiectul care te preocupă în acea clipă. Trebuie să hotărâsc anumite semne prin care să ne înțelegem între noi, căci de acum înainte vei fi confidentul și sfetnicul meu, fără însă a ști nimic din îndeletnicirile mele.

— Nimic nu poate fi mai cuminte, răspunsei eu, rîzînd ; iar măsura cu care îmi împărtășești necazurile nu va

fi egalată, poți fi sigură, decît de înțelepciunea sfaturilor mele.

Discutînd în felul acesta, am ajuns la Osbaldistone Hall simțînd unul față de celălalt cea mai bună dispoziție ; acolo găsirăm familia în toiul chefului de seară.

— Adu ceva de mîncare pentru domnul Osbaldistone și pentru mine în bibliotecă, zise domnișoara Vernon unui slujitor. Trebuie să am grijă de dumneata, adăugă ea, întorcîndu-se spre mine, și să nu te las să mori de foame în această casă, unde belșugul curge gîrlă ; altfel, nu văd cum ți-aș putea arăta ascunzătorile mele. Această bibliotecă este vizuina mea — singurul loc din casă unde pot scăpa de urangutani, adică de verii mei. Ei nu îndrăznesc să pătrundă aici, căci le e frică, presupun, să nu cadă cumva vreun ceaslov din rafturi și să le spargă capul ; căci altă înrîurire cărțile nu pot avea asupra capetelor lor ; așa încît, urmează-mă.

O urmași prin săli și odăi, prin coridoare boltite, cu scări în spirală, pînă ajunserăm în încăperea unde ceruse să ni se aducă cina.

CAPITOLUL X

În vastul edificiu, de nimeni cunoscut,
Un loc retras și singur, numai de ea știut.
Pridvoarele-s umbrite și cărți în rafturi țin
Ca hrană pentru suflet, ca leacuri pentru chin.

Anonim

Biblioteca din Osbaldistone Hall era o încăpere posomorâtă, în care vechile rafturi de stejar se încovoiau sub povara greoaiei în-folio¹, așa de dragi secolului al șaptesprezecelea, din care, fie zis în treacăt, am spicuit materie pentru volumele noastre mai mici în-quarto² și în-octavo³ și care, cercetate din nou, ar putea fi iar micșorate și împărțite în douăsprezece sau chiar în broșuri, dacă fiii noștri vor fi mai ușuratici ca noi. Colecția de cărți cuprindea multe opere clasice, de istorie veche a noastră și istorie străină și mai ales lucrări de teologie. Totul era într-o mare neorînduială. Preoții, care, rînd pe rînd, de-a lungul anilor, fuseseră capelanii castelului, erau singurele persoane care pătrundeau între zidurile ei, pînă ce setea de citit a lui Rashleigh îl făcuse să tulbure prea cinstiții păianjeni, care acopereau rafturile cu

¹ Volum în care fiecare coală de lipar e îndoită numai în două (n.t.).

² Idem în patru părți (n.t.).

³ Idem în opt părți (n.t.).

pânzele lor. Sortit fiind bisericii, purtarea lui Rashleigh apărea mai puțin ciudată în ochii tatălui său decît a altora din urmașii săi care s-ar fi dedat la asemenea îndeletniciri neobișnuite ; astfel că sir Hildebrand încuviința să se facă unele reparații în bibliotecă, spre a fi și aceasta o încăpere în care să se poată sta. Totuși, întreaga încăpere avea înfățișare de paragină, pe cît de bătătoare la ochi, pe atît de neplăcută ; comoara de cunoștințe care îi îmbrăca pereții nu izbutise a-i ascunde acest cusur. Tapele erau zdrențuite și rafturile mincate de carii, mesele, băncile și scaunele, cu toate că erau greoaie și grosolane, se clătinau, iar grătarele din cămin erau ruginite și rareori se bucurau de căldura lemnului sau a cărbunilor. Toate acestea arătau disprețul pe care stăpînii castelului din Osbaldistone îl aveau pentru învățătură și pentru cărțile în care se adună comorile ei.

— Locul acesta ți se pare cam părăsit, nu-i așa ? zise Diana, în timp ce eu aruncam o privire prin încăperea în neorînduială ; dar pentru mine este un mic rai, căci este aproape al meu și aici nu mă tem să fiu tulburată de nimeni. Atîta timp cît am fost prieteni, Rashleigh o stăpînea împreună cu mine.

— Și nu mai sînteți prieteni ? a fost întrebarea mea firească.

Îndată își ridică degetul la gropița din bărbie, luînd o înfățișare severă, de îndemn la tăcere.

— Încă sîntem aliați, urmă ea, fiind legați de împrejurări și interese comune, ca și alte puteri confederate ; dar mi-e teamă că numai tratatul de alianță a mai rămas din toate sentimentele de prietenie, care au dus la încheierea lui, așa cum se întîmplă atît de des. În orice caz, ne vedem mult mai puțin și, cînd el intră prin ușa de colo, eu mă fac nevăzută prin ușa de aici ; așa că, după ce ne-am dat seama că unul din noi era de prisos în această încăpere, oricît de mare pare, Rashleigh, care deseori are treburi prin alte părți, mi-a cedat drep-

turile sale în chip mărinimos ; iată de ce acum încerc să-mi însușesc singură învățătura pentru care mai înainte el îmi slujea de călăuză.

— Și ce studiezi, dacă pot îndrăzni să întreb ?

— O poți face, fără cea mai mică teamă de a mă vedea ridicînd degetul la bărbie. Științele și istoria sînt materiile pe care le prețuiesc mai mult, dar mă mai ocup și de poezie și de operele clasice.

— Și de operele clasice ? Le citești chiar în original ?

— Nici vorbă că da ; Rashleigh, care nu-i un cărturar de disprețuit, m-a învățat atît greaca și latina, cît și cele mai multe din limbile europene de astăzi. Te asigur că s-a cheltuit multă osteneală cu educația mea, deși nu pot să cos un tiv, nici să fac o cusătură cu puncte în cruce, nici să găsesc o budincă, nici, după cum a spus despre mine, cu atît adevăr și grație, cu bunăvoință și bună creștere, dolofana soție a parohului, că nu pot face nici un lucru folositor în această lume.

— Și alegerea studiilor s-a făcut după gustul lui Rashleigh sau al dumitale, domnișoară Vernon ? întrebai eu.

— Hm ! zise ea, șovăind parcă să răspundă la întrebare. Nu face să-mi ridic arătătorul ; parte după gustul lui, parte după al meu. Deoarece afară, în aer liber, am învățat să călăresc și să pun la nevoie șaua și dîrlogii la cal, să sar peste o poartă cu cinci curmezișuri și să trag cu pușca fără a clipi din ochi, precum și toate celelalte îndeletniciri bărbătești de care sînt atît de ahtiați neciopliții mei veri, voiam ca în casă, la fel cu înțeleptul meu văr, să citesc greaca și latina și să mă apropiu de pomul înțelepciunii, pe care voi, bărbații cărturari, ați vrea să-l păstrați numai pentru voi înșivă — ca răzbunare, cred, pentru partea luată de mama noastră a tuturor la primul păcat.

— Și Rashleigh desigur că a fost bucuros să te ajute la învățătură, nu ?

— Era dornic să mă aibă ucenică, dar nu putea să mă învețe decît ceea ce știa și el ; nu era să mă instruiască în tainele spălării gulerelor de dantelă, sau ale tivirii batistelor de chembrică, presupun.

— Recunosc ispita de a avea un astfel de ucenic și nu mă îndoiesc că ea a cumpănit mult în hotărîrea dascălului.

— O, dacă începi să cercetezi care au fost țelurile pentru care Rashleigh a făcut-o, degetul meu se apropie iarăși de bărbie. Îți pot vorbi deschis numai despre țelurile mele. Așadar, ca să reluăm povestea de unde am lăsat-o, el a renunțat la bibliotecă în folosul meu și nu mai vine aici decît după ce cere și obține voia mea, astfel că mi-am îngăduit să fac aici loc pentru bunurile și lucrășoarele mele, după cum poți vedea privind împrejur.

— Să am iertare, domnișoară Vernon, dar nu deslușesc nimic pe acești pereți, care ar putea să te aibă pe dumneata ca stăpîină.

— Aceasta pentru că nu vezi vreun ciobănaș sau vreo ciobăniță lucrați în lînă, așezați frumos într-o ramă de abanos negru, sau vreun papagal împăiat, sau vreo colivie plină de canari, sau vreun necesar de lucru, brodat cu beteală de argint înnegrit, sau vreo masă de toaletă, cu tot atîtea rînduri de sertare lăcuite și așezate ca foile într-o plăcintă de Crăciun, sau vreun clavecin stricat, sau vreo lăută cu trei coarde, sau cutiuțe încrustate cu pietricele și scoici, sau vreo cusătură de mînă sau altfel de lucru, sau vreo cățelușă de salon cu o droaie de pui care n-au făcut încă ochi. Nu stăpînesc nici o astfel de comóară, reluă ea, după un răgaz, în care a mai răsuflat puțin, după lungul pomelnic pe care îl făcuse. Dar, iată aici spada strămoșului meu, sir Richard Vernon, ucis de Shrewsbury și ponegrit urît de un ins amărît

cu numele de Will Shakespeare¹, a cărui dragoste pentru partidul lancasterian, precum și o oarecare îndeminare în arta de a scrie, a întors pe dos faptele istorice ; lângă această armă temută atîrnă zaua unui alt Vernon și mai vechi, care a fost scutierul Prințului Negru. Soarta acestui strămoș a fost opusul celeia a urmașului său, deoarece el este mai degrabă îndatorat poetului, care s-a ostenit să-l cînte, cu mai multă bunăvoință decît pricepere :

*În vîlmășagul luptei, un cavaler de soi
Cu numele de Vernon, pe scut cu un cîmpoi,
Ca zmeul peste cîmpuri, în luptă năvălea.
Lăsînd altora prada, el capete tăia.*

Iată și un nou model de martingală născocit de mine — o mare îmbunătățire față de martingala ducelui de Newcastle ; iată căița și clopoței șoimului meu Cheviot, care la Horsely s-a înfipt în ciocul unui bitlan, ca într-o frigare ; — sârmanul Cheviot ! pe lângă el, oricare din șoimii cocoțați acolo în curte nu este decît un vindereu sau un biet uliu ; acolo este pușca mea ușoară de vîntoare cu zăvor perfecționat ; mai sînt aici încă vreo douăzeci de alte comori, una mai de preț ca cealaltă ; iată una care vorbește singură.

Arată spre un portret în mărime naturală, pictat de Van Dyck, încadrat într-o ramă de stejar sculptat, pe care erau cioplite, în litere gotice, cuvintele *Vernon semper viret*. Privii la ea, cerindu-i lămuriri. Nu cunoști, zise ea, cu o oarecare mirare, deviza noastră — deviza familiei Vernon, în care :

*Ca-n orice crimă gravă cu variate sensuri
Cuvîntul singuratic ia două înțelesuri ?*

¹ În piesa *Regele Henric al VI-lea*, partea I, a lui William Shakespeare, există un personaj cu numele de Vernon, partizan al casei de Lancaster sau al rozei albe, în războaiele dintre cele două roze (n.t.).

Atunci nu cunoști nici herbul familiei, fluierile ? și arată spre armoriile cioplite pe un scut de stejar, în jurul căruia se încolăcea textul devizei.

— Fluier ! — par mai degrabă niște țurloaie. Dar te rog, nu fi supărată de neștiința mea, zisei, văzînd că i se îmbujorează obraji, nu vreau să înfrunt herbul familiei dumitale, de vreme ce nu-l cunosc nici pe cel al familiei mele.

— Dumneata, un Osbaldistone, mărturisești aceasta ? izbucni ea. Cum așa ? Percie, Thornie, John, Dickon — Wilfred chiar, ar putea să-ți fie dascăli. Chiar neștiința însăși este mai brează decît dumneata.

— Mărturisesc cu rușine, draga mea domnișoară Vernon, că tainele înspăimîntătoarelor hieroglifice ale heraldicei sînt tot atît de nepătruns pentru mine ca și cele de pe piramidele Egiptului.

— Cum este cu putință ? Chiar și unchiul meu citește pe John Gwillyn, cîteodată în serile de iarnă. Nu cunoști semnele heraldice ? La ce s-o fi gîndit tatăl dumitale de nu te-a învățat ?

— La semnele aritmetice, răspunsei eu, căci el socotește o cifră mai de preț decît toate blazoanele cavaleresti. Deși sînt peste măsură de neștiutor, am destule cunoștințe și pricepere ca să pot gusta această minunată pictură, în care cred că văd același aer de familie pe care-l ai și dumneata. Ce ținută firească și plină de demnitate — ce bogăție de culori — ce adîncime și intensitate au umbrele !

— Este într-adevăr o pictură bună ? întrebă ea.

— Am văzut multe din picturile faimosului artist, răspunsei eu, dar nici una nu mi-a plăcut mai mult.

— Bine, eu mă pricep tot atît de puțin în pictură cum te pricepi dumneata în heraldică, răspunse domnișoara Vernon ; am totuși, față de dumneata, folosul de a mă fi desfătat întotdeauna din plin cu această pictură, deși nu i-am cunoscut valoarea.

— Deși eu am disprețuit fluierile și tobele și toate născocirile ciudate ale heraldicei, știu totuși că în vremurile vechi ele au slujit pe cîmpurile de glorie. Dar, vei recunoaște că înfățișarea lor nu atrage o persoană necunoscătoare, atît cît o face o pictură bună. Cine este persoana al cărei chip îl vedem aici ?

— Bunicul meu, care a împărtășit nenorocirile lui Carol I, de asemenea, îmi pare rău că adaug, și desfrîul fiului său. Averea noastră strămoșească a fost mult știrbită de cheltuielile sale nesăbuite ; urmașul său, nefericitul meu tată, a pierdut-o cu totul. Dar să le fie de bine celor care o stăpînesc acum — ea a fost pierdută în slujba credinței.

— Tatăl dumitale bănuiesc că a avut de suferit de pe urma vrajbelor politice ale timpului ?

— Da, așa este ; a pierdut tot ce avea. Astfel, copila lui a rămas orfană, mîncînd pîinea altora, supusă bunului plac al acestora și silită să se plece gusturilor lor ; totuși, sint mai mîndră de el că s-a purtat așa, decît dacă ar fi fost mai prevăzător și mai puțin dîrz, și m-ar fi lăsat stăpînă peste toate moșiile bogate și frumoase pe care strămoșii lui le-au stăpînit cîndva.

Pe cînd grăia astfel, slujitorii au adus cina împiedîndu-ne de a mai vorbi altceva decît lucruri obișnuite.

După ce terminarăm cina noastră ușoară și după ce vinul a fost pus pe masă, slujitorul ne spuse că domnul Rashleigh a cerut să fie vestit cînd se va sfîrși masa noastră.

— Spune-i, zise domnișoara Vernon, că vom fi bucu-roși să-l vedem, dacă vrea să vină încoace ; mai pune un pahar pe masă și adu un scaun, apoi poți să părăsești camera. Va trebui să-l însoțești, cînd va pleca, urmă ea, întorcîndu-se către mine ; chiar o bunăvoință ca a mea nu poate îngădui unui tînăr să-mi țină de urît mai mult ca opt ore din cele douăzeci și patru ; și cred că sîntem împreună de cel puțin atîta timp.

— Bătrînul cu coasa în mînă¹, răspunsei, s-a mișcat atît de tîute, încît nu i-am putut urmări pașii.

— St ! zise domnișoara Vernon. Iată că sosește Rashleigh ; și își îndepărtă scaunul, de care îl apropiasem prea mult pe al meu, astfel încît să mărească distanța dintre noi.

Ciocănitul ușor în ușă, felul domol de a deschide ușa după ce fu poftit să intre, modul dinadins smerit în care se ținea și umbletul prefăcut ca de pisică dovedeau că educația lui Rashleigh Osbaldistone la colegiul de la Sft. Omers se potrivea cu părerile pe care le aveam despre purtarea unui iezuit desăvîrșit. Nu mai este nevoie să adaug că, eu fiind un protestant convins, aceste păreri nu erau dintre cele mai bune.

— De ce ai găsit de cuviință să mai bați la ușă, întrebă domnișoara Vernon, cînd știai prea bine că nu sînt singură ?

Vorbise izbucnind de nerăbdare, ca și cînd ar fi simțit că înfățișarea rezervată și grijulie a lui Rashleigh ascundea insinuarea unei bănuieli necuviincioase.

— Dumneata m-ai învățat să bat la ușă în acest chip desăvîrșit, frumoasa mea verișoară, răspunse Rashleigh, fără a-și schimba vocea sau felul de a fi. Acest obicei mi-a devenit o a doua natură.

— Prețuiesc mai mult sinceritatea decît curtenia, o știi prea bine ! fu răspunsul domnișoarei Vernon.

— Curtenia este un domnișor galant, curtean după nume și profesiune, răspunse Rashleigh, deci cu atît mai potrivită pentru iatacul unei doamne.

— Dar sinceritatea este un adevărat cavalier, răspunse domnișoara Vernon, și deci, vere, cu atît mai bine venită. Dar, să sfîrșim o dezbatere care cred că nu prea desfată pe noua dumitale rudă ; așază-te, Rashleigh, și ciocnește un pahar de vin cu domnul Francis Osbal-

¹ Timpul, divinitate, păgînă, pe care cei vechi o reprezentau în chipul unui bătrîn cu aripi, ținînd în mînă o coastă (n.t.).

distone. Eu mi-am luat însărcinarea să-l poftesc la cină, pentru a nu face de rîs ospitalitatea familiei.

Rashleigh se așază și își umplu paharul, aruncîndu-și privirea cînd la Diana, cînd la mine, cu o îndoială pe care nu o putea ascunde cu totul, deși se străduia din răputeri : mi se părea că nu prea știa în ce măsură Diana îmi împărtășise gîndurile ei ; mă grăbii să îndrum conversația pe un făgaș care să-i dea siguranța că ea nu a putut trăda vreuna din tainele pe care le împărțeau ei doi.

— Domnișoara Vernon, îi zisei, m-a îndemnat să-ți mulțumesc, domnule Rashleigh, pentru că am scăpat așa grabnic de învinuirea atît de caraghioasă a lui Morris ; dar temîndu-se pe nedrept că recunoștința mea nu ar fi destul de adîncă pentru a-mi aminti de această datorie, mi-a ațîțat curiozitatea, trimițîndu-mă la dumneata că să-mi povestești, sau, mai degrabă, să-mi deslușești întîmplările acestei zile.

— Adevărat ? răspunse Rashleigh ; credeam (privind tîntă la domnișoara Vernon) că domnișoara însăși putea fi tilmaciul meu.

Ochii lui, părăsind-o pe ea, se îndreptară către mine, ca și cînd ar fi căutat să vadă, din trăsăturile feței mele, dacă Diana îmi spusese atît de puține lucruri pe cît arătaseră cuvintele mele. Domnișoara Vernon răspunse la privirea lui inchizitorială cu una de hotărît dispreț ; pe cînd eu, neștiind dacă trebuia să-l disprețuiesc sau să mă supăr pentru bănuiala lui atît de fățișă, răspunsei :

— Dacă bunul dumitale plac, domnule Rashleigh, îți cere, ca și domnișoarei Vernon, să mă lași mai departe în necunoscut, nu am altceva de făcut decît să mă supun ; dar, te rog, nu mă lipsi de lămuririle dumitale, închipuindu-ți că am și aflat ceva privitor la această afacere. Îți spun, pe cuvîntul meu de onoare, că nu știu mai mult decît portretul de colo despre cele ce s-au petrecut astăzi în fața ochilor mei ; atît numai că domnișoara Vernon

mi-a dat a înțelege că ai acționat cu multă bunăvoință în sprijinul meu.

— Domnișoara Vernon a lăudat peste măsură umilele mele strădanii, zise Rashleigh, deși vă rog să credeți că mi-am dat toată osteneala. Adevărul este că m-am repezit în galop ca să înduplec pe vreun membru al familiei noastre ca; împreună cu mine, să fie chezaș pentru dumneata, aceasta fiind vădit felul în care te puteam ajuta cel mai bine, sau cel puțin așa crezînd în neghiobia mea; tocmai în acest timp l-am întîlnit pe un anume Gawmil — Colville — Campbell, sau cam așa ceva. Deoarece înțelesesem de la Morris că el a fost de față cînd s-a săvîrșit tîlhăria, am căutat să-l conving (și mărturisesc că am izbutit cu destulă greutate) să depună mărturie pentru dezvinovățirea dumitale; bănuiesc că acesta a fost mijlocul prin care ai fost salvat dintr-o situație atît de neplăcută.

— Adevărat. Îți sînt foarte îndatorat pentru faptul că ai obținut un martor atît de potrivit în apărarea mea. Dar nu pot înțelege de ce (el fiind, după cîte spunea, un tovarăș de suferință al lui Morris) a fost atît de greu de convins să iasă din umbră și să depună o mărturie, fie pentru a învinovăți pe tîlharul adevărat, fie pentru a scoate din cauză pe un om nevinovat.

— Nu cunoști, domnul meu, firea neamului din care face parte și el, răspunse Rashleigh; cumpătarea, chibzuința și prevederea le sînt însușirile de căpetenie; ele sînt însă transformate, datorită unui patriotism înfocat, dar strîmt, într-o alcătuire, care ar fi, să zicem, prima dintr-o serie de fortificațiuni concentrice, care apără pe scoțian de năvala ideilor filantropice. Dacă treci de această fortificație, vei găsi o altă împrejmuire, mai apropiată și mai dragă inimii lui, dragostea față de ținutul, de satul său și foarte probabil, de clanul¹ său; luînd cu asalt acest de al doilea obstacol, ajungi la al treilea — dragos-

¹ *Clan* — trib sau familie în Scoția, cu un șef ereditar (n.t.).

tea lui de familie ; tatăl, mama, fiii, fiicele, unchii, mătușile și verii săi, pînă la a noua spiță. Între aceste hotare sălășluiește dragostea de omenire a scoțianului, și ea nu răzbește la cel dinafară, pînă ce nu a umplut cu totul cercurile dinlăuntru. Inima lui bate în mijlocul acestor cercuri și fiecare pulsație devine din ce în ce mai slabă, pînă cînd — dincolo de ultima împrejmuire — abia se mai simte. Și ce e mai rău, în centrul tuturor acestor întărituri concentrice, dacă le-ai putea străbate pe toate, vei găsi o cetate mai înaltă, mai puternică și mai grea de cucerit decît toate celelalte : dragostea scoțianului pentru el însuși.

— Toate acestea nu sînt decît niște metafore foarte grăitoare, Rashleigh, zise domnișoara Vernon, care asculta cu o vădită nerăbdare ; la cele ce spui există numai două obiecții : întîi, că nu sînt adevărate ; al doilea, chiar dacă ar fi adevărate, ele nu au nici o legătură cu cel despre care vorbim.

— Sînt adevărate, prea frumoasa mea Diana, răspunse Rashleigh ; și sînt în directă legătură cu cele despre care vorbim. Sînt adevărate, întrucît nu poți nega că și eu îmi cunosc atît țara, cît și poporul ; și îi descriu firea, după adînci și amănunțite cercetări. Și au legătură directă în afacerea noastră, pentru că răspund la întrebarea domnului Francis Osbaldistone și arăt de ce acest scoțian cumpătat, văzînd că ruda noastră nu era nici compatriotul său, nici un Campbell, nici măcar un văr de al său, oricît de depărtat, după felul lor încilcit în care își socotesc înrudirile — și, peste toate, fără a întrezări vreo puțință de cîștig sau folos pentru el, ci, dimpotrivă, multă pierdere de timp și întîrziere în treburile...

— Și încă alte neajunsuri de un soi poate și mai grozav, întrerupse domnișoara Vernon.

— Din care, fără indoială, ar putea fi multe, întări Rashleigh, urmînd pe același ton. Pe scurt, cele ce am spus arată de ce acest om, neputînd trage nădejde într-un cîștig și temîndu-se de unele neajunsuri, a avut

nevoie de atîtea rugăciuni pînă s-a convins că trebuie să facă mărturie în folosul domnului Osbaldistone.

— Ceea ce mă miră mult, zisei eu, este că, aruncînd o privire asupra declarației sau cum i se spune, a domnului Morris, nu am văzut să fi pomenit că numitul Campbell ar fi fost în tovărășia sa atunci cînd s-a întîlnit cu răufăcătorii.

— Eu am înțeles de la Campbell că el îl făcuse pe Morris să se jure a nu pomeni de așa ceva, răspunse Rashleigh. Motivul de a cere un astfel de legămînt poți să-l ghicești din cele ce am spus pînă acum : Campbell dorea să se întoarcă în țara lui neîntîrziat și nestînjenit de cercetările judiciare la care ar fi trebuit să ia parte, dacă, în timp ce mai era încă dincoace de graniță, s-ar fi aflat că el a fost de față la tîlhărie.

Dar numai să ajungă el la Forth și te asigur că Morris va spune tot ce știe despre el, și, poate, chiar mult mai multe. Pe lîngă aceasta, Campbell este un negustor de vite cu legături foarte întinse și deseori are de trimis cirezi mari în Northumberland ; avînd de făcut o astfel de negustorie, ar fi un mare nătărău dacă s-ar pune rău cu hoții noștri din Northumberland, care sînt oamenii cei mai răzbunători din lume.

— Aș putea să jur că așa este, zise domnișoara Vernon, cu un ton din care se înțelegea ceva mai mult decît o simplă întărire a spuselor lui.

— Totuși, zisei eu, revenind la subiect, chiar dacă aș înțelege motivele puternice pe care le-ar fi avut Campbell de a dori ca Morris să nu sufle nici o vorbă despre făgăduința lui, după ce tîlhăria s-a săvîrșit totuși, nu văd cum a ajuns să aibă o înrîurire atît de mare asupra acestui om, încît să-l facă să ascundă acest lucru, cu văditul risc ca povestea lui să nu afle crezare.

Rashleigh a fost și el de părerea mea că era într-adevăr ceva foarte neobișnuit și păru să regrete că nu-l

cercetase mai îndeaproape pe scoțian asupra acestui punct, pe care într-adevăr și el îl găsea foarte de neînțeles.

— Dar, mă întrebă el îndată după aceasta, ești sigur că faptul că Morris era întovărășit de Campbell nu a fost deloc pomenit în declarația sa ?

— Am citit hîrtoaga la mare repezeală, spusei eu. Dar sînt incredințat că nicăieri nu pomenea de așa ceva ; cel mult, o fi adus vorba foarte pe departe, de vreme ce mi-a scăpat din vedere.

— Adevărat, adevărat. răspunse Rashleigh, trăgîndu-și spuza pe turta lui, sînt aplecăt să cred, ca și dumneata, că această întovărășire a fost pomenită în declarație, dar atît de pe departe încît ți-a scăpat din vedere. Iar în ceea ce privește înrîurirea lui Campbell asupra lui Morris, bănuiesc că o fi cîștigat-o datorită faptului că Morris este un om atît de fricos. Omul acesta, cu inima cît puricele, Morris, se află, după cite înțeleg, în drum spre Scoția, unde guvernul i-a hărăzit o oarecare slujbă ; avînd vitejie cît un porumbel minios sau cît un șoarece mărinos, poate că i-a fost frică să înfrunte reaua voință a unui parlagiu de teapa lui Campbell, a cărui înfățișare era numai bună ca să-l bage în sperieți. Ai băgat de seamă că domnul Campbell are, uneori, un fel de a fi pătrunzător și vioi, iar în glasul și ținuta sa, ceva din apucăturile ostășești.

— Recunosc, răspunsei eu, că în înfățișarea sa m-a izbit ceva care, uneori, părea să fie de-a dreptul sălbatec, sau chiar primejdios, și foarte puțin potrivit îndeletnicirilor sale pașnice. A servit vreodată în oștire ?

— Da-nu — n-aș putea spune că a servit cu adevărat ; dar, ca și majoritatea compatrioților săi, a învățat, cred, meșteșugul armelor. Într-adevăr, pe dealurile Scoției, toți poartă arme, începînd din copilărie și pînă la mormînt. Așa că, dacă îl cunoști cîtuși de puțin pe tovarășul dumitale, ți vei da ușor seama că, mergînd într-o asemenea țară, va face tot ce-i va sta în putință ca să

ocolească orice prilej de ceartă cu vreunul din localnici. Dar, haide, văd că nu îți golești paharul ; fiind și eu, în privința dragostei de băutură, un Osbaldistone degenerat, dacă poțestești în camera mea, vom face împreună o partidă de pichet.

Ne ridicarăm amîndoi să ne luăm rămas bun de la domnișoara Vernon, care, din cînd în cînd, își stăpînea cu greutate vădită ispita puternică de a-i stăvili lui Rashleigh șirul amănuntelor. Tocmai cînd eram pe cale să părăsim camera, focul ce mocnea izbucni deodată.

— Domnule Osbaldistone, zise ea, dumneata singur îți poți da seama și poți cumpăni temeiul sau lipsa de temei a spuselor lui Rashleigh în privința oamenilor de teapa domnului Campbell și a domnului Morris. Dar, ponegrind Scoția, a mărturisit strimb împotriva unei țări întregi ; eu îți cer să nu dai crezare mărturiei lui.

— Mi-e teamă, răspunsei eu, că îmi va veni cam greu să ascult de porunca dumitale, domnișoară Vernon ; trebuie să mărturisesc că din pricina creșterii pe care am primit-o am rămas cu păreri foarte puțin prielnice vecinilor noștri de la miazănoapte.

— Nu te încrede în cele ce ai învățat mai demult, domnule, zise ea, și dă voie fiicei unei scoțiene să te roage să cinstești țara în care unul din părinții ei a văzut lumina zilei, pînă ce părerea pe care ți-o vei face singur îți va arăta că nu sînt demni de disprețul dumitale. Păstrează-ți ura și disprețul pentru fătărnicie, mirșăvie și minciună, oriunde ai da peste ele. Le vei găsi din belșug, fără să părăsești Anglia. Rămas bun, domnilor, vă doresc o seară bună.

Și ne arătă ușa, de parcă ar fi fost o domniță care își lua adîo de la curtenii ei.

Ne-am dus în camera lui Rashleigh, unde un slujitor ne aduse cafeaua și cărți de joc. Luasem hotărîrea să nu-l mai îndemn pe Rashleigh de a-mi lămuri faptele din ziua aceea. Purtarea lui părea învăluită într-o taină

care, după părerea mea, nu îi era tocmai spre laudă, dar pentru a mă încredința dacă îndoielile mele erau sau nu întemeiate, eram nevoit să aștept pînă ce nu se va mai feri de mine. Tăiarăm cărțile, ca să vedem cine le împarte și curînd ne fură vraja jocului. Mi se păru că văd într-însul, în timpul acestei mărunte desfătări (căci miza propusă de Rashleigh era foarte mică), o fire aprigă și ambițioasă. Părea că înțelege bine frumosul jîc la care lua parte dar alegea, parcă în chip firesc, loviturile cutezătoare și primejdioase, mai degrabă decît pe cele obișnuite; disprețuind sortii mărunți, dar mai bine cum-păniți ai jocului, el hazarda totul, pentru sortii de a pica, ripica sau a face capot pe potrivnicul său. După ce două-trei jocuri de pichet, întocmai ca muzica dintre actele unei drame, făcură să înceteze cu desăvîrșire convorbirea de pînă atunci, Rashleigh păru că se plictisește de jîc, iar cărțile fură înlocuite de cuvîntări, ținute aproape în întregime de el.

Mai mult învățat decît înțelept, cunoscînd mai bine gîndurile oamenilor decît principiile morale care ar trebui să-i călăuzească, avea totuși un dar neobișnuit de a vorbi, pe care l-am văzut uneori atins de alții, dar niciodată întrecut. Din felul lui de a fi, puteai vedea că își dă seama de aceasta; cel puțin mie mi se păru că studiasse temeinic, ca să-și desăvîrșească darul înăscut, formîndu-și un grai curgător și limpede, alegîndu-și bine cuvintele, ajutat fiind de o imaginație bogată. Nu ridica niciodată glasul, niciodată nu te copleșea, nu era niciodată atît de pierdut în gîndurile sale, încît să depășească măsura răbdării sau putința de înțelegere a celui cu care vorbea. Gîndurile sale veneau unul după altul, așa cum curge apa unui izvor nesecat și liniștit, dar totuși bogat; în timp ce alții, pe care i-am auzit și care ținteau să aibă o conversație interesantă, se năpusteau ca șuvoiul tulbure din stăvilarul unui heleșteu de moară, și pe cît erau de grăbiți, pe atît secătuiau de iute. Nu m-am putut desface dintr-o tovă-

rășie atît de fermecătoare decît tîrziu în noapte ; cînd
ajunsei în camera mea, mi-a trebuit o sforțare deosebită
ca să-mi amintesc firea lui Rashleigh, așa cum mi-o
închipuisem înainte de această convorbire în doi.

Atît de adevărat este, dragul meu Tresham, că plă-
cerea și desfătarea tocesc puțința noastră de a privi și
de a judeca firea unui om, încît nu pot să nu mă gîn-
desc la gustul anumitor fructe, care sînt în același timp
suculente și picante, și care ne fac să nu mai putem gusta
sau deosebi mîncărurile pe care le luăm în gură după ele.

CAPITOLUL XI

Voișii mei, de ce-ați pălit ?
Posomorîți de ce să fiți ?
Capul de ce-l plecați mihnit
În castru-n care vă găsiți ?

Veche baladă scoțiană

Ziua următoare s-a întîmplat să fie duminică, o zi foarte anevoie de îndurat la Osbaldistone Hall ; căci, după ce slujba religioasă, la care lua parte regulat toată familia, s-a săvîrșit de ochii lumii, era greu de spus asupra cărui ins, afară de Rashleigh sau de domnișoara Vernon, diavolul plictisclii își va revărsa duhul mai cu înverșunare. Faptul că i-am povestit încurcăturile mele din ajun descreeși doar pentru cîteva clipe fruntea lui sir Hildebrand ; el mă felicită că am scăpat de închisoarea de la Morpeth sau de la Hexham, cam în același fel în care mi-ar fi vorbit dacă aș fi căzut de pe cal, încercînd a sări peste o poartă cu cinci curmezișuri, ridicîndu-mă apoi fără să mă fi lovit.

— Ai avut noroc, flăcăule ; altădată nu mai fi atît de cutezător. Ce dracu ! Drumul mare e deschis orișcui, fie Whig, fie Tory !

— Pe cuvîntul meu de cinste, unchiule, că nu am împiedicat pe nimeni să meargă pe el ; dar lucrul cel mai supărător este că toată lumea e încredințată că eu sînt

părtaş la o crimă pe care o dispreţuiesc şi o urăsc, şi pentru care, pe deasupra, mi-aş putea pierde şi capul, pe drept cuvânt, după legile ţării mele.

— Bine, bine, flăcăule ! Fie şi aşa ! Nu te întreb nimic ; nimeni nu-i dator să mărturisească împotriva lui însuşi. Dacă nici aşa nu-i bine, apoi dă-o dracului de treabă.

Aici, Rashleigh îmi sări într-ajutor ; dar nu mă putui împiedica să gîndesc că vorbele lui erau mai degrabă un indemn către tatăl său, pentru ca acesta să arate că mă crede nevinovat, deşi realitatea ar fi alta.

— Desigur că nu vei stărui, dragul meu tată, ca să jigneşti în propria dumitale casă pe propriul dumitale nepot, părăind să te îndoieşti de cele ce el afirmă cu atîta tărie. Fără îndoială, eşti cu totul îndreptăţit să-i dai deplină crezare, şi sînt sigur că, dacă ar fi un lucru pe care l-ai putea face ca să-l ajuţi în această ciudată afacere, el ar cere ajutor de la bunătatea dumitale. Dar vărul meu Frank a fost scos din cauză ca un om nevinovat, şi nimeni nu are dreptul să-l creadă altfel. Cît despre mine, nu am nici cea mai mică îndoială despre nevinovăţia sa ; şi îmi pot închipui că cîntea familiei cere să susţinem aceasta sus şi tare, cu vorba şi cu sabia, împotriva ţării întregi.

— Rashleigh, zise tatăl, uitîndu-se ţintă la el, eşti un nemernic viclean ; totdeauna ai fost prea isteţ pentru mine, şi prea isteţ pentru cei mai mulţi oameni. Ai grijă să nu cazi tu singur în groapa pe care ai săpat-o ; în heraldică n-am mai văzut un herb cu două capete într-o singură glugă. Dar, pentru că veni vorba de heraldică, mă duc să-l citesc pe Gwilym.

Însoţi această înştiinţare de un căscat la fel de molipsitor ca şi acel al zeiţei din *Dunciada*, căci uriaşii săi fii îl imitară pe rînd cu tot atîtea ecouri, în timp ce se împărtăiau fiecare în căutarea unor îndeletniciri pe măsura aplecărilor lor : Percie, ca să golească o halbă de bere cu

vechilul în cămară, Thorncliff, ca să-și cioplească o pereche de ciomege și să le îmbrace minerele în răchită, John, ca să-și facă muște de prins păstrăvi, Dickon ca să joace rișca singur, cu mîna dreaptă împotriva celei stîngi, iar Wilfred, ca să-și roadă unghiile, să adoarmă mormăind și să moțăie, dacă va fi cu putință, pînă la ora cinci. Domnișoara Vernon se și retrăsese în bibliotecă.

Rashleigh și cu mine rămaserăm singuri în vechea sală, din care slujitorii, cu obișnuita lor larmă și stîngăcie, izbutiseră în sfîrșit să ridice rămășițele bogatei noastre mese de dimineată. Mă folosii de acest prilej pentru a-l mostra de felul în care vorbise tatălui său de chestiunea mea; îi arătai deschis că procedeul lui era foarte jignitor pentru mine, deoarece îndemnase pe sir Hildebrand mai degrabă să-și ascundă bănuielile decît să și le îndepărteze cu totul.

— Dar bine, ce pot face, dragul meu prieten? răspunse Rashleigh. Tatăl meu este îndeobște foarte bănuitor și o dată ce o bănuială prinde rădăcină în mintea lui — ceea ce ca să fiu drept nu se întîmplă ușor — am socotit întotdeauna că cel mai bun lucru este să-l faci să nu pomenească de asemenea gînduri decît să cauți a-l convinge că nu are dreptate. Astfel, plivesc aceste buruieni pe care nu le pot scoate din rădăcini, retezîndu-le pe măsură ce se ivesc, pînă ce, într-un sfîrșit, dispar singure. Nu este nici înțelepciune, nici folos, să-ți pui mintea cu sir Hildebrand, care se proțăpește împotriva oricărei alte păreri — și crede în inspirația sa tot atît de neclintit, cum credem noi, catolicii adevărați, în aceea a Sfintului Părinte de la Roma.

— Îmi vine, totuși, foarte greu să trăiesc în casa unui om, care pe deasupra îmi este și rudă apropiată, și care stăruie în a mă crede vinovat de o tilhărie la drumul mare.

— Părerea neghioabă a tatălui meu, dacă este îngăduit să denumești astfel părerea unui tată, nu poate avea

nici o înrîurire asupra nevinovăției dumitale ; cît despre rușinea faptei în sîine, crede-mă că, privind-o din toate punctele de vedere, atît politic cît și moral, sir Hildebrand o socotește ca o faptă vrednică de laudă, o slăbire a dușmanului, o jefuire a amaleciților¹ ; și de aceea te vei bucura și mai mult de prețuirea lui, pentru presupusa dūmitale complicitate la făptuirea ei.

— Nu țin să mă prețuiască nimeni, vere Rashleigh, pentru o faptă care m-ar coborî în ochii mei ; și cred că aceste bănuieli jignitoare îmi vor da un prilej foarte potrivit ca să părăsesc castelul Osbaldistone ; ceea ce voi face de îndată ce voi putea da de știre tatălui meu despre acestea.

Fața mohorită a lui Rashleigh, deși nu trăda de obicei simțămintele stăpînului, lăsă să se întrezărească un zîmbet stăpînit, pe care el îl dresă îndată cu un suspin.

— Ești un om fericit, Frank ; vii și pleci, slobod ca bătaia vîntului. Cu îndemînarea, gustul și darurile dumitale, vei găsi curînd cercuri care te vor prețui mai mult decît greoi locuitori ai acestei case ; pe cînd eu... și se opri.

— Și de ce oare soarta dumitale te face pe dumneata, sau pe oricare altul, să o pizmuiască pe a mea — un surghiunit, cum aș putea să mă numesc, din casa și din inima tatălui meu ?

— Da, răspunse Rashleigh, dar gîndește-te la mulțumirea ce ți-o dă simțămîntul de neatîrnare la care ai ajuns printr-o jertfă vremelnică, căci sînt sigur că așa va fi ; gîndește-te la plăcerea de a fi stăpînul soartei tale, de a-ți cultiva darurile așa cum te îndeamnă gustul, pe calea pe care ești în măsură să te poți afirma. Faima și libertatea le-ai dobîndit destul de ieftin, cu o ședere de cîteva săptămîni în nordul țării, chiar dacă locul surghiunului dumitale este Osbaldistone Hall. Un al doilea

¹ *Amaleciții* — dușmanii evreilor pe timpul lui Saul și al lui David (n.t.).

Ovidiu în Tracia, deși nu ai temeiurile sale de a scrie *Tristia*.

— Nu știu de unde, zisei eu, roșind, așa cum se și cuvenea unui tânăr scriitor, nu știu de unde ai ajuns să cunoști atât de bine îndeletnicirile mele ascunse.

— A fost pe aici un sol de al tatălui dumitale, acum cîtva timp, un tânăr coconaş, Twineall, care mi-a zis ceva în privința jertfelor ce, pe ascuns, aduci muzelor; tot el a mai zis că unele din versurile dumitale au fost mult prețuite de cei mai buni cunoscători.

Sînt sigur, Tresham, că dumneata n-ai încercat niciodată să compui o strofă măreață; dar ai cunoscut, desigur, mulți ucenici, meseriași, sau poate chiar și meșteri zidari ai templului lui Apollo. Îngîmfarea este slăbiciunea tuturor, începînd cu bardul din Twickenham¹, și sfîrșind cu cel din urmă poet, pe care acesta l-a biciuit în *Dunciada* lui. Aveam și eu partea mea din această meteahnă a breslei și am înghițit pe dată momeala pe care mi-o azvîrlise, fără să mă gîndesc cît de puțin probabil era că acest tânăr Twineall, prin obiceiurile și gustul lui, să fi cunoscut cele două sau trei poezioare, pe care eu le arătasem în cafeneaua Button, sau să repete părerea criticilor, care obișnuiau să vină în acest local unde se adăpostea atîta spirit și literatură. Văzînd aceasta, Rashleigh folosi și mai bine prilejul, printr-o cerere sfioasă, dar totuși foarte nerăbdătoare, de a-i îngădui să vadă unele din manuscrisele mele.

— Trebuie să petrecem împreună o seară în camera mea, urmă el; pentru că, prea curînd va trebui să pierd farmecele unei tovărășii literare, pentru a mă ocupa de negustorie și de treburile plictisitoare de toate zilele. O spun din nou că pentru mine este o jertfă să ascult de dorința tatei, spre folosul familiei, mai ales dacă te gîndești la profesiunea atît de liniștită și de pașnică pentru care am fost pregătit.

¹ Alexander Pope (n.t.).

Eram îngîmfat, dar nu prost ; şi această făţarnicie era prea gogonată ca să o pot înghiţi.

— Nu mă poţi face să cred, răspunsei eu, că te căieşti într-adevăr că schimbi starea unui necunoscut preot catolic, care îndură atîtea lipsuri, cu bogăţia, societatea şi plăcerile acestei lumi.

Rashleigh văzu că se întrecuse, prefăcîndu-se prea cumpătat şi, după un răgaz de o clipă, timp în care presupun că socotise măsura în care trebuia să facă pe naivul faţă de mine (aceasta fiind o însuşire pe care nu o folosea decît la nevoie), îmi răspunse cu un zîmbet :

— La vîrsta mea, cînd eşti condamnat, cum spui dumneata, la bogăţie şi la plăcerile lumii, nu pare într-adevăr atît de îngrijorător pe cît ar trebui. Dar, ca să nu vorbesc cu păcat, faci o greşeală în ceea ce priveşte soarta mea ; preot catolic, da, dacă vrei, dar nu unul necunoscut, nu, domnul meu ; Rashleigh Osbaldistone ar rămîne poate mai obscur, chiar dacă ar ajunge cel mai bogat cetăţean din Londra decît ar fi ca slujitor al vreunei biserici ai cărei clerici, cum s-a zis, păşesc cu picioarele lor, încălţate în sandale, chiar şi peste prinţi. Înriurirea pe care o are familia mea asupra unei anumite curţi domneşti în surghiun este însemnată, iar greutatea pe care acea curte ar trebui să o aibă şi pe care chiar o are la Sfîntul Scaun este şi mai însemnată ; apoi, darurile ce le am fac cînte educaţiei pe care am primit-o. Judecînd drept şi fără părtinire, m-aş fi putut aştepta să ajung la o demnitate mare în biserică — în visurile mele poate chiar la cea mai înaltă — şi de ce n-aş putea (zise el, rîzînd, căci avea obiceiul să-şi joace cuvîntările între glumă şi seriozitate), de ce n-ar putea cardinalul Osbaldistone, om dintr-o familie aleasă, cu legături puternice, să hotărască soarta unor imperii, tot aşa de bine ca şi Mazarini cel de origine umilă sau Alberoni, fiul unui grădinar italian ?

— Nu, nu am nimic împotriva celor ce zici ; dar, în locul dumitale, mie nu mi-ar părea rău să pierd o demnitate nestatornică și pizmuită.

— Nici mie, răspunse el, dacă aş putea fi sigur de situația care mă așteaptă ; dar totul atîrnă de împrejurări pe care nu le voi putea cunoaște decît cu timpul — spre pildă, firea tatălui dumitale.

— Mărturisește adevărul, fără înconjur, Rashleigh ; nu-i așa că ai fi bucuros să afli de la mine cîte ceva despre tatăl meu ?

— Deoarece, ca și Die Vernon, faci caz că urmezi flamura cîstitului cavalier numit *sinceritate*, îți răspund : da, cu siguranță.

— Bine, află că vei găsi în tatăl meu un om care a mers pe calea ciștigului mai mult pentru plăcerea pe care i-o dădea faptul că-și putea pune la încercare darurile, decît pentru dragostea de arginți cu care este presărată această cale. Cu mintea sa ageră, el ar fi fost mulțumit în orice împrejurare, care i-ar fi dat prilejul să-și întrebuițeze calitățile, chiar dacă n-ar fi avut altă răsplată decît însăși această întrebuițare. Averea lui însă a sporit mereu, pentru că el, fiind cumpătat și sobru în obiceiurile sale, a avut grijă să nu creeze noi izvoare de cheltuieli, care să înghită venitul lui crescînd. Este un om care urăște prefăcătoria altora, se ferește să o întrebuițeze el însuși și e deosebit de ager în a descoperi dedesubturile învăluite în haina cuvîntului. Tăcut din fire, este lesne scîrbit de oamenii prea vorbăreți ; cu atît mai mult cu cît împrejurările care îl interesează mai îndeaproape nu-i dau prea mult prilej de vorbărie. Ține foarte mult să îndeplinească îndatoririle religiei sale, dar să nu ai nici o pricină de teamă că se va amesteca în credința dumitale, pentru că el socotește toleranța ca un principiu sfînt al economiei politice. Dacă ai însă porniri iacobite, cum presupun că este firească, ai face bine să le

înăbuși față de el, ca și orice aplecare spre îngîmfare sau spre ideile prea conservatoare ; pentru toate nutrește o ură desăvîrșită. În celelalte privințe, cuvîntul lui este lege, atît pentru el, cît și pentru toți cei care au de-a face cu el. Nu rămîne niciodată dator nimănui, dar nici nu suferă ca altul să-i rămînă lui dator ; dacă vrei să-i faci pe plac, trebuie să-i îndeplinești poruncile, în loc de a căuta să-l măgulești. Cusururile lui cele mai mari izvorăsc din prejudecățile legate de profesiunea sa, sau mai degrabă din nemărginita dragoste ce-i poartă și care îl îndeamnă să nu vadă nimic vrednic de laudă sau de atenție în orice nu are oarecare legătură cu negoțul.

— O, desăvîrșit portret ! izbucni Rashleigh îndată ce sfîrșii : Van Dyck nu a fost decît un zugrav de rînd pe lîngă dumneata, Frank. Parcă-l văd pe părintele tău în fața mea, în toată tăria și cu toate slăbiciunile sale ; iubind și cîstînd pe rege, ca și cum ar fi un fel de primar al imperiului sau un președinte al Camerei de Comerț ; venerînd Camera Comunelor, pentru legile privind negoțul extern, și cîstînd Camera Lorzilor pentru că lordul cancelar stă așezat pe un sac de lînă ¹.

— Portretul meu a fost asemănător, Rashleigh ; al dumatile este o caricatură. Dar, în schimbul hîrtii pe care am desfășurat-o în fața dumatile, dă-mi și mie cîteva lămuriri asupra așezării geografice a țării necunoscute...

— ...în care te găsești naufragiat, zise Rashleigh ; dar nu face ; nu este o insulă a lui Calypso², întunecată de umbră deasă și avînd poteci încîlcite, printre arborii pădurii ; nu este decît un podiș sterp și pleșuv din miază-noapte, care nu are nici de ce să-ți trezească luarea-aminte, nici cu ce să-ți desfete ochiul ; o poți zări în toată goli-ciunea ei, după o cercetare de o jumătate de oră, tot așa

¹ În Camera Lorzilor, lordul cancelar (ministrul de finanțe) stă așezat pe un sac de lînă (n.t.).

² Insula Ogigia, stăpînită de nimfa Calypso, în care aceasta l-a ținut timp de șapte ani pe Ulysse, eroul *Odissei* (n.t.).

de bine cum ți-aș putea-o desena cu ajutorul liniei și al compasului.

— O, dar exista totuși ceva vrednic de o cercetare mai apropiată. Ce zici de domnișoara Vernon ? Nu alcătuiește ea, chiar de-ar fi împrejur numai ghetari sterpi, o priveliște vrednică de cercetat ?

Îmi dădeam limpede seama că lui Rashleigh nu-i plăcea subiectul pe care-l deschisese acum ; dar după lămuririle sincere pe care i le dădusem, aveam dreptul de a-i pune și eu întrebări la rîndul meu. Rashleigh simți aceasta și se văzu dator să-mi urmeze pilda, oricîtă dibăcie i-ar fi trebuit ca să joace bine cartea cuvenită.

— În ultimul timp, zise el, sînt mai puțin legat de domnișoara Vernon decît eram mai înainte. În copilărie, am fost dascălul ei ; dar, pe măsură ce ea creștea, felurile mele preocupări, însemnătatea profesiei careia mă destinam, îndeletnicirile ei neobișnuite, pe scurt situația noastră făcea ca o intimitate apropiată și statornică să fie atît primejdioasă, cît și nelalocul ei. Cred că domnișoara Vernon ar putea socoti rezerva pe care i-o arăt ca pe o lipsă de înțelegere, dar aceasta mi-era datoria ; m-a îndurerat și pe mine, tot atît cît și pe dînsa, atunci cînd am fost siliți să fim mai prevăzători. Nu era însă nicidecum cuminte să întreții o apropiere de o fată frumoasă și sensibilă, a cărei inimă, după cum îți dai seama, trebuie să fie hărăzită fie mînăstirii, fie unui măritiș silit.

— Mînăstirea sau un măritiș silit ? repetai eu. Sînt oare singurele căi deschise domnișoarei Vernon ?

— Așa este, într-adevăr, zise Rashleigh cu un suspin. Presupun că nu trebuie să te îndemn ca să te ferești de primejdia înjghebării unei prietenii prea strînsă cu domnișoara Vernon ; ești un om umblat și știi cît îți poți îngădui pentru ca tovărășia ei să fie o desfătare, fără primejdie pentru dumneata și fără ca să-i facă ei vreun rău. Dar te previn, ținînd seama de firea ei aprigă, că trebuie să veghezi cu experiența dumitale atît asupra ei, cît și

asupra dumitale ; pilda de care ne-a dat dovadă ieri îți poate arăta întreaga-i nechibzuință și disprețul ei pentru ceea ce se cuvine.

Îmi dădeam bine seama că spusele lui cuprindeau atît adevăr, cît și bun-simț ; păreau să fie o prevenire prietenoasă și nu aveam nici un drept să mă supăr ; totuși, simțeam că mi-ar fi făcut o deosebită plăcere să sfîrtec trupul lui Rashleigh Osbaldistone cu spada, în tot timpul cît vorbea.

Naiba să-i ia neobrăzarea ! iată care mi-a fost gîndul. Voia el să mă facă să cred că domnișoara Vernon se îndrăgostise de mutra lui ca o muchie de topor și că se înjosise într-atît încît să fie nevoie de sfiiciunea lui ca să o vindece de această patimă ? Eram hotărît să aflu gîndurile lui, chiar de ar fi trebuit să i le scot cu patru perechi de boi.

În acest scop, mi-am stăpînit mînia pe cît am putut și i-am zis :

— Ce păcat că domnișoara Vernon, avînd atîta bun-simț și atîtea cunoștințe, dovedește o purtare așa de rustică și de neșlefuită.

— Este nemărginit de sinceră și fără vicleșuguri ! răspunse Rashleigh. Dar poți să mă crezi că are o inimă de aur. Ca să-ți spun adevărat, în cazul în care ea ar urma să arate aceeași scîrbă pentru minăstire, cît și pentru soțul care i-a fost hărăzit și dacă truda mea pe altarul lui Plutus îmi va asigura mijloace de trai îndestulătoare, mă voi gîndi să reînnoiesc legăturile noastre și să-mi împart avutul cu domnișoara Vernon.

Cu toate că vocea lui era plăcută, iar vorba frumos adusă, mă gîndeam că acest Rashleigh Osbaldistone este cel mai urît, îngîmfat și infumurat om pe care l-am întîlnit vreodată.

— Dar, urmă Rashleigh, ca și cînd ar fi gîndit cu voce tare, nu aş vrea să-i iau locul lui Thorncliff.

— Să iei locul lui Thorncliff ? Fratele dumitale Thorncliff, întrebai eu, foarte mirat, este soțul menit Diane Vernon ?

— Da, din păcate ; porunca tatălui ei și anumite înțelegeri de familie au hotărît ca ea să se mărite cu unul din fiii lui sir Hildebrand. S-a obținut de la Roma o dispensă pentru ca Diana Vernon să se mărite cu Osbaldistone proprietar, fiul lui sir Hildebrand Osbaldistone, de la castelul Osbaldistone, cavaler și așa mai departe ; nu rămîne decît să se hotărască omul fericit al cărui nume să umple spațiul lăsat liber în manuscris. Deoarece Percie este rareori treaz, tatăl meu s-a gîndit la Thorncliff, ca fiind cel de al doilea stîlp al familiei și, deci mai vrednic de a duce mai departe numele de Osbaldistone.

— Tinăra domnișoară, zisei eu, căznindú-mă să-mi iau o înfățișare veselă, care cred că nu mi se potrivea deloc, ar fi putut, poate, să privească și ceva mai jos pe copacul familiei, căutînd o cracă de care să se agațe.

— Nu s-ar putea spune, răspunse el. Nu prea ai de unde alege în familia noastră. Dick are patima jocului de noroc, John este un bătăran și Wilfred un dobitoc. Cred într-adevăr că tatăl meu a făcut totuși alegerea cea mai nimerită pentru biata Die.

— Bineînțeles, zisei eu, în afara celor de față.

— O, menirea mea de a fi preot m-a scos din cauză ; altminteri, aș putea spune, fără fățarnicie, că educația și pregătirea mea, datorită cărora aș fi putut să o călăuzesc și să o instruiesc pe domnișoara Vernon, ar fi făcut ca eu să fiu un soț mai potrivit decît oricare din frații mei mai mari.

— Și fără îndoială că așa a gîndit și tinăra domnișoară.

— Nu trebuie să presupui aceasta, răspunse Raleigh, tăgăduind cu prefăcătorie, dar căutînd parcă să adeverească cu tot dinadinsul ceea ce încerca să tăgăduiască, prietenie, numai prietenie a însemnat legătura

dintre noi, și numai gingașa pornire a unei minți care atunci înfloreă, față de singurul ei dascăl. Dragostea nu s-a apropiat de noi, ți-am povestit doar că înțelepciunea m-a trezit la timp.

Nu eram înclinat să duc mai departe această convorbire și, descotorosindu-mă de Rashleigh, mă retrăsei în camera mea, pe care mi-amintesc că începui să o măsoar în lung și în lat, cu multă înfocare și răzvrătire, repetind cu voce tare cuvintele lui Rashleigh, acelea care mă supăraseră mai mult. Sensibilă, aprigă, pornire gingașă, dragoste ! Diana Vernon, cea mai desăvârșită frumusețe pe care am văzut-o vreodată, îndrăgostită de el, ticălosul, ologul, cu picioarele lui strîmbe și cu ceafa-i de taur ! Richard al treilea în toate, în afară de cocoasă ! Și totuși, clipele fermecătoare pe care trebuie să le fi avut cu prilejul blestematelor lui lecțiuni ; graiul lui curgător și tonul lui ușor și plăcut ; singurătatea și lipsa ei de legătură cu vreun om care să grăiască sau să gîndească cu bun-simț, da, și ciuda ei învederată împotriva lui, admirație pentru calitățile pe care le avea, tot acest amestec putea prea bine să fie urmarea unei iubiri neîmpărtășite ; bine, dar ce mă priveau toate acestea pe mine, ca să fiu atât de mînios și de înciudat ? Este oare Diana Vernon prima fată frumoasă care a iubit sau care s-a măritat cu un om urît ? Și chiar dacă ar scăpa de tot neamul Osbaldistonilor, ce trebuie să-mi pese mie ? O catolică, o iacobită și, peste alte toate, și o zgîtie ! ar fi curată nebunie să mă uit la ea.

Aruncînd aceste gînduri peste vîlvătaia miniei mele, am înăbușit-o, iar în inima mea n-a rămas decît un foc care mocnea ; cînd coborîi la masă, eram cel mai morocănos om pe care și l-ar putea închipui cineva.

CAPITOLUL XII

Beăt ? Şi grăind ca papagalul ?
Şi gilcevind ? Grozăvindu-se ?
Înjurînd ? Şi halamuţii vorbind
cu umbra sa ?

W. SHAKESPEARE, *OTHELLO*

Ți-am spus încă de mai înainte, dragul meu Tresham — ceea ce poate nu era o noutate pentru tine, cel mai însemnat cusur al meu era o mîndrie nestăvilită, care îmi dădea adesea pricini de căință. Nici măcar nu mă gîndisem că eram îndrăgostit de Diana Vernon ; totuși, îndată ce l-am auzit pe Rashleigh vorbind de ea ca de o pradă, pe care după bunul său plac putea să și-o însușească sau să o nesocotească, fiecare pas pe care-l încercase sărmana fată, cu gîndul nevinovat și cu inima deschisă, de a lega o oarecare prietenie cu mine, îmi apărui ca cea mai jignitoare cochetărie. „Așa ! va să zică dorește să pună gheara pe mine, ca să mă aibă la îndemînă, în cazul cînd domnul Rashleigh Osbaldistone nu s-ar milostivi de ea ! Îi voi arăta însă că nu sînt eu acela care să cadă în capcană și tocmai în acest chip. Îi voi arăta eu că-mi dau seama de mrejele ei și că le disprețuiesc“.

Nu m-am gîndit nici o clipă că mînia aceasta, care pe nedrept mă cuprinsese, dovedea că eram departe de a fi nepăsător la farmecele ei ; așa că mă așezai la masă

foarte rău dispus și supărat pe ea și pe toate urmașele Evei.

Domnișoara Vernon ascultă cu uimire răspunsurile mele răuvoitoare la două-trei cuvinte de duh, pe care mi le aruncă în felul ei nereținut; neștiind că vroiam să o jignesc, ea răspunse la replicile mele necuviincioase cu glume oarecum asemănătoare, șlefuite însă de buna ei dispoziție, deși înțepătoare prin istețimea care le ascutea. Până la urmă, își dădu seama că într-adevăr eram în toane rele și răspunse astfel la una din necuviințele mele:

— Se zice, domnule Frank, că și de la proști se poate învăța ceva. L-am auzit deunăzi pe vărul Wilfred strigînd că nu se mai joacă de-a ciomegile cu vărul Thornie, pentru că vărul Thornie se mîniase și izbise cu ciomagul mai tare decît s-ar părea că este îngăduit într-o luptă prietenească: „Dacă ne-am sparge capetele cu tot dinadinsul — spunea cinstitul Wilfred — nu mi-ar păsa, oricît te-ai minia, căci mi-ar veni foarte la îndemînă; dar mi-e greu să primesc lovituri zdravene în căpățînă și să nu-ți răsplătesc decît în joacă“. Înțelegi tilcul acestei povestiri, Frank?

— Nu am găsit niciodată de trebuință, doamnă, să studiez felul în care aș putea spicui rarele grăunțe de bunăsimț cu care această familie își sarează convorbirile.

— Trebuință și doamnă! Mă uimești, domnule Osbaldistone!

— Mă mîhnește acest fapt.

— Trebuie să cred că acest fel capricios de a vorbi este serios? Sau poate că este numai o prefăcătorie, pentru ca să ți se poată prețui mai mult toanele bune?

— Ai dreptul să te bucuri de atențiunea atîtor reprezentanți ai acestei familii, domnișoară Vernon, încît nu ți-e de folos să cercetezi pricinile prostiei și toanelor mele rele.

— Cum! zise ea, trebuie să înțeleg de aici că m-ai părăsit și că ai trecut de partea inamicului?

Aruncîndu-și ochii de partea cealaltă a mesei și băgînd de seamă că Rashleigh, care era așezat în fața noastră, ne privea cu o ciudată expresie de interes pe chipul-i aspru, ea urmă :

— *Groaznic gînd ! Acum văd că se adeverește :
Căci Rashleigh cu sălbatica-i față zîmbește.
Și-arată spre tine, pentru a lui...*¹

Bine, mulțumesc lui Dumnezeu și singurătății mele, care m-au învățat să rabd multe, că nu mă supăr prea lesne : dar, ca să nu fiu silită să mă cert, de vreau sau de nu vreau, îmi iau îngăduința, mai devreme ca de obicei, să-ți urez ca masa și toanele rele pe care le ai să-ți tînească.

Și îndată părăsi încăperea.

După plecarea domnișoarei Vernon, descoperii că eram cît se poate de nemulțumit de purtarea mea. Îi azvirlisem înapoi bunătatea pe care mi-o arătase și care dovedea, din faptele numai de curînd petrecute, cît de sinceră și cît de cinstită era ea ; mai-mai să jignesc adînc pe ființa aceasta atît de frumoasă și, după cum subliniasse ea, atît de părăsită. Purtarea mea mi se păru tare grosolană. Ca să lupt împotriva acestor gînduri dureroase și să le înăbuș, am început să gust mai des decît obișnuiam din vinul pe care și-l treceau comesenii.

Starea mea zbuciumată și cumpătarea mea obișnuită făcură ca băutura să capete o grabnică înrîurire asupra mea. Bețivanii înrăiți, după cît se zice, au puțința de a înghiți o anumită cantitate de băutură, care nu face decît să tulbure în mică măsură o minte care, chiar trează fiind, nu este prea limpede ; dar la oamenii străini de darul beției băuturile au o înrîurire cu mult mai puternică. Mintea mea, ațîțată de vin, își pierdu cumpătul ; începui să vorbesc vrute și nevrute, să discut despre lucruri de

¹ Parafrază după *Macbeth*, actul IV, scenă 1 (n.t.).

care nu aveam habar, să povestesc anecdote, uitându-le tocmai miezul și apoi, rîzînd fără rost că le-am uitat ; făcui prinsori fără cea mai mică judecată, provocai pe uriașul John la trîntă dreaptă, deși acesta nu fusese doborît, de peste un an, la nici una din trînte din Hexham iar eu nu luptasem niciodată.

Unchiul meu a avut bunătatea de a ne despărți și de a opri desfășurarea acestei sminteli de om beat, din care, bănuiesc, nu aș fi scăpat decît cu gitul frînt.

Clevetitorii au zis chiar că, sub vraja vinului, aș fi cîntat ceva ; dar, cum nu-mi amintesc nimic despre așa ceva și cum niciodată în viața mea n-am încercat să cînt vreun viers, fie înainte, fie după această întîmplare, aș vrea să sper că această ponegrire a fost neîntemeiată. Am fost și așa destul de nechibzuit, pentru a mai avea nevoie și de această defăimare. Simțurile nu mi se rătăciră cu totul. Dar îmi pierdui degrabă cumpătul, iar patimile mele înfocate puseră cu desăvîrșire stăpînire pe mine. Mă așezasem la masă, morocănos, nemulțumit și înclinat spre tăcere, dar vinul m-a făcut vorbăreț și gilcevitor. Contraziceam orice se zicea și atacam în mod necuviincios atît părerile politice, cît și pe cele religioase ale unchiului meu, al cărui oaspete eram. Rashleigh arăta o cumpătare prefăcută, căreia îi dădea un sens atît de usturător pentru mine, încît mă ațîta mult mai mult decît graiul zgomotos și grosolan al gălăgioșilor lui frați. La drept vorbind, unchiul meu a încercat să ne potolească ; dar autoritatea lui se pierdu în tevatura pricinuită de vin și patimi. Pînă la urmă, înnebunit la auzul unei jigniri, adevărate sau închipuite, îi dădui un pumn lui Rashleigh. Nici unul din vechii filozofi stoici, care își stăpîneau atît patimile lor, cît și pe ale celorlalți, nu ar fi putut primi jignirea cu un dispreț mai mare. Dar acest gest, care lui însuși nu i se părea vrednic de răzbunare, îl întărită pe Thorncliff. Am tras săbiile din teacă și schimbarăm cîteva lovituri, pînă cînd ceilalți frați ne despărțiră cu forța ;

nu voi uita niciodată rînjetul diabolic care schimonosea chipul răutăcios al lui Rashleigh, în timp ce eu eram luat pe sus din cameră, de brațele puternice a doi dintre tinerii titani. M-au închis în camera mea, încuind ușa, și îi auzii, spre turbarea mea, rîzînd cu poftă, în timp ce coborau pe scară. Furios, încercai să scap prin orice mijloc ; dar gratiile de la ferestre și trăinicia ușii ferecate mă împiedicau. Pînă la sfîrșit, mă aruncaii în paț și adormii, jurînd o răzbunare groaznică, pe care aveam de gînd să o înfăptuiesc a doua zi.

Dar, împreună cu răcoarea dimineții, veni și căința. Simțeam în chipul cel mai viu cit de nesăbuită fusese purtarea mea și mă văzui silit să mărturisesc că vinul și patima mă înjosiseră, aducîndu-mă într-o stare mai prejos chiar decît aceea a lui Wilfred Osbaldistone, pe care îl disprețuiam atîta. Gîndul că va trebui să-mi cer iertare pentru purtarea mea nevrednică nu-mi alina tulburarea, căci îmi dădeam seama că domnișoara Vernon avea să fie martoră la închinăciunea mea. Necuviința și răutatea purtării mele față de ea personal mă infundau și mai mult în aceste gînduri amarnice ; căci, înaintea ei, nici măcar nu puteam arunca vina pe nenorocita mea stare de beție.

Împovărat de toate aceste supărătoare pricini de rușine și înjosire, coborii în sufragerie pentru prînzul cel mic, ca un răufăcător pregătit să-și primească osînda. Se întîmplă ca picla groasă care căzuse peste noapte să facă imposibilă vinătoarea cu copoi, așa că avui parte de ocară de a da ochii cu întreaga familie, adunată laolaltă în jurul unui pateu rece de vinat și a unor mușchi de vacă. Lipseau numai Rashleigh și domnișoara Vernon. Cînd intraii, toți erau în culmea bucuriei și îmi puteam lesne închipui că veselie le era pricinuită de niște glume făcute pe seara mea. De fapt, ceea ce socoteam eu ca o rușine dureroasă, unchiul și cei mai mulți veri o luau ca o poznă dintre cele mai hazlii. Pe cînd mă lua în zefle-

mea pentru isprăvile mele din seara trecută, sir Hildebrand se jura că unui tânăr îi stă mai bine să se îmbete de trei ori pe zi decît să se furișeze treaz la culcare ca un prezbiterian, părăsind o ceată de oameni de treabă și două ocale de vin. Pentru a-și întări vorbele, umplu o stacană mare cu rachiu, asigurîndu-mă : „cui pe cui scoate“.

— Să nu-ți pese de risul acestor flăcăi, nepoate, urmă el, cu toții ar fi fost la fel de papă-lapte ca și tine, dacă nu i-aș fi întărcat, cum s-ar zice, cu țoiul și stacana.

La drept vorbind, verii mei nu erau răi din fire ; ei văzură că eram supărat și îndurerat la amintirea isprăvilor din seara trecută și încercară cu bunăvoință, dar în chip neîndemînat să înlăture impresia neplăcută pe care mi-o pricinuiseră glumele lor. Numai Thorncliff părea morocănos și neîmpăcat. De la început nu i-am fost pe plac acestui tânăr ; numai el nu luase parte la dovezile de bunăvoință pe care mi le arătau cu atîta stîngăcie frații lui. Dacă era adevărat, lucru de care altminteri începeam să mă cam îndoiesc, că el era socotit de familie, sau se socotea el însuși, ca soț al domnișoarei Vernon, un simțămînt de gelozie ar fi putut încolți în mintea sa, din pricina părtinirii învederate pe care tinăra domnișoară o arăta unui om pe care Thorncliff îl putea privi drept un rival primejdios.

Rashleigh intră, în sfîrșit, cu fața întunecată de parcă ar fi fost în doliu, clocind, fără nici o îndoială, gînduri de răzbunare pentru jignirea nelegiuită și nerușinată pe care i-o adusesem. Eu mă hotărîsem asupra felului în care aveam să mă port cu acest prilej și mă încredințasem că era mult mai cinstit să-i cer iertare pentru fapta mea decît să caut să mă apăr ; orice s-ar zice, jignirea pe care i-o adusesem întrecuse cu mult orice faptă a lui, de care m-aș fi putut plînge.

Aşadar, mă grăbii să-l întâmpin pe Rashleigh şi îi arătai părerea de rău că nu mă purtasem cuviincios în seara trecută.

— În nici o împrejurare, zisei, nu aş fi rostit un singur cuvânt de scuze ; dar îmi dau seama că m-am purtat cu o totală lipsă de cuviinţă. Sper că vărul meu să primească cuvintele mele de căinţă, pornite din inimă, şi să ia în seamă că o mare parte din purtarea mea prostească se datoreşte şi ospitalităţii largi de la Osbaldistone Hall.

— El va fi prietenul tău, flăcăule, strigă cinstitul cavalier, din adâncul inimii sale ; altfel, să fiu ai naibii dacă îl voi mai numi fiul meu ! Ce, Rashie, ce stai acolo parcă ai fi de lemn ? *Îmi pare rău de aceasta* este tot ce poate zice un gentleman, dacă se întâmplă să facă o boacăna, mai ales la un pahar cu vin. Eu am servit în armata de la Hounslow şi ştiu cum se procedează în afacerile de onoare. Hai, să nu mai vorbim nimica despre aceasta şi să mergem cu toţii să căutăm un bursuc pe malul de la Birkenwood.

După cum am zis şi mai înainte, chipul lui Rashleigh nu semăna cu nici un alt chip pe care să-l fi văzut vreodată. Dar deosebirea nu zăcea numai în trăsături, ci şi în modul în care acestea îşi schimbau înfăţişarea. Alte chipuri, atunci când trec de la necaz la veselie, sau de la supărare la mulţumire, rămân nemişcate, măcar pentru o clipă, înainte ca primul simţămînt să fie cu desăvîrşire înlocuit de cel care-i urmează. Sînt un fel de zori, ca şi cum întunericul începe să se risipească, iar soarele tinde să răsară ; muşchii încordaţi se destind, privirea posomorită se luminează, fruntea se descreţeşte şi se lăţeşte, întreaga înfăţişare îşi pierde umbrele aspre şi devine senină şi liniştită. Faţa lui Rashleigh, însă, nu arăta nici una din aceste treceri, ci se schimba aproape deodată, trecînd de la expresia unei pasiuni la alta cu totul potrivnică. Nu o pot asemui cu altceva decît cu schimbarea

bruscă a unei scene de teatru, unde, la un fluier al regizorului, vezi că dispăre o peșteră întunecoasă și apare un crîng înșorit.

Această ciudățenie în împrejurarea de față mă izbi puternic. La intrarea lui în încăpere, Rashleigh „întunecos era ca noaptea“. Cu aceeași înfățișare îndârjită ascultă scuzele mele și îndemnul tatălui său ; de-abia după ce sir Hildebrand isprăvi de vorbit, norii se risipiră deodată și el își arătă, în cuvintele cele mai binevoitoare și cumpătate, mulțumirea deplină pe care i-o prilejuia faptul că îi arătasem atît de cinstit părerea mea de rău.

— Ca să-ți spun adevărat, zise el, atît de slab de înger sînt încît, atunci cînd iau mai mult decît cele trei pahare obișnuite, nu-mi rămîne, întocmai ca și cinstului Cassio, decît o amintire foarte tulbure a tevatirii de azi-noapte. Îmi amintesc o grămadă de lucruri, dar nimic cu limpeziciune — o ceartă, dar nimic altceva. Așa încît, dragul meu văr, urmă el, strîngîndu-mi mîna cu bună-tate, îți poți da seama cît de ușurat sînt descoperind că eu sînt acela care trebuie să primească scuze, în loc de a fi cel dator să le ceară. Nu mai vreau să aud nici un cuvînt despre această ispravă ; aş fi foarte nesocotit dacă, verificînd un cont al cărui bilanț îl socoteam potrivit mie, și găsindu-l, pe neașteptate și în chip atît de plăcut, schimbat în folosul meu, aş mai avea ceva de zis. Vezi, domnule Osbaldistone, că încerc să-mi însușesc termenii comerciali și să mă fac vrednic de locul ce mi s-a oferit.

Ridicîndu-mi ochii pentru a răspunde cuvintelor lui, privirea mea întîlni pe cea a domnișoarei Vernon, care, intrînd în sală, nebăgată în seamă, în timpul cît noi vorbeam, ascultase cu luare-aminte spusele noastre. Rușinat și încurcat, mi-am ațintit privirea în pămînt și m-am strecurat spre masă, unde mă așezai în mijlocul verilor mei, care înfulecau de zor.

Unchiul meu, ca isprăvile din ajun să nu treacă fără ca noi să tragem unele învățăminte, se folosi de acest prilej ca să ne sfătuiască cu tot dinadinsul, pe Rashleigh și pe mine, să ne lăsăm obiceiurile noastre de papă-lapte, cum le numea el și, încetul cu încetul, să ne obișnuim ca, după o cantitate de băutură vrednică de un gentleman, să nu ne pierdem mințile și să nu dăm loc la certuri și la capete sparte. El ne sfătua să începem să gustăm în fiecare zi, în chip regulat, câte o oca de vin, care, cu ajutorul berii și al rachiului, să alcătuiască o frumoasă zestre pentru un începător în meșteșugul băuturii. Pentru a ne face să prindem inimă, ne asigura că el cunoscuse mulți oameni care au ajuns la vîrsta noastră fără a bea mai mult de o jumătate vin la o măsură, dar care, nimerind printre băieți cinstiți și urmînd pilda lor inimoasă, au ajuns mai apoi să se numere printre oamenii cei mai de treabă din timpul lor, care puteau să dea pe gît, în chip firesc, șase sticle de vin, fără ciorovăială sau gilceavă și fără ca a doua zi de dimineață să le fie rău sau să se căiască.

Oricit de înțelept era acest sfat și oricit de îmbietoare era calea ce mi se deschidea în față, nu am urmat îndemnul ; poate în bună parte din pricina faptului că, ori de cîte ori îmi ridicam ochii din farfurie, zăream privirea domnișoarei Vernon atîntită asupra mea, privire în care mi se părea că citeam o compătimire gravă, amestecată cu părere de rău și nemulțumire. Începusem să-mi frămînt mîntea asupra felului în care aș putea găsi un prilej de lămurire cu ea, spre a-i cere iertare, cînd îmi dădu să înțeleg că era hotărîtă să mă scutească de grija de a-i cere o întrevvedere.

— Vere Francis, zise ea, dîndu-mi același epitet pe care obișnuia să-l dea și celorlalți Osbaldistoni, deși eu nu eram, de fapt, nici un fel de rubedenie cu dînsa ; azi-dimineață am dat peste un fragment greu de lămurit din *Divina Comedie* a lui Dante. Vrei să fii bun să vii pînă

la bibliotecă și să-mi dai ajutor ? După ce vei fi dezgropat pentru mine intenția nedeslușită a poetului florentin, ne vom alătura celorlalți la malul Birkenwood ca să vedem ce noroc au avut cu dezgroparea bursucului.

Mă arătai, desigur, gata să-i fiu de folos. Rashleigh se oferi să ne însoțească.

— Sînt ceva mai îndemînic, zise el, la descifrarea tilcurilor din Dante, cu toate metaforele și eliziunile poemei lui sălbatice și întunecoase, decît la vînarea bietului și nevinovatului sihastru din vizuina lui retrasă.

— Te rog să mă ierți, Rashleigh, zise domnișoara Vernon ; dar, întrucît urmează să ocupi locul domnului Francis la contoar, socot că trebuie să-i predai lui sarcina de a dăscăli pe învățacelul dumatăle la Osbaldistone Hall. Te vom chema și pe dumneata, totuși, dacă se va ivi prilejul ; așa că, rogu-te, nu mai sta așa de posomorît. Pe lîngă aceasta, ar fi rușinos pentru dumneata să nu te picepi la aceste îndeletniciri vînătorești. Aș vrea să știu cum te vei descurca, dacă unchiul nostru din Crane Alley te va întreba despre felul în care se ia urma unui bursuc ?

— Adevărat, Die, adevărat, zise sir Hildebrand, cu un suspin. Mi-e teamă că Rashleigh nu va putea sări hopul, cînd va fi pus la încercare. Ar fi învățat și el lucruri de folos ca și frații lui, căci a fost crescut în același fel ; dar maimuțările astea franțuzești și cartea prea multă, împreună cu guliile astea noi și cu șobolanii și cu Hanovrienii¹ au schimbat fața vechii Anglii, pe care o cunoșteam eu. Dar hai cu noi, Rashie, și du-mi toiagul de vînătoare, omule ; vară-ta nu are acum nevoie de tovărășia ta, iar eu nu vreau să îngădui ca Die să fie supărată ; nu vreau să se spună că nu a fost decît o singură fată în

¹ Guliile (de Olanda) și șobolanii (de Hanovra) erau poreclele folosite de partizanii casei Stuart la adresa adversarilor politici, cu aluzie la Wilhelm al III-lea, care fusese *stathouder* în Olanda înainte de a detrona pe Iacob al II-lea, și la George I, mai înainte *elector* de Hanovra (n.t.).

Osbaldistone Hall și s-a prăpădit și aceea, pentru că n-a putut să-și facă pe plac.

Rashleigh urmă porunca tatălui său, dar nu fără a-i șopti mai întâi Dianei :

— Presupun că trebuie să vin întovărașit cu discreție de curteanul *Ceremonial* și să bat la ușa bibliotecii înainte de a intra, nu ?

— Nu, nu, Rashleigh, răspunse domnișoara Vernon, înlătură din tovărășia dumată pe fățarnicul crai *Disimulare* și îți voi asigura intrarea liberă la sfaturile noastre de clasicism.

Zicînd acestea, ea îmi arată calea spre bibliotecă, iar eu am urmat-o aproape ca un răufăcător, gata să-și primească osînda ; dar, din cîte îmi amintesc, am mai folosit o dată această imagine, dacă nu chiar de două ori. Deci, fără nici o altă comparație, am urmat-o cu impresia că mă aflu într-o încurcătură neplăcută și dureroasă, de care aș fi dat oricît ca să mă descotorosesc. Gîndeam că pentru mine, care respiram destul timp aerul de pe continent, ar fi înjositor și nevrednic să cred că o doamnă frumoasă își alege tovarășul pentru o convorbire între patru ochi, numai dintre gentlemanii care se deosebesc prin strălucirea, cavalerismul și prin ceva din încrederea în sine a omului binecrescut.

Simțămintele mele englezești, copleșeau, totuși, educația mea franceză, așa că aveam, după cum cred, o înfățișare de plîns, cînd domnișoara Vernon, așezîndu-se majestuos într-un jilț uriaș de bibliotecă, întocmai ca un judecător pregătit să asculte o pricină însemnată, îmi făcu semn să mă așez pe un scaun din fața ei (lucru pe care îl făcui, asemenea unui biet om care trebuie judecat), și începu să-mi vorbească pe un ton de amarnică zeflemea.

CAPITOLUL XIII

Cumplit a fost acela care, de prima dată,
Muie-n otravă arma cu gîndul să ucidă ;
Mult mai cumplit acela, și mai rău blestemat.
Ce picură veninul în vasul omenesc,
Turnînd în vine moartea și viața-nlocuind.

Anonim

— Pe cuvîntul meu, domnule Francis Osbaldistone, zise domnișoara Vernon, cu înfățișarea unei persoane care se credea întru totul îndreptățită să mă ia în zefle-mea după bunul ei plac, firea dumitale începe să iasă la iveală. Nu credeam că ai acest dar. Îsprava dumitale de ieri poate fi luată drept o piatră de încercare, pentru a te dovedi îndreptățit să intri în breasla de la Osbaldistone Hall. A fost o capodoperă.

— Îmi dau seama pe deplin de proasta mea creștere, domnișoară Vernon, și nu pot spune în apărarea mea decît că promisem niște vești care mi-au tulburat peste măsură gîndurile. Știu prea bine că am fost din cale-afară de îndrăzneț și necugetat.

— Te învinuiești cu totul pe nedrept, zise nemilosul meu mentor. Din cîte am văzut și am auzit după aceea, dumneata ai izbutit să intruchipezi în chip fericit, în timpul unei singure serii, însușirile mai de seamă ale dife-riților veri ce îi ai ; firea blîndă și darnică a binevoitoru-

lui Rashleigh, cumpătarea lui Percie, bărbăția liniștită a lui Thornclyff, îndemînarea lui John la dresajul ciinilor, dragostea lui Dickon pentru jocurile de noroc. Toate acestea înfățișate de un singur ins, domnul Francis, care a ales cum nu se poate mai bine timpul, locul și împrejurările, cu o dibăcie vrednică de gustul și deșteptăciunea înțeleptului Wilfred.

— Ai puțină milă, domnișoară Vernon, zisei eu, căci mărturisesc că socoteam a merita lecția, ținînd seama mai ales din partea cui venea ; și iartă-mă dacă îți amintesc, ca scuze pentru pozele pe care îndeobște nu le fac, obiceiul acestei case și al acestui ținut. Departe de mine gîndul de a aproba acest obicei ; dar avem autoritatea lui Shakespeare, care zice că vinul este ca un prieten bun, și oricărui om i se poate întîmpla să întreacă măsura o dată în viață.

— Da, domnule Francis, dar el pune atît lauda, cît și căința în gura celui mai mare mișel creat de condeii lui. Totuși, nu voi folosi peste măsură ciștigul pe care mi-l dă citatul dumitale, copleșindu-te cu argumentele nimicitoare prin care victima Cassio răspunde ispititorului Iago. Aș dori să știi numai atît : că există cel puțin o ființă căreia îi pare rău să vadă un tînăr înzestrat și de viitor scufundîndu-se în troaca în care cei ce locuiesc în această casă se bălăcesc în fiecare noapte.

— N-am făcut decît să-mi ud ciubota, te asigur, domnișoară Vernon, și îmi dau prea bine seama de murdăria băltoacei ca să mai calc în ea vreodată.

— Dacă aceasta este hotărîrea dumitale, răspunse ea, atunci e o hotărîre înțeleaptă. Am fost însă atît de supărată de cele ce am auzit, încît am lăsat interesele mele pe planul al doilea. Te-ai purtat cu mine ieri seară, în timpul cînei, ca și cînd ai fi aflat ceva care mă micșora sau mă înjosea în ochii dumitale. Îți cer îngăduința de a te întreba ce-a fost.

Eram uluit. Întrebarea ei, pusă fără înconjur, era asemănătoare întrebărilor pe care gentlemenii și le pun între ei când unul îi cere socoteală celuilalt pentru felul său de a se purta, într-un chip binevoitor, dar totuși hotărât, fără circumlocuțiunile, umbrele, înmuierile și perifrazele la care se recurge când două ființe de sex deosebit, din treptele mai înalte ale societății, se răfuiesc între ele.

Rămăsei nespus de încurcat, deoarece îmi veni în mînte că cele spuse de Rashleigh, chiar de ar fi fost adevărate, ar fi trebuit să o facă pe domnișoara Vernon mai degrabă ținta compătimirii decît a pizmei mele păcătoase; și chiar dacă spusele lui mi-ar fi prilejuit ceva mai bună scuză pentru purtarea mea, încă mi-ar fi fost foarte greu să povestesc niște amănunte care ar fi jignit-o, firește, pe domnișoara Vernon. Ea băgă de seamă că șovăi și urmă pe un ton ceva mai hotărît, dar totuși cumpătat și politicos:

— Sper că domnul Osbaldistone nu îmi contestă dreptul de a cere această deslușire. Cum nu am nici o rudă care să mă sprijine, trebuie să mi se dea dreptul de a mă apăra singură.

Încercai cu șovăială să arunc vina necuviincioasei mele purtări pe faptul că nu m-aș fi simțit bine, precum și pe aceea că aș fi primit niște scrisori neplăcute de la Londra. Ea așteptă să-mi golesc tot sacul cu scuze, pînă ce aproape n-am mai avut ce spune, ascultîndu-mă în tot acest timp cu un zîmbet neîncrezător.

— Și acum, domnule Francis, după ce am ascultat prologul scuzelor dumitale, înșirat cu reaua voință care caracterizează toate prologurile, te rog ridică cortina și arată-mi ceea ce doresc să văd. Într-un cuvînt, lasă-mă să știu ce spune Rashleigh despre mine, căci el este marele mașinist și cel care trage toate sforile pe scena din Osbaldistone Hall.

— Dar, presupunînd că aş avea ce să-ţi povestesc, domnişoară Vernon, ce i se cuvine aceluia care poartă vorbe de la un aliat la celălalt ? Chiar dumneata mi-ai spus că Rashleigh ţi-a rămas aliat, deşi nu-ţi mai este prieten.

— Nu am nici răbdarea pentru ocolişuri deşarte, nici nu înclin să glumesc în această privinţă. Rashleigh nu poate, nu ar trebui, nu îndrăzneşte să vorbească ceva despre mine, Diana Vernon, fără ca eu să am dreptul a afla. Fără îndoială că sînt unele taine pe care le împărtăşim între noi ; dar ele nu puteau avea legătură cu cele ce ţi-a spus şi nici nu mă priveau pe mine individual.

În acest răstimp, îmi venisem în fire şi mă hotărîi în grabă să nu dezvălui nimica din cele ce-mi spusese Rashleigh oarecum în taină. Găseam că faptul de a împărtăşi altuia o convorbire între patru ochi înseamnă ceva nedemn ; gîndeam că nu i-ar face nici un bine domnişoarei Vernon, ci, dimpotrivă, nu-i putea pricinui decît multă durere. Răspunsei deci serios că între domnul Rashleigh Osbaldistone şi mine nu fusese decît un neînsemnat schimb de păreri cu privire la familia din castelul Osbaldistone ; susţineam cu toată tăria că nu se vorbise nimic care să-mi lase o impresie neplăcută cu privire la ea.

— Ca gentleman, spusei, nu aş putea să dau alte desluşiri cu privire la o convorbire care s-a petrecut între patru ochi.

Ea se repezi cu vioiciunea unei *Camilla*¹, pregătindu-se de luptă.

— Să nu crezi că poţi să mă duci cu vorba, domnul meu, trebuie să am un alt răspuns din partea dumitale.

Chipul i se aprinse, fruntea se înroşi, ochii îi străluceau ca meteorii, în timp ce zicea : „Cer această desluşire cu dreptul unei femei mîrşav clevetite ; o cer de la orice om care se socoteşte un gentleman ; o cer cu dreptul unei

¹ Una din eroinele *Eneidei*, cunoscută prin sprinteneala cu care alerga (n.t.).

ființe lipsită de mamă, lipsită de prieteni, singură pe lume, lăsată să se călăuzească și să se apere singură ; o cer oricărei ființe care se bucură de o soartă mai bună ; o cer în numele lui Dumnezeu, care i-a adus pe lume, pe ei ca să petreacă și pe ea să sufere. Nu mă vei refuza, zise ea, privind cucernic în sus, căci altfel te vei căi, dacă există o dreptate în această lume sau în ceruri.“

Eram nespus de mirat de înflăcărarea ei, dar, conjurat în felul acesta, am simțit că era de datoria mea să las deoparte orice delicatețe nepotrivită și îi povestii pe scurt, dar cuprinzător, ceea ce aflasem de la Rashleigh.

Ea se așeză din nou și își veni în fire de îndată ce începui să-i răspund ; de câte ori mă poticneam și căutam un cuvânt mai puțin jignitor, de atâtea ori îmi tăia vorba spunînd : „Zi înainte, te rog, zi înainte ; primul cuvînt ce-ți trece prin cap este cel mai cinstit și deci și cel mai bun. Nu te gîndi la ceea ce simt eu, ci vorbește așa cum ai vorbi unui terț nepăsător.“

Astfel îndemnat și îmbărbătat, îi înșirai toată povestea pe care mi-o spusese Rashleigh, despre vechiul înscris care o logodea cu unul din Osbaldistoni, despre nesiguranța și greutatea pe care o întîmpina în alegerea ei ; ajuns aici, aș fi fost bucuros să mă fi putut opri ; dar mintea ei pătrunzătoare descoperi că mai era ceva ascuns și chiar ghici despre ce era vorba.

— De ! Rashleigh a arătat rea-voință cînd ți-a povestit acestea despre mine. Eu sînt ca biata fată din basme, care a fost logodită încă din leagăn cu Ursul Negru, din Norvegia, dar care se tînguia mai ales de faptul că era poreclită de colegele-i de școală logodnica lui Moș Martin. Pe lîngă aceasta însă Rashleigh a mai spus ceva despre el însuși în legătură cu mine — nu este așa ?

— M-a lăsat a înțelege desigur că, de nu s-ar gîndi că l-ar înlătura pe fratele lui, el ar dori acum, ca o urmărire a schimbării de profesiune, ca numele de Rashleigh

să umple spațiul lăsat liber în dispensă, în locul numelui lui Thorncliff.

— Da ? Adevărat ? întrebă ea ; a fost el atît de binevoitor ? Prea mare cinste pentru sărmana sa slujitoare, Diana Vernon. Presupun că ea urma să fie înnebunită de fericire la gîndul că s-ar putea face o asemenea înlocuire de nume ?

— Ca să mărturisesc drept, așa mi-a dat să înțeleg și chiar a strecurat...

— Ce anume ? Spune-mi tot, izbucni ea, grăbită.

— Că el rupsesese înadins prietenia strînsă dintre dumneavoastră, de teamă ca ea să nu dea loc unei dragoste, de care nu ar fi putut avea parte, el fiind hărăzit bisericii.

— Îi sînt foarte recunoscătoare pentru bunăvoință, răspunse domnișoara Vernon, în timp ce fiecare trăsătură de pe fața ei minunată arăta silă și un dispreț desăvîrșit. Se opri o clipă, apoi urmă cu obișnuitul ei sinege rece :

— Mă așteptam, sau ar fi trebuit să mă aștept, la toate cele ce am auzit de la dumneata, pentru că, în afară de un singur lucru, toate sînt foarte adevărate. Există însă unele otrăvuri atît de grozave, încît se zice că numai cîteva picături ar putea învenina o fîntînă întreagă ; astfel, în cuvintele lui Rashleigh este un neadevăr destul de puternic ca să spurce întreg puțul în care, după cum se zicea în vechime, sălășluiește *Adevărul* însuși. Primul și cel mai sfruntat neadevăr este că, știindu-l pe Rashleigh așa cum sînt prea îndreptățită să-l știu, aș mai fi putut împărți soarta mea cu a lui, oricare ar fi împrejurarea care să mă îndemne la aceasta ! Nu, urmă ea cu un soi de lăuntrică tresărire care părea să arate, fără vrerea ei, scîrba, orice altă soartă, afară de aceasta ! Bețivul, jucătorul la noroc, bătaușul, jocheul, chiar neghiobul acela făr'de minte — oricare din ei ar fi de o mie de ori mai bun ca Rashleigh, iar minăstirea — temnița — mormîntul — vor fi binevenite înaintea orișicărui din ei.

Din graiul Diane se desprindeau jalea și duioșia, vând că ea se afla într-o stare neobișnuită și înduioșătoare. Așa de tină, așa de frumoasă, așa de nepregătită pentru viață, părăsită în voia soartei și lipsită de ajutorul pe care cele din sexul ei îl capătă de la prietenia și înțelegerea altor femei ; lipsită pînă și de apărarea pe care o are sexul slab, atunci cînd este înconjurat de bună-cuviința unei lumi mai subțiri ; cu greu pot găsi o metaforă ca să spun că mi se rupea inima de ea. Totuși, fata își arăta cu demnitate disprețul ei pentru ceremonial — cu mîndrie, sila ei pentru minciună — cu hotărîre neclintită, chipul în care privea primejdiile ce o înconjurau ; toate acestea îmbinau în mine mila cu cea mai călduroasă admirație. Părea o domniță părăsită de supuși și izgonită din drepturile ei ; disprețuia totuși acele reguli formale de bună purtare, care sînt alcătuite pentru lumea de rang inferior ; iar în toate greutățile pe care le întîmpina se sprijinea cu îndrăzneală și încredere pe dreptatea dumnezeiască și pe tăria de nezduncinat a sufletului ei.

Aș fi vrut să-i împărtășesc simțămintele de simpatie și admirație, pe care le încercam față de starea ei nefericită și față de sufletul ei dîrz, dar Diana mă făcu îndată să tac.

— Ți-am zis în glumă, spuse ea, că nu-mi plac complimentele, acum îți zic în mod serios că nu-ți cer simpatie și că disprețuiesc mîngîierea. Ce mi-a fost dat să îndur am îndurat. Ce voi mai avea de îndurat voi îndura cum am să pot ; nici un cuvînt de alinare nu poate ușura, nici măcar cu un fulg, povara pe care sclavul o duce. O singură ființă omenească ar fi putut să mă ajute, și anume chiar acela care a hotărît să-mi mărească greutățile, Rashleigh Osbaldistone. Da ! a fost un timp cînd m-aș fi putut deprinde să-l iubesc pe acest om, dar, Doamne-Dumnezeule ! pricina pentru care a căutat să-mi capete încrederea, mie, care și așa eram destul de părăsită, neclintita și neîncetata stăruință cu care el și-a urmărit an de an țelul, fără a avea o singură clipă de re-

mușcare sau de milă — țelul pentru care el ar fi vrut să schimbe în otravă hrana cu care îmi nutrea mintea... O, cerule milostiv ! Ce-aș fi ajuns eu în această lume și în cea viitoare, cu trup și cu suflet, dacă m-aș fi prins în mrejele acestui desăvârșit ticălos !

Am fost atît de izbit la aflarea acestui vicleșug mîrșav, pe care cuvintele ei mi-l deslușeau, încît mă ridicai de pe scaun, ca un om năuc și, apucînd mînerul sabiei, mă pregăteam să părăsesc de îndată camera, și să caut pe acela asupra căruia să-mi revărs focul mîniei, pe deplin îndreptățită. Cu sufletul la gură, cu ochii și înfățișarea în care disprețul și sila fuseseră înlocuite de spaima cea mai vie, domnișoara Vernon se aruncă între mine și ușa bibliotecii.

— Oprește-te, zise ea, oprește-te ! Oricît de dreaptă ți-ar fi supărarea, dumneata nu cunoști nici jumătate din tainele acestei îngrozitoare case-închisoare. Își aruncă apoi cu îngrijorare ochii de jur împrejur și coborî vocea pînă la șoaptă. Viața lui este vrăjită, nu te poți lupta cu el, fără a pune în primejdie alte vieți și fără a prilejui nenorociri mai mari. Dacă ar fi fost altfel, s-ar fi ivit poate pînă acum clipa dreptății și n-ar fi putut scăpa teafăr, nici chiar din mîna mea slabă. Ți-am spus, urmă ea, făcîndu-mi semn să mă așez din nou, că nu am nevoie de mîngîiere ; îți spun acum că nu era nevoie de răzbunare.

Mă așezai din nou, fără să știu ce fac, gîndindu-mă la cele spuse de ea și dîndu-mi seama de ceea ce îmi scăpase în prima clipă de mînie, că eu nu aveam nici un drept de a mă orîndui ca apărător al domnișoarei Vernon. Ea tăcu o clipă ca să lase atît tulburarea ei, cît și a mea să se potolească, apoi îmi vorbi cu mai multă liniște.

— Ți-am și spus că există, în legătură cu Rashleigh, o taină de temut. Ticălos așa cum este și știind bine că-i osîndit în ochii mei, nu pot — nu îndrăznesc să mă cert fățiș cu dînsul sau să-l sfidez. Dumneata, de asemenea, domnule Osbaldistone, trebuie să-l suporti cu răbdare —

să-i dejoci vicleniile, întâmpinându-le cu prevedere și nu cu violență ; și peste toate, trebuie să te ferești de isprăvi ca cele de azi-noapte, care nu-i pot da decît foloase asupra dumitale. Voiam să te previn și de aceea am dorit această întrevedere ; dar am împins mai departe decît aș fi vrut destăinuirile mele.

O asigurai că poate avea toată încrederea în mine.

— Sînt sigură de asta, răspunse ea. Ai pe fața dumitale și în felul în care te porți ceva care dă încredere. Să fim prieteni și de aici înainte. Să nu te temi, zise ea rîzînd și roșind ușor, vorbind totuși liber și nestînjinit, că prietenia dintre noi ar fi numai un nume măsluit, cum zice poetul, pentru a ascunde un alt simțămînt. Eu fac parte, prin felul meu de a gîndi și de a proceda, mai degrabă din rîndurile sexului dumitale, în spiritul căruia am fost totdeauna crescută, decît dintr-al meu. Pe lingă aceasta, soarta m-a îmbrobodit încă din leagăn cu vîlul de călugăriță ; te rog să mă crezi că nu m-am gîndit încă la condițiile groaznice în care m-aș putea descotorosi de acest vîl. Timpul pentru a lua o hotărîre neclintită, adăogă ea, nu a sosit încă și aș fi fericită să mă desfăt mai departe prin pajiștile sălbatice și în aerul curat, împreună cu celălalte viețuitoare ale naturii, atîta timp cît îmi mai este îngăduit a mă bucura de ele. Acuma, că am lămurit așa de bine fragmentul din Dante, du-te, rogu-te, să vezi ce s-a întîmplat cu vînătorii de bursuci. Mă doare așa de tare capul încît nu pot merge și eu.

Părăsii biblioteca, dar nu pentru a-i căuta pe vînători. Simțeam nevoia unei plimbări de unul singur, pentru a mă liniști înainte de a înfrunta din nou tovărășia lui Rashleigh, a cărui ticăloșie adînc chibzuită îmi fusese arătată în chip atît de izbitor. În familia lui Dubourg (care făcea parte din biserica reformată), auzisem multe povești despre preoții catolici care, fără să țină seama de prietenie, de ospitalitate, sau de cele mai sfinte legături ale vieții, își satisfăceau patimile oprite de legile credinței

lor. Dar planul bine cumpănit de a lua asupra-și educația unei orfane părăsite, a unei ființe de sînge nobil, atît de aproape înrudită cu familia lui proprie, numai cu gîndul viclean de a o ademeni mai tîrziu, — povestit așa cum a fost, cu toată căldura și răzvrătirea unei fete neprihănite, care urma să-i fie victimă, — mi se păru mai scîrnav decît cea mai grozavă dintre poveștile pe care le auzisem la Bordeaux. Simțeam că-mi va fi peste măsură de greu să mă întilnesc cu Rashleigh și totuși să-mi ascund sila pe care mi-o trezea. Eram totuși nevoit, fără doar și poate, să mă port așa nu numai din pricina nelămuritei însărcinări pe care mi-o dăduse Diana, ci și pentru că, la drept vorbind nu aveam nici un temei cinstit de a mă certa cu el.

Mă hotărîi, prin urmare, să întîmpin la rîndul meu, pe cît mi-era cu putință, prefăcătorii lui Rashleigh, cu o prevedere la fel de mare, atîta timp cît vom locui împreună sub același acoperămint. Mă hotărîi ca, atunci cînd el avea să plece la Londra, să-i trimit lui Owen măcar o sumară descriere a firii lui, care să-i trezească băgarea de seamă și să-l facă atent la mersul afacerilor tatălui meu. Zgîrcenia sau ambiția, gîndeam eu, ar putea chiar mai mult decît o plăcere nelegiuită ; se putea ca tăria firii lui și darul său de a se preface că își însușește toate virtuțile să-i aducă o încredere nespus de mare : nu speram de asemenea ca buna-credință sau recunoștința să-l împiedice de a abuza de această încredere. Sarcina era destul de grea, mai ales în împrejurările în care mă găseam, pentru că înștiințarea mea putea fi socotită ca o probă de gelozie față de rivalul, sau mai bine zis, de urmașul la bunăvoința tatei. Totuși, gîndeam că este neapărat trebuincios să întocmesc o astfel de scrisoare, lăsîndu-l pe Owen, care de felul lui era cumpătat, prevăzător și înțelept, să se folosească așa cum ar fi crezut de faptul că era încunoștințat de adevărata fire a lui Rash-

leigh. Scrisei deci o astfel de scrisoare și o trimisei la poștă cu cel dintii prilej.

La prima întâlnire cu Rashleigh, atât el, cât și eu păream a ne ține la depărtare unul de altul și a căuta să ocolim orice temeie de ciocnire. El își dădea — desigur — seama că destăinuirile domnișoarei Vernon îi fuseseră potrivnice, deși nu avea de unde să știe că ajunseseră pînă acolo încît să dea de gol ticăloșia pe care o plănuiise față de ea. Convorbirile noastre fură deci reținute, atât din partea mea, cât și din a lui, și se mărginiră la subiecte de mică însemnătate. Dealtfel, șederea lui Osbaldistone Hall nu a mai dăinuit decît puține zile, după faptele mai sus povestite ; în acest timp, am băgat de seamă numai două lucruri mai deosebite la el. Primul a fost iuțeala și chipul aproape intuitiv în care mintea lui aprigă și harnică își însușea și orînduia principiile elementare de care avea nevoie în noua-i profesiune, pe care o studia din răspuțeri ; din cînd în cînd, făcea caz de progresele lui, ca și cum ar fi vrut să-mi arate ce ușor îi venea lui să ridice povara pe care eu o lepădasem, din plictiseală și neputință. Celălalt lucru de seamă a fost că, deși domnișoara Vernon se socotea jignită de Rashleigh, ei au avut mai multe întrevederi între patru ochi, care au durat destul de mult, cu toate că în văzul lumii, purtarea unuia față de celălalt nu era mai prietenoasă ca de obicei.

Cînd sosi ziua plecării lui Rashleigh, tatăl său își lău rămas bun de la el cu nepăsare : frații lui, cu veselia de-abia ascunsă a școlarilor care își vād pedagogul plecînd și simt o bucurie pe care nu îndrăznesc să o arate ; iar eu, cu o bună-cuviință rece. Cînd se apropie de domnișoara Vernon, vrînd să o îmbrățișeze, ea se trase înapoi, cu o privire mîndră și disprețuitoare ; dar îi spuse în timp ce îi întindea mîna : „Rămas bun, Rashleigh. Domnul să te răsplătească pentru binele ce l-ai făcut și să te ierte pentru răul ce ai avut de gînd să-l faci !“

— Amin, frumoasa mea verișoară, răspunse el, cu aerul cucernic, pe care bănuiesc că se deprinsese să și-l ia încă de pe cînd urmasa la seminarul de la Saint Omers ; fericit acela ale cărui gînduri bune au rodit în fapte și ale cărui gînduri rele au pierit în mugure.

Acestea i-au fost cuvintele de despărțire.

— Cumplit fățarnic ! îmi zise domnișoara Vernon, în timp ce ușa se închidea în urma lui. Cît de mult se apropie la suprafață ceea ce slăvim mai mult pe lume de ceea ce disprețuim și urîm cel mai mult !

I-am scris tatălui meu prin Rashleigh, de asemenea cîteva cuvinte și lui Owen, în afara scrisorii confidențiale de care am pomenit mai înainte și pe care am crezut că este mai cuminte și mai potrivit să o trimet pe altă cale. În aceste epistole, ar fi fost firesc din partea mea să arăt, atît tatălui, cît și prietenului meu, că mă găseam în momentul de față în împrejurări care nu puteau folosi cunoștințelor mele, afară numai dacă doream să învăț tainele vînătorii cu copoi sau cu șoimi ; totodată puteam să uit, în tovărășia rîndașilor bătărași și a grăjdarilor, orice cunoștință folositoare sau apucătură mai subțire ce îmi însușisem pînă atunci. Ar fi fost firesc, de asemenea, să arăt plictiseala și sila pe care le simțeam, locuind printre niște oameni care nu trăiau decît pentru vînătoare sau pentru îndeletniciri și mai înjositoare ; aș fi putut să mă plîng de obișnuita lipsă de cumpătare la băutura a familiei, al cărei oaspete eram, precum și de anevoința — puteam spune chiar de supărarea — cu care unchiul meu, sir Hilbebrand, îmi primea scuzele cînd mă abțineam de la băutura. Acest ultim lucru l-ar fi putut într-adevăr speria ușor pe tatăl meu, el fiind un om deosebit de cumpătat ; dacă aș fi atins această chestiune în scrisoarea mea, el mi-ar fi deschis cu siguranță ușile temniței și ar fi găsit un mijloc, fie de a-mi scurta surghiunul, fie cel puțin de a-mi schimba locul de ședere pe timpul surghiunului meu la țară.

Știind, dragul meu Tresham, cât de neplăcută era o sedere prelungită la Osbaldistone Hall pentru un om de vîrsta mea și cu obiceiurile mele, ar fi fost firesc să arăt toate aceste neajunsuri tatălui meu, cu scopul de a-i obține consimțămîntul pentru a părăsi casa unchiului meu. Un lucru este însă cert, anume că nu am lăsat să se strecoare nici un singur cuvînt despre acestea în scrisorile mele către tata și către Owen. Dacă Osbaldistone Hall ar fi fost Atena, în toată gloria culturii ei antice, și dacă ar fi fost locuit de toți înțelepții, eroii și poeții, nu aș fi putut arăta o mai slabă dorință de a părăsi locul acela.

Dacă în vinele tale a mai rămas ceva din focul tineretii, Tresham, nu-ți va fi prea greu să-ți dai seama de ce nu am vorbit despre un subiect care părea atît de bătător la ochi. Răpitoarea frumusețe a domnișoarei Vernon, de care ea însăși părea că-și dă atît de puțin seama, starea ei înduioșătoare și plină de taine — relele de care era amenințată și dîrzenia cu care părea că le face față — felul ei de a se purta, mai îndrăzneț decît se potrivea unei fete, totuși, după cum mi se părea, depășind îndrăzneala cuvenită numai din pricina neînfricatei conștiințe a nevinovăției sale ; și, mai presus de toate, deosebirea măgulitoare și vădită pe care o făcea între mine și toți ceilalți din jurul ei — toate acestea nu puteau decît să-mi trezească cele mai alese simțăminte, să-mi ațîțe curiozitatea, să-mi răscolească imaginația și să-mi măgulească vanitatea. Într-adevăr, nu îndrăzneam să-mi mărturisesc nici chiar mie însumi adîncimea simțămintelor pe care mi le prilejuia domnișoara Vernon, sau partea covârșitoare pe care o ocupa în gîndurile mele. Citeam împreună cu ea, umblam împreună, călăream împreună și stăteam de vorbă împreună. Studiile pe care le întreprinsesem, ca urmare a certei ei cu Rashleigh, le urma acum din nou sub îndrumarea unui dascăl ale cărei vederi erau mai cinstite, deși cunoștințele îi erau mult mai mărginite.

În adevăr, nu eram cituși de puțin pregătit să o ajut în câteva studii mai profunde, pe care le începuse cu Rashleigh și care mi se păreau mai potrivite pentru un slujitor al bisericii decît pentru o fată frumoasă. Nici nu-mi pot închipui care a fost scopul lui Rashleigh, atrăgînd-o pe întunecoasa cale a cazuisticii, pe care savanții o numesc filozofie, sau în științele matematicilor și ale astronomiei, la fel de abstracte, deși mai pozitive ; poate în scopul de a dărîma și de a încurca în gîndul ei deosebirea și nepotrivirea dintre sexe și, poate, pentru a o obișnui cu reflexiunile subtile, cu care ar putea îmbrăca, atunci cînd va crede el de cuviință, răul în vestmîntul binelui. Cu același gînd, deși, în acest din urmă caz, scopul viclean urmărit era mai bătător la ochi, lecțiile lui Rashleigh o îndemnaseră pe domnișoara Vernon să nesocotească și să disprețuiască formele de bună-cuviință cu care erau înconjurate doamnele din societatea contemporană. Este adevărat că ea era lipsită de orîșice tovarășie femeiască și nu avea cum să învețe obișnuitele reguli de bună purtare, nici din pilde și nici prin învățatură ; totuși, avea în ea atîta sfială înnăscută și un simț atît de ascuțit pentru ceea ce era bine și rău, încît ea nu și-ar fi însușit singură purtarea atît de îndrăzneată și dirză, care m-a izbit și uimit atîta la prima noastră întîlnire, dacă nu ar fi fost îndemnată să socotească disprețul pentru etichetă ca o dovadă de superioritate a minții, sau de încredere din partea unei conștiințe nevinovate. Șiretul ei dascăl avea fără îndoială temeiurile lui, cînd căuta să înlăture apărarea pe care cumpătarea și prevederea le ridică în jurul virtuții. Dar, atît pentru aceasta, cît și pentru celelalte fărădelegi ale lui, el a dat seama, încă de mult, în fața unui judecător mai mare.

În afară de propășirea domnișoarei Vernon, care cu mintea ei pătrunzătoare își însușea cu ușurință orice învățatură din științele cele mai abstracte, descoperii că ea nu era o lingvistă de disprețuit și cunoștea bine atît

literatura veche, cît și pe cea contemporană. Dacă n-aș fi știut că adeseori firile deosebit de înzestrate progresează tocmai atunci cînd par să fie mai puțin ajutate, nu aș fi crezut ce repede înainta la învățătură domnișoara Vernon ; eram și mai mirat cînd comparam bagajul de cunoștințe însușite din cărți cu desăvîrșita lipsă de cunoaștere a vieții de toate zilele. Părea că vedea și știa tot, afară de ceea ce se petrecea în jurul ei ; cred că tocmai această neștiință și simplitatea cu care judeca întimplările de toate zilele, atît de izbitoare față de bogăția-i de cunoștințe generale, făceau conversația ei atît de fermecătoare și atrăgea luarea-aminte asupra oricărui lucru pe care îl zicea sau îl făcea : căci era cu neputință să ghicești dacă vorba sau fapta următoare va fi una de cea mai ascuțită pătrundere sau de cea mai desăvîrșită simplitate. De primejdia ce îl pîndea pe un tînăr de vîrsta mea, cu firé vioaie, care trăia zi de zi în apropierea unei ființe atît de plăcute și atît de interesante, își poate da seama oricine își amintește de simțămintele pe care le avea el însuși la vîrsta aceea.

CAPITOLUL XIV

Raza ce pîlpîie în depărtare
Din al doamnei iatac s-a iscat.
A frumuseții facile de ce-ar lucî oare,
În miez de noapte-ntunecat ?

Baladă veche

Felul de viață de la Osbaldistone Hall a rămas neschimbat și nu trebuie să-l mai descriu. Diana Vernon și cu mine petreceam o mare parte din timpul nostru studiind ; restul familiei își omora vremea cu vînătoarea și cu alte desfătări îngăduite de anotimpul în care ne găseam ; cîteodată luam și noi parte la ele. Unchiul meu era omul obiceiului, și prin obicei se deprinsese atît de bine cu prezența mea și cu felul meu de viață, încît aș putea spune că într-adevăr ținea la mine. Desigur că aș fi putut să mă ridic mai mult în ochii lui, dacă aș fi întrebuințat în acest scop vicleșugurile lui Rashleigh, care, profitînd de faptul că tatălui său nu îi plăcea să lucreze, pusese mîna, încetul cu încetul, pe administrarea averii părintești. Eu îl ajutam bucuros pe unchiul meu cu condeiul și cu cunoștințele mele de aritmetică, de cîte ori dorea să scrie unui vecin, sau să se socotească cu un arendaș și eram, cel puțin în această privință, un membru al familiei cu mult mai folositor decît oricare din fiii lui ; totuși, nu înclinam să-l îndatorez pe sir Hildebrand luînd

de pe umerii lui întreaga grijă a administrării ; astfel încît, pe cînd bunul cavalier recunoştea că nepotul Frank era un flăcău îndeminatec şi de nădejde, rareori se întimpla să nu spună totodată că nu ar fi crezut niciodată ca Rashleigh să-i lipsească atîta.

Fiind neplăcut să locuieşti în sînul unei familii, atunci cînd nu te înţelegi cu vreunul din membrii ei, m-am silit să înving reaua-voinţă pe care mi-o arătau verii. Îmi schimbai pălăria cu fireturi cu o şapcă de jocheu, şi astfel părerea lor despre mine se îmbunătăţi întrucîtva ; am deprins un mînz la călărie, într-un mod care mă mai ridică în ochii lor. O prinsoare, două, puse cu Dickon şi pierdute cu rost, ciocnirea unui pahar mai mult cu Percie, mă așezară pe o treaptă de bună tovărăşie şi înţelegere cu toţi tinerii Osbaldistone, în afară de Thorncliff.

Am arătat mai înainte ce pornit era acest tînăr împotriva mea, deoarece, avînd ceva mai multă minte decît fraţii lui, avea şi o fire mai artăgoasă. Morocănos, posac şi certăreţ, el vedea şederea mea la Osbaldistone Hall ca pe aceea a unui musafir nepoftit, şi privea cu ochi zuliari şi pizmaşi întîmitatea mea cu Diana Vernon, care, dacă se dădea urmare unei anumite înţelegeri de familie, îi fusese hărăzită ca viitoare soţie. Nu s-ar fi putut spune că o iubea, decît dacă s-ar întrebuiţa greşit acest cuvînt ; dar o privea ca pe ceva care îi aparţinea şi de aceea îi era necaz de prietenia noastră, pe care nu ştia cum să o împiedice sau să o oprească. Încercai să-l împac pe Thorncliff de mai multe ori ; dar el îmi respinse bunăvoinţa într-un chip tot atît de prietenos ca şi un dulău care se fereşte mîriind de încercările de mîngîiere ale unui străin. L-am lăsat în plata Domnului şi nu mi-am dat nici un fel de osteneală ca să mă împac cu dînsul.

Acestea erau legăturile mele cu familia din castelul Osbaldistone ; ar mai trebui să vorbesc de încă cineva cu care aveam uneori convorbiri. Acesta era Andrew Fairservice, grădinarul, care (de cînd descoperise că eu

eram protestant), rareori mă lăsa să trec fără să-mi îndindă, în semn de prietenie, tabachera lui scoțiană de corn. Această curtenie avea mai multe foloase. În primul rînd, nu-l costa nimica, pentru că eu niciodată nu prizam tabac ; în al doilea rînd, îi prilejuia o binecuvîntată scuză (omul nu avea o deosebită rivnă la muncă grea) ca să lase deoparte hirlețul pentru cîteva minute. Dar, mai mult, aceste scurte întreveneri îi dădeau prilej lui Andrew de a-mi povesti toate noutățile aflate, sau să dea drumul unor vorbe pline de duh, izvorîte din mintea lui de scoțian isteț.

— Să-ți spun, domnișorul, îmi zise într-o seară, cu înfățișarea omului care avea multe noutăți în traistă, că m-am fost dus pînă jos în sat.

— Bine, Andrew, bănuiesc că ai auzit ceva noutăți pe la circiumă.

— Ba, domnișorul, eu nu calc pe la crîsmă decît numai dacă mă cîstește vreun vecin, sau așa cumva ; dară, să bați drumul pe socoteala ta, înseamnă să risipești și timp de preț, și arginții agonisiți din greu. M-am fost dus, cum v-am spus, pînă-n sat pentru o treabă a mea cu Mattie Simpson, că-i trebuia un mertic, două de pere, de care nici nu s-ar simți lipsa la conac ; și tocmai cînd ne tocmeam mai virtos la preț, cine crezi că intră ? Taman Pate Macready, negustorul ambulant !

— Coropcarul, vrei să spui ?

— Cum vrea mîria-ta să-i spuie ; e o meserie vrednică și bănoasă și mulți din neamul nostru o fac. Pate e văr de departe cu mine și am fost tare mulțumiți să ne întîlnim iar.

— Și v-ați dus de-ați băut un țap de bere împreună, nu-i așa, Andrew ? Pentru numele lui Dumnezeu, nu mai lungi povestea atîta.

— Mai zăbovește oleacă, mai zăbovește oleacă ; dumneavoastră aștia din sud prea sînteți din cale-afară de grăbiți ; și asta este ceva care te privește și pe'mneatale,

și ai oleacă de răbdare să asculți. Bere ? Pate mai că m-ar fi cinstit cu o vadră de bere, dară Mattie ne-a dat la amîndoi niște lapte prins și una din turtele ei de ovăz, necoaptă și jilavă ca o brazdă de iarbă. Ei, ce n-aș da să mai mîninc din colacii noștri cei gustoși din Scoția ! Și așa că ne așezarăm și începurăm să sporovăim.

— Bine ar fi să începi odată cu vestile. Rogu-te, spune-mi-le dacă ai ceva vrednic de spus, pentru că nu te pot aștepta toată noaptea aici.

— Atunci, dacă ții cu tot dinadinsul, află că ăia de la Londra sînt curat zăluzi de trebșoara de aicea din nord.

— Curat zăluzi ! Cum adică ?

— Ei, smintiți de tot, — buni de legat — un talmeș-balmeș — curat zănatici — l-a încălecat dracul pe Jack Webster. Hm ! zise Andrew, privindu-mă cu foarte mult tilc ; numai că toată tevatura vine de la geamantanul omului ăla.

— Al cui geamantan ? Ce vrei să zici ?

— Ei, al ăluia, al lui Morris, care zicea că l-a pierdut colea ; dară dacă nu-i treaba măriei-tale, nici a mea nu este. Și nu se cade să mă apuce noaptea degeaba.

Ca și cum ar fi fost apucat dintr-o dată de o poftă nestăvilită de lucru, Andrew începu să sape de zor.

Așa cum prevăzuse șiretul vulpoi, curiozitatea mi se trezise ; nevoind totuși să arăt pe față, prin întrebări directe, că această afacere mă interesează în chip deosebit, am stat și l-am așteptat pînă cînd, îmboldit de pofta birfelii, să catadicsească a-și relua povestirea. Andrew săpa vajnic, aruncînd din cînd în cînd cîte o vorbă, care nu avea nici o legătură cu știrile aduse de domnul Macready ; eu stăteam și ascultam, blestemîndu-l în gînd și totodată dorind să văd pînă cînd împotrivirea lui încă-păînată îi va înfrîna pofta de a vorbi despre o afacere care fără doar și poate că îl rîciia.

— Eu sap acum la sparangă și am să semăn niște fasole ologă ; au să aibă nevoie de ele să le mînince

cu carne de porc, îi vedea — fi-le-ar de bine ! Bun gunoi mi-a mai dat și logofătul ! Ar fi trebuit să fie paie de grâu, sau măcar de ovăz, că vrejurile de mazăre sînt tot așa de bune ca pietrele. Dară picherul își face de cap pe la grajd și de bună seamă că a vîndut gunoiul ăl bun. Apoi, oricum nu se cade că pierdem seara asta de sîmbătă, că timpul s-a stricat de tot. Dacă din șapte zile una-i frumoasă, fii sigur să tocmai într-o duminică nu are să cadă. Apoi, eu nu zic că nu se îndreaptă, dacă așa vrea Domnul, pînă luni dimineța, și ce folos am să-mi rup spinarea muncind ? Eu cred că mă voi duce acasă, căci uite că sună stingerea, cum zic ei la toaca ceea a lor.

Zicînd și făcînd, apucă mînerul hîrlețului cu amîndouă mîinile și îl înfipse în șanțul pe care îl săpase, privindu-mă de sus, ca omul care deține știri de preț, pe care le poate dezvălui sau nu, după cum are chef ; își trase în jos mînele cămășii și păși încet spre haina lui, care era așezată cu grijă pe o bancă din apropiere.

„Trebuie să-mi ispășesc pedeapsa că i-am tăiat vorba acestui panglicar obositor, mă gîndii eu, și să aflu știrile în condițiile puse de el.“ Apoi, cu glas tare, îi vorbi :

— Pînă la urmă, Andrew, spune-mi și mie ce-i cu știrile acelea pe care ți le-a adus de la Londra ruda dumitale, negustorul ambulant ?

— Măria-ta vorbește de coropcar ? mă întrebă Andrew. Oricum le-ai zice, oamenii ăștia sînt de mare folos aici la țară, în Northumberland, unde nu prea avem țirguři. La noi, în Scoția, e almintrelea. Iacă, în ținutul Fife, de la Culross pînă la Nuikul de răsărit, e tocmai ca la oraș, de la un capăt la altul. Sînt atîtea țirguri înșirate, unul după celălalt, ca ceapa pe funie, cu ulița mare la mijloc, cu tarabele și dughenele lor, cu casele de piațră și de lut, mai toate cu trepte pe dinafară. Kirkcaldy, cel mai mîndru, este mai lung decît orice oraș din Anglia.

— Sînt incredințat că totul e foarte frumos și minunat, dar vorbeai mai adineauri despre niște știri de la Londra, Andrew.

— Da, răspunse Andrew, dară credeam că măria-ta nu vrea să audă de ele ; cu toate astea (urmă el cu un rînjit uricios), Pate Macready zice că sînt foarte încurcați acolo în Parlament, din pricina acestei prădăciuni împotriva domnului Morris, sau cum i-o fi mai zicînd.

— În Parlament, Andrew ? Cum de a ajuns să se vorbească acolo despre treaba aceasta ?

— Asta i-am zis și eu lui Pate ; dacă vrea măria-ta, îi repet chiar cuvintele mele ; n-am de ce să te mint. „Pate, zisei eu, ce-au avut lorzii și domnii din Londra de împărțit cu ăla și cu valiza lui ? Cînd aveam un Parlament scoțian, Pate, zic eu (și dracul să le sucească gîtul celor care ni l-au luat !), se așezau liniștiți și făceau legi pentru întreaga țară și pentru tot regatul, și nicio-dată nu-și băgau bărbile și nasul în lucruri care îl priveau pe judecătorul ținutului ; dară acuma, zisei, dacă o precupeată ar smulge din cap tichia vecinului, — hait ! i-ar duce pe amîndoi în Parlamentul de la Londra“ Zisei : „Iacă un lucru tot atît de prostesc ca și cel făcut de bătrînul nostru lord zănatec de aicea, cu nătărăii lui de feciori, cu picherii și copoii lui, cu turma lui de cai și cornurile de vînătoare, călărind cît îi ziulica de lungă după niscaiva lighioane. Și cînd au prins lighioana, hop ! Că nu trage nici patru ocale.“

— Vorbești ca din carte, Andrew, zisei, vrînd să-l îmbunenez, ca să ajungă odată la miezul știrilor lui ; dar ce a zis Pate ?

— Aa ! zise el, la ce poți să te aștepti de la niște mîncători de budincă, cum sînt englezii ? Cît despre prădăciune, iacă așa : cînd erau ei în toiul sfezii, de o parte Whigii și de alta Toryi, și se huleau de mama focului, iacă se ridică unul cu mîncărime de limbă și zice că în nordul Angliei toți ar fi iacobiți get-beget (și, între noi

fie zis, poate că avea dreptate). și că duc război aproape pe față, și că o ștafetă a regelui ar fi fost oprită și jefuită la drumul mare, și că un nobil din Northumberland a fost amestecat în treaba asta — și că l-au prădat pe om de mult aur și multe hirtii de preț, și că omul n-a găsit dreptatea scrisă în lege, fiindcă primul judecător de pace la care s-a dus omul de a fost jefuit bea și chefuia cu cei doi netrebnici, care au fost făptașii — cu cine alții decît cu ei ? Și judele a luat de bună mărturia unuia pentru purtarea ăluilalt, și i-a scos basma curată, și bietul om de treabă, după ce și-a pierdut gologanii, a fost nevoit să părăsească ținutul, de frică să n-o pată mai rău.

— Crezi că poate să fie adevărat ? îl întrebai eu.

— Pate jură că este tot atît de adevărat pe cît este de bună măsura lui de un cot (și așa și este, lipsește doar un gref, ca să se potrivească cu măsura englezească). Și după ce ăla își goli traista, începură toți să strige, să ceară nume și iată că iese la iveală numele lui Morris, și al unchiului 'mneatale și al judeului Inglewood, și al altora pe lingă ei (privind șiret la mine) și apoi se ridică alt pui de zmeu, din partea ailaltă, zicînd că nu se poate să învinuiască ei pe cel mai de treabă gentleman din țară, numai pe baza jurămîntului unui mișel de teapa aceluia, pentru că, zice, Morris ăla a fost măturat din armată fiindcă a dat bir cu fugiții în Flandra ; și a zis el, pe-semne, că toată povestea a fost pusă la cale de ministru și de el, înainte chiar s-o pornească de la Londra, și că, dacă s-ar scoate mandat de percheziție, el crede că banii s-ar găsi pe lingă vreo poartă a palatului regal St. James. Bine... Și iacă mi-l înhață pe Morris și-l pune să aducă mărturie la ei la bară, cum îi zic ei. — să vadă ce are omul de spus ; dar ăia de erau împotriva lui așa mi l-au luat în târbacă, cu fuga lui și cu tot răul ce l-a gîndit sau l-a făptuit în toată viața lui de pînă atuncea, că Pate zice că parcă era mai mult mort decît viu ; dară

n-au putut scoate nici un cuvînt pe înţeles de la el, cu toată zarva şi tevatura ce-o făceau. Trebuie că e un ton-tălău molatec, cu un cap care nu face nici cît o ceapă degerată. Cît despre Andrew Fairservice, să ştie măriata că toată droaia lor nu l-ar putea opri să zică ce are pe suflet.

— Şi cum s-a sfîrşit, Andrew ? A aflat cumva prietenul dumitale ?

— Păi sigur că a aflat ; că vadul lui pe aici e, şi Pate a mai zăbovit cam o săptămînă sau mai bine, pentru că ştia că muşterii lui vor fi tare bucuroşi de ştirile astea. S-a spulberat tot, ca pleava în vînt. Cel ce a început povestea şi-a luat vorba înapoi şi a zis că, deşi crede că omul a fost jefuit, poate că s-a înşelat asupra amănuntelor. Atunci, s-a ridicat ălălalt şi a zis că lui nu-i pasă dacă Morris a fost prădat ori ba, numai să nu împrăsteie cu noroi cîntea şi bunul nume al unui gentleman, mai ales din nordul Angliei ; căci, zicea el în faţa lor, şi el e din nord şi-i pasă mult de ce zice lumea. Asta cheamă ei dezbatere ; o lasă unu mai moale, apoi ălălalt o mai lasă şi el, pînă la urmă se au ca fraţii. Bine... şi după ce în Parlamentul Comunelor¹ l-au sucit şi l-au răsucit pe Morris cu prădăciunea ce-a suferit-o pînă li s-a urît, a trebuit şi Parlamentul Lorzilor să-şi spună şi el păsul. În sărăcanul nostru Parlament scoţian dinainte, şedeau toţi împreună unul lîngă altul şi nu aveau nevoie să asculte aceleaşi parascovenii de două ori. Dară înălţimile lor au purces cu sîrg la lucru de parcă ar fi fost ceva nou-nouţ. Şi a mai venit vorba despre unu Campbell, care cică ar fi fost şi el mult-puţin amestecat în prădăciune, că avea o carte de la ducele de Argyle, ca un atestat că om de treabă era. Asta l-a făcut pe MacCallum More să se facă foc şi pară de mîine, cum era şi drept ; s-a ridicat cît ai clipi şi le-a strigat să ia seama că n-a

¹ Camera Comunelor, care împreună cu Camera Lorzilor alcătuiesc Parlamentul englez (n.t.).

fost niciodată vreun Campbell care să nu fie ager, înțelept, viteaz și vrednic de încredere, întocmai ca sir John Graham din vechime. Acuma, dacă măria-ta e sigură că n-are în vine nici o picătură din sîngele neamului Campbell, cum n-am nici eu, pe cît știu, din moși-strămoși, sau din cîte mi-au povestit alții, îți voi spune eu ce gîndesc despre asta.

— Poți fi sigur că n-am nici o legătură de rubedenie cu nici un domn care poartă acest nume.

— Păi atunci putem sta de vorbă în tihnă. Printre Campbelli sînt și oameni buni și oameni răi, ca și în orice neam. Dară acest MacCallum More are trecere și cinste mare pe la toți domnii și mărimile din Londra ; căci nu se poate zice cu siguranță dacă ține cu unul sau cu altul din partide, așa că nici dracul nu îndrăznește să se certe cu dînsul ; așa că s-au pus de au votat că povestea lui Morris a fost o calomnie sfruntată, cum îi zic ei, — și, dacă nu și-ar fi luat cîmpii, s-ar fi aerisit nițel la stilp pentru mărturie strîmbă.

Zicînd acestea, cinstitul Andrew își strînse țărushi, hîrlețul și săpăliga și le aruncă într-o roabă, pe îndelete, ca să-mi dea răgaz să-i mai pun vreo întrebare, care mi-ar mai trece prin minte, înainte ca el să ducă sculele la magazie, ca să se odihnească în ziua următoare. Găsii cu cale să nu tărăgănesc vorba, ca să nu dau de bănuît acestui om care își bagă nasul unde nu-i fierbe oala că aș avea alte pricini pentru tăcerea mea decît cele adevărate.

— Aș vrea și eu să văd pe acest neam al dumitale, Andrew, și să aud știrile chiar din gura lui. Ai auzit, de bună seamă, că am avut puțintel necaz din pricina neobrazării acestui Morris (Andrew rînji în semn de înțelegere) și aș dori să-l văd pe vărul dumitale, negustorul, să-l întreb unele amănunte despre cele ce a auzit la Londra, dacă s-ar putea face aceasta fără prea multă greutate.

— Nimica mai ușor, zise Andrew. Nu am decît să-i dau să înțeleagă vărului că ai nevoie de o pereche, două de ciorapi și ar veni aicea mîncînd pămîntul.

— Da, asigură-l că-i voi fi mușteriu ; și fiindcă noaptea este, după cum zici, blîndă și senină, mă voi plimba prin grădină, pînă cînd va veni el. În curînd luna se va ridica peste dealuri. Poți să-l aduci la porțița din spate, căci eu mă voi desfăta în acest timp, privind tufișurile și frunzișul în bătaia rece și strălucitoare a lunii.

— Foarte bine, foarte bine, așa zic și eu ; o varză sau o conopidă arată așa de mîndră la lumina lunii, de parcă ar fi o doamnă împodobită cu nestemate.

Zicînd acestea, Andrew Fairservice o luă din loc, plin de fericire. Avea de umblat vreo două mile, o trudă pe care o îndeplinea cu cea mai mare plăcere, pentru a face rost rudei sale de un mușteriu care să-i cumpere ceva marfă, deși această rudă nu ar fi dat nici șase penny ca să-l cîntească cu o halbă de bere. „Bunăvoința unui englez s-ar fi arătat tocmai invers“, gîndeam eu, în timp ce păseam pe aleile catifelate, mărginite cu garduri vii, înalte, de tisă și de ilice, ce brăzdau vechea grădină de la Osbaldistone Hall.

Plimbîndu-mă încoace și încolo, îmi ridicai firește ochii la ferestrele vechii biblioteci ; erau mici și multe și se înșiruiau de-a lungul catului, al doilea în partea castelului pe care o vedeam acum. Se zărea lumină la ferestre. Nu eram mirat de aceasta, pentru că știam că domnișoara Vernon își petrecea deseori serile în bibliotecă ; bunul-simț mă îndemna să-mi pun frîu dorințelor și n-am căutat niciodată să-i țin de urît la o oră la care, după cum știam, tot restul familiei era ocupat cu îndeletnicirea-i de fiecare seară și cînd, prin urmare, orice întrevvedere ar fi fost numai în *tête-à-tête*. Diminețile ni le petreceam de obicei citind împreună în camera aceea ; dar adeseori se întîmpla ca unul sau altul din

verii noștri să intre ca să caute vreun hrisov vechi, de pergament poleit și ilustrat de mină în culori, care să poată fi preschimbat în vreo unealtă de pescuit, sau ca să ne povestească despre vreun plan de vinătoare, sau numai pentru că nu știa ce altceva să facă. Pe scurt, dimineța, biblioteca era un soi de încăpere comună, unde puteau să se întâlnească bărbații și femeile ca pe un teren neutru. Seară, era cu totul altfel ; fiind crescut într-o țară unde se prețuiește sau, mai bine zis, se prețuia pe atunci în mare măsură *la bienséance*¹, eram dator să gîndesc eu pentru domnișoara Vernon, în ceea ce privește acele reguli de cuviință, la care cunoștințele ei în ale vieții nu-i dădeau prilejul să gîndească singură. O făcui deci să înțeleagă, cu toată delicatețea de care eram în stare, că, în cazul în care trebuia să facem lecții împreună seara, se cuvenea să mai fie și a treia persoană de față.

Domnișoara Vernon rîse mai întîi, apoi obrazii i se înroșiră și se arătă gata să se supere ; dar, stăpînindu-se deodată, îmi zise :

— Cred că ai mare dreptate ; cînd voi vroi să fiu un școlar deosebit de sîrguitor, o voi mitui pe bătrîna Marta cu o ceașcă de ceai, ca să stea cu mine și să-mi slujească de paravan.

Marta, bătrîna menajeră, avea aceleași gusturi ca și restul familiei din castelul Osbaldistone. Un țoi, sau o stacană i-ar fi plăcut cu mult mai mult decît tot ceaiul din China. Totuși, ceaiul fiind pe atunci o băutură care se obișnuia numai în societatea înaltă, Marta era măgulită cînd era poftită să-l guste și ea ; cu ajutorul unei mari cantități de zahăr și cu multe cuvinte tot atît de dulci, și cu un belșug de piine prăjită cu unt, se lăsa înduplecată uneori să ne țină de urît. Dealtfel, după căderea nopții, aproape toți slujitorii se fereau de bibliotecă, pentru că le intrase în cap credința că prin partea

¹ Buna-cuviință (fr.) (n.t.).

aceea a casei umblau stafiile. Cei mai temători dintre ei văzuseră năluci și auziseră zgomote ciudate, atunci când toată partea cealaltă a casei era liniștită. Chiar și boierii cei tineri nu simțeau nici un fel de plăcere să pătrundă în această incintă înspăimântătoare, după căderea nopții, decît la mare nevoie.

Faptul că biblioteca fusese odată sălașul ales al lui Rashleigh, faptul că o ușă ascunsă într-unul din pereți o lega de camera singuratică și îndepărtată, pe care și-o alesese el, măsura mai curînd decît micșora spaima pe care o aveau cei din casă de temuta bibliotecă din Osbaldistone Hall. Cunoștințele lui amănunțite despre ceea ce se petrecea în lume, cunoașterea lui adîncă a științelor de tot felul, cîteva experiențe de fizică de care făcea caz din cînd în cînd, erau, într-o casă atît de ignorantă și bigotă, socotite ca pricini vrednice de a-l crede înzestrat cu puteri asupra lumii spiritelor. El pricepea greaca, latina și ebraica ; deci, după vorba și gîndul fratelui său Wilfred, „nu avea să se teamă nici de moroi, nici de strigoi, nici de dracul sau de umbra lui“. Totuși, slujitorii stăruiau în a spune că l-ar fi auzit vorbind cu cineva în bibliotecă, în timp ce tot restul familiei se dusesse la culcare ; că își petrecuse noaptea pîndind nălucile și dormind dimineața în patul lui, în loc să se ție după copoi, ca un adevărat Osbaldistone.

Toate aceste zvonuri fără rost le prinsei din subînțeleșuri și fraze încîlcite, pe care eram lăsat să le tălmăcesc singur ; și bineînțeles că îmi bătui joc de ele. Dar singurătatea adîncă de care avea parte în fiecare noapte, după stingere, această încăpere cu prost renume era încă o pricină pentru a nu impune prezența mea domnișoarei Vernon, cînd avea plăcerea să stea acolo seara.

Ca să reiau firul povestirii mele de unde l-am lăsat, nu m-am mirat cînd am văzut o licărire de lumină la ferestrele bibliotecii ; am fost însă oarecum izbit cînd am zărit limpede umbrele a două persoane trecînd și

acoperind lumina primului geam, întunecînd pentru o clipă fereastra. Îmi zisei că trebuie să fie bătrîna Marta, pe care Diana o îmbiase să-i ție de urît în seara aceasta, sau poate că m-am înșelat și am luat umbra Dianei drept a doua persoană. Ba nu, pe Dumnezeuul meu ! apar și la cel de al doilea geam, — două persoane care se deslușesc limpede ; acum iar s-au pierdut ; se văd și la cel de al treilea, — acum la al patrulea ; erau umbrele întunecate, dar distincte a două persoane care treceau de-a lungul încăperii, între ferestre și lumini. Cine putea fi tovarășul Dianei ? Umbrele au mai trecut încă de două ori între luminile dinăuntru și ferestre, ca și cum ar fi vrut să mă asigure că nu mă înșelasem ; după aceea, luminile s-au stins și, bineînțeles, nu s-a mai văzut nici o umbră.

Oricît de mărunță a fost această întîmplare, ea mi-a frămîntat mintea timp îndelungat. Nu îmi îngăduiam să cred că prietenia mea pentru domnișoara Vernon era numai egoism curat ; totuși, e de necrezut cîtă supărare simțeam la gîndul că ea primea pe altcineva pentru o întrevvedere tainică, la o oră și într-un loc unde, de dragul ei, îmi dădusem atîta osteneală să-i arăt că nu se cuvenea să ne întîlnim.

„Ce fată prostuță, neastîmpărată și de neîndreptat ! îmi zisei eu în gînd. Îți risipești degeaba sfaturile bune și delicatețea cu ea. Am fost înșelat de simplitatea purtării ei, pe care cred că o adoptă așa cum ar adopta o pălărie de paie la modă, numai pentru a face pe grozava. Cu toată înțelepciunea ei neobișnuită, socot că tovarășia cîtorva caraghioși, cu care să joace cărți sau altceva, i-ar face mai multă plăcere decît dacă însuși Ariosto ar învia din morți.“

Acest gînd îmi veni în minte cu atît mai virtos cu cît tocmai în seara aceea îmi luasem inima în dinți ca să-i arăt Dianei tălmăcirea pe care o făcusem din primele cărți ale lui Ariosto, și o rugasem să o poștească pe Marta la o ceașcă de ceai în bibliotecă, propunere cu care dom-

nișoara Vernon nu se învoise, scornind o scuză pe care o găsisem cam ușuratică.

N-am avut timp să mă gândesc prea mult la acest subiect neplăcut, căci poarta din dos a grădinii se deschise și Andrew împreună cu compatriotul său, acesta încovoiat sub o povară, apărură pe alea scaldată de lună și îmi abătură gândurile.

Văzui că domnul Macready, după cum mă așteptam, era un scoțian vinjos, iscusit, isteț, și, atît prin meserie, cît și din gust propriu, un om căruia îi plăcea să adune știri. El mi-a făcut o descriere limpede a celor petrecute în Camera Comunelor și în Camera Lorzilor cu privire la afacerea Morris. Această afacere părea să fi fost adusă în discuție de către amîndouă partidele pentru a pipăi pulsul Parlamentului. De asemenea, se părea că, așa cum aflasem indirect de la Andrew, ministerul se dovedise prea slab pentru a susține o afacere în care se ponegrea bunul nume al unor oameni de seamă și supuși, pe temeiul spuselor unui ins cu un renume atît de șubred ca al lui Morris, care, pe deasupra, povestea faptele într-un fel încîlcit și nesigur. Macready a putut chiar să-mi dea o gazetă, rareori răspîdită în afara Capitalei, în care se reda miezul dezbaterilor ; de asemenea o dare de seamă asupra discursului ducelui de Argyle, tipărită pe o singură parte a unei foi mari de hîrtie și din care cumpărase mai multe exemplare, deoarece, zicea el, avea să fie o marfă de preț în partea de miazănoapte a rîului Tweed. În gazetă era o relatare sumară plină de spații albe și de asteriscuri, care nu mă deslușea mai bine decît cele povestite de scoțian ; ducele, în discursul său vioi și elocvent, își ridica în slavă țara, familia și clanul și își aducea sie însuși cîteva laude, la fel de sincere poate, deși mai puțin înflăcărate, dar pe care acest prilej fericit i le îngăduia. Nu am putut afla dacă bunul meu nume fusese de-a dreptul atacat, dar am constatat că onoarea familiei unchiului meu fusese atinsă, deoarece acel Camp-

bell, arătat de Morris ca fiind jefuitorul cel mai vajnic dintre cei doi care îl încoșiseră, ar fi izbutit să obțină eliberarea unui domn Osbaldistone, depunând mărturie în sprijinul său și în înțelegere cu judele. Aici, povestea lui Morris se potrivea cu bănuielile mele, îndreptate împotriva lui Campbell încă din clipa în care îl văzusem sosind la judele Inglewood. Mai degrabă necăjit și tulburat de această poveste neobișnuită, mă despărții de cei doi scoțieni, după ce am cumpărat câte ceva de la Macready și i-am făcut lui Fairservice o mică cinste; mă retrăsei în camera mea pentru a cugeta la ceea ce ar trebui să fac ca să-mi apăr bunul meu nume, batjocorit astfel în public.

CAPITOLUL XV

De unde vii și cine ești ?

MILTON

După ce am petrecut o noapte fără somn, gîndindu-mă la știrile pe care le promisem, mai întîi am înclinat să cred că trebuia să mă întorc cît mai repede la Londra ca să risipesc, prin prezența mea, defăimarea răspîdită pe seama mea. Am șovăit însă să iau această hotărîre, amintindu-mi de poruncile tatălui meu, care era de neînduplecat în tot ceea ce privea familia lui. Cu experiența lui îndelungată, el putea, desigur, să mă îndrume în ceea ce trebuia să fac, iar prin cunoștințele pe care le avea printre cei mai de seamă Whigi, pe atunci la putere, ar fi putut obține ca apărarea mea să găsească ascultare. Așa că, pînă la urma urmei, am cugetat că este mai cuminte să aștern pe hîrtie toată povestea mea și să o trimit tatălui meu ; cum prilejuri obișnuite de legătură între Osbaldistone Hall și primul oraș cu poștă se iveau arareori, mă hotărîi să merg călare pînă la oraș, care era la o depărtare de vreo zece zile, și să depun scrisoarea la poștă chiar cu mîinile mele.

Într-adevăr, începuse să mi se pară ciudat că, deși trecuseră mai multe săptămîni de la plecarea mea de acasă, nu promisem vreo scrisoare, nici de la tatăl meu și nici de la Owen, deși Rashleigh îi scrisese lui sir Hildebrand că sosise cu bine la Londra și că avusese parte de o primire călduroasă din partea unchiului său. Chiar dacă aș fi avut o vină, nu se cuvenea, după părerea mea cel puțin, ca tata să mă dea cu totul uitării ; gîndeam că, ducîndu-mă eu la oraș, aș putea găsi la poștă o scrisoare de la el, primind-o astfel mai repede. Dar, înainte de a încheia scrisoarea privind afacerea Morris, mi-am arătat nădejdea și via dorință ca tata să-mi facă cîntea de a-mi scrie cîteva rînduri, fie numai pentru a-mi da sfaturile și poruncile lui într-o chestiune destul de spi-noasă și în care cunoștințele mele despre viață nu erau industulătoare. Am socotit că ar fi în zadar să mai stărui asupra întoarcerii mele la Londra și prefăcui lipsa dorinței de a pleca într-o supunere vădită față de voința părintească, acesta fiind un motiv destul de bun, care, desigur, va fi întîmpinat cum se cuvine de către tatăl meu. Totuși, îi cerui îngăduința de a mă întoarce la Londra, cel puțin pentru un timp scurt, ca să întîmpin și să înlătur defăimările înjositoare care se răspîndiseră pe seama mea în chip public. Încheindu-și scrisoarea, în care dorința vie de a-mi răzbuna cîntea era împletită cam ciudat cu greutatea pe care o aveam de a părăsi Osbaldistone Hall, o pornii călare pînă la oraș, unde pusei scrisoarea la poștă. Cu acest prilej găsii, cu o clipă mai devreme, următoarea scrisoare de la prietenul meu, Owen :

„Dragă domnule Francis,

Am primit stimata dvs. scrisoare prin bunătatea domnului R. Osbaldistone și am luat act de cuprins. Voi da domnului R. O.* tot sprijinul ce-mi este în putință. L-am dus să vadă banca și vama. Pare un gentleman cumpătat și

așezat și are gust pentru afaceri ; **va fi prin urmare de folos** casei noastre de negoț. Aș fi dorit ca altă persoană să-și îndrepte pașii pe această cale ; dar, cum va vrea Dumnezeu ! Deoarece banii ar putea fi rari pe meleagurile acelea, sint încredințat că mă veți ierta că trimit, o dată cu aceasta, o scrisoare de credit, valabilă șase zile, asupra d-lor Hooper și Girder, din Newcastle, pentru lire 100, care, nu mă îndoiesc, va fi onorată.

Rămîn, așa cum mă leagă datoria, dragă d-le Frank, preaplecatul și supusul dvs. slujitor,

Joseph Owen

Post-scriptum — Binevoiți a confirma primirea prezentei. Îmi pare rău că am primit așa puține scrisori de la dvs. Tatăl dvs. spune că se simte bine, dar arată cam prost.“

Mă miram că în această epistolă, scrisă în forma obișnuită a bătrînului Owen, nu se pomenea nimic despre scrisoarea confidențială pe care i-o trimisesem, în scopul de a-l lămuri asupra adevăratei firi a lui Rashleigh, deși, judecînd după cum mergea poșta, era sigur că ar fi trebuit să o primească. Totuși, eu o trimisesem de la conac pe calea obișnuită și nu aveam nici o pricină să mă îndoiesc că s-ar fi rătăcit pe drum. Cum ea cuprindea lucruri de mare însemnătate, atît pentru tatăl meu, cît și pentru mine, mă așezai la o masă de la poștă și îi scrisei din nou lui Owen, rezumînd știrile de căpetenie din scrisoarea mea dinainte, și îi cerui să-mi răspundă cu poșta următoare dacă o primise cu bine. Îi confirmai de asemenea și primirea scrisorii de credit asigurîndu-l că o voi folosi, dacă voi avea nevoie de bani. Găseam într-adevăr ciudat ca tata să lase grija buzunarului meu pe seama secretarului ; dar îmi închipuiam că așa hôtărîseră întrei ei. În orice caz, Owen era un burlac destul

de bogat și avea pentru mine o deosebită dragoste, așa că nu am șovăit să încasez banii, gîndindu-mă să-i socotesc ca un mic împrumut, pe care să-l plătesc cît mai curînd cu putință, în cazul în care nu ar fi plătit mai înainte de tatăl meu ; îi arătai acestea și domnului Owen. Un negustor din acest orașel, la care mă îndrumase dirigințele poștei, îmi plăti în aur suma arătată în scrisoarea mea de credit asupra domnilor Hooper și Girder, așa că mă întorsei la Osbaldistone Hall cu mult mai bogat decît plecasem. Acest spor în punga mea nu m-a lăsat cu totul nepăsător, pentru că, desigur, aveam unele cheltuieli de făcut la Osbaldistone Hall ; văzusem cu neliniște că suma pe care cheltuielile de drum nu o micșoraseră decît cu puțin scăzuse pe nesimțite după sosirea mea acolo. Această pricină de îngrijorare era deocamdată îndepărtată. La sosirea mea la conac, aflai că Sir Hildebrand cu toți urmașii lui coborîseră pînă la cătunul numit Trinlay Knowes „să vadă“, așa cum zicea Andrew Fairservice, „cîțiva cocoși de casă zburîndu-și creierii unul altuia cu ciocul“.

— Este o desfătare cam sălbatică, Andrew ; bănuiesc că nu aveți asemenea plăceri în Scoția.

— Ba da, răspunse Andrew cu îndrăzneală ; apoi își înmuie glasul, adăugînd : Afară poate de lăsatasecului, sau cam pe atunci. Dară, la drept vorbind, nu-i mare păcat ce face lumea cu păsările astea, pentru că atîta scurmă și scarmănă curtea, că de răul lor nu-i chip să păstrezi o boabă de fasole sau de mazăre. Dară mă miră cine o fi deschis ușa aceea de la turn ; acuma cînd domnul Rashleigh este plecat, de bună seamă că nu poate să o deschidă chiar dumnealui.

Ușa turnului, de care vorbea Andrew, dădea în grădină și se afla la piciorul unei scări în spirală, care ducea la camera lui Rashleigh. După cum am mai zis, camera aceasta era așezată într-o parte izolată a casei, fiind legată de bibliotecă printr-o ușă tainică, iar de restul casei

pripr-o trecere boltită, întunecoasă și întortocheată. O cărare ierboasă, lungă și îngustă, mărginită de două garduri vii de ilice, ducea de la ușa turnului la o porțiță din zidul care înconjura grădina. Pe aceste căi de comunicație, Rashleigh, ale cărui mișcări erau foarte independente de ale celorlalți membri ai familiei, putea să părăsească conacul sau să se reîntoarcă după cum poftea, fără ca lipsa sau prezența lui să fie băgată în seamă. El fiind însă plecat, scara și ușa din turn nu mai erau întrebuințate, ceea ce făcea ca spusele lui Andrew să aibă o anumită însemnătate.

— Deseori ai văzut ușa aceea deschisă ? a fost întrebară mea.

— Nu chiar așa de des ; numai o dată sau de două ori. Gîndesc eu așa că ar putea fi preotul, părintele Vaughan, cum îi zic ei. Nici o slugă n-o prinzi umblînd pe scara aceea. Vai de capul lor de păgîni nenorociți ! Tremură de frica moroilor și a strigoilor sau a altor arătări de pe lumea ailaltă. Părintele Vaughan se crede mai grozav — dară cel ce se înalță se va smeri ! Mă prind pe ce vrei, că cel mai prost predicator, de dincolo de riul Tweed, ar putea veni de hac unui strigoi de două ori mai iute ca el, cu toată agheasma și cu toate farafasticurile lui care cică-s sfîntite. Nici nu-mi vine să cred că vorbește latina cum se cuvine, cel puțin vād că nu mă înțelege pe mine, cînd îi spun din carte numirile plantelor.

Despre părintele Vaughan, care își împărțea timpul și grija duhovnicească între Osbaldistone Hall și alte vreo șase conace ale proprietarilor catolici din vecinătate, nu am povestit pînă acuma nimica, fiindcă îl văzusem foarte puțin. Era în vîrstă de vreo șazeci de ani și, din cîte mi s-a dat să înțeleg, făcea parte dintr-o familie bună din nord ; cu un chip care te izbea și îți impunea, avînd și o ținută gravă, el se bucura de mare cinste printre catolicii din Northumberland, ca un om vrednic și drept. Totuși părintelui Vaughan nu-i lipseau cu totul însu-

șirile caracteristice ordinului din care făcea parte. Era învăluit într-o atmosferă de taină, care, pentru un protestant, mirosea a clericalism. Băstinașii (căci așa li s-ar putea zice într-adevăr) din Osbaldistone Hall îl priveau mai mult cu teamă, sau, cel puțin mai mult cu respect decît cu dragoste. Era limpede că el osîndea chefurile lor, deoarece într-o oarecare măsură acestea încetau pe timpul cît preotul locuia la conac. Chiar sir Hildebrand însuși își stăpînea oarecum apucăturile în acest timp, ceea ce avea darul de a face prezența părintelui Vaughan mai degrabă supărătoare. Avea felul de a vorbi al unui om binecrescut, insinuant și aproape lingușitor, caracteristic preoților catolici, mai ales în Anglia, unde laicul catolic, stingherit de legile penale și de canoanele sectei lui, precum și de sfaturile duhovnicului, se arată deseori reținut și aproape sfios, în tovărășia protestanților ; pe cînd preotul, căruia, chiar prin harul său, îi este dat să aibă de-a face cu persoane de toate credințele, este deschis, vioi și îngăduitor în raporturile cu oamenii, doritor de popularitate și, de obicei, îndemînat în chipul de a o căpăta.

Părintele Vaughan era îndeosebi legat de Rashleigh ; altminteri, după toate probabilitățile, nu prea ar fi putut să-și menție situația pe care o avea la Osbaldistone Hall. Cum această împrejurare nu mă făcea să caut o apropiere față de el, precum nici el nu părea să încerce a se apropia de mine, convorbirile noastre întîmplătoare se mărgineau la cuvintele de bună-cuviință. Mă gîndeam că se putea foarte bine ca părintele Vaughan să locuiască în camera lui Rashleigh, în timpul șederilor sale vremelnice la conac, și că profesiunea lui îl îndrituia să-și petreacă din cînd în cînd o parte din timp în bibliotecă. S-ar fi putut deci foarte bine întîmpla să fi fost lumînarea lui aceea care îmi atrăsese luarea-minte cu o seară mai înainte. Această mă făcu să-mi amintesc, fără voia mea, că discuțiile dintre domnișoara Vernon și preot purtau

semnele unei țaine asemănătoare celor care caracterizau convorbirile ei cu Rashleigh. Nu am auzit-o vreodată pomenind numele lui Vaughan, nici măcar în treacăt, decît cu prilejul primei noastre întîlniri, cînd ea a pomenit de bătrînul preot și de Rashleigh ca de singurii oameni din Osbaldistone Hall, în afară de dînsa, cu care se putea sta de vorbă. Deși tăcută în privința părintelui Vaughan, sosirea lui la conac îi dădea de fiecare dată domnișoarei Vernon o stare de neliniște, de îngrijorare și chiar de spaimă, care dănuia pînă ce schimbau între ei o privire sau două, plină de înțeles.

Oricare ar fi fost taina care învăluia soarta acestei fete frumoase și atrăgătoare, nu încăpea îndoială că ea era împărtășită și de părintele Vaughan; într-adevăr, se putea presupune că el era mijlocitorul care trebuia să-i înlesnească intrarea într-o mînaștire, în cazul cînd ea ar fi respins căsătoria cu oricare din verii mei — un rol care putea prea bine să îndreptățească teama vădită pe care o arăta ea la fiecare sosire a lui. În alte privințe, ei nu păreau să stea prea mult de vorbă împreună și nici măcar să-și caute tovărășia. Înțelegerea dintre ei, dacă într-adevăr exista o astfel de înțelegere, era tăcută și subînțeleasă, înrîurindu-le faptele, fără să fi fost nevoie de cuvinte. Cugetînd mai mult, îmi amintii, totuși, că o dată sau de două ori i-am surprins făcîndu-și diferite semne, care, în acel timp, bănuiam că ar fi vreo aluzie la felul în care domnișoara Vernon își îndeplinea îndatoririle religioase, știind cît de dibaci sînt preoții catolici ca, oricînd și oriunde, să-și păstreze înrîurirea ce o au asupra credincioșilor. Acum, însă, eram gata să dau acestor semne o tălmăcire mai adîncă și mai tainică. Avea el întîlniri între patru ochi cu domnișoara Vernon în bibliotecă? Iată întrebarea care îmi frămînta mintea. Dacă era așa, ce scop urmăreau? De ce alegea ea pe un apropiat al înșelătorului Rashleigh pentru a tăinui împreună?

Aceste întrebări apăsătoare îmi muneau gîndul și mă frămîntau cu atît mai mult cu cît nu aveam putința de a le dezlega. Începusem să și bănuiesc că prietenia mea pentru Diana Vernon nu era chiar atît de lipsită de interes, pe cît ar fi fost cuminte să fie. Începusem să fiu gelos pe acel bătăran bun de disprețuit Thorncliff, și să țin seama, mai mult decît îngăduiau prevederea și demnitatea simțămîntelor mele, de încercările sale prostești de a mă ațîța. Acum eram pe cale să cercetez îndeaproape și în toate amănuntele ei purtarea domnișoarei Vernon, cău-tînd în zadar să mă amăgesc singur, zicîndu-mi că doar curiozitatea mă îmboldește, ca pe un om care nu are ce face. Toate acestea, ca la Benedik cel din poveste care-și peria pălăria dimineța, erau semne că sărmanul tînăr era îndrăgostit ; în timp ce judecata mea încă nu recunoștea că mă făcusem vinovat de un atașament atît de nesăbuit, ea se aseamăna acelei călăuze nepricepute care, după ce s-a rătăcit împreună cu călătorul pe un drum greșit și fără nădejde de întoarcere, susține morțiș că nu-i cu putință să fi greșit drumul.

CAPITOLUL XVI

Se întîmplă că într-o zi, pe la nămiezi, ducîndu-mă la luntrea mea, să fiu nespus de mirat văzînd pe țărm urma unui picior de om desculț întipărit foarte limpede în nisip.

ROBINSON CRUSOE

Cu simțăminte împărțite între curiozitate și gelozie, atît unul, cît și celălalt izvorînd din împrejurarea neobișnuită în care se găsea domnișoara Vernon, mă apucau să îi observ cu atîta stăruință faptele și privirile, încît, cu toate eforturile mele de a ascunde acest fapt, el nu mai putu scăpa minții sale pătrunzătoare. Impresia că era supravegheată sau, mai bine zis, urmărită de privirile mele, părea că o tulbură, o jignește și o supără pe Diana. Uneori, părea să caute prilejul de a-și arăta nemulțumirea pentru felu-mi de a mă purta, fel pe care nu îl putea socoti decît jignitor, față de felul deschis în care îmi arătase necazurile ce o năpădiseră. Alteori, părea gata să mă dojenească. Dar, fie că nu-și putea lua inima în dinți, fie din altă pricină, ceva o împiedică să caute o lămurire. Supărarea îi trecea o dată cu vorbele de duh care le rostea și dojenile i se stingeau pe buze. Legăturile dintre noi erau ciudate ; din proprie dorință petreceam mult timp împreună ; totuși, ascunzînd simțămintele pe care le încercam unul față de celălalt, eram zuliari

sau supărați, fiecare în parte, de faptele celuiilalt. Între noi era o intimitate lipsită de încredere ; pe de o parte, o dragoste fără speranță și fără țel, precum și o curiozitate neîntemeiată și necugetată ; de cealaltă parte, tulburare și îndoială, amestecată uneori cu supărare. Totuși, cunoscînd firea omenească, sînt încredințat că această zgîndărire a pasiunilor, așa cum avea ea loc cu prilejul a mii de împrejurări interesante și supărătoare, totuși mărunte, ne făcea atît pe domnișoara Vernon, cît și pe mine, să fim neîncetaț unul în gîndul celuiilalt, și tindea ca, pînă la urmă, să mai mărească încă slăbiciunea pe care o simțeam unul față de celălalt. Dar deși în curînd descoperii cu mîndrie că prezența mea la Osbaldistone Hall îi dăduse Dianei încă o pricină pentru a nu dori să se ducă la mînăstire, nu mă puteam totuși încrede într-o afecțiune, care părea cu totul supusă tainelor ce proveneau din situația ei deosebită. Domnișoara Vernon avea un caracter mult prea călit și hotărît, pentru a îngădui ca dragostea ei față de mine să depășească simțul datoriei sau al prevederii ; îmi dădu o dovadă de aceasta într-o con-vorbire pe care o avurăm cam în vremea aceea.

Eram așezați amîndoi în bibliotecă. În timp ce domnișoara Vernon răsfoia un exemplar din *Orlando Furioso*, care îmi aparținea, o foaie scrisă de mîna zbură dintre foile cărții. Mă aplecai să o ridic, dar ea mă opri.

— Sînt versuri, zise ea, aruncînd o privire pe hirtie și despăturind-o ; dar, înainte de a începe să o citească, așteptă parcă răspunsul meu. Îmi dai voie ? Nu, nu, dacă te înroșești și începi să te bîlbîi, trebuie să trec peste sfiiciunea dumitale și să presupun că mi-ai îngăduit să o citesc.

— Nu merită să te ostenești. Este un crimpei dintr-o traducere. Draga mea domnișoară Vernon, osinda ar fi din cale-afară de nedreaptă, dacă dumneata, care înțelegi atît de bine originalul, l-ai judeca după aceste rînduri.

— Cinstitul meu prieten, răspunse Diana, dacă vrei să-mi ascuți sfatul, nu-ți încărca momeala cu prea multă umilință ; căci altfel, pun prinsoare zece contra unu, că nu te vei bucura nici măcar de o singură măgulire. Dumneata știi că eu aparțin seminției puțin populare a celor care spun adevărul, — și nici pe Apollon nu l-aș linguși, chiar de mi-ar dărui lira sa.

Ea începu să citească prima stanță, care suna cam așa :
*„De cavaleri și doamne, de lupte și dragoste cinstită,
Viteze fapte falnice, acum am să cînt.
De timpu-n care Maurii, venind din Africa cernită,
Cu Agrament ca rege, cu vijelios avînt,*

*Cu gînd de răzbunare și mînios avan,
Trecînd prin valul mării și Franța pîrjolind.
Prăpădul tras din moartea bătrînului Troian,
Și, ca să o răzbune, din depărtări venind,
Pe Carol împăratul creștin amenințînd.*

*Pe Roland nenfricatul, cînta-va-l struna mea,
Așa cum încă nimeni în cînt nu l-a slăvit ;
Cu toată judecata cea dreaptă ce-o avea,
De dragoste el însuși a fost înnebunit.“*

— Mai este încă mult, zise ea, aruncîndu-și privirea de-a lungul foii, și, întrerupînd cele mai dulci sunete pe care le poate prinde o ureche omenească, și anume versurile unui tînr poet, rostite de buzele care-i sînt cele mai dragi.

— Este mult mai mult decît se cuvine să-ți dai osteneala să citești, domnișoară Vernon, răspunsei eu, oarecum umilit, luîndu-i din mînă poezia, pe care ea nu încercă să o păstreze. Totuși, urmași eu, surghiunit așa cum sînt aici, am simțit uneori că nu aș putea să mă desfășor mai bine decît traducînd, numai pentru plăcerea mea,

te rog să crezi pe acest autor fermecător am început lucrul acum câteva luni, când mă aflu încă pe meleagurile Garonnei.

— Singura întrebare ar fi, zise cu gravitate Diana, dacă nu ți-ai putea petrece timpul într-un chip mai folositor ?

— Vrei să spui că aş putea scrie ceva original ? întrebai eu foarte măgulit. Dar, ca să-ți spun adevărul, genul meu este mai degrabă de a găsi cuvinte și rime, decît idei, și de aceea sînt fericit să le întrebuițez pe acelea pe care mi le-a pregătit Ariosto. Totuși, domnișoară Vernon, cu îmbărbătarea pe care mi-o...

— Iartă-mă, Frank, dar această îmbărbătare nu vine de la mine, ci numai de la dumneata. Nu vorbesc nici de scrieri originale, nici de traduceri, deoarece sînt încredințată că ai putea să-ți folosești timpul cu mult mai bine făcînd altceva. Ești supărat, urmă ea, și îmi pare rău că eu sînt pricina supărării.

— Nu-s supărat, desigur că nu sînt supărat, zisei eu (cu toată bunăvoința pe care o putui găsi, dar destul de slab înfățișată) ; îți sînt foarte recunoscător pentru interesul pe care mi-l arăți.

— Nu, urmă necruțătoare Diana, este și supărare și chiar un grăunte de minie în tonul stăpînit al glasului dumitale ; nu trebuie să te minii dacă îți zgîndăresc toate simțămintele, — poate că ceea ce am să-ți zic acuma te va răni și mai mult.

Îmi dădeam seama de copilăria purtării mele și de bărbăția deosebită a purtării ei ; o încredințai că nu trebuie să se teamă că m-aș plinge de critica ei, căci știam că o face cu gânduri bune.

— Ai înțeles și ai vorbit în chip cinstit, răspunse ea ; știam prea bine că duhul rău al susceptibilității poetice a zburat cînd ți-ai dres glasul, înainte de a începe să vorbești. Acuma, să fim serioși. Ai mai primit vreo veste de la tatăl dumitale ?

— Nici un singur cuvînt, răspunsei eu. Nu mi-a făcut cinstea de a-mi scrie măcar un rînd în atîtea luni de cînd locuiesc aici.

— Ciudat ! Sînteți un neam neobișnuit dumneavoastră, cutezătorii Osbaldistoni ; atunci, nici nu știi că el este plecat în Olanda spre a rîndui unele afaceri urgente, pentru care era neapărată nevoie de prezența lui acolo ?

— N-am auzit nici un cuvînt despre aceasta pînă în clipa de față.

— Și încă o noutate pentru dumneata, presupun că nu din cele mai plăcute, anume că el l-a lăsat pe Rashleigh cu puteri depline să-i conducă afacerile — pînă la întoarcerea sa !

Tresării și nu-mi putui ascunde uimirea și neliniștea.

— Ai tot dreptul să fii îngrijorat, zise domnișoara Vernon, pe un ton foarte grav. Dacă aș fi în locul dumitale, aș căuta să întîmpin și să înlătur primejdiile, care izvorăsc dintr-o rînduială atît de periculoasă.

— Cum ar fi cu putință să o fac ?

— Orice este cu putință celui stăpînit de bărbăție și dîrzenie, zise ea cu o privire ca aceea a domnițelor din timpul cavalerismului, a căror îmbărbătare dădea aleșilor inimii lor o îndoită vitejie la vreme de grea cumpănă, iar pentru cei sfioși și șovăitori, nimic nu este cu putință, deoarece așa li se pare.

— Și ce mă sfătuiești să fac, domnișoară Vernon ? o întrebai dorind, dar totodată temîndu-mă să-i aud răspunsul.

Ea se opri o clipă și apoi răspunse cu hotărîre :

— Să părăsești de îndată Osbaldistone Hall și să te întorci la Londra. Poate că și așa, urmă ea cu o voce mai blindă, ai stat aici prea mult ; vina nu este a dumitale. Fiecare clipă pe care o risipești aici va fi o crimă.

Da, o crimă ; pentru că, îți spun fățiș, dacă Rashleigh administrează mult timp afacerile tatălui dumitale, îl poți socoti de pe acuma ca un om ruinat.

— Cum este cu puțință ?

— Nu mă întreba, zise ea. Dar crede-mă cînd îți spun că vederile lui Rashleigh se întind cu mult peste dorința de a stăpîni și a mări o avere prin negoț ; el se va sluji de stăpînirea ce o are asupra veniturilor și a averii domnului Osbaldistone ca de un mijloc de a pune în mișcare planurile lui mărețe și ambițioase. Cît timp tatăl dumitale se afla în țară, așa ceva nu era cu puțință ; în timpul lipsei sale, însă, Rashleigh va avea la îndemînă multe prilejuri și, desigur, nu va șovăi să le folosească.

— Dar cum pot eu, prigonit de tatăl meu și fără nici o puțință de amestec în afacerile sale, să înlătur această primejdie numai prin simpla mea prezență la Londra ?

— Prezența aceasta, singură, poate face multe. Dreptul dumitale de a interveni face parte din dreptul de moștenire și nu poate fi înstrăinat. Vei avea, fără îndoială, sprijinul contabilului principal al tatălui dumitale, al prietenilor lui apropiați și al asociaților lui. Mai ales că planurile lui Rashleigh sînt de o natură care (se opri brusc, ca și cum se temea să spună prea multe) sînt, pe scurt, încheie ea, ca toate planurile egoiste și lipsite de scrupule, părăsite în grabă, de îndată ce acei care le nascocesc își dau seama că vicleșugul lor este descoperit și că sînt supravegheați. Deci, în limba poetului dumitale ales :

Călare ! călare ! Îndoiala e a celor ce se tem !

Un sentiment pe care nu l-am putut stăpîni m-a făcut să-i răspund :

— Ah ! Diana ! Tocmai dumneata îmi dai sfatul să părăsesc Osbaldistone Hall ? Atunci, într-adevăr, am stat aici prea mult !

Domnișoara Vernon se înroși, dar urmă cu mare hotărîre :

— Într-adevăr, îți dau sfatul nu numai să părăsești Osbaldistone Hall, dar nici să nu te mai întorci aici. Lași în urmă o singură prietenă căreia să-i pară rău — urmă ea cu un zîmbet silit — dar ea este de mult obișnuită să-și jertfească prietenii și mulțumirile pentru binele altora. În lume, vei întîlni o sută de oameni a căror prietenie va fi tot atît de sinceră și îți vor fi mai folositori — fiind mai puțin împovărați de împrejurări neprielnice — mai puțin înrîuriți de limbi rele și de vremuri anevoioase.

— Niciodată ! izbucni eu. Niciodată ! Lumea nu poate să-mi dea nimic care să înlocuiască ceea ce las în urma mea. Îi apucaî mîna și îmi apăsai buzele pe ea.

— Ți-ai ieșit din minți ! izbucni ea. Este o nebunie ! și, zbătîndu-se, căută să-și smulgă mîna din strînsoarea mea, dar nu cu atîta îndîrjire încît să izbutească, înaintea ca eu să o fi ținut cel puțin un minut. Ascultă-mă, domnule !, zise ea, stăpînește-ți această izbucnire de patimă, puțin bărbătească. Sînt hărăzită, printr-un contract solemn, să fiu mireasa lui Dumnezeu, în afară de cazul în care aş alege căsătoria cu viclenia personificată, în făptura lui Rashleigh Osbaldistone, sau cu mîrlănia în aceea a fratelui său. Sînt, prin urmare, mireasa lui Dumnezeu, sortită minăstirii încă din leagăn. Față de mine, deci, aceste libertăți sînt nelalocul lor ; ele slujesc numai ca să arate că plecarea dumitale este cu atît mai necesară, și aceasta fără întîrziere. Cu aceste cuvinte, ea se opri brusc și apoi zise, cu vocea scăzută : Părăsește-mă de îndată. Ne vom întîlni aici din nou, dar va fi pentru ultima oară.

Ochii mei urmăriră direcția privirii ei, cînd îmi vorbea ; crezui că am văzut mișcîndu-se cîcovul care acoperea ușa tainică, ce ducea din bibliotecă spre camera lui

Rashleigh. Înțelesei că eram supravegheați și aruncai o privire întrebătoare domnișoarei Vernon.

— Nu-î nimic, răspunse ea cu voce slabă ; vreun șobolan în spatele covorului.

„Mort pentru un ducat“ !¹ aș fi răspuns ; dar nu îndrăzneam să dau drumul simțămintelor mele, care se revoltau la gândul că aș fi fost iscodit într-o astfel de împrejurare. Cumințenia, ca și nevoia de a-mi stăpîni patima și de a asculta porunca reînnoită a Dianei : „părăsește-mă ! păărăsește-mă !“ veni la timp ca să împiedice o faptă necugetată. Părăsii încăperea, cu mintea tulburată și năucă, încercînd în zadar să mă liniștesc, în timp ce mă întorceam în camera mea.

O învălmășeală de gînduri mă cuprinse îndată ; ele îmi zburau în grabă prin minte, izgonîndu-se și umbrîndu-se unul pe altul, semănînd cu acele neguri care, în ținuturile muntoase, coboară în valuri întunecoase și ascund sau șterg cu totul semnele obișnuite după care călătorul se îndreaptă prin necunoscut. Gîndul întunecat și nedeslușit al primejdiei care îl pîndea pe tatăl meu, în urma uneltirilor unui om ca Rashleigh Osbaldistone, neisprăvita declarație de dragoste pe care i-o făcusem domnișoarei Vernon, greutățile fățișe ale împrejurării în care se găsea, fiind legată printr-un contract timpuriu să se jertfească, ducîndu-se la mînăstire sau acceptînd o căsătorie nepotrivită — toate acestea se amestecau în mintea mea, în timp ce judecata nu putea să mai țină seama nici de una, nici de alta, nici să le cîntărească în lumina și în înfriurirea lor adevărată. Dar, mai ales și mai presus de orice, nu înțelegeam chipul în care domnișoara Vernon primise manifestarea dragostei mele și felul șovăielnic în care îmi arăta cînd înțelegere, cînd dirzenie ; se părea că

¹ Replica lui Hamlet atunci cînd acesta îl ucide pe Polonius, care îl iscodea (n.t.).

aveam și eu un loc în inima ei, dar prea mic ca să precumpănească asupra piedicilor ce le-ar fi întâmpinat dacă ar fi recunoscut că-mi împărtășea dragostea. Privirea înfricoșată mai curînd decît uimită cu care ea urmărise mișcarea covorului de la ușa tainică arăta că se temea de o primejdie, pe care nu puteam decît să o presupun bine întemeiată, căci Diana Vernon nu prea era supusă slăbiciunilor obișnuite sexului slab și nu era deloc ființa care să se înpăimînte fără un temei drept și real. Care putea fi natura tainelor de care era înconjurată, ca de farmecele unui vrăjitor ? A tainelor care păreau a-i înrîuri tot timpul gîndurile și faptele, fără ca pricinile lor să poată fi văzute ? În cele din urmă mintea mea zăbovi asupra acestei povești misterioase bucuroasă că, în acest fel, nu trebuia să cerceteze dacă purtarea mea era sau nu cuviincioasă și prevăzătoare. Eram absorbit doar de cele ce i se întîmplau domnișoarei Vernon. Trebuie să mă hotărăsc, îmi zisei, ca înainte de a părăsi Osbaldistone Hall, să mă lămuresc asupra luminii în care va trebui să privesc, de acum înainte, pe această ființă fermecătoare, a cărei viață pare să fie împărțită între sinceritate și taină ; prima îi însuflețește cuvintele și simțămintele, iar cea de a doua răspîndește o atmosferă întunecată asupra faptelor ei.

Pe lingă interesul vădit, ațîțat de curiozitate și de dragostea plină de neliniște, mai simțeam și o puternică, deși nemărturisită și nedeslușită, doză de gelozie. În-rîurirea pe care niște ființe nevăzute o aveau asupra faptelor Dianei îmi răscolea și mai mult acest sentiment, care se ivește o dată cu dragostea, așa cum neghina răsare o dată cu grîul. Cu cît cugetam mai mult asupra firii ei, cu atît eram mai convins în sinea mea, dar împotriva dorinței mele, că ea nu ar fi îndurat nici un fel de în-grădire decît dacă aceasta ar fi purces din dragoste ;

simţeam o bănuială puternică, amară şi aţîţătoare, că aici îşi avea izvorul înrîurirea de care era ea stăpînită.

Aceste îndoieli chinuitoare mă întăreau în dorinţa de a pătrunde taina purtării domnişoarei Vernon ; şi, pentru ca încercările să-mi izbutească, am luat o hotărîre ale cărei urmări, dacă nu te-ai plictisit încă, le vei găsi descrise în capitolul următor.

•

CAPITOLUL XVII

Aud un glas ce nu-l auzi,
Zicînd la drum să plec ;

Și văd o mină ce n-o vezi,
Făcîndu-mi semn să plec.

THOMAS TICKELL

Ți-am spus mai înainte, Tresham — dacă vrei să-ți amintești — că rareori mergeam seara în bibliotecă fără încuviințarea domnișoarei Vernon și fără ca bătrîna Marta să fie de față. Era vorba doar de o învoială tacită, născocită de mine. În ultima vreme, din pricină că ițele se încurcaseră cam prea tare între noi, domnișoara Vernon și cu mine nu ne mai întâlneam niciodată în timpul serilor. Ea nu avea, prin urmare, nici o pricină de a bănuși că eu aș căuta să reiau aceste întrevederi, mai ales fără o înștiințare prealabilă sau fără o întîlnire stabilită de amîndoi, așa încît Marta, ca de obicei, să poată face de pază ; pe de altă parte, această măsură de prevedere era doar o chestiune de bună înțelegere și nu o regulă hotărîtă. Biblioteca mi-era deschisă, ca și celorlalți membri ai familiei, la orice oră din zi și din noapte, și nu puteam fi învinovățit că aș intra nepoftit, oricît de nevăzută și neașteptată ar fi fost ivirea mea acolo. Eram puternic încredințat că în această încăpere, domnișoara Vernon primea din cînd în

cînd pe Vaughan, sau pe altcineva, de ale cărui păreri ținea seama în felul ei de a se purta, și îl primea anume numai în orele în care nu putea fi stînjinită. Luminile care se vedeau prin ferestrele bibliotecii la ore nepotrivite, umbrele mișcătoare pe care le zărisem chiar eu, — pașii care puteau fi urmăriți pe roua dimineții, de la ușa turnului pînă la porțița grădinii, zgomotele și arătările pe care unele slugi, dar mai ales Andrew Fairservice le băgaseră de seamă și le tălmăciseră fiecare în felul lui, toate tindeau să-mi arate că locul lor era vizitat de altcineva decît de vreunul din obișnuiții conacului. — Deoarece acest vizitator trebuia să aibă o legătură strînsă cu soarta Dianeî Vernon, nu am șovăit să întocmesc un plan pentru a descoperi cine era, întrucît înrîurirea sa putea să aibă urmări bune sau rele asupra aceleia pe care o influența. Dar mai presus de toate, deși încercam să mă conving că acesta era doar un mărunțiș fără însemnătate, voiam să știu prin ce mijloace această persoană își căpătase sau își păstra înrîurirea ce o avea asupra Dianeî, și dacă o stăpînea prin frică sau prin dragoste. Că această curiozitate zulară ocupa un loc de căpetenie în sufletul meu, reieșea din faptul că întotdeauna îmi închipuisem că purtarea domnișoarei Vernon era înrîurită de un singur om, deși, după puținul pe care îl știam, sfetnicii ei puteau fi foarte numeroși. Deși îmi repetam mereu acest lucru, mă întorceam totuși cu încăpăținare la primul meu gînd, și anume că cel care înrîurea purtarea domnișoarei Vernon era un ins de sex masculin, și, mai mult ca sigur, tînăr și frumos ; cu dorința arzătoare de a cunoaște, sau mai degrabă de a descoperi pe acest rival, mă așezai în grădină ca să aștept clipa în care luminile vor apărea la ferestrele bibliotecii.

Atît de aprigă mi-era nerăbdarea, încît îmi începui privegherea într-o seară de iulie, cu mai bine de o oră înainte de amurg, deși faptul nu se putea petrece decît

după căderea întunericului. Era într-o duminică și toate aleile erau liniștite și singurate. Un timp mă plimbai de colo pînă colo, bucurîndu-mă de răcoarea înviorătoare a serii de vară și gîndindu-mă la urmările pe care le-ar putea avea încercarea mea. Aerul proaspăt al grădinii, îmbălsămat de dulci miresme, avu obișnuita înriurire liniștitoare asupra singelui meu înfierbîntat; în acest timp, tulburarea minții mele începu să se irosească încetul cu încetul, ceea ce mă făcu să-mi pun întrebară dacă aveam vreun drept să mă amestec în tainele domnișoarei Vernon, sau în cele ale familiei unchiului meu. Ce mă privea pe mine pe cine ascundea unchiul meu în casa în care eu însumi eram îngăduit doar ca oaspete? Ce mă îndrituia să iscodesc afacerile domnișoarei Vernon, învăluite în taine care, așa cum îmi mărturisise chiar ea, nu dorea să fie cercetate?

Dragostea și îndărătnicia aveau gata răspunsul la aceste întrebări. Descoperind această taină, desigur că l-aș fi slujit pe sir Hildebrand, care poate că nu era încunoștințat de uneltirile ce se urzeau în casa lui; și mai mult încă, aș fi slujit-o pe domnișoara Vernon, a cărei fire deschisă și simplă o expunea la atîtea primejdii, și care întreținea o legătură secretă poate cu o persoană cu caracter periculos sau îndoielnic. Dacă mă băgam în sufletul ei, era cu gîndul mărinimos și dezinteresat (da, îndrăzneam să-l numesc dezinteresat) de a o călăuzi, de a o apăra și de a o protegui, împotriva vicleșugului, împotriva pizmei și mai ales împotriva sfetnicului tainic, pe care și-l alesese drept confident. Acestea erau argumentele cu care căutam să-mi îmbii, îndrăzneț, conștiința; dar ele erau ca o monedă proastă cu care conștiința era nevoită să se mulțumească; așa și făcea, căci, asemenea unui negustor arțăgos, mai degrabă primea o plată proastă decît să piardă un mușteriu bun.

Pe cînd păseam pe aleile înverzite, cumpănind aceste gînduri *pro* și *contra*, deodată mă pomenii cu Andrew Fairservice, postat ca o statuie în fața unui rînd de stupi, într-o atitudine de adîncă meditare ; cu un ochi, el vedea mișcările micilor făpturi supărătoare, care se pregăteau de culcare în căsuțele lor acoperite cu stuf, iar celălalt ochi și-l ațîntea asupra unei cărți dragi care din pricina deselor răsfoiri nu mai avea colțuri și căpătase o formă ovală ; această împrejurare, cît și tiparul și culoarea îngălbenită a volumului, îi dădea o înfățișare de prea cînstită vechime.

— Eram pe cale să mă desfăt citind *Floarea cu mi-resme dulci semănată pe gunoiul lumii* de vrednicul maestru John Quackleben, zise Andrew, închizînd cartea la ivirea mea și punîndu-și ochelarii de corn, în chip de semn, la pagina pe care o citea.

— După cîte văd, și albinele și cartea îți cheamă deopotrivă atenția, Adrew.

— Ce neam afurisit ! răspunse grădinarul. Au șase zile pe săptămînă în care pot să roiască și, totuși, oricine poate vedea că nu o fac decît duminica, împiedicînd lumea să meargă să asculte Cuvîntul. Dar astă-seară nu este nici o predică la capela Graneagain — binecuvîntat fie Domnul !

— Ai fi putut merge la biserica parohială, cum am făcut eu, Andrew, și ai fi auzit o predică din cele mai bune.

— Ciorbă lungă, ciorbă lungă ! răspunse Andrew cu un rîmjet disprețuitor, bună doar pentru ciini, să mă ierte măria-ta. Da ! fără îndoială că aș fi putut să-l ascult pe diacon, sporovăind în cămașa lui albă și pe cîntăreți zicînd din fluier ; ar fi mai curînd ca o nuntă de bodaproste, decît ca o predică. Și, pe deasupra, aș fi putut merge la vecernie ca să-l aud pe tata Docharty mormăindu-și liturghia ; mult mi-ar mai fi folosit asta !

— Docharty ? întrebai eu (acesta era numele unui preot bătrîn, irlandez mi se pare, care slujea uneori la Osbaldistone Hall). Credeam că părintele Vaughan a fost pe la conac. Ieri era aici.

— Da, răspunse Andrew, dar ne-a părăsit aseară, ca să meargă la Greystock, sau într-unul din satele acelea dinspre asfințit. E un tîmbălău grozav pe acolo, chiar acum. Sînt în fierbere ca și albinele mele, Dumnezeu să le aibă în pază ! că le asemuiesc, săracele, cu oameni ca papistașii ! Da, vezi, ăsta-i cel de al doilea roi, care a purces azi după amiază. Primul roi pornise devreme dimineața. Dar eu așa cred, că pentru astă-noapte s-or fi liniștit în știubeiele lor. Așa încît urez mării-tale noapte bună, să fie binecuvîntat și să aibă parte numai de bine.

Zicînd acestea, Andrew plecă, aruncînd din cînd în cînd cîte o privire înapoi, spre „știubeie“, așa cum numea el stupii.

Obținusem de la el, pe o cale ocolită, o știre însemnată, și anume că părintele Vaughan nu mai era la conac. Dacă s-ar ivi, deci, astă-seară o umbră la ferestrele bibliotecii, aceasta ori nu era a lui, ori el se purta într-un chip tainic, care dădea de bănuît. Am așteptat cu nerăbdare asfințitul soarelui și amurgul. De-abia începu să cadă întunericul și o licărire apăru la ferestrele bibliotecii ; se deslușea însă anevoie în lumina serii, care încă mai dănuia. Cu toate acestea, băgai de seamă prima rază cu repeziciunea cu care marinarul pe care l-ă apucat noaptea vede prima licărire depărtată a farului, care îi arăta calea. Simțămintele de îndoială și de bunăcuviință care, pînă atunci, avuseseră de luptat cu gelozia și curiozitatea, dispărură cînd mi se înfățișă prilejul de a satisface pe cele din urmă. Întrai din nou în casă, ocolind camerele locuite, cu simțămîntul unuia care vrea să păstreze taina faptelor sale, ajunsei la ușa bibliotecii, — șovăii o clipă cu mîna pe clanță, — auzii dinăuntru un

zgomot de pași înăbușiți ; deschisei ușa, și o găsi pe domnișoara Vernon singură.

Diana păru uimită, fie din pricina intrării mele neașteptate, fie dintr-altă pricină, pe care nu o puteam ghici ; dar în înfățișarea ei era o neliniște pe care nu o băgasem de seamă niciodată pînă atunci și care știam că nu poate să fie prilejuită decît de o emoție neobișnuită. Totuși, ea se stăpîni foarte repede. Atît de mare este puterea conștiinței, încît eu, cel care credeam că o surprind, tocmai eu păream cel surprins și, fără doar și poate, cel mai stînjinit dintre noi amîndoi.

— S-a întîmplat ceva ? mă întrebă domnișoara Vernon. A sosit cineva la conac ?

— După cîte știu eu, nimeni, îi răspunsei eu, destul de rușinat ; căutam numai pe *Orlando*.

— Iată-l ! zise domnișoara Vernon, arătînd spre masă.

Mutînd două-trei cărți de colo-colo, ca să ajung la aceea pe care mă făceam că o caut, mă gîndeam, ca să spun adevărat, să renunț cu cînste la această cercetare pentru care nu aveam siguranța necesară, cînd văzui o mînușă bărbătească zăcînd pe masă. Ochii mei întîlniră pe cei ai domnișoarei Vernon, care se roși toată.

— Este una din amintirile mele, zise ea șovăind și răspunzînd privirii și nu cuvintelor mele, este una din mînușile bunicului meu, cel din minunata pictură a lui Van Dyck, pe care ai admirat-o.

Ca și cînd s-ar fi gîndit că vorbele nu sînt îndeustătoare pentru a-i adevveri spusele, deschise sertarul unei mese mari de stejar și, scoțînd încă o mînușă, o aruncă spre mine. Cînd o persoană sinceră din fire se coboară pînă la șovăială și prefăcătorie, își dă în acest scop atîta osteneală și grijă încît adeseori ascultătorul se îndoiește de adevărul vorbelor. Aruncai o privire grăbită la amîndouă mînușile și apoi răspunsei :

— Mănușile se asemănau una cu alta, fără îndoială, la croială, și la cusături ; dar nu se pot împerechea, deoarece amîndouă sînt pentru mîna dreaptă.

De supărare ea își mușcă buza și se înroși din nou și mai tare.

— Ai dreptate să mă dai de gol, răspunse ea cu amărăciune. Alți prieteni ar fi judecat, după cele spuse de mine, că nu țin să dau lămuriri despre o împrejurare care nu cere lămuriri — cel puțin pentru un străin. Dumnezeu ai judecat mai bine și m-ai făcut să simt atît joshicia vicleniei, cît și neputința mea de 'a juca rolul unei ființe fătarnice. Îți spun acum limpede că, așa cum ai băgat de seamă cu atîta iscusință, mănușa aceea nu este perechea celei pe care am scos-o acum. Ea aparține unui prieten, încă și mai scump mie decît omul pictat de Van Dyck, — un prieten de ale cărui sfaturi am fost și voi fi călăuzită, pe care-l cinstesc, pe care îl... și se opri.

Eram supărat de felul ei de a fi și-i isprăvii fraza în felul meu :

— Pe care îl iubesc, ar trebui să spui, domnișoară Vernon.

— Și chiar dacă aș spune-o, răspunse ea cu mîndrie, cine este acela care să-mi ceară socoteală pentru dragostea mea ?

— Eu nu, domnișoară Vernon, în nici un caz. Te rog să nu mă crezi vinovat de atîta îndrăzneală. Dar, urmai eu cu oarecare oțărîre, căci eram și eu ațîțat 'la rîndul meu, sper că vei ierta unui prieten, căruia pari înclinată să-i retragi acest nume, de a observa...

— Nu observa nimic, domnule, îmi luă ea vorba cu tărie, afară doar de faptul că nu vreau să fiu nici descusută, și nici să mi se pună cuvîntul la îndoială. Nu este nimeni pe lume care să fie îndrituit a mă cerceta sau judeca ; și dacă ai ales această oră nepotrivită ca să vii aici în scopul de a mă iscodi, prietenia sau interesul pe

care susții că mi-l porți este o scuză săracă pentru curiozitatea dumitale necuviincioasă.

— Vei scăpa îndată de prezența mea, zisei eu, cu o mândrie egală cu a ei, căci firea mea nu a putut niciodată să se plece, chiar în acele cazuri în care simțămintele îmi erau în joc. Vei scăpa îndată de prezența mea. Mă trezesc dintr-un vis plăcut, dar foarte înșelător...

Ajunsesem la ușa încăperii, când domnișoara Vernon, ale cărei mișcări erau uneori atît de iuți, încît păreau aproape instinctive, mi-o luă înainte, și, prinzîndu-mă de braț, mă opri, luîndu-și o înfățișare autoritară, care o făcea atît de ciudată și de atrăgătoare pentru cine îi cunoștea firea-i nevinovată și simplă.

— Stai, domnule Frank, zise ea. Nu mă vei părăsi în acest chip ; nu am atît de mulți prieteni, încît să-mi dea mîna să-i lepăd chiar pe aceia nerecunoscători și egoiști. Ascultă-mă ce-ți spun, domnule Francis Osbaldistone. Nu vei afla nimic despre această mînușă misterioasă, și pe cînd vorbea o ridică în mînă ; nimic — nu, nici o singură iotă mai mult decît ce știi deja ; dar nu voi îngădui ca ea să fie o mînușă aruncată în semn de vrajbă și de sfidare între noi. Timpul ce-l mai am de petrecut aici, zise ea, muindu-și întrucîtva vocea, trebuie să fie foarte scurt ; al dumitale trebuie să fie și mai scurt. Trebuie să ne despărțim curînd, fără ca să ne mai întîlnim vreodată ; așa încît să nu ne certăm ; să nu lăsăm necazurile să ne amărască puținele ceasuri pe care le mai avem de petrecut împreună în viața aceasta.

Nu știu, Tresham, prin ce vrajă această ființă incîntătoare avea atîta stăpînire asupra firii mele, pe care eu însumi de multe ori nu mi-o pot stăpîni. Cînd intrasem în bibliotecă, fusesem hotărît să cer domnișoarei Vernon toate lămuririle. Descoperii că ea mă respinsese și mă sfidase cu minie, recunoscînd pe față că prețuia mai mult

pe rivalul meu ; căci ce alt înțeles aş fi putut da eu aprecierii pe care o arăta chiar ea pentru misteriosul ei confident ? Şi totuşi, pe cînd mă pregăteam să părăsesc încăperea şi s-o rup cu ea pentru totdeauna, a fost de ajuns doar să-şi schimbe privirea şi tonul, trecînd de la supărarea stîrnită de mîndrie la un despotism binevoitor şi şăgalnic, umbrit de o duioşie gravă, ca să mă aducă înapoi la scaunul meu, ca pe un vasal supus anevoioaselor condiții impuse de ea.

— La ce foloseşte aceasta ? zisei eu, pe cînd mă aşezam. La ce foloseşte aceasta, domnişoară Vernon ? De ce aş fi eu martor la încurcături, în care nu pot da nici un ajutor, şi la taine care-ţi aduc supărare dacă încerc numai să le pătrund ? Cu toată lipsa dumitale de cunoştinţe în ale vieţii, trebuie să-ţi dai seama că o femeie tînără şi frumoasă nu poate avea decît un singur prieten. Eu aş fi gelos chiar pe un prieten, dacă acesta ar împărtăşi o taină cu a treia persoană, necunoscută şi ascunsă mie ; dar pe *dumneata*, domnişoară Vernon...

— Eşti desigur gelos, la toate modurile şi timpurile în care se manifestă această patimă plăcută ! Dar, bunul meu prieten, în tot acest timp, nu ai spus decît nişte vorbe de clacă, pe care prostănacii le iau din piese de teatru şi din romane şi le repetă atîta încît încep să aibă o înrîurire puternică asupra minţii lor. Sînt băieţi şi fete care flecăresc astfel pînă se îndrăgostesc, iar cînd dragostea lor e pe cale să adoarmă, flecăresc şi se aţîţă pînă cînd devin geloşi. Dar, *dumneata* şi cu mine, Frank, sîntem fiinţe cugetătoare şi nu avem nici nerozia şi nici timpul ca să pălăvrăgim pînă să ajungem la altă legătură între noi decît aceea de prietenie simplă, cinstită şi dezinteresată... Orice altă legătură ne este tot atît de străină, ca şi cum eu aş fi bărbat sau *dumneata* femeie. Ca să dau adevărul pe faţă, urmă ea după ce şovăi o clipă, deşi fac cinste sexului meu, roşind de felul deschis în

care înfățișez lucrurile, noi nu ne putem căsători, chiar dacă am vrea și nu ar trebui să ne căsătorim, chiar dacă am putea.

Și este adevărat, Tresham, că se roși ca un îngeraș cînd îmi făcu această destăinuire. Eram cît pe-acî să combat amîndouă alternativele ei, uitînd cu totul bănuielile pe care mi le întărisem în cursul serii, cînd ea urmă cu o dîrzenie rece, care se apropia chiar de asprime :

— Ceea ce spun este adevărul gol-goluț, care nu vreau să fie discutat sau cercetat. Sîntem deci prieteni, domnule Osbaldistone, nu este așa ? Îmi întinse mîna și, luînd-o pe a mea, urmă : Și nu sîntem altceva nimic unul pentru altul, nici acum, nici de acum înainte, decît prieteni.

Dădu drumul mîinii mele, iar eu îmi lăsai mîna să cadă și îmi plecai capul, *supraîncărcat*, cum ar zice Spencer, de amestecul de bunătate și dîrzenie în felul ei de a se purta. Se grăbi apoi să schimbe vorba.

— Uite o scrisoare, zise ea, adresată dumatăle, domnule Osbaldistone, limpede și lămurit ; dar, cu toată prevederea persoanei care a scris-o și a adresat-o, poate că nu ar fi ajuns niciodată în mîinile dumatăle, dacă n-ar fi nimerit la un anumit Pacolet, unul din piticii mei fermecați, pe care, ca toate domnițele nefericite din basme, îl țîn tainic în slujba mea.

Deschisei scrisoarea și aruncaî o privire asupra cuprinsului ei — foaia neîmpăturită îmi scăpă din mîini și izbucnii, fără vrerea mea : „Doamne-Dumnezeule ! Nerozia și neascultarea mea l-au ruinat pe tata !“

Domnișoara Vernon se ridică și mă privi cu o adevărată și prietenească îngrijorare.

— Te-ai îngălbenit ! Îți este rău ! Să-ți aduc un pahar cu apă ? Fii bărbat, domnule Osbaldistone, nu te prăpădi cu firea. Tatăl dumatăle — nu cumva nu mai este în viață ?

— Trăiește, zisei eu, mulțumesc lui Dumnezeu !
Dar în ce necazuri și cu ce greutate...

— Dacă aceasta-i totul, nu-ți pierde nădejdea. Pot citi această scrisoare ? zise ea, ridicînd-o.

Încuviințai atît de năuc, încît abia știam ce spun. Ea o citi cu multă luare-aminte.

— Cine este acest domn Tresham, care iscălește scrisoarea ?

— Asociatul tatălui meu (bunul tău tată, Will), dar el nu prea obișnuiește să se amestece personal în afacerile casei de negoț.

— El pomeniște aici, zise domnișoara Vernon, și de alte diferite scrisori trimise dumitale mai înainte.

— Nu am primit nici una din ele, răspunsei eu.

— Se pare, urmă ea, că Rashleigh, care a pus deplină stăpînire pe administrarea afacerilor, în timpul plecării tatălui dumitale în Olanda, a părăsit de cîtva timp Londra ca să se ducă în Scoția, cu sume mari de bani, în numerar și în hîrtii de valoare, pentru a plăti niște datorii mari pe care tatăl dumitale le avea acolo și că de atunci nu se mai știe nimic de el.

— Din păcate, este prea adevărat.

— Și a fost trimis, urmă ea, uitîndu-se la scrisoare — un șef contabil, sau așa ceva, Oweson, Owen — la Glasgow, ca să încerce să-l găsească pe Rashleigh, iar dumneata ești rugat să te duci de îndată în acel oraș și să-l ajuți în cercetările lui.

— Chiar așa este, și trebuie să plec îndată.

— Mai stai măcar o clipă, zise domnișoara Vernon. Mie mi se pare că lucrul cel mai neplăcut care poate ieși de aici ar fi pierderea unei anumite sume de bani ; poate aceasta să pricinuiască lacrimile din ochii dumitale ? Mi-ar fi rușine, domnule Osbaldistone !

— Mă nedreptățești, domnișoară Vernon ! răspunsei eu. Nu deplîng paguba, ci înrîurirea pe care știu că paguba o va avea asupra stării sufletești a tatălui meu, asupra

sănătății sale, el care ține creditul negustoresc pe aceeași treaptă cu cinstea ; dacă ar fi declarat falit, aceasta l-ar oăga în mormînt, căci ar fi copleșit de durere, de remușcări și deznădejde, ca un soldat osîndit pentru niște mișelii, sau ca un om de onoare care și-a pierdut rangul și poziția în societate. Toate acestea le-aș fi putut împiedica, printr-o jertfă mărunță, aceea a mindriei și a lenei ; din pricina acestor două păcate, nu m-am consacrat profesiei cinstitute și folositoare a tatălui meu. Doamne-Dumnezeule ! Cum voi putea răscumpăra urmările greșelii mele !

— Ducîndu-te de îndată la Glasgow, așa cum ți se cere de către prietenul care-ți scrie această scrisoare.

— Da dacă Rashleigh, zisei, a făurit într-adevăr acest plan josnic și mîrșav, de a jefui pe binefăcătorul lui, ce sorți am eu să zădărnicesc un plan atît de iscusit ticluit ?

— Sorții, răspunse ea, pot fi într-adevăr îndoielnici ; dar, pe de altă parte, nu văd cum ai putea să-l ajuți pe tatăl dumitale rămînînd aici. Amintește-ți că dacă ai fi fost la locul ce ți-a fost hărăzit, această nenorocire nu s-ar fi putut întîmpla ; grăbește-te să faci ce ți se cere. S-ar putea întîmpla să izbutești ; dar mai stai — nu părăsi această încăpere înainte de a mă întoarce eu.

Mă lăsă zăpăcit și uimit ; totuși, am găsit o clipă de liniște în care am admirat dirzenia, calmul și prezența de spirit, pe care ea le avea în orice împrejurare, oricît de neașteptată.

După cîteva minute, se întoarse cu o foaie de hîrtie împăturită și închisă ca o scrisoare, dar fără adresă.

— Mă bizui pe dumneata, zise ea, dîndu-ți această dovadă a prieteniei mele, pentru că am încrederea cea mai desăvîrșită în cinstea dumitale. Dacă înțeleg bine pricina necazului pe care-l ai, sumele de bani care sînt în mîna lui Rashleigh trebuiesc reciștigate pînă într-o anumită zi — mi se pare că este vorba de 12 septembrie — în scopul de a plăti polițele de care este vorba ; prin urmare, dacă o sumă de bani îndestulătoare poate fi obți-

nută înainte de această dată, cinstea tatălui dumitale este ferită de nenorocirea de care te temi.

— Desigur, așa scrie domnul Tresham. Privii din nou scrisoarea tatălui tău și adăugai : Nu poate fi nici o îndoială în această privință.

— Bine, zise Diana ; în acest caz, micul meu Pacolet îți va putea fi de folos. Ai auzit de farmece trimise prin scrisori. În această scrisoare, șt nu o deschide decât numai dacă toate celelalte mijloace au dat greș ; dacă reușești prin propriile dumitale efortări, mă bizui pe cinstea dumitale ca să o distrugi, fără s-o deschizi sau să îngădui să fie deschisă ; dar, dacă nu, poți desface pecetea cu zece zile înainte de ziua fatală ; vei găsi unele îndrumări care s-ar putea să-ți fie de folos. Adio, Frank, nu ne vom mai întâlni niciodată, dar gîndește-te uneori la prietena dumitale, Die Vernon.

Îmi întinse mîna, dar eu o strînsei pe Diana la piept. Ea suspină, în timp ce se smulse din îmbrățișarea pe care mi-o îngăduise, fugi la ușa care ducea înspre camera ei și se făcu nevăzută.

CAPITOLUL XVIII

Călare-n grabă mare el pornea
În goană pe-ai lor bidivii.
Ura, ura — și morții călăresc,
Ți-e teamă cu mine să vii ?

BURGHES

Cînd cad deodată pe capul omului mai multe necazuri de soiuri deosebite și din alte pricini, tot te alegi cu un folos, și anume că fiecare necaz muncindu-ți într-altfel gîndul, nici unul nu izbutește să te copleșească în totul. Eram într-adevăr mîhnit din pricina despărțirii mele de domnișoara Vernon, dar mai puțin decît dacă n-ar fi fost la mijloc nenorocirile care îl pîneau pe tatăl meu și la care mă gîndeam mereu ; mă întristaseră veștile primite de la domnul Tresham, dar mai puțin decît dacă acestea mi-ar fi împuiat singure capul. Nu eram, așadar, nici un îndrăgostit necredincios și nici un fiu nerecunoscător, dar nimănui nu i se poate cere să sufere peste măsură pentru fiecare năpastă ce o îndură, iar dacă pricinile acestor năpaste sînt deosebite, atunci simțămîntul nostru se cuvine să se împartă, ca și activul unui falit între creditorii săi. Așa cugetam eu o dată ajuns în odaie și, din asemuirea ce-o făcusem, se vede că gîndurile mele începeau să capete un iz de negustorie.

Mă apucaî să cîtesc cu luare-aminte scrisoarea tatălui tău. Nu era prea deslușită și el însuși mă îndemna să cer unele amănunte lui Owen, pe care eram rugat cu stăruință să-l întîlnesc cît mai repede cu putință într-un oraș scoțian numit Glasgow. De asemenea, mi se spunea că vechiul meu prieten putea fi găsit la domnii MacVittie, MacFin & Co., negustori din același oraș. Tatăl tău pome-nea de mai multe scrisori care, după cum bănuiam, tre-buie să se fi pierdut pe drum sau să fi fost sfeterișite și se plîngea de tăcerea mea îndărătnică, în cuvinte care ar fi fost cu desăvîrșire nedrepte, dacă scrisorile ce le-ăș fi trimis ar fi ajuns la destinație. În timp ce citeam scri-soarea, eram într-adevăr uimit. Nu mă puteam îndoi nici o clipă că duhul lui Rashleigh mă pîndea pricinuiindu-mi aceste îndoieli și urzind greutățile ce mă împresurau ; to-tuși, era prea cumplit să te gîndești în ce măsură fusese el în stare să folosească laolaltă viclenia și puterea ce o avea spre a-și atinge țelurile. Spre cîntea mea, trebuie să recunosc că durerea de a mă despărți de domnișoara Vernon, oricît de jalnică mi s-ar fi părut în alte împreju-rări și în alte timpuri, începea să pălească atunci cînd mă gîndeam la primejdiile care îmi pîndeau părintele. Eu în-sumi nu prețuiam prea mult avuția și aveam fățărnicia celor mai mulți dintre tinerii cu închipuire vie, care pre-supun că se pot mai degrabă lipsi de bani decît să-și iro-sească vremea și darurile în truda trebuitoare pentru a-i agonisi. În cazul tatălui meu, însă, știam că falimentul ar fi fost socotit ca o rușine îngrozitoare și de neșters ; ni-mic nu i-ar fi putut aduce vreo alinare cît trăia și doar moartea i-ar fi fost singura și cea mai grabnică ușurare.

În gîndul meu eram așadar pornit să înlătur această nenorocire și chiar cu o tărie pe care desigur că nu ăș fi avut-o dacă ar fi fost vorba de propria-mi soartă ; ca ur-mare a acestei chibzuințe, m-am hotărît să plec de la Os-baldistone Hall a doua zi, îndreptîndu-mă fără întîrziere spre Glasgow, unde aveam să mă întîlnesc cu Owen ; de

plecarea mea nu am găsit cu cale să-l încunoștințez pe unchiul meu decît printr-o scrisoare, în care îi mulțumeam pentru ospitalitate, asigurîndu-l că afaceri neașteptate și foarte însemnate mă împiedicau să-i arăt mulțumirea prin viu grai. Știam că bătrînul cavaler de țară îmi va ierta lesne lipsa de cuviință ; pe de altă parte, cunoscînd felul iscusit și neșovăitor în care uneltea Rashleigh, mă temeam ca nu cumva el să fi prevăzut pînă și mijloacele de a opri o călătorie menită tocmai să-i zădărnicească urzelile, ceea ce ar fi fost cu puțință dacă plecarea mea din Osbaldistone Hall ar fi fost știută de toți.

Eram, prin urmare, hotărit să pornesc la drum în zorii dimineții următoare și să ajung în regatul megieș al Scoției, înainte ca cei din conac să fi bănuit plecarea mea. O piedică însemnată, însă, mi-ar fi putut întîrzia zorul, de care atirna izbînda călătoriei : nu cunoșteam drumul cel mai scurt, ba chiar nici un alt drum către Glasgów ; și cum, în împrejurările în care mă aflam zorul era de cea mai mare însemnatate, mă hotărîi să-i cer sfatul lui Andrew Fairservice, ca celui mai apropiat și sigur sfetnic pe care îl aveam la îndemînă. Cît era de tîrziu, pornii cu gîndul să mă asigur și în această privință atît de însemnată ; după o plimbare de cîteva minute, ajunsei la locuința grădinarului.

Locuința lui Andrew nu era așezată la o depărtare prea mare de zidul care împrejmua grădina ; o colibă curățică și plăcută, din Northumberland, clădită din pietre cioplite grosolan cu ciocanul și avînd ferestrele și ușile împodobite cu boiandrucuri masive din piatră cioplită și acoperișul făcut din lespezi mari cenușii, în loc de ardzie, stuf sau olane. Un păr văratic lingă un colț al colibeii, un pirîiaș, un strat de flori de o jumătate de stinjen în față și o grădiniță de zarzavat în spate, un țarc pentru o vacă și o haldișoară semănată cu felurite grîne, mai cîrînd menite să hrănească pe cel care locuia în colibă decît să fie vîndute, acestea erau binefacerile pe care bă-

trîna Anglie le hărăzea oricărui locuitor, chiar aici în hotăr de miazănoapte.

În timp ce mă apropiam de casa înțeleptului Andrew, am auzit niște sunete grave, îngîinate pe nas și tărăgă-nate, care mă făcură să cred că Andrew, după obiceiul cu-viincios și vrednic de laudă al compatrioților săi, adunase cîțiva vecini care să-i ție isonul la ruga familiei, cum numea el rugăciunea de seară. Într-adevăr, Andrew nu avea nici soție, nici fiică, și nici un fel de parte femeiască în casa lui. „Grădinarul dinaintea mea, zicea el, a avut des-tule de îndurat de la aceste lighioane.“ Cu toate acestea izbutea uneori să-și adune un auditoriu din papistașii și anglicanii din împrejurimi, „tot atîția tăciuni — cum zicea el — smulși din focul gheenei“, asupra căroră obișnuia să-și încerce darurile duhovnicești, sfidînd deopotrivă pe părintele Vaughan, pe părintele Docharty, pe Rashleigh, ca și toată lumea catolică de care era înconjurat, care so-coteau amestecul său în asemenea treburi ca o nelegiuire eretică. Îmi ziceam că se prea putea ca niște vecini bine-voitori să se fi adunat la o astfel de rugăciune de sine stătătoare. Cu toate acestea, cînd ascultai cu mai multă băgare de seamă, sunetul părea să porceadă numai din plămîinii zisului Andrew ; oprindu-l din cîntat prin intra-rea mea în casă, îl găsii pe Fairservice singur. Omul se lupta din răspuțeri cu niște cuvinte grele și lungi, citin-du-le cu glas tare dintr-o carte de discuții teologice, în scopul de a se lămuri pe sine.

— Tocmai eram pe cale să mă desfăt, zise el, dînd deoparte greoaia carte in-folio, cu prea vrednicul doc-tor Lightfoot ¹.

— Lightfoot ! exclamai eu, privind uimit cartea mare șf greoaie. Desigur că autorul dumitale nu a avut un nume prea fericit ales.

¹ Lightfoot — iute de picior (n.t.).

— Chiar așa îl chema, Lightfoot, domnișorule ; era un teolog pe cînte, un altfel de teolog decît cei pe care îi găsești în zilele noastre. Pînă una-alta, îți cer iertare că te-am ținut în picioare la ușă, dar m-am fost întîlnit (Doamne păzește-ne de rele !) și în noaptea trecută cu un strigoi, și stăm la îndoială dacă să deschid sau nu ușa înainte de a fi isprăvit ruga de seară ; tocmai isprăvisem capitolul al cincilea din Nehemia — și, dacă nici asta nu-i va ține departe, apoi zău că nu știu ce i-ar mai putea ține.

— Te-ai întîlnit cu un strigoi ? zisei eu. Ce vrei să spui, Andrew ?

— Am zis că m-am fost întîlnit cu un strigoi, răspunse Andrew. Asta e ca și cum aș zice că m-a băgat în sperieți un strigoi. Doamne, păzește-ne de rele ! zic iarăși.

— Te-a băgat în pereți un strigoi, Andrew ? Nu înțeleg nimic !

— N-am zis că m-a băgat în pereți, răspunse Andrew, ci m-a băgat în sperieți, adică m-a spăimat de m-au trecut fiorii ; asta am zis !

— Te rog lasă orice spaimă acuma, Andrew, și spune-mi dacă poți să mă îndrepti pe drumul cel mai scurt către un tîrg din Scoția dumneatale, numit Glasgow ?

— Un tîrg numit Glasgow ! mă îngîna Andrew. Dară Glasgow e un oraș, măi omule ! Vrei să afli dacă știu drumul într-acolo ? Cum să nu-l știu ? Nu-i prea departe de satul meu din Dleepdaily care îi așezat oleacă mai spre asfințit. Da' pentru ce vrei să mergi măria-ta la Glasgow ?

— Treburi personale, îi răspunsei.

— Adicătelea; cum s-ar zice : nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala. La Glasgow ? Se opri o clipă. Mă tot gîndesc că ți-ar prinde bine să ai pe cineva care să-ți arate drumul.

— Desigur, dacă aș întîlni pe cineva care ar merge într-acolo.

— Și de bună seamă că măria-ta n-ar nesocoti oste-neala omului și timpul pierdut ?

— Sigur că așa ține seama. Treaba mea este grab-nică și, dacă îmi poți găsi o călăuză, care să mă înso-tească, o voi răsplăti cum se cuvine.

— Asta nu-i o zi în care să vorbim de treburile lu-mești, zise Andrew, ridicîndu-și privirea la cer ; dară, dacă nu ar fi duminică seara, te-aș întreba ce-ai avea plăcere să dăruiești unuia care ți-ar ține de urit pe drum și ți-ar spune toate numele de castele și conace ale boierilor și ți-ar înșira tot ce știe despre neamul lor ?

— Tot ce vreau să cunosc este drumul pe care tre-buie să-l urmez ; voi plăti călăuzei așa ca să fie mulțu-mită — îi voi da oricît i se cuvine.

— Oricît ? întrebă Andrew. E ca și cum n-ai zice ni-mic. Și unde pui că vlăjganul despre care îți vorbesc știe să scurteze drumul, cunoaște cărările care duc de-a drep-tul peste dealuri și...

— Nu am vreme de pierdut cu vorba, Andrew ; toc-mește-te cu el în numele meu. Fă cum crezi că-i mai bine.

— Aha ! Ai vorbit cu rost, răspunse Andrew. Mă gîn-desc că dacă treburile stau așa cum stau, chiar eu voi fi vlăjganul care să te călăuzească.

— Dumneata, Andrew ? Dar cum vei scăpa de slujba ce o ai ?

— Am zis eu măriei-tale, acu cîtva timp, că de mult mă bate gîndul să o iau din loc ; poate încă din primul an, cînd am venit la Osbaldistone Hall ; iară acum gîn-dul mă îmbie să plec cu tot dinadinsul, că de ! mai bine mai tîrziu decît niciodată. Vorba lungă-i sărăcia omului.

— Îți părăsești slujba, va să zică ? Dar nu-ți pierzi și sîmbria ce ți se cuvine pînă la zi ?

— Fără îndoială că oi pierde și eu ceva. Dară am niște arginți de-ai boierului la mine. I-am luat pe merele din livada veche... și de rea tocmeală au avut parte oamenii

de le-au cumpărat — poame verzi, de lepădat, nu alta. Ba însă sir Hildebrand era așa dornic după arginți (adică cătaful m-a tot zorit) ca și când ar fi fost parmene aurii... Apoi, mai e și argintul pentru semințe. Mă gîndesc că simbria tot mi-o scot eu. Dară, fără îndoială că măria-ța te-ai gîndit la ceea ce pot păgubi, cînd om ajunge la Glasgow — și zici că vrei să plecăm îndată ?

— Mîine în zori, răspunsei eu.

— Asta e cam pe neașteptate ! Unde să găesc eu o mîrtoagă ? Ba stai — am găsit tocmai gloaba care îmi trebuie.

— Atunci, la ora cinci dimineața, Andrew. Ne vom întîlni în capul aleii.

— Să mă ia necuratul (cum se zice), dacă nu viu la întîlnire, răspunse cu voioșie Andrew. Dacă vrei să-mi ascuți sfatul, ar trebui să pornim cu două ceasuri mai devreme. Cunosce eu drumul, pe întuneric ca și pe lumină, tot așa de bine ca și Ralph Ronaldson, orbul, care a colindat toate coclaurile din țara asta. Și care nu știe nici măcar cum arată o floare de cîmp !

Încuviințai bucuros schimbarea făcută de Andrew în planul meu, așa că ne-am înțeles să ne întîlnim în locul hotărît, la ora trei. Dar, deodată, un nou gînd îi veni în minte viitorului meu tovarăș de drum.

— Strigoii ! Strigoii ! Ce ne facem dacă ne întîlnim cu strigoii ? N-am nici o poftă să mă întîlnesc cu el a doua oară în douăzeci și patru de ore !

— Ei, fleacuri ! izbucni eu, despărțindu-mă de Andrew. Nu trebuie să te sperie nimica din lumea cealaltă ; lumea asta are duhuri destul de rele, care pot să lucreze singure, fără nici un ajutor, chiar dacă toată ceata lui Lucifer s-ar întoarce să le ajute și să le sprijine.

Cu aceste cuvinte, al căror înțeles izvora din împrejurarea în care mă găseam, părăsii coliba lui Andrew și mă întorsei la conac.

Făcui puținele pregătiri trebuincioase pentru călătoria hotărîtă ; îmi cercetai și îmi încărcai pistoalele ; apoi mă zvîrlii pe pat, ca să trag un pui de somn, dacă era cu puțință, înaintea unui drum lung, obositor și plin de griji. Sleit fiind de zbuciumul tulburător al zilei, natura mi-a fost mai darnică decît mă așteptasem. Mă scufundai într-un somn adînc și fără vise, din care mă trezii totuși cînd bătrînul ornic din turnul învecinat cu camera mea de culcare bătîu ora două. Mă sculai de îndată, aprinsei o lumină, scrisei răvașul pe care hotărisem să-l las unchiului meu și, renunțînd la unele haine care m-ar fi stîngenit pe drum, pusei restul lucrurilor în valiză, mă furișai pe scări pînă jos și ajunsei la grajd fără nici o piedică. Fără să fiu un grăjdar atît de priceput ca verii mei, învățasem la Osbaldistone Hall să-mi pregătesc și să-mi înșezuez calul și, în cîteva minute eram călare și gata de drum.

În timp ce călăream la pas pe bătrîna alee, luminată palid și cu sclipiri albicioase de luna gata să apună, privii îndărăt cu un suspin adînc și plin de prevestiri către zidurile care adăposteau pe Diana Vernon, avînd simțămîntul deznădăjduit că despărțirea aceasta avea să fie pentru totdeauna. Printre șirurile lungi și neregulate ale ferestrelor gotice, care, acum, în lumina lunii, arătau albe, mi-era cu neputință să deosebesc fereastra camerei în care ea dormea. Încă de pe acuma am pierdut-o, îmi ziceam, în timp ce ochii mei hoinăreau peste întunecoasele și nedeslușitele amănunte de arhitectură, înfățișate de Osbaldistone Hall în lumina lunii. Am pierdut-o încă de pe acum, înainte de a fi părăsit casa în care ea locuiește. Cum mai pot nădăjdui să întretin o corespondență cu ea, cînd zeci de leghe vor fi între noi ?

În timp ce mă cufundasem în visuri mai degrabă neplăcute, „limba de fier a timpului bătîu ora trei în urechea adormită a nopții“, și îmi amintii că trebuia să mă întil-

nesc cu o persoană care avea o purtare și o înfățișare mai lipsite de interes — Andrew Fairservice.

La poarta din capătul aleii, găsii un călăreț staționînd în umbra zidului, dar care nu-mi răspunse pînă ce nu tușii de două ori și nu îl strigai : „Andrew“. Abia atunci, horticultorul îmi zise : „Mă leg că este Andrew“.

— Ia-o înainte, atunci, zisei eu, și taci, dacă poți, pînă ce trecem de cătunul din vale.

Andrew o luă înainte, precum îi spusese, dar într-un pas mult mai sprinten decît aș fi crezut de cuviință ; atît de bine mi-a ascultat porunca de a păstra tăcerea, încît nici nu a vrut să-mi răspundă la repetatele mele întrebări asupra pricinei unei grabe atît de nepotrivite.

Descurcîndu-ne pe drumurile cele mai scurte, pe care Andrew le cunoștea, alegîndu-le dintre nenumăratele drumeguri pietroase și cărări ce se întretaiau în vecinătatea conacului, ajunserăm la cîmp deschis ; îl trecurăm în goană și ne urmarăm calea printre dealurile golașe care despart Anglia de Scoția și care se numesc Hotarul de mijloc. Drumul sau, mai bine zis, meleagurile pe care le străbăteam erau un plăcut șir de mlaștini și de grohotișuri ; totuși, Andrew nu se înduplecă să încetinească mersul, ci îi dădu drumul înainte într-un trap bărbătesc, mergînd cu vreo opt sau zece mile pe oră. Eram mirat și necăjit de dîrzenia încăpățînată a ticălosului, pentru că urcam și coboram costîșe foarte primejdioase și treceam pe lîngă margini de ripe, unde orice poticnire a calului ar fi însemnat moartea sigură a călărețului. Luna, în cel mai bun caz, arunca o lumină slabă și îndoielnică ; dar, într-unele locuri, eram așa de umbriți de munți, încît ne aflam în bezna cea mai deasă ; în clipele acelea nu-l mai puteam urma pe Andrew decît după tropăitul calului său și după scînteile pe care le scoteau potcoavele izbindu-se de cîte o cremene. La început, iuțea noastră și grija cu care eram nevoit să-mi mîin calul, ca să mă feresc

de primejdii, mi-au fost de folos, alungându-mi cu de-a sila gândurile negre care, altminteri, m-ar fi frământat. Dar, pînă la urmă, după ce zadarnic îi strigasem lui Andrew să meargă mai încet, am început să fiu supărat de-a binelea de îndărătnicia lui semeată de a nu da ascultare poruncilor mele și de a nu-mi răspunde. Supărarea însă mi-era cu totul zadarnică. Încercai de cîteva ori să-mi ajung din urmă călăuza, care își făcea de cap, sperînd de a o da jos de pe cal cu mînerul biciuștei ; dar Andrew avea un cal mai bun decît al meu și, fie sprinteneala bidiviului pe care-l încălecaseră, fie mai curînd vreo presimțire a bunelor mele gânduri în cele ce-l priveau îl îndemneau să iuțească pasul de cîte ori încercam să-l ajung din urmă. Pe de altă parte, eram silit să dau pîteni ca să nu-l pierd din ochi, căci fără călăuzirea lui, îmi dădeam prea bine seama că nu mi-aș fi găsit niciodată calea, prin pustietatea îngrozitoare, pe care o cutreieram acum într-o grabă atît de neobișnuită. Pînă la urmă, m-am necăjit într-atîta, încît îl amenințai că voi întrebuița pistoalele, trimițându-i în spate un glonte care îi va tăia nazurile de zmeu înaripat, dacă nu înțelegea să încetinească de bunăvoie. După cît se pare, amenințarea a găsit un oarecare răsunset în urechile lui, oricît de surde fuseseră ele pînă atunci, în fața rugămintilor mele mai blinde, căci auzînd-o și-a încetinit mersul și m-a lăsat să mă apropii de el zicîndu-mi : „Nu prea are rost să gonim ca zăluzii“.

— Atunci, ce te-a îndemnat să gonești astfel, nemernic încăpățînat ce ești ? îl întrebai eu, scos din sărute din pricina mîniei pe care, dealtfel, ți-o ațîta întotdeauna spaima prin care treci și care, întocmai ca și cîteva picături de apă aruncate în vîlvătaia focului, întetește flacăra pe care nu o poate stinge.

— Care-i dorința măriei-tale ? întrebă Andrew, cu o liniște de neclintit.

— Dorința mea, ticălosule ? Îți urlu de mai bine de o oră să mergi mai încet și nici măcar n-ai catadicsit să-mi răspunzi. Ești nebun, sau beat, că-ți faci de cap în felul acesta ?

— Dacă nu-i este măriei-tale cu supărare, sînt cam tare de ureche și nu zic ba, poate că am băut și eu un pahar la botul calului, despărțindu-mă de bătrîna casă în care am stat atîta vreme ; și neavînd cu cine să mă cinstesc, fără îndoială că fost-am nevoit să fac cum am putut mai bine, ca să nu las fundul butoiașului de rachiu papistașilor acelora. Asta ar fi fost curată risipă, cum prea bine știe măria-tă.

Toate acestea puteau fi foarte adevărate — și împrejurările în care mă găseam cereau ca să mă țin în bună înțelegere cu călăuza mea. De aceea, mă mulțumii să-i cer ca, de aici înainte, să mă asculte pe mine în ceea ce privește iuțeala călătoriei.

Îmbărbătat de blindețea glasului meu, Andrew și-l ridică pe al lui cu o octavă și luă tonul încrezut și căutat pe care-l obișnuia de cele mai multe ori.

— Măria-ta, nu mă poți face să cred, și nimeni nu mă poate face să cred că-i lucru sănătos sau cuminte să tragi aerul de noapte ce vine de pe dealuri, fără o dușcă de rachiu de cuișoare, sau fără o cinzeacă de țuică sau de drojdie, sau așa ceva, ca să mai prinzi oleacă de inimă. Am trecut costișele dealului Vidrei de o sută de ori, ziua și noaptea, și niciodată nu-mi puteam găsi drumul, dacă nu aș fi tras un gît de dimineată, numai așa, în glumă, mai aveam cîteodată și două butoiașe de rachiu de o parte și de alta a șeii.

— Cu alte cuvinte, Andrew, zisei eu, ai fost un contrabandist ! Cum se poate ca un om cu apucături atît de cinstite să se înduplece să înșele vama ?

— Atîta pagubă în ciuperci ! răspunse Andrew ; biata Scoție cea bătrînă are destule de îndurat de la acești

nemernici de birari și vameși, care au tăbărit pe ea ca lăcustele, de cînd cu Unirea asta jalnică ; este o datorie pentru fiecare fiu bun să-i aducă o picătură, două, care să-i întărească inima-i bătrînă, de vor sau nu vor hoțomanii aceia mîrșavi !

După cercetări mai amănunțite, descoperii că Andrew călătorise deseori pe aceste cărări de munte, ca un adevărat contrabandist, atît înainte, cît și după așezarea lui Osbaldistone Hall. Aceste împrejurări îmi erau de folos, întrucît îmi arătau că nu greșisem alegîndu-l de călăuză, cu tot pocinogul pe care-l făcuse la începutul călătoriei. Chiar acum, deși mergeam la un pas mai măsurat, dușca ce-o trăsesese la „botul calului“, sau o altă pricină, care avea darul de a-l zori pe Andrew, nu-și pierduseră cu totul înînrurirea: Deseori arunca o privire neliniștită și speriată în urma lui ; iar de cîte ori drumul părea puțințel mai bun, de atîtea ori se arăta dornic să iuțească mersul, de parcă se țemea de vreo urmărire. Aceste semne de spaimă s-au împutînat pe măsură ce ne-am apropiat de creștetul unei culmi înalte și golașe, ce se întindea de la est spre vest pe o lungime cam de o milă, cu povîrnișuri repezi pe o coastă și alta. Razele palide ale zorilor începuseră să lumineze zarea, cînd Andrew aruncă o privire în urma lui și, nevăzînd nici țipenie de om pe dealurile ce le străbătuserăm, chipul său aspru se însenină încetul cu încetul, în timp ce mai întîi fluieră și apoi cîntă, cu multă veselie, dar cu mai puțină melodie, sfîrșitul unui cîntec popular din țara sa :

*„Jenny, fetiço ! Cred că ești a mea !
Pe dealuri, printr-a tufelor perdea
Tot clanul nu te va mai vedea.“*

El mîngîie în același timp grumazul calului, care-l purtase atît de voinicește ; atenția mea fiind îndreptată, prin acest gest, la dobitocul pe care-l încălecase, recu-

noscul de îndată iapa favorită a lui Thorncliff Osbaldistone.

— Cum se poate una ca asta, Andrew ? zisei eu aspru. Este iapa domnului Thorncliff !

— Nu zic că n-ar fi fost poate, odată, a măriei-sale, boierul Thorncliff, în zilele ei — dar i-a mea acum.

— Ai furat-o, nemernicule.

— Ba nu, domnișorule. Nimeni nu mă poate învinui de hoție. Uite cum stau lucrurile : boierul Thorncliff s-a împrumutat cu zece lire de la mine, ca să se ducă la cursele din York — nici o lețcaie a dracului n-a vrut să-mi mai dea înapoi, ba zicea că-mi rupe oasele când i-am cerut să-mi dea înapoi ce-i al meu... Acuma, socot că are să-și bată capul mult și bine pînă și-o vedea calul iar peste graniță... dacă nu-mi plătește para cu para, n-are să-i mai vadă nici un fir din coadă. Am eu un firtat deștept la Loughmaben, oleacă de avocat, care mă va povățui cum să-i vin de hac. Eu să fur iapa ! Ferit-a sfîntul ! Furțișagul e păcat mare, și nu Andrew Fairservice va săvîrși un asemenea păcat. Iapa eu am poprit-o *jurisdictionis fandandy causey*. Astea-s vorbe frumoase de avocat — aproape tot atîta de frumoase ca și cuvintele noastre ale grădinarilor și ale altor învățați... păcat numai că-s așa de scumpe... aste trei cuvinte este tot ce a cîștigat Andrew după o judecată lungă și cu ajutorul a patru butoiașe din cel mai bun rachiu, care a fost vreodată dat pe gît. Ei, domnișorule, dreptatea legii e lucru scump !

— Cred că o vei găsi și mai scumpă decît te aștepți, Andrew, dacă te apuci să te răfuiești singur, în acest chip, fără încuviințarea autorităților.

— Ehehei ! Am și ajuns în Scoția (Domnul fie lăudat !), și aici pot găsi și prieteni, și avocați, ba și chiar judecători, tot așa de bine ca oricare dintre coconii Osbaldistoni. Vărul de al treilea al mamei mele era văr cu starostele din Dūmfries și acesta n-ar îngădui să

• vadă hulită nici măcar o picătură din singele ei ! Ce mai una-alta ! Aici legile sînt pentru toți deopotrivă ; nu ca în partea cealaltă, unde grefierul Jobson te poate lua pe sus, cu mandatele lui, înainte de a ști ce-i cu tine. Dară în scurtă vreme vor avea și mai puțină parte de dreptate printre ei și de asta mai ales m-am cărăbănit de acolo !

Eram cît se poate de întăritat de isprava lui Andrew și cugetam că nemiloasă îmi fusese iarăși soarta, aruncîndu-mă a doua oară în cîrdășie cu o ființă atît de puțin cinstită. Eram hotărît, totuși, să cumpăr iapa de la el, cînd vom ajunge la capătul călătoriei, și să o trimit înapoi vărului meu de la Osbaldistone Hall ; această hotărîre de îndreptare a răului săvîrșit voiam să o fac cunoscută unchiului meu chiar de la viitoarea poștă. Era zadarnic, îmi ziceam, să mă cert între timp cu Andrew care, la drept vorbind, nu făcuse decît ceva firesc în împrejurările acelea. Îmi stăpîinii deci supărarea și îl întrebai ce voise să zică prin ultimele-i cuvinte, și anume că în curînd va fi și mai puțină dreptate în Northumberland ?

— Dreptate ? zise Andrew. Ba da, dreptate va fi berechet, dară după legea bîtii. Popii și ofițerii irlandezi, precum și toate lighioanele papistașe, care au cătănit prin străinătăți, pentru că nu cutezau să stea acasă, vin acum buluc înapoi la Northumberland — și de ! corbii nu se adună niciodată fără să le miroasă a hoit. Așa cum mă vezi și te vîd, măria-sa sir Hildebrand sigur că se va amesteca și el în tărăițe. Nu mai e vorba de altceva printre ei decît de puști și pistoale, de săbii și pumnale, și fii sigur că le vor folosi din plin. De asta poți fi sigur, pentru că boierașii Osbaldistone sînt niște proști neînfricați ; așa este, dacă mă iartă măria-ta.

Aceste cuvinte îmi reamintiră unele bănuieli pe care le avusesem că iacobiții erau în ajun de a face o în-

cercare deznădăjduită. Dîndu-mi seama, însă, că nu se cuvenea să iscodesc cuvintele și faptele unchiului meu, mai curînd m-am ferit decît m-am folosit de prilejurile ce se iveau, pentru a cerceta cele ce se petreceau la conac. Andrew Fairservice, care nu cunoștea o astfel de înfrînare, fără îndoială că vorbea cu mult temei atunci cînd susținea că pricina care îl hotărîse a părăsi conacul era că se urzeau acolo comploturi primejdioase.

— Slujitorii, continuă el, împreună cu toți arendașii și cu ceilalți de pe moșie au și fost adunați în regulă și înrolați ; ei vroiau să iau și eu arma în mînă. Dar nu mă bag eu într-o oștire de teapa asta ! Se vede că nu l-au cunoscut bine pe Andrew, cei care i-au cerut-o. Mă voi lupta cînd vreau eu și nu voi fi nici pentru spurcăciunea din Babilon ¹, nici pentru cea din Anglia.

¹ Cu referire la Apocalips 16, 17 (n.t.).

CAPITOLUL XIX

La al păraginitei clopotnițe picior,
În miresmele grele ieșite din beci,
Poetice gânduri, isprăvi de luptător,
Suspine de dragoste își dorm somnul de veci.

JOHN LANGHORNE

La primul oraș din Scoția unde ajunserăm, călăuza mea își căută prietenul și sfetnicul cu care să se sfătuiască asupra mijloacelor legale trebuincioase pentru a pune stăpînire de drept pe „frumoasa făptură“, ce o stăpînea deocamdată doar datorită acelei „iuțeli de mîină“, care se mai folosea din cînd în cînd în acel ținut odinioară al fărădelegilor. M-a înveselit oarecum privirca deznădăjduită cu care s-a întors, după consfătuire. După cîte se părea, Andrew fusese prea vorbăreț față de bunul său prieten, notarul, și ca răsplată pentru sinceritatea lui, lipsită de orice bănuială, aflate cu mare supărare că acest domn Touthope fusese numit, în timpul lipsei lui Andrew, grefier pe lîngă judecătoria de pace a județului; ca atare, era acum îndatorat a face cunoscut justiției orișice ispravă pe care o afla, de pildă aceea a prietenului său, domnul Andrew Fairservice. Vajnicul slujitor al poliției îl asigurară că era absolută nevoie să fie poprit calul și depus în grajdul consilierului Trumbull, urmînd să rămînă acolo și să plătească doisprezece șilingi scoțieni pe zi drept

chirie, pînă ce se va pleda și judeca pricina și se va stabili a cui proprietate este. Domnul Touthope se întrebasese chiar dacă, în executarea deplină și strictă a îndatoririlor sale, nu ar fi trebuit să-l rețină chiar și pe cinstitul Andrew ; dar la rugămintea fierbinte a călăuzei mele, prin care îi cerșea mila, nu numai că n-a mai stăruit în gîndul său, dar i-a dat în dar lui Andrew un căluț răpciugos și bubos, astfel încît să-și poată urma călătoria. Este adevărat că, în schimbul acestui act de dărnicie, l-a silit pe Andrew să cedeze cu desăvîrșire orice drept sau interes ar avea asupra iepei de soi a lui Thorncliff Osbaldistone ; o cedare pe care domnul Touthope o înfățișa ca fără urmări, deoarece nenorocitul său prieten — cum îl numea cu oarecare haz — nu va mai căpăta, după toate probabilitățile, nimic altceva din pretențiile sale asupra iepei decît poate streangul.

Andrew părea necăjit și încurcat, în timp ce îi scoțeam cu cleștele aceste amănunte ; mîndria lui de scoțian era aspru lovită, trebuind să recunoască faptul că notarii erau tot notari de o parte și de alta a rîului Tweed ; iar că domnul grefier Touthope nu era întru nimic mai breaz decît domnul grefier Jobson.

-- Dacă toate acestea s-ar fi petrecut printre ȋnglezi, nu mi-ar fi necaz nici pe jumătate că am fost prădat de ceea ce pot zice că dobîndisem, punîndu-mi capul în primejdie. Dară nu-mi vine a crede ochilor ca un șoim să scoată ochii altui șoim, ori ca un bun scoțian să înșele pe alt scoțian. Se vede că și în țara asta lucrurile s-au schimbat în rău de cînd cu unirea nefericită și jalnică.

Acest eveniment era, după Andrew, cauza căreia se datorau toate semnele de stricăciune și de prosteală pe care le băga de seamă printre scoțienii lui, mai ales în ceea ce privea umflarea notelor de plată și micșorarea stacanelor, precum și alte prilejuri de amărăciune, ce mi le arăta în timpul călătoriei noastre.

Dinspre partea mea, văzînd ce întorsătură luaseră lucrurile, mă socoteam descotorosit de orice grijă cu privire la iapă ; îi scrisese unchiului meu în ce împrejurări a ajuns iapa în Scoția, încheind prin a-i arăta că se afla în mîinile justiției și ale vrednicilor ei reprezentanți, consilierul Trumbull și domnul grefier Touthope, la care îl trimiteam pentru orice alte amănunte. Dacă iapa a revenit vînătorului de vulpi din Northumberland, sau a continuat să poarte povara grefierului scoțian, deocamdată nu este nevoie să-ți spun.

Urmărăm călătoria noastră acuma spre nord-vest, cu o iuțeală mult mai mică decît aceea a fugii noastre nocturne din Anglia. Lanțuri de dealuri golașe și lipsite de interes se perindară unul după altul, pînă ce valea mai roditoare a fluviului Clyde se deschise în fața noastră ; cu toată graba de care puteam da dovadă, ajunserăm în sfîrșit în tîrgul său, după cum susținea cu îndîrjire călăuza mea, în orașul Glasgow. După cîte aflu, în anii din urmă Glasgow a ajuns să merite pe deplin titlul pe care călăuza mea, cu un oarecare dar de prezicător politic, i-l dădea încă de pe atunci. Dacă sînt bine informat, un negoț stăruitor și mereu crescînd cu Indiile de vest și cu coloniile americane a pus temeliile bogăției și prosperității orașului ; acestea, dacă vor fi întărite cu grijă și se va clădi pe ele, poate că într-o bună zi vor avea de susținut un edificiu măreț de înflorire comercială ; dar, în timpurile mai vechi despre care vorbesc, zorile acestei bogății nu se iviseră încă. Într-adevăr, unirea deschisese Scoției calea negoțului cu coloniile engleze ; dar, din pricina lipsei de capitaluri și a geloziei naționale a englezilor, negustorii scoțieni erau încă în mare măsură ținuți departe de privilegiile care li se dăduseră prin acel act de pomină. Glasgow, fiind așezat în partea de apus a insulei, nu putea lua parte la negoțul din răsărit sau cel continental, negoț mai puțin însemnat, ce-i drept, dar singurul pe care-l întreținea Scoția pe atunci. Deși încă nu se arăta făgă-

duiala întietății comerciale la care, după cum mi se spune, este pe cale să ajungă acum Glasgow, ca orașul cel mai de seamă din ținutul de vest al Scoției — era și pe atunci o așezare deosebit de însemnată. Fluviul Clyde, lat și cu apă multă, care curge chiar sub zidurile orașului, făcea cu puțință o navigație interioară de oarecare însemnatate. Atît cîmpurile fertile din imediata lui vecinătate, cît și districtele Ayr și Dumfries priveau orașul Glasgow ca pe o capitală căreia îi trimiteau produsele lor, primind în schimb mărfurile de care aveau nevoie.

Munții întunecați ai Scoției de vest trimiteau deseori unele triburi mai sălbatic la tîrgurile ținute în orașul ales al Sfîntului Mungo. Cirezi întregi de vite și căluți sălbatici, mișoși și mîci de stat, păziți de scoțieni la fel de sălbatici, păroși și uneori tot atît de mîci de stat ca și vitele din grija lor, treceau deseori pe străzile orașului Glasgow. Străinii priveau uimiți la portul lor vechi și neobișnuit și ascultau accentele necunoscute și disonante ale limbii lor, în timp ce muntenii, înarmați, chiar atunci cînd aveau asemenea îndeletniciri pașnice, cu flintă și pistol, cu sabie, pumnal și scut, se uitau cu uimire la obiectele de lux, a căror menire nu o cunoșteau, și, cu un aer hrăpăreț, care părea uneori destul de îngrijorător, la articolele pe care le cunoșteau și le prețuiau. Întotdeauna, scoțianul de la munte și-a părăsit cu multă greutate pustietățile sale, dar, pe acele timpuri, părea ca un brad pe care trebuia să-l smulgi de pe stîncă unde crescuse ca să-l răsădești în altă parte. Totuși, chiar și pe atunci, văile munților erau suprapopulate, deși din timp în timp rărinite de foamete și de sabie, iar mulți locuitori rătăceau spre Glasgow, unde își alcătuiau așezări, căutau și găseau de lucru, desigur muncind într-altfel decît pe dealurile de baștină. Acest izvor de brațe îndemînatice și obișnuite cu greutățile își avea însemnătatea lui în prosperitatea tîrgului, care îi datora mijloacele de a produce puținele fa-

bricate cu care se și mîndrea și care puneau temeliile prosperității lui viitoare.

Înfățișarea orașului răspundea acestor făgăduieli de viitor. Strada principală era lată și înzestrată cu clădiri obștești, de o arhitectură mai curînd izbitoare decît potrivită, din punct de vedere al gustului, și trecea printre șiruri de case înalte, clădite din piatră, ale căror fațade erau, uneori împodobite cu sculpturi tot de piatră ; și tocmai aceasta dădea străzii o înfățișare de demnitate și măreție, pe care nu o aveau, în cea mai mare măsură, orașele englezești, din pricina aspectului și calității slabe, puțin solide și trainice a cărămizilor din care erau construite.

În această metropolă a Scoției de vest, sosii împreună cu călăuza mea într-o simbătă seara, prea tîrziu pentru a căuta să mă apuc de vreo treabă. Traserăm la un han ținut de o veselă hangîță, cum o numea Andrew, „Hanul la bătrînul tată Chaucer“, unde furăm primiți cu bunăvoință.

Dimineța următoare, clopotele dăgăneau din fiecare clopotniță, vestind că-i zi de sărbătoare. Cu toate că auzisem de strășnicia cu care este respectată duminica în Scoția, firește că primul meu gînd a fost să-l caut pe Owen ; dar, începînd cercetările, mi s-a spus că orice încercare e zadarnică „pînă nu trece ora bisericii“. Nu numai că atît gazda, cît și călăuza mea m-au asigurat „că nu voi găsi tipenie de om, nici la contoar și nici la locuința domnilor MacVittie, MacFin & Co.“, la care mă trimitea scrisoarea lui Owen, dar, mai mult : „nici pomeneală de a găsi pe vreunul din asociați acolo, căci, fiind oameni de vază, ei nu se puteau afla decît acolo unde s-ar cădea să se afle orice drept-credincios la ora aceasta, și anume la biserica Baroniei“.

Andrew Fairservice, a cărui scîrbă pentru justiția țării sale nu se întinsese, din fericire, și la celelalte profesii cîrturărești ale Scoției sale de baștină, începu să laude

pe predicatorul care trebuia să vorbească din amvon, la care gazda noastră îi răspunse, în repetate rînduri, cu voce tare, prin „Amin“. Urmarea a fost că m-am hotărit să merg și eu la acest popular locaș de rugăciune, atît în scopul de a afla — de era cu putință — dacă Owen sosise în Glasgow, cit și din dorința de a învăța ceva. Speranțele îmi sporiseră, datorită asigurării ce primisem, anume că, dacă domnul Ephraim MacVittie (vrednic om !) mai era încă în viață, el va cinști desigur cu prezența sa biserica Baroniei în acea zi ; iar dacă, din întîmplare, avea vreun străin în gazdă la el acasă, fără îndoială că-l va aduce cu tot dinadinsul să-și facă datoria de creștin alături de el. Acești sorți mă făcură să nu mai șovăiesc și, întovărașit de credinciosul Andrew, pornii către biserica Baroniei.

În această împrejurare însă, nu prea am avut nevoie de călăuzirea lui, deoarece mulțimea, care își croia drum pe strada povîrnită și prost pavată, ca să-l asculte pe cel mai popular predicator din vestul Scoției, m-ar fi luat pe sus într-acolo chiar și fără vrerea mea. Ajungînd pe culmea dealului, o făcurăm la stînga și, pe poarta mare cu două canaturi, trecurăm împreună cu alții în cimitirul mare care înconjură catedrala orașului Glasgow. Clădirea are un stil gotic, mai degrabă întunecos și masiv decît elegant, dar înfățișarea ei deosebită este atît de bine păstrată și atît de potrivită împrejurimilor, încît de la prima vedere îți dădea impresia unei impunătoare măreții. Într-adevăr, am fost atît de copleșit, încît timp de cîteva minute m-am opus la toate efortările lui Andrew de a mă tîrî în interiorul clădirii, dorind a cerceta mai îndeaproape amănuntele exteriorului.

Așezată într-un oraș mare și populat, această clădire veche și masivă pare totuși să fie cît se poate de izolată. Ziduri înalte o despart de clădirile orașului într-una din părți, iar în alta se află o rîpă, în fundul căreia, fără să se poată vedea, susură un pîrîiaș rătăcit, care mărește încă, prin murmurul său dulce, solemnitatea impunătoare a

ășezării. În partea opusă râpei se înalță un povîrniș, acoperit de brădet des, a cărui umbră întunecoasă se întinde peste cimitir, dîndu-i o înfățișare posomorită, cît se poate de potrivită. Ograda bisericii însăși era neobișnuită, căci, deși cu adevărat întinsă, era prea mică pentru numărul mare de cetățeni respectabili care fuseseră îngropați în cuprinsul ei și ale căror morminte erau aproape toate acoperite cu lespezi. De aceea nu mai rămînea aproape nici un loc pentru iarba înaltă și stufoasă care, de obicei, acoperă în bună parte asemenea lăcașuri, unde cei vicleni încetează de a mai tulbura lumea și cei trudiți se pot odihni. Lespezile de mormînt, mari și netede, sînt așezate atît de aproape una lîngă alta, încît curtea pare să fie pietruită cu ele și, deși se află sub cerul liber, se aseamănă cu pardoselile unora din vechile noastre biserici englezești, pavate cu dale avînd gravate diferite inscripții funereare. Cuvintele acestor jalnice cronici ale morții, durerile zadarnice a căror amintire le păstrează, amarnicul învățămînt pe care ți-l dau asupra deșertăciunii vieții omenеști, întinderea de pămînt pe care o acopereau, atmosfera aceea tristă și uniformă, îmi aminteau de „cartea în chip de sul“ a profetului, care era : „scrisă și pe dinăuntru și pe dinafară ; în ea erau scrise bocete, plîngeri și geamete“ ¹.

Catedrala însăși se potrivește prin măreția-i impunătoare acestor împrejurimi. Deși ne dăm seama că are o înfățișare greoaie, totuși efectul pe care îl pricinuieste ar fi nimicît dacă ar fi mai zveltă sau mai împodobită. Este singura biserică metropolitană din Scoția, afară, din cîte aflu, de catedrala din Kirkwall în insulele Orkney, care să nu fi avut de suferit de pe urma Reformei. Andrew Fairservice, care vedea cu o deosebită mîndrie efectul pe care ea îl avea asupra mea, îmi desluși astfel pricina păstrării ei neatinse :

¹ Ezechiel, 2 10 (n.t.).

— A ! Este o biserică mindră, nu are pe ea farafasticuri, incolăcituri și horbote de tot soiul, este zidită din piatră trainică, bine durată și încheiată, care va ține cîtu-i hăul, dacă o vor lăsa în pace oamenii și iarba de pușcă. Era cît pe-aci să fie dărîmată, cînd cu Reforma. E mult de atunci, cînd au făcut una cu pămîntul bisericile de la Sfîntul Andrei și de la Perth, numai să le curețe de papistașie, de idolatrie și chipuri cioplite, de stihare și de alte asemenea zdrențe, ale marei tîrfe cocoțate pe cele șapte coline¹, parcă una nu ar fi de ajuns să acopere bătrînul ei dos. Așa că prostimea din Renfrew, din Baronie, de la Gorbai și de peste tot s-a adunat într-o bună dimineată și a venit la Glasgow ca să puie mîna și să lecuiască de zorzoanele papistașilor catedrala. Dară cetățenilor din Glasgow le-a fost teamă că vechea clădire ar putea să se năruie din astfel de leacuri prea tari, așa că sunară clopotul cel mare și adunară garda cetățenească în sunetul tobelor. Norocul cel mare a fost că vrednicul Iacob Rabat era starostele breslașilor în anul acela (și bun meșter zidar mai era el de felul său, ceea ce l-a îndemnat și mai mult să apere clădirea) și îndată s-au adunat breslele, voind mai curînd să dea luptă vitejească decît să lase ca biserica lor să fie răsturnată cu fundul în sus, ca altele de aiurea. Nu era de dragul papistașiei — nu, nu ! — nimeni nu poate zice una ca asta despre breslele din Glasgow. Așa că degrabă au ajuns la o învoială, anume să se ia din firide toate chipurile cioplite ale sfînților. Vai și amar de ele ! Idolii de piatră au fost prefăcuți în bucăți, după cum scrie la Carte, și zvîrliți în apa Molendinarului ; iară bătrîna biserică a rămas neclintită, ca o mîță scăpată de purici, și toată lumea a fost pe deplin mulțumită. Au-zit-am oameni deștepți zicînd că, dacă s-ar fi făcut așa în fiecare biserică din Scoția, reforma ar fi rămas tot așa de curată cum este și acuma și am fi avut mai multe

¹ Roma (n.t.).

biserici adevărat creștinești ; am stat îndeajuns în Anglia, ca să nu-mi poată nimeni scoate din cap că într-adevăr cotețele ciinilor de la Osbaldistone Hall sînt mai bune decît multe lăcașuri de rugăciune din Scoția.

Zicînd acestea, Andrew mă îndemnă să îl urmez înăuntrul catedralei.

CAPITOLUL XX

...Răscolește groaza
Și spaima, vederii îndurerate ; cele morminte
Și cele mărețe peșteri ale
Morții, ce sînt atît de reci,
De inima parcă-ți străpunge,
cu rece fior-de gheață,
CONGREVE, MIREASA CERNITĂ

Cu toată nerăbdarea călăuzei mele, nu mă îndurai de a nu mă opri ca să mai privesc timp de cîteva minute exteriorul clădirii, încă și mai impunătoare și demnă în singurătatea care urmă cînd porțile, care fuseseră pînă atunci deschise, se închiseră, după ce fu înghițită, cum s-ar zice, mulțimea care pînă mai adineaori se înghesuise în curte, și care acuma, aflată înăuntru, se îndeletnicea, așa cum ne dădeau de știre sunetele vocilor cîntînd în cor, cu preamărirea lui Dumnezeu. Sunetul atîtor glasuri, contopite de la depărtare într-o singură armonie, lipsită de acele disonanțe aspre, care supără urechea cînd sînt auzite mai de aproape, se împleteau cu susurul pîrii-șului și șuieratul vîntului printre brazii bătrîni, dîndu-mi simțămîntul sublimului.

În timp ce eu tot tărăgăneam ca să mai prind ceva din sunetul acesta măreț, Andrew, care nu mai putea să-și stăpînească nerăbdarea, mă trase de mîneacă :

— Haide, domnișorule, haide odată. Nu se cade să întîrziem de a intra și să tulburăm rugăciunea ; dacă rămî-

nem aici, paznicii ne vor înhăța și ne vor duce la corpul de gardă, ca oameni ce am trîndăvit în timpul slujbei.

Astfel muștrat, îmi urmai călăuza, dar nu așa cum mă așteptam, în incinta bisericii.

— Pe poarta aceasta ! Pe poarta aceasta, domnișorul ! exclamă el, trăgîndu-mă din drumul pe care-l apucasem, spre intrarea principală a clădirii.

Zicînd acestea, intrarăăm pe o ușă mică, joasă și boltită, cu zăvor, pe care tocmai era gata să o închidă un om cu înfățișare gravă ; scoborîrăm cîteva trepte, ca într-o criptă de sub biserică. Chiar așa era ; nu știu din ce pricină se alesese această încăpere subterană ca un foarte ciudat lăcaș pentru cultul presbiterian.

Închipuiește-ți, Tresham, un șir lung de încăperi boltite, de-abia luminate, întunecoase și joase, folosite în alte țări drept cavouri și care mult timp fuseseră astfel întrebuințate în această țară ; parte din ele erau înzestrate cu bănci și foloseau drept capele. Partea cu boltile orînduite astfel, cu toate că era destul de încăpătoare, putînd adăposti chiar sute de credincioși, era totuși mică față de cavernele mai mari și mai întunecoase, care se găseau de jur împrejurul a ceea ce am putea numi spațiul locuit. În aceste ținuturi sterpe ale uitării, prapure prăfuite și herburile sfărîmate arătau mormintele acelor care fuseseră, fără îndoială, „prinți ai Israelului“. Inscriptii, care nu puteau fi citite decît anevoie de arheologi, poartau trecătorii să se roage pentru sufletele acelor ale căror trupuri zăceau sub ele, și asta într-o limbă tot atît de învechită, ca și ruga de cuvioasă milostivire pe care o cerșeau. Înconjurat de aceste receptacole cu rămășițe pămîntești, găsii o adunare numeroasă de credincioși, cufundați în rugăciuni. Scoțienii presbiterieni se roagă în picioare și nu în genunchi ; se prea poate că în scopul de a se deosebi cît mai mult de ritualul impus de Roma și nu din altă pricină ; căci am băgat de seamă că, în rugăciunile făcute în familie și fără îndoială că și atunci cînd

se roagă singuri, ei ingenunche, îndreptându-și rugile către Cel de Sus, ca și ceilalți creștini care socotesc această poziție drept cea mai smerită și cuvioasă. Stînd în picioare, deci, iar bărbații fiind descoperiți, o mulțime de citeva sute de credincioși, bărbați și femei, de toate virstele, ascultau cu multă evlavie și luare-aminte o rugăciune improvizată, sau cel puțin nescrisă, a unui bătrîn preot, foarte popular în acel oraș¹. Crescut în aceeași credință religioasă, mă alăturai cu tot sufletul la rugăciunea zilei ; de-abia după ce credincioșii se așezară din nou, îmi îndreptai privirea asupra celorlalte lucruri ce se petreceau în jurul meu.

La sfîrșitul rugăciunii, cei mai mulți din bărbați își puseră în cap pălăriile sau beretele și toți cei care avuseseră fericirea de a găsi loc pe bănci se așezară. Andrew și cu mine nu eram printre aceștia, deoarece intraserăm prea tîrziu în biserică. Stăteam în picioare, împreună cu alții aflați în aceeași împrejurare, alcătuiind un fel de cerc în jurul credincioșilor care erau așezați. În spatele și în laturile noastre erau bolțile de care am pomenit mai înainte ; în fața noastră, mulțimea de credincioși, de-abia zărindu-se în lumina care cădea pe fețele lor, prin una sau două ferestre gotice, foarte joase, asemănătoare celor care aduc aer și lumină camerelor mortuare. La această lumină puteai vedea obișnuita diversitate de chipuri îndreptate către pastorul scoțian, în astfel de împrejurări ; aproape toate arătau reculegere și luare-aminte,

¹ Am încercat în zadar să aflu numele acestui preot și timpul în care a păstorit. Nu deznădăjduiesc ca să văd deslușită mulțumitor această chestiune, împreună cu altele, care scapă cunoștințelor mele, de către una sau alta din publicațiile periodice, ce au dedicat pagini întregi de comentarii cărților mele anterioare ; le sînt deosebit de recunoscător pentru osteneala și iscusința arătată în cercetările lor, care au făcut să descopere persoane și împrejurări legate de povestirile mele, despre care eu însumi nici măcar nu am visat (n.a.).

afară de cîte un tată sau o mamă care, pe ici, pe colo, struneau ochii rătăcitori ai unui copil prea zglobiu, sau împiedicau somnul unuia prea trîndav.

Vîrsta și boala slăbiseră un glas din fire puternic și răsunător. Predicatorul a citit un text religios rostindu-l oarecum neclar ; dar, după ce închise Biblia și își începu predica, tonul său deveni mai puternic, pe măsură ce se însuflețea de argumentele pe care le susținea. Ele se refereau mai ales la unele chestiuni abstracte ale credinței creștine, și a căror dezlegare el o căuta folosindu-se de multe citate din cărțile sfinte. Mîntea mea nu era pregătită să urmărească toate cugetările sale și, în unele cazuri, nu era prea sigur că înțelegeam așa cum se cuvenea punctul său de vedere. Dar nu putea fi nimic mai izbitor decît felul de a fi, avîntat și vioi, al bunului bătrîn, și nimic mai iscusit decît modul în care cugea. Este bine știut că scoțienii se deosebesc mai mult prin folosirea facultăților mintale, decît prin ascutimea simțămintelor ; sînt, deci, mai ușor răscoliți prin logică, decît prin retorică ; atrași de raționamente subtile și care dau loc la discuții doctrinare, decît înduioșați de chemările fierbinți adresate inimii și simțămintelor, prin care predicatorii populari dintr-alte țări cîștigă bunăvoința ascultătorilor.

Printre persoanele din grupul care asculta cu atenție și pe care-l vedeam acum, se puteau deosebi felurite expresii, asemănătoare aceloră din renumitul desen¹, reprezentînd pe sfîntul apostol Pavel predicînd la Atena. Într-un loc ședea un calvinist plin de rîvnă și ager, cu fruntea îndeajuns de încrețită ca să i se ghicească atenția încordată ; buzele ușor strînse, ochii ațintiți asupra preotului, avînd expresia unei mîndrii cuviincioase, păreau a împărți cu acesta izbînda argumentației lui, în timp ce

¹ Al lui Rafael (n.t.).

arătătorul mîinii drepte atîngea pe rînd degetele mîinii stîngi, pe măsură ce predicatorul, din argument în argument, se îndrepta spre încheiere. Un altul, cu o privire mai aprigă și aspră, te făcea să înțelegi dintr-o dată disprețul ce-l avea pentru toți cei care se îndoiu de crezul pastorului său și bucuria ce o încerca la pedeapsa dreaptă de care aceștia vor avea parte. Un al treilea, ținînd poate de o altă parohie și fiind de față numai din întîmplare sau din curiozitate, avea aerul de a găsi în sinea lui cusururi și rîndurile de argumente ; puteai citi deslușit în ușoarele mișcări ale capului său, îndoielile cu privire la temeinicia argumentelor predicatorului. Cea mai mare parte ascultau cu o înfățișare liniștită și mulțumită, care arăta încîntarea conștiinței pe care o avea, de a fi de față și de a asculta o predică atît de iscusită, deși se prea poate că nu erau în stare a o înțelege pe de-a-n-tregul. Îndeobște femeile aparțineau acestei din urmă categorii de ascultători ; cele mai bătrîne, totuși, păreau mai atrase de doctrinele abstracte, înșirate înaintea lor, pe cînd cele mai tinere își lăsau din cînd în cînd ochii să dea pe furiș roată printre credincioși : unele din ele, Tresham (dacă nu mă înșela prea rău trufia), izbutiră să deosebească pe bunul tău prieten ca pe un străin chipeș, ba chiar ca pe un englez. În ceea ce privește pe ceilalți din adunare, proștii stăteau cu ochii holbați, căscau sau moțăiau, pînă ce era treziți de lovituri primite în fluierul picioarelor și date de călcîile vecinilor mai ahotnici ; trîndavii își arătau neatenția prin privirile lor rătăcite, necutezînd a da o dovadă mai vădită de plictiseală. Printre oamenii de la șes, cu portul lor alcătuit din surtuc și mintean, puteam zări pe ici, pe colo, cîte un „plaid”¹ purtat de un muntean, care, rezemat în mînerul împletit al sabiei sale, își arunca privirea prin mulțime, cu acea curiozitate nestăpînită a uimirii lui săl-

¹ Manta cu vârgi întretăiate, purtată de muntenii scoțieni (n.t.).

batice ; un om ca acesta desigur că nu prea asculta predica, pentru o pricină care i se putea lesne ierta — și anume fiindcă nu înțelegea limba în care era rostită. Privirea sălbatică și războinică a acestor vintură-lume dădea adunării un anumit farmec, ce nu l-ar fi avut fără de ei. După cum îmi spunea Andrew după aceea, ei erau mai numeroși ca de obicei, datorită unui târg de vite din vecinătate.

Acestea erau figurile care mi se înfățișau, șir după șir, dezvăluite privirilor mele de critic de către razele soarelui, care pătrundeau prin îngustele horbote gotice ale ferestrelor bisericii din Glasgow ; după ce luminau mulțimea de credincioși, razele se prefirau în pustietatea bolților din spate, dând primului plan o nedeslușită lumină de amurg și lăsînd adîncimile în beznă, ceea ce le dădea un aer nesfîrșit.

Am zis mai înainte că stăteam în picioare, împreună cu alții, într-un cerc exterior, cu fața spre predicator și cu spatele la acele bolți de care am vorbit atîta. Locul în care stăteam mă făcea să fiu deosebit de supărat de orice întrerupere izvorită din cel mai mic zgomot, ce se auzea din aceste bolți pierdute, zgomot care era înmulțit de nenumărate ecouri. Sunetul pe care-l făceau din cînd în cînd picăturile de ploaie, ce se strecurau prin vreo crăpătură a acoperișului stricat, cădeau una după alta și loveau lespezile pardoselii, m-a îndemnat să-mi întorc de mai multe ori privirea către locul de unde părea să ia naștere ; cînd îmi aruncam privirea într-acolo, mi-era greu să o aduc îndărăt, atît de mare este plăcerea pe care o resimte închipuirea noastră, cînd ne străduim a pătrunde cit de departe într-un labirint foarte întortochiat și de-abia luminat, unde se află lucruri care ne îmbie curiozitatea, pentru simplul fapt că au căpătat un interes tainic, fiind nedeslușite și îndoielnice. Ochii mi se obișnuiră cu beznă pe care încercau să o pătrundă și,

fără să vreau, mintea mea ajunsese mai plecată în descoperirile lor, decît în subtilitățile metafizice, pe care le înfățișa predicatorul.

Adeseori, tata mă certase pentru faptul că gîndurile îmi rătăceau în voie, datorită poate unei închipuiri lesne de stîrnit și de care el era străin ; pomenindu-mă acuma cu gîndurile ispitite să rătăcească în alte părți, îmi amintii de timpurile cînd mergeam dus de mină la capela reverendului Shower, și de sfaturile stăruitoare pe care mi le dădea tata, de a-mi întrebuița bine timpul, pe care, o dată pierdut, nu-l mai poți regăsi. Deocamdată, imaginea născocită de gîndurile mele, în loc de a-mi țintui atenția, făcu să pierd și bruma de atenție care îmi mai rămăsese, deoarece îmi aminti tocmai de primejdia la care erau expuse afacerile sale în acea clipă. Încercai, în șaptele cele mai surde cu putință, să rog pe Andrew să afle dacă vreunul din domnii făcînd parte din firma lui MacVittie & Co. era de față acolo, în mulțime. Andrew însă, copleșit de predica pe care o asculta cu toată atenția, a răspuns șoptelor mele doar cu cîteva ghionturi puternice date cu cotul, în chip de îndemn la tăcere. După aceea, mi-am căznit ochii cu tot atîta zădărnicie, căutînd să văd, prin marea de capete, care toate își îndreptau privirile înspre amvon, dacă puteam descoperi chipul cumpătat și serios al lui Owen. Dar, printre largile pălării de castor ale cetățenilor din Glasgow și printre beretele și mai largi ale țăranilor de la șes, mai ales din Lanarkshire, nu putui desluși nimic care să semene cu peruca cuviinciosă și cu gulerul scrobit, sau cu rîndul de straie cafenii deschis, atît de cunoscut, aparținînd contabilului principal al casei Osbaldistone și Tresham. Îngrijorarea îmi ajunsese atît de nestăvilită, încît depăși atît noutatea prîvelistii din preajmă, care pînă atunci izbutise să o înfrîneze, dar mai ales simțul buneicuvîințe. Îl trăsei voinicește de mîneacă pe Andrew și-i arătai

dorința de a părăsi biserica, spre a-mi urma cercetările cum se va putea mai bine. Andrew, tot atît de încăpățînat în biserica subterană din Glasgow, ca și pe virful munților Cheviot, nu a catadicsit cîtva timp să-mi răspundă și numai după ce a văzut că altfel nu era chip să stau liniștit, a binevoit să-mi aducă la cunoștință că, o dată intrați în biserică, nu o puteam părăsi înainte de sfîrșitul slujbei, deoarece ușile fuseseră încuiate îndată după ce intrasem. După ce-mi șopti scurt și cu supărare acestea, Andrew își luă iarăși încrezuta-i înfățișare de critic înțelept și dădu toată atenția celor rostite de predicator.

Pe cînd încercam, de voie, de nevoie, să-mi adun gîndurile și să ascult predica, am fost din nou tulburat de o întîmplare, neobișnuită. Glasul cuiva, aflat în spatele meu, îmi șopti limpede în ureche: „Te afli în primejdie în acest oraș“. Mă întorsei, fără să vreau.

Vreo doi meșteșugari, asemănători cu oricare alții, stăteau parcă înlemniți lîngă mine și în spatele meu, hoinari care, ca și noi, intraseră prea tîrziu ca să găsească locuri. Dintr-o singură privire am înțeles, deși n-aș putea spune de ce, că nici unul din ei nu era acela care îmi vorbise. Chipurile lor păreau ațintite cu totul asupra predicatorului și nici unul din ei nu răspunse cu vreun tîlc privirii întrebătoare și îngrijorate cu care îi cercetasem. Stîlpul rotund și masiv, care se afla în apropiere, îndărătul nostru, se putea să-l fi ascuns pe tainicul meu sfătuitor în clipa în care vorbise; dar de ce mă sfătuisese în acest locaș, și asupra cărui fel de primejdie îmi îndrepta luarea-aminte, și de cine fusese șoptită înștiințarea — toate aceste întrebări îmi scăpau, făcîndu-mă să mă pierd în tot felul de presupuneri. Mi-am închipuit că înștiințarea se va repeta și de aceea mă hotărîi să stau cu privirea ațintită asupra preotului, astfel încît cel care îmi

șoptise să fie ispitit să-mi vorbească din nou, crezînd că nu-l auzisem de prima dată.

Planul îmi reuși. Nici cinci minute nu mă prefăcusem a fi atent la vorbele predicatorului, cînd același glas îmi șopti : „Ascultă ! Dar nu privi înapoi !“ Nu-mi întorsei capul. „Te afli în primejdie în acest loc“ — continua glasul acela. „Și eu de asemenea. Întîlnește-mă deseară pe pîd, prețis la miezul nopții. Să rămii acasă pînă la căderea nopții și ferește-te să fii văzut“.

Cu acestea, vocea conteni, iar eu îmi întorsei degrabă capul, dar vorbitorul se strecurase în spatele stîlpului încă și mai repede, scăpînd privirilor mele. Voiam să-l văd dacă era cu puțință și, strecurîndu-mă prin cercul cel mai dinafară al ascultătorilor, pășii și eu îndărătul stîlpului. Nu era însă nici țipenie de om acolo ; n-am putut zări decît o umbră, acoperită cu o manta, fără să pot deosebi dacă era un mintean de la șes sau un plaid de muntean, și umbra se strecură ca un strigoi prin pustietatea posomorită a bolților pe care le-am descris.

Fără să îmi dau seama ce fac, încercai să urmăresc umbra aceea misterioasă, care se furișa prin cimitirul boltit, ca și cum ar fi fost moroiul unuia din numeroșii morți, care se odihneau în această incintă. Aveam puțini sorți de a opri din drum pe un om atît de hotărît să nu îngăduie a i se vorbi, dar chiar și acești puțini sorți i-am pierdut datorită faptului că m-am împiedicat și am căzut după primii trei pași pe care i-am făcut în dosul stîlpului. Bezna, care mi-a pricinuit acest necaz, mi-a acoperit rușinea ; lucru pe care l-am socotit deosebit de norocos, pentru că predicatorul, cu acea autoritate neșovăitoare pe care și-o însușesc preoții scoțieni, pentru a menține ordinea printre credincioșii lor, își opri cuvîntarea, cerînd ca „cel în drept“ să aresteze pe făptuitorul tulburării săvîrșite în sfîntul locaș. Cum zgomotul nu s-a mai reînnoit, paracliserul, sau cum îi mai ziceau, a chibzuit că nu este nevoie să fie prea vajnic în căutarea făptașului ;

astfel încît am izbutit, fără să mai fiu băgat în seamă, să-mi reiau locul ce-l avusesem de la început, lângă Andrew. Slujba urmă și se sfîrși fără nici o altă întîmplare vrednică de a fi luată în seamă.

În timp ce mulțimea se împrăștia, prietenul meu Andrew îmi zise :

— Uite, colea este vrednicul domn MacVittie, cu doamna MacVittie, cu domnișoara Alison MacVittie și cu domnul Thomas MacFin, despre care se zice că se va căsători cu domnișoara Alison, dacă s-o pricepe dumnealui să-și mîie barca așa cum trebuie. Fata va avea o groază de bani, chiar dacă nu-i frumoasă din cale-afară.

Îmi îndreptai privirile înspre locul pe care mi-l arăta. Domnul MacVittie era un bărbat mai în vîrstă, înalt și slab, cu chipul aspru, cu sprîncene stufoase și cărunte, cu ochi de culoare deschisă și, după cum îmi închipuiam, cu un aer răutăcios, ceea ce mă făcu să nu-l am la inimă. Îmi amintii de înștiințarea pe care o promisem în biserică și șovăiam dacă să mă adresez sau nu acestei persoane, deși n-aș fi putut găsi vreun temei rațional ca să nu o sufăr sau să am vreo bănuială împotriva ei.

Încă mai șovăiam, cînd Andrew, care luă nehotărîrea mea drept sfială, mă îndemnă să o dau deoparte.

— Vorbește-i, vorbește-i, domnule Francis ; nu este încă staroste, deși se spune că va fi înnobilat anul viitor. Vorbește-i și să vezi că îți va răspunde cuviincios, cu toate că-i atît de bogat. Afară dacă vrei să-i ceri ceva parale, că se zice că foarte cu greu își deschide baierile pungii.

Îmi fulgeră pe dată prin minte că, dacă acest negustor era într-adevăr atît de zgîrcit și de acru, cum îl arăta Andrew, ar fi fost poate cuminte să nu mă fac cunoscut lui, fără a lua mai înainte unele măsuri de prevedere, deoarece nu puteam ști care erau și cum stăteau socotelile dintre tatăl meu și el. Acest gînd veni în favoarea tainicei in-

științări pe care o promisem, și a silei ce mi-o făcuse chipul acestui om. În loc de a mă adresa lui de-a dreptul, cum avusesem de gînd să procedez, m-am mulțumit să-l rog pe Andrew să se intereseze la casa domnului MacVittie de adresa domnului Owen, un gentleman englez ; îi poruncii să nu pomenească persoana de la care a primit această însărcinare, dar să-mi aducă răspunsul la micul han unde locuiam. Andrew îmi făgădui să facă întocmai. Mai pomeni ceva cu privire la îndatorirea pe care o aveam de a lua parte și la slujba de seară ; apoi adăugă, zeflemisindu-mă, cum avea el obiceiul :

— Cu adevărat, dacă sînt oameni care au mîncărime la picioare și țin să se dea de-a berbeleaca printre lepezile de mormînt, de parcă ar vrea să învieze chiar pe morți cu zarva lor, ar fi mai nimerită pentru ei o biserică în colț de vatră.

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

